

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2004

167

№ 48

ՄԷՃՄԱԱ

ԷՍԷՐԻ

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՏԵՐԱԱՏԷԹ
Ի ՍՏԳԱՆՈՆ ՄԱԹՊԱՆՈՐ

1910

U Է Ճ Մ Ա Ա

ՄԷՃՄԱԱ

ԷՍԷՐԻ

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՆՏՐՄԱ

1910

464-42

(511.)

Urail V. Parnutsuli

38744.67

Մ Ո Ւ Գ Ա Տ Տ Է Մ Է

Իսպու հսերին պիրիննի գըսմընսա պուլունան 21 նազլիյէքլէրսէն աննազ պիր գաջը հրմէնիճէսէն, պագիլէր ինկիլիզնէսէն քերնէմէ իսիլմիլէր սիր. Պու նազլիյէքլէր ղալէքլէ փարլազ, նալիպ վէ միւֆիս օլուպ, սայֆի ճիւմիսինի ցէսիսէն միւքէսիր օլմագսըզ օգու՝ մազ գապիլ սէլիլ սիր:

Իֆինճի գըսմընսա պուլունան 9 նուքզլարսան պագըլարը մուհարրիի աճիզին օն սէնէսէն պերու «Աւէ-սաբեր» ճերիսէի միւքէպէրէսինսէ սերճ հսիլմիլ օլան մուհարրէրաքընսան պագըլարը օլուպ, պիր ղալարը իսէ լիսանը քիւրֆիսէ իլֆ սէֆա օլարազ մէլսանը ինքիւարա վազ հսիլմիլէր:

Իսպու հսերին լիսանընըն՝ անըն հիւսնիւնի իլսլալ վէ գուլվիլէքինի ֆէս հրմէքսիզ պունսան սահա սասէ օլամալաճաղը լիսանը օսմանինին ուսլուպ վէ ցիվէսինէ վագըֆ օլան հէր պիր ֆէրսէ մալիւմ սիր:

Իսպու հսերի աճիզինին ինքիւարընսան մագսէս՝ գարիունա աճիզանէ պիր խըսմէք իֆասըլլէ պէրապէր, հասըլաքընըն մուհիւմ պիր գըսմընը խալըրլը պիր քէ-ցէպալիւսէ քախսիս էլլէմէֆ սիր:

ԳԸՍՄԸ ԷՎՎԷԼ

ՔԼՕՏԻՈՒՍ ՎԷ ՍԻՆԹԶԻԱ

Իմփերաթօր Քօմօտախալթանաթընըն տէպտէպէլի
զէմանընտա իտի : Բօմանըն էն ալէա սէյնաթը (զըլըճ
գուլլանան) էն պէհատըր փէհլիլանը ատտ էտիլմէյէ գի-
յատէսիյէ խաֆշքէր օլուպ էմսալսըզ քէմանքէշ (օզճը)
օլմագլըզ շէրէֆինի տախի հաիզ օլտըզը հալտէ հիշ պիր
քիմսէ քէնտի իլէ բէգապէթէ միւզթէտիր օլամամըշ իտի :
Քէմանքէշիքտէ մուվաֆֆազըյէթի մէրագընը օլ մէրթէ-
պէ ճէլպ էյլէմիշ վէ օլ տէրէճէ քէնտիսինէ թէսիր էյլէ-
միշ իտի քի պիր իմփերաթօր հալինտէ հաիզ պուլուն-
տուզը շան ու աղամէթտէն զիյատէ քէմանքէշ շէօհրէթինէ
գափըլմըշ իտի : Շու հալտէ Քլօտիուսըն՝ իմփերաթօրտան

տահա մահեր պիր քէմանքէշ օլտուղընը ալանէն իֆթի-
խար իթմէքլէ նիճէ խտամ ափէթինի իւզէրինէ տալէթ
իթմիշ օլտուղը անկաշըլապլիր:

Ներոն պիլէ պիր զըզը սէվկիւլիւսինն իշլէմիշ օլ-
տըզը խաթատան տօլայը գաթլ իթմէքլիւ տիւշխանէյէ-
ճէք խտի:

Քլօտիուս քէնտի կէնճ նիշանլըսըլէ պերապէր իզ-
տիւլաճ զիյաֆէթինտէ իքէն ախզ ու կիրիֆթ էտիլտիլէր,
վէ (իմփէրաթօրըն վէրէճէյի էմրէ մուսթազըր օլմագ իւզ-
րէ) սյըր ալըր զընտանա իլգա էտիլտիլէր: Էնպի աբա-
սընտա՝ օլուն մէյտանընտա էն զիյատէ վիլէ՝ կէթիւրիճի
պիր րէսմին իճրա իտիլէճէյինէ տաիր պիր շայիա վուզու-
պուտու: Պիւթիւն սըրալար էօլիւմիւն պիր տիլսրաշ
մէնզարէսինի սէյր էթմէքլիյէ խահիշքէր իզտիշամլա տօլ-
տուլար:

Քօմօտըս մայէթլէրինտէն պիր խայլըսը իլէ մու-
հաթթ օլտըզը հալտէ միւզէյիէն պիր թախթ իւզէրինտէ
ճալիս օլմուշ խտի: Կէյօա իզտիշամ թէնէֆֆիւս էթմէյօր
իմիշ կիպի ազլիմ վէ տէրին պիր սիւքիւնէթ հիւքմ էթ-
մէքտէ խտի:

Քլօտիուս կէնճ նըշանլըսըլէ պերապէր վէ էլլէրի
արդալարընտան պաղլանմըշ օլտուղը հալտէ մէյտանա չը-
գարըլալար, վէ օլուն մէյտանընտա պիւթիւն տաիրէսինի
տօլաշմաղա իճպար էտիլտիլէր:

Կէնճ՝ ուզուն պօլլու վէ զայէթլէ հիւսնա խտի,
Հէրքիւլէս կիպի միւճէսսէմ, Ասիօլլօ կիպի էնտամ վէ
հիւսնի հարաքէթ սիհրինէ մալիք օլուպ, սաչլարը սիյահ
վէ զըվրադ, Կէօղլէրի փարադ վէ ազամէթլի խտիլէր:
Գըզ իսէ հատտէն աշուրի սէվիմլի վէ շիրին օլուպ, Կէօղ-
լէրի պիր իլանէնին Կէօղլէրի կիպի սինճապի (կիւմիւշի)

վէ տէրին, սաչլարը ալթուն կիպի սարը վէ ալաղլարընա
գատար էնմէքտէ վէ եիւրիւտիւլիւ էսնատէ արգասըն-
տան սիւրիւքլէնիպ կիթմէքտէ խտի, տիլլէրինէտէք եէ-
թիշէն զըսա պիր գուշպատան մատա հէր իքիսինն
տախի վիւճուտինի չրպաթտըլար:

Էնճամ տէվրան թէմամ օլտու, վէ հէր իքիսի իմ-
փէրաթօրտան եիւզ եիրմի սյազ էօթէտէ զուճ իւզէրին-
տէ տուրտուրուլտուլար. իմփէրաթօր ալաղա գալգըպ,
եիւքսէք սէսլէ շէօյլէ սէօյլէտի. «Իշթէ մահքիւմ Քլօ-
տիուս վէ ախիւրէն տիւն թէզէվլիւճ էթմէք իւզրէ օլ-
տըզը Որնիշիւս: Քլօտիուսն ազլիմ շաշկընլըզ քէնտիլէ-
րին հիւքմ օլունմալարընա սէպէպ օլտու. շէօյլէ քի Րօմա
լին հիւքմ օլունմալարընա մուխլադ սուրէթտէ հիւքմ իթ-
էհալիսի Քօմօտիուսն մուխլադ սուրէթտէ հիւքմ իթ-
մէքտէ օլտըզընը պիլսինլէր. Անլէրին գաթլինէ սէպէպ
օլմուշ օլան ճիւնայէթ ազլիմ տիր: Քլօտիուս քէնտիսինն
պէնտէն ալէա պիր քէմանքէշ օլտուղընը ալէնէն իլան
վէ պէյան իթմիշ տիւ. պէն Րօմանըն իմքէրաթօրը վէ
պիմանէնտ պիր քէմանքէշիւմ. հէր քիմքի պուշը գապուլ
էթմէզ իսէ քէնտիսի վէ զէվճէսի տէ պերապէր գաթլէ
հիւքմ օլունուր» պէօյլէճէ պէյան էտիլիր:

Ջէվճինին իզթիրապընտան տօլայը րէճա էթմէք
իւզրէ եիւզիւնիւ եօգարըյա գալտըրտըլընտա հիւսնա
Սինթիւսն սիմասընտա կէօրիւլէն պիլիւնահլըզ պիր
րօմալընըն պիլէ գալպինէ տօգունմաղա քեաֆի խտի:
Գալպինտէ հասըլ օլմուշ օլան տէհէթլի գօրգուտան
նաչի մէրգումէնին փաք սինէսի շէտիտէն շարփմաղա վէ
տիթրէմէյէ պաշատը:

Կէնճ՝ գալի, ինճէ տուտաղլարընը սըգմըշ վէ Կէօղ-
լէրի էճնիւնէ պաղմագտա օլտըզը հալտէ տուրույօր
փտի: Չօղլար սնըն թալիմլի պիր փէշիւլան վէ սօյքի

եանըմազ պիր քէմանքէշ օլտըզընը պիլլիօրլար խտի, աջնի սըրատա ճէսուր պիր ասքէր, հաղիզի պիր տօսթ, նամուսը պիր շէնրի օլտըզընը տախի պիլլիլէր խտի:

Վուզուր մէհուզ օլան պիր աքս իւլ ամէլէ փէք ազ վազըթ գալմըշ խտի, զիրա միւճէսսէմ պիր գաֆէս տէրուճինտէ կէօզլէրի հիտտէթ աթէշիլլէ եանմագտա վէ ուզուճ վազըթ աճ պրաղըմըշ օլան իքի պէսլըէր պուլընտըզը հալտէ մէյտանա կէթիլիլլա, գուրպանլաւըն գարչըսընա վազ էալիտի: Աճ օլան ճանվէրէր օլ մազսէտ իշիւն գաֆէսին փարմագլարընա սիւրիւմիւշ օլան թաղէ գան գօզուսընտան ճիննէթ աէրէճէսինտէ թահրիք օլուճմուշլար խտի: Անլէր աթէշ կիպի գըրմըզ տիլլէրինի եալայարագ վէ գաֆէսին գափուսընա տօղրու աթըլարագ խըրլամագտա վէ ուլուճագտա իւտիլէր:

Հազըրուճ պու էսնատէ պիր սիթէմ վէ նէֆրէթ մըրըլթըսը տըր գօփարտըլար, զիրա չիմտի հէր քէս միւտէֆաասըզ վէ մուրտարճասընա իճրա էալիլէճէք պիր գաթլ ֆիլիլի սէյր էտէճէքլէրինէ իզնա օլտուլար:

Քօմօտըսըն միւթէեագգիլ (աչըզ) կէօզլէրի չէօմէլմիշ օլան հայլանլար իւզէրինէ տիքիլմիշ խտի:

Այնի սըրատա էհալինին ըանաթըզըզ վէ խըյպէթինի փէք ալա անլատը: Քէնտի թապիլլէրինի տէ անլամըշ օլուպ, անլէրի նիճէ թահրիք էտէճէյինի տէ պիլիլ խտի: Պիշարէ գըզըն պաճագլարը տիթըէմէյէ պաշլայըպ, թաղաթը քէսիլէրէք եէրէ տիւշմէք հալինէ կէլտի. պու հալ Քլօտիուսա զիյատէսիլլէ թէսիլ էթմէքտէ կէօրիւնտիւ. վէ սապիթ կէօզլէրինի ապլա աշաղը էնտիլմէքսիլ մէրգուճէյի այագտա տուրտուրմագա չալըշտը: Քլօտիուսըն ճէտիլլէրինէ ըաղմէն գըզ լանըն

այագլարը եանընտա եէրէ տիւշտիւ: Քլօտիուսըն մէրտանէ ալնընըն խաթթլարը տէրինլէիպ, սօղուճ օլան ալնը, կէօզ գափագլարը վէ սիմասը ալէվրիլ օլմագա պաշլատը: Փագաթ սարսըլմայըպ հէրքիւլէս սանէմի կիպի սապիթ գատիմ տուրտու: Պու էսնատէ գաֆէստէն նագշ ու թարիֆի միւմքիւնսիլ օլան հէյպէթլի վէ ալալաճաիպ սէտալար իշիտիլտի. աճըզտան հասըլ օլան ուլուճալար, տիշլէրին չաթըր չաթըր պիրիպիլինէ վուրուճասընտան հասըլ օլան սէտա, թէնէֆիլուլէրինտէքի հէյպէթլի ֆըսըլթը վէ այագլարըլլէ տէմիլ փարմագլըզլարա չարփիմագտան վէ թէփմէլէր աթմագտան հասըլ օլան քէսքին թանինլէր: Օլուճ մէյաանը էօլիւմ տէշչէթինտէն սարսըլտը: Պիրտէ չու սօն տագիլգէտէ գըզ աղիֆ պիր ճէհտ իլէ այագտա տուրմագա մուվաֆֆագ օլուպ հէման կէնճէ սարսըլտը: Նէ՞ աճիպ պիր մուհապպէթ: Պու մուամէլէ կէնճ իշիւն էօլիւմիւ թաթլըլանտը ըապիլիլիտի: Շիտտէթլէ ալէվրիլ օլան կէօզլէրինի իլէրլէմէքտէ օլան տէվլէր իւզէրինէ տօղրուլթըր: Անլէր քի չօզ տէֆալար պու մահալտէ էօլմէսինի արզու էթտիքլէրի քիմէլէր իշիւն պաշ փարմագլարընը եօզարըյա գալտըրմըշլար խտի, չիմտի թէքմիլ խաթիգրահ վէ իշթիրաքլա վէ քէամիլէն հարաքէթսիլ տուրմագտա խտիլէր:

Պիր տագիլգէ չու մէնգարէյէ նազար գըլընըզ. էլլի պին կէօզլէր իլէրիլլէ տօղրու տիքիլմիշ օլարագ մէրաղլա պաղմագտա խտիլէր. չիմտի պիշարէ գուրպանլարա էօլիւմ քէնտի սիյահ տէշչէթիլլէ պէքլէմէքտէ խտի. գըզըն լէքէսիլ հիւսնիւնէ վէ խօտպիլիլքտէն արի օլան մուհապպէթինէ պագ: Կէնճին լէճէսինին սէրթ գուվվէթլինէ էյիճէ նազար գըլ: Սաատէթին ալթուճտան

քննութիւն տաճառ պիտի տաճառէն ելլել տուտադարնտա պուլուտադըն հալտէ իճրա էտիլմիշ օլան թէնհիւլ եէմիսի հազգընտա տիւշիւն: Վէ չիմտի, օ չիմտի սըչ-րամադաւ օլան պէպրլէրէ պազ: Տէնչէթլի Նիսսէյի տլմադտա պիտի պիտի իլէ պազ նիճէ բէգապէթ էթմէք-տէ տիլլէր: Գըզ ճանլէրլէրէ կէնճտէն տաճառ եազըն իտի: Պէպրլէրին փէնչէլէրինի վէ ազը տիլլէրինի էվ-վէլա քէնտիսի Նիսս էտէճէք իտի: Հայլանլարըն զըր-մըզը վէ քէօփիւրմիւշ օլան ազըզլարըն էսնէմէքլէն նիճէ կէնիշ աչըլմադտա վէ զըրմըզը տիլլէր նաարլ տըչարը ուզատըլմադտա տըրլար: Սըչրալըպ իլէրի տօղրու հիւճմ էթմէքտէ օլան հայլանլարըն աչտղարընտան գուճլար պիտի թօղտիւման պուլութը իլլիստէ եօգտըրըյա ֆըրլամադտա տըրլար:

Իմիէրաթօրըն տուրտուզը մանալտէն պիտի պէրպէ-տին էն թէմքիլի թէլինտէն կէլմէսի միւնթէլ օլան պէրրազ պիտի մուսիգի տվազ, պուճը միւթէպըրպ ազըր պիտի միւսիպէթտէ նէթիճէլէնէն էճէլին ֆըրլթըրսընա պէնդէր քէսքին վէ ուզադա եէթիլէն պիտի Նըշթ սէտապը իշիտիլտի: Գալապսըզ նէֆէսլէրինի թուլուպ, կէօզլէրինի զիյատէօլլէն աչարազ պազմադտա օլտու-լար:

Էն իլէրուտէ օլան պէպր տաճառ եարը եօլտա իքէն սօն տէրէճէ պէր ազըրտան հասըլ օլան տէնչէթլի պիտի ֆէրեհատ իլէ գըվըրը վէրտի: Վէ կէօզլէրինտէն, գու-լազըրընտան վէ ազընտան գանլար ֆըրլըրմադա պաշ-լատը վէ էօլմէք իւզըն եէրէ տէլրիլտի: Եինէ կոյ քիլիլինին թաթլը վէ տիլիւվազ ալազը, եինէ Նըշթ սէտապը վէ եինէ տարպէ:

Իքիսնի ճանլէր տալի պիտի իւզլէրինէ եու-վարլանըպ ճան չէքիշտիլմէյէ պաշլատը:

Պու հալ Նէր չէյի իգահա քէսֆի օլտու: Իմիէրա-թօր քէնտիսին Տիւնեանըն Շահանէ Բէմանքէշի իւն-վանրնա օլան հազգընը իսպաթա մուգթէտիլ օլմուշ իտի: Տահա հայլանլար էօլիւմ չապաւընտա իքէն իմիէրաթօր մէնգարէնին թէպտիլ օլմապը իլլին էմըլէր վէրտի: — Ո իգնա օլմազ պիլմէզ իտի:

Էմը վէրիլտիլի էսնատէ կէնճին կէօզլէրի իլք տէ-ֆա օլարազ հարաքէթէ պաշլատըրա արգասընը ճան-վէրլէրէ տէօնմիւշ օլան գըզ իսէ իւզլէրլէրինէ իճրա էտի-լէճէք համլէլէրին էգիճի տէնչէթլէրինէ պէքէմէքտէ իտի:

Պու էսնատէ պիտի ապէր եազլաշըպ Նէր իքիսինն գօլուտան թուլթարազ անլէրի իմիէրաթօրն պուլըն-տըզը մանալտէն պիտի ազ տաճառ ուզադա կէօթիւրտիւ: օրատա եւզլէրի պիտի պիտինէ վէ եանլարը Բօմօտըս միւթէվէճճի հալտէ տուրտու րուլտուլար: Բօմօտըս իսէ եէնիտէն օգ աթմադտ հազըրլանմադտա իտի:

Եայընը չէքմէզտէն էվլէլ եիւքսէք սէսլէ չէօյլէ սէօյլէտի: «Պազընըզ Բօմօտըս Նէր պիտինն գուլազընը օրթատընտան եարաճազ»:

Մանալուպ մանալուպէ մէվթին պարիա (սօղուզ) աիլինտէն տօնմուշճատընա, վէ սանէմէր կիպի տուր-մուշ օլարազ, եէքտիկէրինին կէօզլէրինէ պազմադտա իտիլէր: Բօմօտըս քէմանընը զիյատէ գուլվէթ իլէ չէքտի, իլիլ սինիսին տօղրու կէօթիւրիւպ անը օրատա պիտի տազիլէ տուրտուրտու — պու էսնատէ ազալիլէրի ապա տիլթէմէտիլէր: Իմիէրաթօրու կէօզլէրի չէլիք կիպի սապիթ վէ սօղուզ իտիլէր:

Օգ կիւզլէլէն սէս չըգտարազ սիւրաթլա հալա իլլիստէն ուչուպ կիթտի:

Վէ իքի փարչա օլմուշ օլան գայըն սըրըմը ֆըրլա-յըպ վապա կէլմէզ պիտի էլէմ ու իլթիլապ վէ էօլիւմ

ընդամենը էթմէք իսթէմէտիյնստէն գաչըպ կիզլէմէքտէ
իմիշ տէյիւ պիր թաւաթուր մէյտանա կէլտի :

Չօգ կէշմէգտէն պուռնլարըն աթէշփէրէսթ օլտըգ-
լարը թէսաւլուրը տա եայըլտը : Վէ եինէ իսթիյար
տէշէթլի պիր ձինայէթտէն տօլայը սիւրկիւն հալինտէ
օլ իզսիգ մահալտէ եաշամագտա, գըզը իսէ անըն իլա-
հընըն բուհանի խըտմէթինէ թախսիս գըլընմը օլտըզընա
տաիր տէ պիր շաիա զուհուր էթտի :

Մէսքէն հալինտէ Արարաթ տաղարընը ինթիխապ
էյլէմիշ օլմասընըն սըրըր անլաշըմամը իտի : — Աճէմ
տաղըն մուգատտէս սայէսինտէ եաշամագտա, վէ մէլուռն
ային ու ատաթընը իճրա էթմէքտէ իտի :

Պիր ատմէին պէօյլէսի միւսթաիտ պիր մահալտէ
եաշայըպ տա եինէ տէ նիճէ տինսիղ գալապիլմէսի ան-
ճագ խապիս պիր Աթէշփէրէսթին զալիգ զալսի վէ
միւթէքէպպիր իսթիհգարըլէ թէփսիր էտիլէպիլիր :

Արարաթըն գատիմ միւճէսսէմ գիրվէսի, ուղագտա
սէմանըն տէրինլիքէրի իշինտէ էն միւթէքէպպիր կէօ-
գիւն գօրգուպ պագամատըղը, վէ էն սէրթ պօյուռնըն
խալիգին ձէլալէթ վէ մէհապէթինտէն հասըլ օլան գօր-
գուտան սէրփիրու (պաշ էյմէք) էյլէտիյի եէրտէ պու-
լուռուր : — Աշաղըտա աղաճլարըն թէփէլէրինին եէլի-
լիքէրի իշինտէ տաղըն գար իլէ գափալը թէփէսինին
ձէլալ վէ նուրու՝ աթէշփէրէսթին գուլիպէսի իւզէրինէ
աքս էթմէքտէ իտի իսէ տէ, օ անճագ շէմսի քէնտի
սէմթիւրրէս ձէլալընտա թագալիլ էյլէմէք իւզրէ կէօգ-
լէրինի եօգարըյա գալաբըրը իտի :

Պուրատա՝ տիւնեանըն թամմ մէրքէզինտէ՝ ինթի-
մալէն թամմ տիւնեանըն իլք գուրպանընըն թիւթիւնիւ
Նուհըն Ալլանընըն հուզուրուռնա չըգմըլ օլաբըլ նօգթա-

տա Աճէմ քէնտինին թագալայա մուղայիր օլան սէճտէ
ու ուպուտիյէթինի՝ սու թուփանընտա պօղոււմըլ օլան
շէրիլէրին անա ուպուտիյէթլէրինի թագալիմ էթմիշ
օլտըգարը սախթէ իլանա թագալիմ էյլէմէքտէ իտի :

Հաթթա քէնտինին սէճտէ էյլէտիյի իլանը (կիւնէշ)
աղչամ կէօղլէրտէն նիհան օլտըզընտա՝ մուգատտէս,
սարսըլմազ սէրմէտի տաղըն կէօլկէսի մէսքէնի իւզէրինէ
տիւշտիւլիւ դէման պիլէ տէշէթլէրինտէն դաշըշան եօլ-
ճուլար անըն թագալայա մուղայիր օլան տուլար վէ
մագամլարընը իշիտիրլէր իտի : — Հիշ պիր քիմսէ անըն
էսրարընա վագըրֆ օլմաղա ձէսարէթ էտէմէզլէր վէ օլ
մահալտէն ինթիխապ էտէրլէր իտի :

Պու էսնտտէ միլլէթին տիւշմէնի օլան Աճէմլէր իլէ
մուհարէպէ պաշլատը : — Միլլէթին էն ձէսուր վէ էն
նէճիպ նէլճիվանը՝ գըլաղուզըմըլ Վարդանըն մախտումի
կէնճ Վահան հիմմլէթիլէ մէնն էտիլմէմիշ օլտալար իտի,
պիհագըլըն զաղապնագ օլան էրմէնիլէր գալըրպ իսթի-
յարը վէ գըզընը գաթլ վէ գուլիպէսինի տալինմագտա
օլտըղը Աթէշ իլանընա գուրպան էտէճէքլէր իտի : Փրէնս
Վահան Աճէմին տօսթու, տահա տօղրուսը գըզընըն մա-
շուզը իտի : Մուհարէպէ գօփմագտան էվլէլ Վահան Ա-
րարաթըն շիվլէրինէ արատըրա ալա կիթմէքտէ իտի : —
Պիր կիւն վաթանընըն խայըր իշիւն եիւճէ միւթէլալար
վէ նէճիպ ֆաալիյէթ խայալլարընա տալտըրմըլ օլտըզը
հալտէ, աթընը ասրլարտան պէրու թէրաքիւմ էթմիշ
չամ աղաճը իպրէլէրի իւզէրինտէ կէզլինմէյէ պրագտը :

Պիրտէն գուլաղընա՝ «Փէտէրիմի կիրֆթար օլտուզը
շու տէշէթլի ֆէլաքէթտէն աղատ էթմէք իշիւն նէօ
եափմալըլմ», տէյիւ պիր սէտա կէլտի, — Օրատա պիր
չամ աղաճը ալթընտա, պիր չայ քէնարընտա պաշը իւ-

զէրինտէքի եէշիլ սագֆ իշինտէն սէյլան էթմէքտէ օլան կիւնէշ փէրթէվլէրինէ էլլէրինի գալարըմըլ օլան պիրի տուրմագտա իտի քի Վահանըն իղֆալ օլմուշ կէօզլէրինէ ճիւմլէ հիւան, ճէմալ վէ հագիգաթըն այտիալը մագա- մընտա կէօրիւնտիւ :

«Ա՛, սէն զէմինին եա սէմանըն, եա հալանըն եա նուրըն, եա սուլըն բուհը՝ մըսըն, զիրա սէն ճիւմլէնին բուհը կիպի կէօրիւնիւյօրսըն — ա՛հ եօգսա օրմանըն փէրիսի, եա չայըն մապուտէսի, եա շուա ը չէմօին հիւ- բիւսի մըսին, էյէր պէօյլէ իսէն Վահան սէնի թաղիմ վէ թաղիգ էթմէք իշիւն, եախօտ էկէր եէմութ (էօլիւմ- լիւ) պիր մախլուգ իսէն, սանա մուալլէնէթ իշիւն նէ՞ եախապիլիր.» տէյիւ ֆէրեատ էյլէտի :

Իշթիմալէն Վահանըն նէճիպ չէհրէսի վէ շէվզլի հէյէթի քէնտիսինին էվվէլճէ գաչընտըղը գապա քէօյլիւ տէլի գանլըլարտան պիրի կիպի օլմատըղընա մէրգումէյի թէմին էյլէմիշ իտի. եախօտ պէլքիտէ կիւզէլ սահիրէ (պիւլիւճիւ գարը) գաթէն քէնտիսինին էֆսուընը թէ- սիւր էթտիրմէյէ պաշլամըլ իտի. հէր նէ հալ իսէ] անը տինլէյիպ անա քէնտի իսմինի վէ անվալընը պէյան էյլէ- տի — վէ քէնտինին Աճէմին գըզը օլուպ, փէտէրինին եանընտա իսքեան էթմէքտէ օլտըղընը սէօյլէյէրէք Վա- հանը քէնտի գուլիպէսինէ տալէթ էյլէտի :

Պուշտան սօնրա վահան կիւնտիւզլէրինի ալճըլըդ- տա, կէճէլէրինի իսէ կիւնտիւզ չայ քէնարընտա տաղըն եանընտաքի ճէսիմ չամ աղաճընըն ալթընտա [հէր կիւն պուլուշտըղը պաքիւրէի մահփարէ հագգընտա բուշալար կէօրմէքլէ կէշիւրի իտի : — Անըն բուշալարը զիւլֆիւրի չէմօին շուաաթընտան մէնսուճ (տօգուսմուշ) պիր տիւս-

թէրի (գըզ) փէրիփէյքէր վէ պիր սիւնպիւլէի պի էմապ հագգընտա իտիւր :

Ա՛ պիր շէրիրէնին տէսիսէլէրի նէ հէյպէթլի շէյլէր տիրէր : — Պու էսնատէ գըզ Վահանը զիյատէսիլլէ սէվ- մէքտէ կէօրիւնիւյօր իտի : — Մուհարէպէ պաշլատը : — Մէրգումէնին զէրաֆէթ վէ լէթաֆէթի իսէ գաթ գաթ արթմագտա օլտու : — Էրմէնի կէնճլէր մէսէրէթլէ հու- տուտ պօյուէնա սէյլիթմէքտէ իտիւր, Վահան իսէ հա- լա կիւնլէրինի ալճըլըզլա կէշիւրմէքտէ իտի : Վալիւ- տէյնի անը թալիպ էթմէքտէ, արգատաշլարը անա բէճա տէյնէքտէ, էշլի հիքմէթ իսթիյարարը անա քէնտիսինին էթմէքտէ, էշլի հիքմէթ իսթիյարարը անա քէնտիսինին էվվէլքի շէճաաթլարընը, վէ էրմէնիլէրին նուսրէթ իշիւն անըն եարտըմընա միւնթաճ պուլընտըզլարընը տէրիսա- թըր էթտիրմէքտէ իտիւր. ֆազաթ օ հալա մուհարէ- պէյէ կիթմէք իսթմէզ իտի : Չօգ տէֆա ֆէրտասը կիւն կիտէճէյնին վատ էտէր, ֆագաթ ֆէրտասը կիւն երնէ ավա, վէ անտէն այրըլըգ թագպիլինի իճրա էթմէք ի- չիւն գուլիպէյէ կիտէր իսէ տէ, երնէ մուհարէպէյէ կիթ- մէքտէն իմթինա էտէր իտի :

Իշթիմալէն պու վագըթտա գըզ Վահանը հագի- գաթէն սէվմէքտէ վէ անըն մուհարէպէ թէշիլքէլէրինտէն մասուէն (աղատ) օլմասընը ճիտտէն արզու էթմէքտէ իտի : — Մամաֆիհ սօնրաքի վագըլարը պէյան էյլէտիւր քի մէրգումէնին վաթանտաշլարընա օլան մուհապպէթի էր- մէնի օրտուսընըն շիւքիւֆէսի (չիչէյի) օլան կէնճ գահ- րամանը ալը դօմագ իւզրէ ճէլպ էթմէյէ սէվգ էյլէյօր իտի :

Վալիտէյն վէ տօսթլարընըն բէճա ու նիյազլարը քնճամ զալիպ կէլտիւր : վէ Վահան մուհարէպէյէ կիթ- մէք իւզրէ մուֆարագաթ էյլէտի : — Անըն միւվասէլէ-

թիւստէն էլվէլ Աճէմէր սայքի տախմա զալիպ օլմուշլար իտի . ֆազաթ եինէ գօմանտանն ճէսարէթ վէ ֆէրա-սէթի մէյուս վէ մէֆթուր օլմուշ օլան էրմէնիլերին գուզվէթինի թէճաթտ էյլէտի . վէ ֆիթուհաթ էրմէնիլեր թարաֆընա չէվրիլտի :

Այնի սըրատա ճասուսլար Վահանն տաղտաքի գուլիպէյէ ուզուն վազըթ էյլէնմէսինն սէպէպինի քէշֆ իտէպիլտիլեր : — Անտէն սօնրա թէճէսսիւսաթտա տէ-վամ էյլէտիլեր , վէ պիր կէճէ ուսուլ իլէ օրատան ալ-ըլմագտա օլան պիր ատէմի տէրտէսթ էթտիլեր : — Ա-նըն սէօզլերի վէ աթլըլարը թէճապուզ իչիւն իպրագ էթտիլի ճէսուր ճէճլէր անըն սէրիլու հարաքէ պիր Ա-ճէմ թաթարը օլտըղընը մէյտանա չըգարտը : — Ս Վա-հանն վլանլարը հագընտա իսթիյար Աճէմտէն ալմըշ օլտըղը էն ֆէնա պիր խիյանէթի չամիլ պուլունան պիր խապէրի կէօթիլըմէքտէ իտի : — Իհթիմալէն պու խա-պէր Վահան իսթիյարա էմնիյէթ էթտիլի վէ չէվզիլ պիր զէմանընտա պէյան էթմիշ իտի : — Հէմ տախի Վահանը պիր փուսույա ճէլպ էտիպ թութմագլըզ խուսուսընտա տախի պիր վլան վար իտի :

Թաթարը հէման դաթլ էտիպ , իսթիյար իլէ դը-ղընը էրմէնիսթան մէհքէմէսինէ ճէլպ էթտիլեր : — Իլա-թիյար հէր չէյի իզրար էթտի հաթթա վլանլարընն գըսմէն մուվաֆֆագ օլմուշ օլտըղընը մաղրուր պիր թավը ու հէյիէթ վէ կէօզլերի փարլամագտա օլտըղը հալտէ պէյան էյլէտի :

Գըղընըն հայաթընն էսիրկէնմէսի իչիւն չօդ բէճա ու նիյազ էյլէտի . մէրգուսէնին Վահան հագընտա թէր-թիլպ էտիլմիշ օլան խիյանէթտէն քիւլլիւյէն պիսապէր օլտըղընը , հաթթա դըղըմըն անա օլան ֆէվզէլատէ մու-

հապէթի սէպէպինտէն , Վահան իչիւն էօլիւմ վլանընն սուհուլէթլէ իճրա էտիլէպիլէճէյի հալտէ պիլէ , սալթ ախզ ու կիրֆիթ թէրթիպ էտիլմիշ իտիյինի պէյան էյլէ-տի : — Էհալինն քէնտի փրէնպէրնէ օլան թէվէճհիւհ վէ մուհապէթլէրի օլ տէրէճէ աղիմ իտի քի անլէրին հիտտէթ ու շիտտէթի հատտ ու փիւյան գապուլ էթմէզ տէրէճէյէ վասըլ օլտու : — Իսթիյար իհրագ էտիլմէքլիյէ (եագըլմագ) հիւքմ էտիլտի : — Մէրգուս ալէվլէր օրթա-սընտա ատէթա պիր չէհիտ կիպի տուրուպ , «Ահ էյ րուհը նար (աթէշ) սանա թէշէքքիւր էտէրիմ քի՝ սանա գարը իճրա էթմիշ օլտըղըմ կիւհանըմ սէնի տէրաղուշ (գուճագլամագ) էթմէքլիյիմէ եանրպ իզալէ օլտու .» տէյիւ ֆէրեատ էյլէտի :

Իսթիյարըն բէճա ու միննէթլէրի օլ տէրէճէ միւէս-սիր վէ գըղըն հիւսն ու ֆիսուսը օլ մէրթլպէ ճալիպ ի-տիլէր քի չօզլար դըղըն աղատ պրագըլմասընը ճիտտէն արզու էթմէքտէ իտիլեր : — Յագաթ Վահանըն անլէրէ գայտսըզլըզա մուսմէլէ էյլէմիշ օլտըղը սէրայ դատըն-լարընտան չօզլարը քէնտի քէնտիլէրինի Վահանըն գալ-պինի ճէլպէ մուվաֆֆագ օլմաղլըզ ճինայէթինի իրթի-քիսապ էթմիշ օլան օլ ճէմիլէ սիմայր թըրնաղլարլիլէ փարէ փարչա էթմէքտէն կիւճպէլա գապթ էթմէքտէ իտիլեր :

Գըզ զըլըճլա դաթլ օլունմագլըզա հիւքմ օլուն-տու — պաղըլար անը փէտէրինտէն տահա ֆէնա պիր սիհրպազ ատտ էթմէքտէ իտիլեր , զիրա անըն հիւսնիւնիւն սիհրի աճիպ իտի : Բիթապլը մուգատտէսին դավլիւճէ չէյթան էքսէրիա նուր մէլէյի հէյիէթինտէ կէօրիւսիւր :

Մէրգուս հիւքմին իճրասընա պէքլէմէք իւզըն մահպէսէ իզա էտիլտիլինտէ , Վահան անա վազը օլանը

իշխող, անը ելէ վերիւյ հիւքմ էթմիշ օլանլարա լանէթ օգուլարադ փայլթախթա կիթմէք իւզրէ եօլա բէվան օլտու: — Կէճէ կիւնտիւզ տուրմագսըզ իւէրլէյիւ, բուզ- կեար սիւրաթլլէ եօլունա տէվամ էյլէտի: Եօլէ քի պիւնմիշ օլտըզը պաճագլարը մէրմէր կիպի սէրթ վէ պիր ագընճընն ալթընտա թաամ վէ բահաթ էթմէքսիւ իւշ կիւն իւշ կէճէ եօլունըզ էթմիշ օլան քիւրթ գըսարըլ ֆէրտասը սապահ տիւշիւպ էօլտիւ: — Պէօյլէճէ Վահանն ալթընտա պիրի պիրի արգասընտան տէօրթ աթ էօլ- տիւ, ֆագաթ հէյ վահ քի փայլթախթա եէթիշտիյիւտէ իշ իշտէն կէշմիշ իտի:

Վահանն վիսուլընն սապահընտա գըզ պիր մէյտան- լըզակէօթիւրիւլիւպ անըն մէրքէզիւտէ պուլունան եիւք- սէք պիրմահալէ չըգարըլտը: Սէյրճիլէրտէն հիշ պիրիսի պու տէրէճէ հիւսնա պիրիսի կէօրմէմիշլէր իտի: Մէրգու- մէնին զանի, խիէք կիպի փարադ վէ եուճագ, Եօրիւն- ճէք աղը կիպի զարիֆ վէ չէմսին շուսը կիպի փարադ սաչլարը՝ տիլֆիրիպ սիմա վէ ճալիպ հէյէթիսի իհա- թա էտէրէք գըալիչայա մախսուս օլան պաշընտան աչաղը աչագլարընա գատար էսմէքտէ իտիլէր: — Ճէլ- լատ գըլըճընն գօլայճա հարաքէթ էտէպիլմէսի իշիւն անըն սաչլարընը քէստի: Վահանն վալիտէսի՝ իսթի- գամ ալմալա մէյեալ գըալիչա՝ մէրգումէնին եանը պա- չընտա տուրմագտա իտի: սաչլար եէրէ տիւշէր տիւշ- մէզ անլէրէ գալտըրըպ տէօրթ թիւզկեարլարա տաղըթտը- ղընտա անլէրէ շու եօլտա պիր լանէթ օգուտու: «Էյ աթէշ սահիրէսիսին փարաք սաչլարը, քի պաթագլըգտա լէման էտէն նուր կիպի էվլատըմը հէլաքա ճէլպ իթ- մէք իւզրէ իտիսիւ շու էֆսունճընն եարամաղըզը հադգընտա էրմէնիյէ վէ Աճէմէ, միւմիսէ վէ միւհիւ-

տէ շահիտ օլմագ իւզրէ ճիհանն տէօրթ թարաֆընա տաղըլընը: Մէլուն օլսընըզ վէ նէ գարատա, նէ տէր- եատա նէ սէմատա տալա բահաթ էթմէյիսիւ, շէօլէ քի շու սահիրէսին մէլուն ղիքրի էպէտէն պագի գալա:»

Գըալիչա սէօլլէրինէ խիթամ վէրալիյիստէ Վահան եօրուլմուշ աթը զօրլայարագ իւէրլէմէքտէ վէ «Պի կիւնահ, պիկիւնահ,» տէյիւ ֆէրեատ էթմէքտէ իտի: — Յագաթ ճէլլատ գըալիչանն էմրիստէն ղայրի էմրէ սա- ղըր, վէ հաթթա պիր մէլէյիսի հիւսնիւնէ պիլէ քէօր օլմուշ իտի: ֆիլվագը պու էսնատէ մէրգումէ ատէթա պիր մէլէք կիպի կէօրիւնմէքտէ իտի: — Իքի աղըզը ճէ- սիմ գըլըճ հալատա էօթտիւ վէ սահիրէսին հայաթը խի- թամա էրտի: — Գըալիչա վէ օրատա պուլունանլարըն քեաֆէսի Վահանն չըլընանէ եաղտըրմագտա օլտըզը լանէթլէրիստէն ալչագճասընա ֆիրար էթտիլէր:

Վահան միւլթէվլֆֆաթըն ճէսէտի եանընտա ուզուն վագըթ կէօզ եաշը տէօքիւպ ֆիղան էթտիքտէն սօնրա հայաթընը իւմիսսիւ պիր ճէնկ իշինէ աթմագ իւզրէ թէքրար մէյտանը մուհարէպէյէ թաճիլ էյլէտի: — Գէն- տիսի վէ փէտէրի վարդան էրմէնիսթանն իսթիգլալի- յէթ ետէ էթտիլի կիւնտէ թէլէֆ օլտուլար:

Լանէթլէսմիշ օլան հարիւր (խիէք) սաչլար էլան թէփէլէր, տէրէլէր, օրմանլար վէ չայլար իւզէրիստէ ուզուպ աօլաշմագտա տըրլար: — Անլէր ապա բահաթ էթմէյիւ սահիրէսին ղիքրիսի պիւթիւն տիւնեայա իլան էթմէք իւզրէ սէմա իլէ ղէմիս մէյանէսիստէ էպէտէն ուչարլար: — Վէ էլէէվմ էրմէնի չօճուզլարը ուզուն ալթունի թէլլէրի չիմէնղար իւզէրիստէ ասըմըզ վէ հա- րաքէթսիւ կէօրտիւքլէրիստէ Ջուր-Ուսայն եանի Վա- հանը քէնտի աղը իշինտէ թուլթաճագ օլան էօրիւմճէք

Նիհայեթ Փարիզ մուհարեպէսի վազը օլուպ իքի
թարափտան տիւշէն էօլու վէ հարալըլարըն սայլսը
արթմագտա իտի: Իրինէ պու կիպի հարալըլարա
հարտըմ վէ խըտ էթ էթմէյէ զիյատէսիյէ Նէվէսքեար
օլտըղընտան կիւնիւն պ'րինտէ պօյնուհտան վուրուլ ուշ
պիր Ալաման զապիթ կէթիրտիլէր քի խանէօինէ զապուլ
էտիպ անա մուգայէտ օլտուն. մէրգումէ մէմնունէն ի-
ճապէթ էյլէտի: — Ագչամ Նէքիմ կէլիպ հարալը զա-
պիթին նապզընը, Նէրարէթինի վէ սայրգլսամսընը կէօր-
տիւյինաէ հայաթլնտան իւմիտինի քէ էրճէօինէ թէլաշ
ալամէթլէրի կէօսթէրտի: Վէ հիւէ տէ Նէրարէթին շիտ-
տէթ քէսպ էթմէմէսի իշիւն Նէր օն պէշ տագիդէտէ
ֆիլան պիր իլաճտան վէր էք իշիւն պիւթիւն կէճէ պէք-
լէմէք լազըմ օլտը ընր պէյան էյլէտի իսէ տէ, Իրինէ
«Տօքթօր իշթէ պէ» հաղրըմ», տէտի: Տօքթօր «Իրզըմ
սանա հազրգ, պիր խրտմէթճի տէ պու իշի կէօրէպի-
լի», տէտի: Իրինէ «Իշիւն Տօքթօր, քիմ պիւլըր
պէլքի Բօմէր տէ պու կիւն պէօյլէ հարալը վէ միւնթամ
պիր հալտէ տիր: — Պէն իսթէմէմ մի քի Ալաման խա-
թունլարընտան պիրի տէ անա մուալէնէթ էյլէսին»,
տէտի: — Տօքթօր «Փէք ալա, էօյլէ օլտուն. անճագ
պիւթիւն կէճէ պէքլէմէլիսին. պու իլաճտան սատթտա
տէօրթ տէֆա իշիրէճէքսին քի Նէրարէթ արթմասըն.
զիլսա Նէրարէթ ալթալը կիպի շիւպէտիդ էօլուր: Եա-
րըն էրքէն թէքրար կէլիրիմ», տէյիւպ չըգտը կիթտի:

Հէքիմ այրըլըր այրըլմագ հարալը զապիթ հարը
զափալը կէօլլէրինի Իրինէյէ տէօնտէրիպ, անա շէօյլէ
սէօյլէտի. «Տօքթօր պէնի ույումուշ զանն էթտի. իա-
քին պէն Նէր շէյի իշիթտիմ: Քէնտի թարափրմտան
վէ ալէլ խուսուս վաթանտա Խօլումու պէքլէյէն

սէվկիւլիւմ թարափրնտան սանա ճանտան թէշէքքիւ-
րիւմիւ արդ էտէրիմ:» Իրինէ «Սագըն թէլաշ
էթմէ. րահաթ օլուպ ույու, Խօգսա հայաթըն թէն-
լիքէտէ տիր», տէտի: Սասթա՝ «Պայր, խայր ու-
յույամամ. պանա մուգատտէս պիր էմանէթ թէսլիմ
օլունմուշ տըր. անրն իճապընա պագմալըլըմ, պէլքի
պաշգա ֆուրսաթըմ օլամաղ», տէտի: — Իրինէ՝ «Փէք
ալա, պույուրուրը վէ ֆիքրինիդ իւզէրինտէն օլ հիւք
զալտըրըլսըն», տէտի:

Ձապիթ Նէյէճանը դալպլէ շէօյլէ սէօյլէտի. «մու-
հարէպէ... ահ մէնֆուր խըտմէթ... կէշէնլէրտէ մէրտէ
պիր ֆրանսըղ էօլտիւրմէքլիք պէտպալիթլըղընտա պու-
լունտում. (Իրինէ րէնկինի աթտը. վէ սէզտիւրմէմէք ի-
շիւն լամպայը իշէրի չէքտի) զապիթ սէօլիւնէ տէվամ
խտէրէք, «Վագըլթ կէճէ օլուպ ֆրանսըղլարըն պուլուն-
տըղը պիր գուլիպէլի պասմաղա կէօնտէրիտիք: Սէմա-
նըն հիւզիւ պուլուլթարլա գափլը իտի ալա աճէլէ է-
տէն ալճըլար կիպի, սիւհալարըմըղ էլիմիդտէ օլարագ
սէսսիդճէ նիյէթ էթտիյիմիդ մահալէ Եթիշտիք: Հէփսին-
տէն էվվէլ պէն խանշէրիմի չէքիպ գափուտա տուրան
ֆրանսըղ դարաղօլուն արգասընտան սափլալպ, անը
ճանսըղ Եէրէ տիւշիւրտիւմ: Գուլիպէյի զապլթ էթտիք.
վէ իշինտէքլիլէրին ճիւմլէսինի գըլըճտան կէշիրտիք:
(Իրինէ սէրսէմէյիպ կէօլլէրինի գափատը) պու կիպի պիր
գըլթալ մէնգարէսինտէն նէֆրէթ էթմիշ օլարագ տըշարը
չըգտըմ. վէ այ տափի կիզլէնմիշ օլտըղը պուլուլթ ար-
գասընտան կէօրիւնմէքլէ այաղըմըն Խանընտա խըրա-
մագտա օլան ասքէրի պանա կէօսթէրտի: Պու պէնիմ
պիր աղ էվվէլ վուրմուշ օլտըղըմ նէվպէթճի իտի: Բիդ-
գաթա կէլտիմ. վէ պիր հարտըմ էտէյիմ տէյիւ էյլիլպ

էլիմի անա ուղարկուեալ, լաքին մէրգում պողոտանուդ պիր սէսիլէ ֆուրսաթ կէշմիշ տիր, սօնում հազըն տրր, սէն պիր մէմուրա պէնդէյօրսըն, պէլքիտէ ալիճէնապ պիր զաթսըն, տէտի: Եվ վէթ պիր տէյէճէյին վար իսէ պու-յուր վէ իճրայա հազըրըմ տէտիմ: Պունուն իւզէրինէ մէճըուն (հարաւանմըշ օլան) դան իլէ միւլէմմա կէօքսիւն-տէն ասըմըշ օլան պիր ալթուն մէտալիօնը պանա ու-ղատըպ, քէրէմ էյլէ, ֆուրսաթըն օլտըզընտա պունու պէնիմ սէվկիւլիւմէ թէսլիմ էյլէ,» տէտի: Վէ սէվկիւլ-լիւսինին իսմինի սէօյլէմէյէ արթըգ մէճալի գալմամըշ օլարապ րունունը թէսլիմ էյլէտի: Պէն տախի հայա-իւրմտան իւմիւտիմի քէսմիշ օլարապ անը սանա էմանէթ էթմէք իսթէրիմ, օլա քի պիր կիւն պիշարէ սաֆիպէնին պուլուր թէսլիմ էտէրսին, իշթէ սանա րէճամ պու տըր:»

Պունու տէյիպ մէտալիօնը Իրինէլէ թէսլիմ էյլէտի: Իրինէ անը ալըպ անըն իւզէրինտէ Բօթէրին արմասընըն իշարէթինի կէօրէրէք վասֆը նազապիլ օլան պիր տէ-րունի իզտիրապլա, «էֆէնտիմ էմրինիզ պաշ իւսթիւնէ րահաթճա ույուլունուդ,» տէտի:

Խասթա պու սէօզտէն մէմուն գալըպ, տէրին ույգույա վարտը: Իրինէ իսէ պաղըր դան իլէ սօլմուշ, վէ նութգու թութուլմուշ կիպի պիր հալտէ, մէրգումըն պաշը ուճունտա տուրմադտա իտի: Սէվկիւլիւսիւ էօլ-մուշ, վէ էօլլումիւնտէ մէրտանէ օլմամըշ, արիւշմէն հիլէ իլէ արգասընտան վուրմուշ: Բօթէր գաթլ օլունմուշ վէ գաթիլի իսէ շիմտի քէնտինին խանէսինտէ, վէ կէօզիւ-էօնիւնտէ րահաթ րահաթ ույումադտա տրր, վէ պունա տա քէնտիսի մուգայեթ օլմալը: — Շու մէլուն Ալա-մանը գուրթարմադ, պիր վուրուշ իլէ պիւթիւն սաա-տէթինի մասլ էթմիշ օլանըն րահաթը վէ սազ գալմասը

իշիւն պիւթիւն կէճէ ույանըգ տուրուպ պէքլէմէք. պու-օլաճապ շէյ մի տիր: — Նիշիւն իլաճը դէհիլրէ թէպտիլ էթմէսին, հօգ հախօտ նիշիւն պարի մուգայեթ օլմադ-տան վազ կէշիպ իլաճ շիշէսինի փարէ փարչա էթմէ-սին...: Եօգ, հօգ, Իրինէ պէօյլէ պիր շէյ հափամադ. պու խըյանէթ տիր:

Խէլապքեարըմ պէօյլէ հափամադ. վէ պէն հափա-մամ: — Մէզպուրէ պու մուճահատէտէ իքէն, հարալը տէրին աշլար իլէ սէրսէրի րույալարտան ույանըպ իլաճ իսթէտի: — Իրինէ կէօզլէրինի սէմայա գալտըրըպ գալպի վասֆ օլունմադ տույուլարլա թահրիք օլունմուշ օլա-րապ, էնկին պիր փէրտէ իլէ, «Նա րապա Յիսուս շէյթան թարաֆընտան թէճրիպէ օլընտըզընտա «Արտըմա չէքիլ,» տէյերէք անա զալիպ օլտուն: Շու թէճրիպէ սաաթըմտա պու հազիր ճարիյէնտէ մուպլէնէթ էտիպ գաաֆըմա աֆվ էյլէ: Սէն Գէթսէման պաղչէսինտէ «Նա փէտէր էյեր միւմքին իսէ շու գատէն պէնտէն կէշսին,» տէմըշ օլտըզըն հալտէ շու պէտպալիսթ ճարիյէնէ մէրհամէթ վէ շէֆազաթլա նազար էյլէյիպ, հարտըմ էյլէ,» տէտի: Վէ իլաճը ֆինճանա գօյուպ շէֆիգ պիր գալպ իլէ խաս-թայա թադաիմ էյլէտի: — Սապահլայըն թապիպ թէք-րար կէլտի: Իրինէ խըտմէթինտէ սաաթը պուլունմուշ իտի, վէ թիթրէյէն փարմադարլա գատէնի խասթայա թադաիմ էթմէքտէ իտի, լաքին նէ կէօրսիւն իշթէ կէճէ պէքճիսի Իրինէնին սաշլարը քեամիլէն աղարմը իտի:

Գ Ա Ն Պ Է Հ Ա Ս Ը

Կէնճ պիր դըզ շէհատէթ իշիւն կելմիշ ֆազաթ
թազաթիմ էթմիշ օլտըզը պիր դաշ իսթիտալար ճէվապ-
սըզ գալտըզը սէպէպտէն Առաջնորդարանա շէքվայա
կելմիշ իտիւ: — Մէրգուճէ օրթա պօլլու, էսմէր սիմալը
վէ Կիլիկիա էրմէնի գատընլարընա մախսուս հիւսնէ մա-
լէքէ պիրի իտի. ապանոս կիպի սիյան կէօզլէրի էլէմ ու
ինֆիալլա տօլու օլուպ, սիյան գաշլարը զիյատէսիյլէ
սօլզուն վէ էսմէր չէհրէսի իւզէրինտէ մուսայէն խաթլար-
լա կէօզէ չարփմագտա իտի. սէօյլէմէք իշիւն աղզընը
աչտըզընտա դանն էտէրսին թէպէսսիւմ էթմէքտէ իտի:
Պաշը պիր հազմա իլէ էօրթիւլմիւշ ալնը իսէ սիյան
զիւլիւֆլէր չէլէնկի իլէ թէզիւն իտիւմիշ իտի:

Սէտասընըն պէրրագլըզը, վազիյէթինին իթմինանը
վէ նազլ էթմէքլիքտէ իպրազ էթտիյի մէհարէթ պաշ-
գատընըն տիգգաթընը քէնտի իւզէրինէ ճէլպ էյլէմէքտէ
իտի: — Մէրգուճէ սէրկիւզէշթինի շու սուրէթլէ հիքայէ
էյլէտի:

«Պիւթիւն կիւն դաթլ վէ հազմա իլէ մէշղուլ օլ-
տուլար, էվվէլա չօգ մէշղուլ պուլունտուգլարընտան
չափուդ չափուդ գուրշունա թութուլար, ֆազաթ ազ-
չամա տօղրու դան վէ ճինայէթին սուհուլէթինտէն սէր-
մէսթ օլմուշ օլարազ, քիւմէ քիւմէ հէր իւզէրինէ տիլ

չէօքէրէք հէր պիր մէճրուհա պագարազ ֆէրահլանըպ
էյլէնմէքտէ օլտուլար: Անճագ իքի սաաթ գարֆընտա
թէսլիմի ըուն էտէն տտէմլէր պուլունտուլար: Ճանիլէր
ճան չէքիշտիրմէքտէ օլան քիւմէլէրին էթլէրի իւ-
զէրինտէ պրչազլա օյնայօրլար իտի. պիշարէլէր իսէ
էօյլէսի սէտալար չըզարմագտա իտիլէր քի դանն էտէր-
սին օլ սէտալար ինտան սէտասը տէյիլլէր իտի:

«Պիլիմ ֆամլիլանըն ազալարը օն պիր քիշիտէն
իպարէթ իտի. էրքէքլէրին ճիւմէսի գըլըճտան կէշիլի-
լիպ գատընլար իհրազ էտիլտիլէր, Պիր արա հէմշիլէմի
կէօրտիւմ քի նաշ հըղընլարը իւզէրինտէն չըզընճատընա
սիլիլթմէքտէ իտի. . . սօնրա հիշ պիր չէյ կէօրմէտիմ:

«Կիւնէշ պաթտըզընտա հիշ պիր հայաթ էսէրի
գալմամը իտի. պիր ախօրտա սագլանմը օլան պիր
դաշ գատընլար պուլուպ իւզէրլէրինէ կազ հազը տէօ-
քէրէք պնլէրի տէ հազտըլար, չէօյլէ քի շու միւհէյիլպ
մէնզարէյի նազլ էտէճէք սազ պիրի գալմատըն:

«Զօզլար ֆիրար էտէրէք, պաշգա հօլլար գուլ-
լանարազ հայաթլարընը մուհաֆազայա մուվաֆֆազ օ-
լապիլտիլէր, պէն իսէ պիր քէօմէսին արգատընա սազ-
լանտըմ. պիր ազ սօնրա հարը հանմը պիր դօմշու
գատըն կէլիպ պանա արգատաշ օլտու:

«Բէնտի դան իլէ միւլէմմա վէ էլան թիւթմէքտէ
օլան հարատընը թութմուշ օլարազ, հիւզիւնիւ թօփրազ
իւզէրինէ գափաթար չէօյլէքի ֆէրեատ ու ֆիղանլարը
պիլի էլէ վէրմէսին վէ պու հալտէ գարանլըլընճայատէք
օրատա գալտըզ:

«Ճազաթ էնճամ պիլի տէ պուլտուլար, հօրղուն
վէ սօլումագտա օլտուգլարը հալտէ սէրթ վէ գուրու
չէհրէլէրինէ էյիպ պիւլէրէք աֆվ էթմէք պիլմէզ պիր

ատալէթի պիղի ինքնա էթալէր, էլան նէմաք վէ
գարնտաշարմըզն գաննտան ըսնմըն պըշաղարընը
օրադար կիպի օմուղարընա տայամըշար խաի. վէ
անէրտէն պաղարընըն սիմասընտա էյի պիր իշ իլէ
կէշմիշ կիւնիւն խօշնուտիյէթի փարլամադտա խաի: Հէ-
ման եէքտիկէրիյէ միւշամէրէ էյլէիպ քէնտիկէրինի
թէազըպ էթմէմիղի էմր էյլէտիկէր: Էօրթիւլէրիմիղի եիւ-
ղիւմիւզէ չէքէրէք եօլա րէվան օլտուգ:

«Արդամըզտա քէօյ թիւթմէքտէ, վէ պիւթիւն
պինալար եանմադտա խաիլէր: Պիր սաաթ գատար ու-
ղաղլաշմըշ խաի խէք տէ, էլան ալէվլէր կէօրիւլմէքտէ
վէ, աէմա ալ օլուպ, աթէշտէն պուլուլթար եուվար-
լայարադ չափուգ չափուգ կէշմէքտէ խաիլէր, պիր աղ
սօնրա կէօրաթիւք քի պաշգա քէօյլէր տաթի եանմադտա
խաիլէր...: Կէօլլէրիմիղի հէր հանկը թարաֆա չէվիթաի
խէք ուֆուզն հէր թարաֆընտան ալէվլէր եիւճէլմէք-
տէ կէօրաթիւք: Արա սըրա փէք ուղաղլարտան թիւֆէնք
սէտաար տաթի իշիտիլմէքտէ խաի: Կիթկիտէ հէփ սէպէր
քէսիլաիլէր. անճադ արա սըրա սըրգաթ էտիլմիշ օլան
տալարլարըն աճընաղլը ֆէրեաաղարը իշիտիլմէքտէ խաի:

«Իքի սաաթ սօնրա տուրտուգ, պիր թէփէ պա-
շընտա պուլլընմադտա խաիք, գարշըմըզտա պիր սըրա
գալադ աղաճլարը անտէն էօթէտէ իսէ վաաի պաղլար
վէ թարլալար պուլլընմադտա խաի: Արթըգ հիշ պիր
սէս իշիտիլմէքտէ վէ միւլաարդ աղաճլարըն օրթաարն-
տա շուրատա պուրատա ինճէ թիւթիւն վէ ալէվ ա-
մուտարը եիւճէլմէքտէ խաիլէր: Վաղըթ կէճէ խաի իսէ
տէ սէմա եանղըն ալէվլէրի վաարթաարըն թէնալլը օլուն-
մադտա օլտուղընտան հէր չէյ այան աշիքեար կէօրիւլ-
մէքտէ խաի: Թէփէնին պաշընտա ուղուն վէ պէյաղ սա-

գալլը, պէլի պիւքիւլմիւշ սարըղլը պիր իսթիլար վար
խաի, ալէլ աճէլէ պիղիմ քէօյիւն գաթիլլէրինին իս-
թիգպալընա սիլիթաի վէ եալա սէտա իլէ գօնուշմա-
ղա պաշլատըլար, օլլը իսէ օրատա պուլլընտան պիր օ-
ճադ պաշընտա նարկիլէ հաղըրլամադտա խաի:

«Տաիրէն մէտար օթուրուպ նագլիլէթէ պաշլատը-
լար. պաղըլար եօրուլմուշ օլարադ պաշլարընը գօլլարը
իւղէրինէ գօյուպ ուշուճաղա պաշլատըլար. պիղէ պա-
գան եօդ խաի, պիղ իսէ պիր թարաֆա չէքիմիշ պէք-
լէմէքտէ խաիք:

«Պու էանտէ իքի ատէմ կէօրիւնտիւ, պուշար
եէքտիկէրիյէ միւճաալէլ, սայքի գալգա էթմէքտէ
խաիլէր: Պիր արա եէքտիկէրինին արդաարնտան սէյիթ-
աիպ սօնրա տուրտուլար, աղիմ չէվիլլէ պիր պիրինէ
աքս էտէն նուրտան պիրինին եիւզիւ փարլատը վէ
քէնտիսինի թանըտըմ. օ գօմշուճըզուն չիթիլիլտէ
իշնի հալինտէ իշլէմէքտէ օլան Սէլիմ խաի, Բիպարըն
օղլու Սէլիմ: Րէֆիգի իրի վէ ֆօտուլ պիրի օլուպ հէր
ճիհէթ քէնտիսինէ թէֆէվիլիգ էթմէքտէ խաի. ուղուն
վաղըթ գօնուշտուլար, սէօլլէրինտէն հիշ պիրիսինի
իշիթմէյօր խաիք, ֆազաթ պէն քէմալը տըգգաթլա
անլէրին թալրու հարաքէթլէրինէ պաղմադտա խաիմ:
Պիր արա Սէլիմ կէօմլէյինի աղպ գանն էտէրսին չէքվա
հարաքէթիլլէ չըպադ կէօքսիւնիւ կէօթէրիյօր խաի վէ
«պէն մի խաիմ» տէմէք իսթիլար խաի...: Պիրտէն չէյ-
թանի վէ քէսքին գա՛հ. գահա տըր գօփաու, օլ վաղըթ-
սըղ գահգահայըր գօփարանըն քիմ օլարղընը անպալամա-
տըմ. թէփէնին պաշընտա պուլլընտան թիւքլէր եօրղուն
վէ գայտսըղ պաղըլարընը օլ իքիլլէ տօղրուլթաուլար:

Պու էսնատէ իտի քի իրի վէ գուվվէթլի օլանս սօլ էլիլէ Սէլիմն սաղ պազուսընը սըզըճա թութմուշ օլուպ, օլ պիր էլիլէ անըն կէօքսիւնէ գըսա վէ քէսքին պիր խանչէր սօզմագտա իտի: Իլք տարպէտէ զանն էտէրսին խանչէրին ուճու պիր մանիէ թէսատիւֆ էլէտի. Սէլիմ սէրպէսթ պրագըլմըշ օլան էլիլէ միւսէլլա՝ պազուսը թէպիտէ (ուղազլաշտըրմագ) չալըլյօր իտի, ֆագաթ փարմազլարը կէվէտիլէր վէ գաթիլ պիլա միւմանաթ իքինճի տէֆա խանչէրի սափլատը վէ պու տէֆա խանչէր սափընա տէֆ իչէրիլէ կիրտի:

«Սէլիմ հարաքէթսիզ գալտը.

վէ անճագ կէօզլէրինին պէյազը կէօրիւնիւյօր իտի: Պըչազը իքի էլիլէ սինէսինտէն չէքտի. ֆագաթ պըչագ անըն տիթըէյէն էլլէրինտէն եէրէ տիւչէր տիւճմէզ գան ազըլընտան վէ պուրնուտան զիյատէսիլէ ֆըզըլըրպ գան իչինտէ պօզուլարագ թէփէ թագլա եէրէ տիւտիւ:

«Պուսըն իւզէրինէ թիւրքլէր ալթիւսթ օլուպ րա-հաթճա թէփէյէ տօղրու իլէրլէմէքտէ օլան գաթիլէ տօղրու եիւրիւտիլէր:

— Նէ՞ եափտըն Մուսթաֆա, պու ճինայէթ տիր... իսլամըն գանընըն պէհասը աղըր օլուր:

— Գայտսըզլըզլա՝ հայաթըմը վէրմէյէ հաղըրըմ տէտի:

«Պու սէօզ իւզէրինէ հիւրմէթլէ ուզագլաշըպ քէն-տիսինի եալընըզ պրագտըլար: Էօթէտէ Սէլիմ խըրըլ-տամագտա վէ սօն տագիդէլէրինի եաշամագտա իտի: Մուսթաֆա պիր նարկիլէ էմը էտիպ չէքմէյէ պաշլատը, ֆագաթ չօզ տէֆա մարփուշը տիզի իւզէրինէ գօր պիր չէյ հագըրնատա տիւչիւնիւր վէ օֆ... օֆ... տէյիւ ֆէրեատ էտէր իտի: վէ սօնրա թէհաիտ իլէ պաշընը

սալլար իտի. հիտտէթի էլան սէօնմէմիշ վէ մուղալլամ րուհուշը ազիմ պիր էնտիշէ, պէլքի տէ ազիմ պիր էլէմ ալթիւսթ էթմէքտէ իտի. վէ օնէ գաթիլլիլին հասըլ էթտիյի վիճտան ազապը վէ նէտէ միւճագաթ գօրգուսը, իլլա պիզէ նամալլիւմ՝ քիւլլիլէն ֆարգը պիր չէյ իտի:

— Օֆ... օֆ...

Կէօզլէրինի ուֆուգա տիքմիշ օլուպ ուզուշ վա-գըթ ա՛ն էլլէտի. սօլզուշ րէնկի էօլիւ սիմասը կիպի օլ-մուշ վէ սիյա՛ն քիւչիւք կէօզ պէպէքլէրի սէօնմէզ աթէշ կիպի իշթիալ իթմէքտէ իտիլէր. էօթէտէ օլան թիւրքլէր տալի ույուլմագտա էտիլէր. պէն գօմշուլա տէօնիւպ գօրգու վէ հէյպէթլէ տօլու օլարագ «գաշալըմ» տէտիմ: Գարչըմըզ աչըզ օլուպ, կիզլէնմէքլիլին ի՛թիմալը եօզ իտի, ֆագաթ իքի թարլալարըն քէնարալըր էփէյիճէ եիւճէլմիշ վէ օրթալարընտա եարը առէմ պօյուշտա վէ եէր եէր պաթագլըզլա մէսթուր պիր ճատտէ թէշքիլ էթմէքտէ իտիլէր:

Այագ գապլարըմըզը պըրագըպ, եալըն սյադ եօլա տիւշտիւք, էփէյի կիթտիքոէն տօնրա քէօշէյի տէօնէ-ճէյիմիզ հէնկեամտա պիր չալըյա տագըլմըշ պիր գատըն էլպիսէսի կէօրտիւք, պիր աղ էօթէտէ փարչալանմըշ պիր եազմա գըրընթըլարը տիգգաթըմըզը ճէլպ էթտի, չա-մուր վէ գան իլէ միւլէմմա օյմասընա րազմէն, փարէ-փարչա օլմուշ օլան օլ էլպիսէլէր պանա էնլի կէօրիւն-տիլէր, գալպիմ հէյէճանա կէլիպ տահա զիյատէ աճէլէ իլէ եիւրիւմէյէ պաշլատըմ: Բէֆիզիմ եամմըշ վիւճուտընըն աղ-ընընըն չիտտէթիստէն ինլէմէքտէ իտի. պագէն գօլու վէ օմուզու իւզէրինտէն քէօմիւր քէսիլմիշ փարչալար ա-

չաղը տիւշերէր իտի, Կարասը քէմլիի կէօրիւնէճէք գա-
տար տէրին իտի:

Պիրաթէն տուրտուզ, զէմին պաթազլըզ օլուպ սու
իշինսէ սաիր էլպիսէլէր տախի վար իտի. այսղըմ եռւմ-
չագ պիր շէյէ թէսաաիւֆէթտի. պու պիր նաշ իտի.
եիւզիւ եէրէ չէվրիմիշ վէ սայքի չըպլագ իտի. եիւզիւ-
նիւ չէվիրտիյիմիզտէ հէման թանըտըմ, հէմշիրէմ իտի.
պիւմէմ քէնտիսինի նասըլ էզաիւրմիւշէր իտիքի եիւ-
զիւ մօրարմըշ, չիշմիշ վէ թանըլմաղ հալէ կէլմիշ իտի:
Ճիւմէ ինթիյաթը պէրթարաֆ էաիպ տէհէթլի պիր շա-
մաթա չըգարտըմ վէ եիւքսէք սէսլէ աղլամաղա պաշ-
լատըմ. հէփ էօլմիւշ օլանլար իւզէրինէ աղլատըմ ճիւմ-
լէսինին էլիմիյլէ րէնճիտէ օլմագ իւզրէ սաղ գալմըշ
օլմագլըզ պէտպախաղըզնա տիւշար օլտըզըմ իշիւն տէ
աղլատըմ:

Թիւրքլէր ուղագտոնն ֆէրեատըմը իշիտէրէք ույա-
նըպ պիզի եօլ իւսթիւնտէ կէօրէրէք նիշան ալտըար.
պիր իքի գուրշուն կէլիպ կիթաի. պէն էօլմէք իսթէյօր
իտիմ, լաքին պիւմէմ նասըլ օլտու քի պիր գաշ տագիգա
սօնրա հէմշիրէմին նաշընը պըրաղըպ թարլանըն գըյըսընա
սըղընտըմ: Եէր իւզէրինտէն սիւրիւնէրէք իլէրլէմէքտէ,
էփէյի վագըթ տէվամ էյլէտիք. էնճամ սիւան սէսլէրի
տինտիլէր, պիր միւտտէթ մէրաղլա պէքլէտիք, սօնրա
այագ սէսլէրի իշիթտիք, պիր առէմ կէլիյօր իտի. գու-
լաղըմը եէրէ վէրիպ տինլէտիմ. կիթ կիտէ աաըմլար եագ-
լաշմաղտա իտի վէ իշթէ առէմ կէօրիւնտիւ: Աղըր ա-
ղըր վէ զուրուրլա իլէրլէմէքտէ վէ պանա տօղրու կէլ-
մէքտէ իտի. եանըմա կէլտիյինտէ քէնտիսինի թանըտըմ,
Մուսթաֆա իտի. սիմասը տաիմա էօլիւ սիմասը կիպի

պէյագ օլուպ կէօղլէրի իշթիալ իթմէքտէ իտի, հէման
այագլարընա տիւշիւպ րէճայա պաշլատըմ. վէ

— Մուսթաֆա էէն եիկիթսին խանէէր տէ սանա եա-
գըշըր թիւֆէնքտէ, սէնին իշիւն պէնիմ կիպի պիր գա-
տընըն հայաթընըն նէ էհէմիլէթի օլապիլիր. պէնի խրիս-
թիանլարըն եանընա կէօթիւր, տէտիմ:

«Տօղրուտան ճէվապ վէրմէտի. գօլլարընը սինէսի
իւզէրինէ գաթլաղըպ վէ հէմշիրէմին նաշընա տօղրուլա-
րագ պիւթիւն գալպտէն օֆ. օֆ տէյիւ ֆէրեատ էյլէ-
տի. սօնրա չէօյլէ սիւալ էյլէտի.

— Պու սէնին հէմշիրէն մի իտի... պիր տալտա
պէօյիւշէն իքի նար կիպի պիրի պիրինիղէ պէնդէրսինիզ.
պիր ազ տուրուպ, չէօյլէճէ իլավէ էյլէտի.

— Քէնտիսի իշիւն իալամ գանը տէօքաիւմ, սէնին
իշիւն տախի այնի չէյի ետիմաղա հաղըրըմ, կէլ զէվ-
ճէմ օլ:

«Կէրի կէրի չէքիլտիմ իտէտէ, սըղըճա գօլուստան
թութուպ քէնտինէ տօղրու չէքտի:

— Իսլամըն գանընըն պէհասը աղըրտըր, պէնիմ գա-
նըմլա թէտիյէ օլունապիլիր. ֆագաթ օլ վագթա գա-
տար գամէր պիր գաշ տէֆա քէնտի տէվրինի իքմալ ի-
տէր, կէլ նիքեաշըմ օլ...:

Մուսթաֆա արամըղտա թուզ էքմէք հաղըր վար,
գօնու իտիք գաշ տէֆա սօֆրամըղտան տօյմուշարն,
սէն պանա գարընտաղըզ էյլէ վէ պէնի միլլէթիմէ թէս-
լիմ էյլէ:

— Կէլ կիտէլիմ...:

— Քալիմ մաթէմլէ տօլու աըր, նիքեաշ օլմաղա
արղում եօղ, Մուսթաֆա. սէնին էլինէ տիւշմիւշիւմ...:

քիմսէմ եօզ, տիւնեատա եալլընդ գալմընըմ. եթիմ վէ տուլ էմանէթուլլաւ տըրլար... տէյիպ,

«Աղլամաղա պաշլատըմ, պիւթիւն գալպաէն հընչ-կըրարաղ աղլատըմ. սէսիմ օլ գատար եիւքսէք չըգ-մաղտա խաի քի ուֆուզըն տէօրթ ճիւնթիւնտէն պանա ճէվապ վէրմէքտէ խաիլէր գանն խալցօր խաիմ:

Մուսթաֆա միւթէէսիր օլտու. պիր աղ ուղաղլա-չըպ պէնի սէյր էթմէյէ պաշլատը:

Պիրտէն միւտիւնչ պիր թէսալվուր քէնտիսինի թէշ-վիգ էյէտի. հիտաէթիւնտէն մօրարաը. ալթ տուտաղը սարգըպ տիթրէմէյէ պաշլատը, կէօլլէրինի իւզէրիմէ տիքիպ, վէ եալաշ եալաշ սօլույարաղ պանա սօղրու կէլտի: Պէն աղլամաղլըլը պրաղըպ քէնտիսինէ պաղմաղա պաշլատըմ, հէր պիր ասըմը եէրի տիթրէթմէքտէ խաի, պու սուրէթլէ սաաթլարտան պէրու թէհաիտլէ պանա սօղրու կէլմէքտէ կիպի կէօրիւնտի պանա. եանրմա կէլ-տիյինտէ, պիր եումրուղ տարպէսիլլէ պէնի եէրէ սէրիպ փարմաղլարըլլէ պօղաղըմը սըղարաղ տիչլէրի արասըն-տան շէօլլէ սէօլլէտի:

— Հընզըր կեալմուր սէն Սէլիմ իչիւն աղլայօրսըն...

— Պօղունուզ սէսլէ խայր, խայր, Սէլիմ պէնիմ նէմէ լաղըմ, պէնիմ աղլայաճաղ ատէմիմ եօզ մը... տէտիմ:

«Փարմաղլարը կէվչէտիլէր վէ պիրտէն քէնտիսինէ կէլմիշէտիսինէ պէնի պրաղարաղ, էօթէ տէօնիւպ եինէ ա՜ն ու էնինէ պաշլատը:

— Օֆ... օֆ...

«Պէն եալաշճա աղլամաղա տէվամ էյէտիմ...

— Պիւթիւն ֆամիլիամ մահվ օլտու, հէփսիտէ

էօրտիւլէր, տիւնեա եիւզիւնտէ սա՜նիպսիղ գալտըմ ա-ման... հանկի պիրի իչիւն աղլայըմ... աման:

Պէնի թէսէլլի էտէրէք — մէրաղ էթմէ սիղինքիլէր էզլյէթ չէքմէքսիղ պիր տարպէ իլէ էօրտիւլէր... պէն էօրտիւլտըմ անճաղ Արթին...:

— Արթին մի՞ տէտին ա՜ն օ քիւշիւք գարտաշըմ խաի, էվիմիղին աշվիւլիւսիւ խաի...:

— Արթին քէօր Հիւսէյինին էլինէ կէչիպ չօգ էզի-յէթ չէքտի, քէօր Հիւսէյին կէալուր կիպի գօրգաղ տըր... էօլլէլէր եաման օլուրլար... էթինի քէմիյինտէն այըրտը...:

— Աման... տէտիմ, էլան սէսիմ գուլաղըմտա խաի անտէն սօնրա նէ օլտու պիւմէմ: էրթէսի կիւն պէն վէ գօնշոււմ գատըն Մուսթաֆանըն էվինտէ խաիք, քէն-տիմէ կէլտիյիմտէ իքի թիւրք գատընլարըն իսթէքսիղ-լիքլէ պէքլէմէքտէ խաիքլէրինի կէօրտիւլմ: Բէֆիգէմ պիր գաշ կիւն սօնրա աղրլարընա տայանամայարաղ վէֆաթ էյէտի. վէ պէն եալընը գալտըմ:

«Կիւնլէր կէչտիլէր Մուսթաֆա արթըգ պէնի րա-հաթսըգ էթմէյօր խաի. պանա թէսատիւֆ էթտիյինտէ ա՜ն էտիպ կէօլլէրինի էօթէյէ չէվիլիլ խաի: Սօնրա պիր-տէն մէրտլլի վէ քէնտիյէ կիւվէնմէքլիլի զալլ օլտու, ուղաղտան պիրինի կէօրտիւլիւնտէ գաշըպ կիզլէնմէյէ պաշլատը: Շէհրտէն կէլէն խապէրլէրի պէն իշիթմէյօր ի-տիմ, լաքին քէնտիլէր միյանէլէրինտէ աղիմ մէրաղլա սէօլլէրլէր խաի:

«Մուսթաֆա կիւնպէկիւն գօրգաղ վէ զաիֆ օլ-մաղա պաշլատը, պանա չաշի կէօլլէրլէ պաղըյօր վէ, հուզուրումտան րահաթսըղըգ հիսա էտիյօր խաի: Զանն էտէրսին իւմիտի պօշա չըգմըշ վէ քէնտիսի իչիւն հայա-

Թի պիր շէյ էքսիք խտի, նէեէր նէ իւէր, կէճէլէրի եօլ իւզէրինտէ ուշգուսուզ պէքլէր վէ էն ուֆազ շամաթա- տան տիթրէր խտի, վէ կիւնտիւզիւն իտէ տտէմլէրտէն, նուրտան վէ հայաթտան ֆիրաք էտէր խտի:

«Պիր կիւն պիւթիւն էվ էնալիսի ազիւմ հէյէճանա կիրիֆթար օլուպ պիւթիւն կիւն եէքտէկէրիլէ միւշա- վէրէ էյլէտիլէր. ֆէրտասը սապան էրքէն իքի թիւրք զատըն պէնի պիր մէրքէպէ պինտիրիպ Ատանայա կէ- թիրտիլէր: Քիլիսէտէ պիզիւմ քէօյտէն զաշմազա մու- վաֆֆազ օլմուշ օլան պիր իքի զատընլարա բաստ կէլ- տիւմ, պիր կիւն էվլէլ իւք տար աղաճլարը սարլմըշ խտի. պիւլա շիւպնէ թիւրքլէրին հէյէճանը պուլնտան նէշէթ էթմէքտէ իտի սաիր պիր չօզ գըզլար տախի իատէ է- տիլմիշլէր խտի:

«Անլատըմ քի Սէլիմին նաշընը տա պուլմուշլար վէ օլ սէպէպտէն գաշազ էրմէնիլէր թութմուշլար խտի:

«Պիզիւմ քէօյտէ 300 թաշրալը վար խտի, հէֆաինի- տէ քէստիլէր, քէօյ եէր իլէ եէքսան օլտու. (շու- բատա պուրատա պուլուլնան (10-15 քէօյլիւլէր կիւճպէ- լա գուրթուլապիլտիլէր), անլէրտէ իսլամ գանը տէօք- միւշ օլտուզլարը իշիւն տէրտէսթ էտիլմիշ տիրլէր: Լա- զըմ տըր քի իտարէի էօրֆիւլէ հուզուրունա կիտիպ կէօրմիւշ օլտըզըմ ճիւմլէ շէյլէրի շէհատէթ էտէյլմ, զի- բա... իսլամըն գանընըն պէհատը ազըր տըր... թամմ ճանիլի պուլլամազլար սա քիւմ պիլիբ (Սէլիմին հայա- թընըն պէհատընա պէտէլ օլտաճազ գաշ իրիսթիան գանը լազըմ կէլէճէք):

ՌԱԹԵՐԼՕՏԱ ՀԻԻՉՆԵՆԿԻՉ ՊԻՐ ՎԱԳԸԱ

Քէնտիսիլլէ սըզը տօսթլուզ փէյտա էթմիշ օլտը- զըմ պիր կէնճ՝ պիր կիճէ եարըսը զիյարէթիմէ կէլտի: Մէրգուլմ ճէնուպի իրլանտատա պէօյլէք պիր զէնկին սալլատէնին պիրինճի օլլու խտի: Լաքին փէտէրինին իրատէթինէ գարշը ատի պիր ֆամիլեատան ճէմիլէ պիր գըզ իլէ էվլէնմիշ օլտըզը իշիւն փէտէրի անը միրաստան մահրում էտիպ, էվտէն թարտ էյլէմիշ խտի: Շիմտի իքի միզ տախի մուհարէպէ մէյտանընտա պուլուլնամազտա ի- աիք: Տօսթում պէն «էօյլէ հիսս էտիյօրումքի եարըն- քի մուհարէպէտէն սաղ չըգմայաճաղըմ. իմտի բէճա ի- տէրիւմ ինկիլթէրրայա ալտէթինտէ խանէմիզի պուլուլ շու թաալիլիմի վէ սօն սէլամըմը աիլէմէ վէր. նէ եա- փայըմ զէվճէմէ վէ չօճուզումա միրաս պրազաճազ պուլնտան մատա պիր շէյիւմ եօզալըր, վէ քէյֆիլլէթի փէտէրիմէ պէյտա էլլէ» տէտի: Մէրգուլմ զէվճէսի հազ- գընտա սէօյլէրիքէն հասրէթ կէօզ եաշլարը եանազլա- բընտան աշաղը ազմազտա խտի: Անը փարլազ իւմիտ- լէրիլլէ միւֆէրրան զըլմազա չապալատըմ իտէտէ, պօյ- նուլա սարըլտը վէ էլլէրիմի սըգարազ «խօշճա դալ», տէյիպ կիթտի: Ֆէրտասը կիւն մուհարէպէնին էն աթէշ- լի հէնկեամընտա կէօրտիւմքի Սըր Ուիլըմ Գօնսօնպի-

նին սիւվարի ալայը թօփլարըն կիւրիւթիւսինի պաստը-
րան միւտնիլ պիր սէտա վէ տէնէթէնկիլ պիր համլէ
իլէ Նափոլէոնըն սիփահիլէրինին չիչէյինի էօլէրինտէ
սիւրիպ կէօթիւրմէքտէ իտի, վէ թա էն էօնտէ տօսթու-
մուն մէրտանէ հէյեթիլինի միւշահատէ էյլէտիւմ. կաքին
հալըֆըի պու պիր ան իչիւն օլտու. պիր ազ սօնրա օ
տիւշմէն օրտուսունըն մէրքէղինտէ չարիլըմադտա իտի:
Տիւշմէնի վէ տօսթումը գափլայան թիւթիւն պուլու-
լարը անը տա կէօղիւմտէն նիհան էյլէտիւմ: Մունարէպէ
խիթամ պուլտու: Ղալիպ Փրուսիալըլարըն ֆիթուհաթ
սէտալարընտան վէ մէճրուշլարըն ֆիզանլարընտան մա-
տա հէր սէս քէսիլմիշ իտի: Պէն պուլուստուղում ալայը
թէրքլէ տօսթումուն լաչէսինի արամաղա չըզտըմ: Պու
էսնատէ մահիթապ սիյահ վէ դաթը պուլութլարըն տա-
ղընըգ քիւմէլէրի արասընտան հարաքէթ էտիպ տուրադ-
սըզ վէ տունուգ պիր զիյա վէր/էքտէ իտի: Կաքին եի-
նէտէ Գօնսօնպինին սօն հիւճիւմիւնին իզիսի պուլուպ
կիթմէք գօլայ իտի: Հէր լաչէյէ պաղաղգճա տօսթու-
մուն սիմասընը կէօրիւրիւմ գօրգուսուլլէ վիճուտըմ տիթ-
րէմէքտէ իտի:

Պիր գաչ սաաթ էվլէլ զէլզէլէտէն տահա միւհէյիպ
միւսատէմէ իլէ (չարիլըմա) եէքտիկէրինէ գարըշան ա-
թէչփաթէի չէճաաթ քիմսէլէրին հարաքէթսիլ վէ սօ-
ղուգ երզընը իւզէրինտէն եիւրիւմէքտէ իտիւմ. էնճամ
ափտէթ էյլէմէք իւզրէ իքէն, մահիթապըն պէրրադճա
չիւլէփաշ օլտըղը սիւրիւմիւշ պիր թարլատա պիր եր-
ղըն էօլիւլէր տիգգաթըմը ճէլպ էյլէտիւմ: Պունլար եէք-
տիկէրի իւզէրինէ երզըլմըշ պէշ նէֆէր զըրիլը սիւվարի
օլուպ, իչթէ տօսթումուն ճանսըզ ճէսէտի քէնտի աթը
ալթընտա եաթմադտա իտի: Կաքին տահա եազընտան

թէֆիթիլէ պուլտոււմ քի պիր գատըն պիր գօլուլլէ մէր-
գուսուն պաչընը թութմուշ վէ տիկէրիլլէ տախի պօ-
նունա սարըլմըշ օլարագ օլ հալտէ մէրգումէնին տախի
րուշը ուշմուշ իտի: Աճէպա պու նէ աճիպ հալ, պու
նէ հիքմէթ: Վէ լաքին տահա նէ կէօրսէմ. վէ պու
անտէքի տէնէթիմի նաղը ու թարիֆէ հիչ պիր գալէմ
մուզթէտիր տէյիլ տիր: Շու էօլիւմ վէ խարապիլլէթ
մէյտանընտա, չու մէմաթըն գուճաղընտա պիր լաչէնին
կէօքսիւ իւզէրինտէ սաղ պիր պէպէք րահաթճա ուշու-
մադտա իտի: Մահիթապըն փէրթէվլէրի անըն թաթլը
սէմասընա աքս էյլէմիշ, վէ զանն էտէրսին մէլէքլէր
անը ուշգուսունտա մուհափաղա էտիպ անա խօշ րու-
շալար կէօսթէրիյօր կիպի անըն տուտաղլարընտա պիր
թէպէսիւմ միւշահատէ օլունմադտա իտի, վէ քիմ պի-
լիր պէլքի պունլար հագիլգաթէն մէլէքլէրին իչի իտի:

Պու սըրատա տէրադապ պու կէնճ գատընը տօս-
թումուն զէվճէսի վէ պէպէյին իսէ անըն պիրիճիք էվ-
լատը օլմասը թէսալվուրը ֆիքրիմէ վարիտ օլտու: Վէ
գատընըն իւզէլինտէ պուլտուղըմ մէքթուպլար մէզքլէր
ղաննըմը թաթըրգ էյլէտիւմ: Պու սատըզ վէ մուհապլէթ-
լի զէվճէ քէնտի գօճասընը պուլմադ իչիւն զարիպ
տիյար, իզսիլ տէրեա, գալապալըզլը շէնր վէ փիւր
հէյէճան օրտու մահալինտէն կէչիպ էնճամ մուհարէպէ
մէյտանընտա կէրէ սէրիլիպ էօլմիւշ իտի: Պէլքի մէր-
գումէ զէվճիւնին սօն անընը չէքտիլի սըրատա եէթիլիպ,
քէնտի րուշը տախի խարապ օլմուշ թօփրադտան գաֆէ-
սինի պրաղարագ զէվճիւնին րուշուլլէ պէրապէր քէնտի
խալիլէրինէ ուշմուշ իտի:

Պաղը տօսթլարըն հարտըմըլէ պու պէտպաթիմ դա-
րը դօճալը ախի սաքէրի էլպիսէյէ սարարագ տէֆն էյ-
լէտիմ . վէ ճօճուղը էլպիսէմէ սարըպ օրտու մահալինէ
ալտէթլէ անը քէնտիմէ էվլատ էյլէտիմ :

ՊՈՒ ԿԵՃԷ ԶՍՆ ԶՍԼԸՆՄԱՅԱՃԱԳ ՏԸՐ

Կիւնէշ հաղին պիր կիւնիւն խիթամընտա պիւթիւն
Լնկիլթէրրայը հիւսնիւ ճէմալըլէ տօլտուրարագ անէթէ
անէթէ դարպի թէփէլէր վէրատընտա զուրուպ էթմէք-
տէ իտի : Անըն սօն փէրթէվլէրի աճիգ պիր միւսիննին
վէ մահփարէ պիր պաքիրէնին ալընյարընը պուս էյլէմէքտէ
իտիլէր . իխթիյար փէք աղըր վէ մէճալըղ տալմար
ալմագտա , պաքիրէնին իտէ սաչլարը փէրուշան վէ դալ-
պի մահղուն օլտըղը հալտէ իլէրլէմէքտէ իտիլէր . իխ-
թիյար տիւշիւնճէ վէ մէրազընտան պաշընը էյմիշ , գըզըն
իտէ տուտագլարը պէմ պէյաղ օլմուշ օլտըղը հալտէ ճէր
լքիսի , « Պու կէճէ չան չալընմալաճագ տըր » մըրըլ-
թըլարընը կիւճ պէլա դապիթ էթմէքտէ իտիլէր :

Պէսինին պէմ պէյաղ օլան լէպլէրի (տուտագլարը)
տիթրէտիլի հալտէ տիվարլարը մուղալլամ , մաղմուճ
վէ բութուպէթլի մահպէսի կէօսթէրէրէք , « Էյ գափուճը
պէնիմ չօլ մահպէստէ պիր մահպուպըմ վար քի չանըն
չալընմալարընը միւթէագըպ դաթլ օլունմաղըղա հիւքմ
օլունմուշ տըր , վէ անը դուրթարմագ իչիւն հիչ պիր
ինսանի մուալէնէթ ևօգ տըր : Գրօմուէյ զուրուպը չէմսէ-
տէք կէլմէյէճէք » Պու սէօղլէրի միւթէագըպ մէրգուճէ-

նին սիմասը էօլիւ սիմասը կիպի աղարըպ պօղունուդ ֆըսըլարլարլա «Պու կէճէ չան չալընմայաճագ տըր»,» տէտի :

Գափուճը՝ «Պէսի, խալլը սէնէլէրտէն պէրու շօլ մուղալլամ կէօլկէլի գուլէտէքի չանը չալմագտա պուլունմուշըմ. հէր ազչամ թամմ զուրուպը շէմստէն սօնրա պօրճուճը իֆա էյլէմիշիմ. վէ հէմտէ թամմ վագթընտա իֆաի վաղիֆէյէ չալըշմըշըմ. շիմտի իսէ իխթիյարըմ ֆագաթ չանը չալմամագ էտէմէմ, գըզըմ չան պու կէճէ չալընմաճագ տըր»,» տէտի :

Գափուճը պու սէօղլէրի սիւքիւնէթ վէ լէթաֆէթլէ սէօլլէմիշ իտի իսէ տէ, անըն հէր պիր լուղէթի փարէլէյէն օզլար վէ մէսմուճ (զէհիրլի) նիզէլէր կիպի մէրգուճէնին կէնճ գալպինի փարէ փարչա էյլէտիլէր :

Հաքիմլէրին «Պու կէճէ չան չալընտըղընտա Պասիլ Անտըրուուտ գաթլ էտիլմէլի տիր.» հօլլու իլամլարընը կէօղ հաշը տէօքմէքսիզ վէ ֆիղան էթմէքսիզ իշիտէպիլմիշ իտի : Յագաթ շիմտի կէօղլէրի վաշէթլէ տօլուպ, լէհճէսի սարարըպ սօլտու, վէ տիւշիւնճէլի ալնը աղարըպ սէրթէլէրէք գալպինին տէրինլիքլէրինտէն աճը պիր ֆիղան էյլէտի. գալպի շիտտէթլէ նէպղան էթմէքտէ, վէ չափուդ չափուդ թէնէֆֆիւս էթմէքտէ օլտըղը հալտէ, կէօղլէրի իրի իրի աշըլըպ փարլամաղա պաշլաւարը. վէ նատիրէն իշիտիլէն էնկին պիր փէրտէ իլէ, «Պու կէճէ չան չալընմայաճագ տըր»,» տէյիւ մըրըլտանտը :

Պէսի խաֆիֆ ատըմլարլա իլէրլէյիպ, քիլիսէ գափուսը իշինէ աթըլտը, ահէսթէ ահէսթէ կէլմէքտէ օլան իխթիյարը արգատա պրագմըշ իտի : Պիր տազիզէ պիլէ ֆէվթ էթմէյէրէք, հանագլարը վէ անըն նարը աշղլա

իշթիալ էթմէքտէ օլտըղը հալտէ սէնտէլէյէրէք չանըն էօթէպէրի սալլանմագտա օլտըղը մուղալլամ գուլլէյէ տօղրու չըգմաղա, անտէն ինճէ նէրտիպանա թըրմալամաղա պաշլատը. հէր թարաֆ գուլմէթլէ մուհաթ իտի, հիշ պիր զիյա փէրթէվի կէօրիւլէմէքտէ իտի, վէ հօգաւրըյա տօղրու իլէրլէտիլի էսնտէ անըն սօղուդ տուտագլարը «պու կէճէ չան չալընմայաճագ տըր»,» տէյիւ մըրըլտանմագտա իտիլէր :

Սիւլլէմին թէփէսինէ վաօրլ օլտըղընտա պաշը իւզէրինտէ միւճէսսէմ վէ սիյահ չան տաըլմագտա, աշաղըտա իսէ հալիլէյի անտըրան հէյպէթլի պիր գուլմէթ պուլունմագտա իտի : Չանըն զայէթ աղըր տիլի սալլանմագտա, վէ թամմ անըն չալընմա վագթը կէլմիշ իտի. պու մախուֆ մէնզարէ վէ չու հալ մէրգուճէնին գալպինի տօնտուրուպ, նէֆէսինի տուրտուրադ, ալնընը սօլտուրտու : Չանըն չալընմասընա միւսատէ էտէճէք մի՞ իտի. ասլա՛, Նախհան կէօղլէրի պիր զիյաի իւմիտլէ իշթիալ էյլէյիպ, սըշրայարագ տիլի սըզըճա գալրատըղընտա «Պու կէճէ չան չալընմայաճագ տըր»,» տէյիւ մըրըլտանտը :

Չան էօթէ պէրու սալլանտըղընտա, մէրգուճէ տախի անընլա պէրապէր կիտիպ կէլմէքտէ իտի. սէմա իլէ զէմին արասընտա սալլանտըղը հալտէ շէհր կէօղլէրինէ ուֆաճըզ պիր նօգթա կիպի կէօրիւնմէքտէ իտի : Եարը սաղըր պէքճի սէնէլէրճէ սէտասընը իշիթմէմիշ օլտըղը չանը չալտըղընտա նէվճիվան Պասիլին ճէնագէ չանընը վուրմագտա օլտուղընը գանն էտիյօր իտի. Պէսի էլան տիլէ սըզըճա սարըլմըշ, վէ հանագլարը վէ ալնը սարարմըշ օլտուղը հալտէ, խալֆ ու խաշիյէթտէ օլան

գալպինին չէտիտ նէպղանընը թէսքին էյլէյիպ «Պու կէ-
ճէ չան չալընմայաճագ տըր» տէյիւ մըրըլտանտը :

Չան չալընմայաճագ տուրտու վէ գըզ եիւզ սէնէ-
տէն յէրու ինսան սյաղընըն պամամըն ոլտուզը բու-
թուպէթլի սիւլլէմէ պիր տէֆա տանա սըզընա խաթվէ
էնտաղ ոլտու : Պէսինին պու կէճէքի մուամէլէսի չօգ
սէնէլէր տիլլէրէ տասիթան ոլաճագ իտի . զուրուպ էթ-
մէքտէ ոլան շէմսին ալթուռն փէրթէվլէրի սէմայը թէլ-
վին վէ լաթիֆ պիր նուր իլէ թէնվիր էյլէտիյինտէ միւս-
սինն փէտէրլէր ոլ զամքին կէճէտէ չանըն նիչիւն չալըն-
մամըն ոլտըզընը քէնտի թօրուսլարընա հիքայէ էտէճէք-
լէր իտի :

Գրօմուէլ ուզագ թէփէլէր իւզէրինտէն իլէրլէմէքտէ
տիր . Պէսինին միւշարիլէյի կէօրիւր կէօրմէզ մէրիզ
էտէն տէնէթլէր եիւզիւնտէն սարարմըն ոլան ալըն պիր-
տէն պիր հիւսն իլէ փարլար . հէման Գրօմուէլին այա-
զընա գափանըպ , էչիլիպ փարէլէնմիշ ոլան էլլէրի , էօ-
լիւ սիմասը կիպի սարարըպ սօլմուշ ոլան լէճէսի վէ
մահլուռն միւքէտտէր պագըլարըլլէ քէնտի սէրկիւղէթինի
միւշարիլէյի հիքայէ էլլէր : Նակեան Գրօմուէլին գալպինտէ
պիր շէֆագգաթ հիսսի ույանըպ , կէօզլէրի զամքին պիր
նուր իլէ փարլարագ , «Գիթ մահլուսըն էօլմէյէճէք ,
պու կէճէ չան չալընմայաճագ տըր» տէտի :

Մահպէսին իրի գափուլարը կէնիշ աչըլտըլար .
պահպուսը գաթլ էթմէք իւզրէ տիշարը չըդարտըլար .
պահպուս կէնճ վէ տինճ ոլուպ , էլան հայաթ անըն ի-
չիւն քէնտի սիւրինի զայ էթմէմիշ իտի : Սէմա ապանօս
կիպի սիյան իտի . Պէսի իրի խաթվէլէրլէ իլէրլէմէքտէ ,
վէ կէօզլէրի աշգըն լաթիֆ զիյասըլլէ փարլամագտա
օլտուզը հալտէ կէլիպ եագընընտա պուլուռնան չիմ իւ-

զէրինտէ օթուրարագ փատիշանըն աֆվըզընը անա
թագտիմ էյլէտի : կէնճ պասիլ քէնտի գալլի պագուլա-
ըլլէ մէրգումէյի գուճագլայըպ , անըն ալարմըն վէ էօ-
գարըյա շէվրիլմիշ ոլան եիւզիւնիւ պուս էյլէտի , վէ
«Սէվկիւլիւմ սէն պէնիմ էօմրիւմի խէլաս էյլէտին . չան
պու կէճէ չալընմամալը տըր» տէյիւ ֆըսըլտատը :

Պ Ե Յ Ս. Զ Կ Է Մ Ի

Թարխիսի միլատըն 1120 սէնէսինտէ Ինկիլթէրրա գրալը պիրինճի Հէնրի Շահգատէ փրէնս Ուիլեամ վէ մայէթինտէ պիր թագըմ զատէկեանս պուլունտըղը հալտէ Ուիլեամը Նորմանտիա զատէկեանընա քէնտի խէլէֆի հալինտէ թանըթմադ վէ միւշարիլէյիլէ Գոնթ Էնճիւնըն քէրիմէսի (գըղը) մէյանընտա ագտը միւսամմէմ օլան իզտիվաճը իճրա էյլէմէք իլիւն Նորմանտիայա աղիմէթ էյլէտի (կիթտի) : Մէզքիւր իքի խուսուպար աղիմ նիւմայիշ (կէօթէրիշ) վէ մէսէրրէթլէ իճրա խտիլիպ, խիթամիէզիր օլուուգտա ճիւմլէսիտէ Ինկիլթէրրայա ալտէթ էյլէմէք իւզըէ հաղըրլանտըլար :

Ճիւմլէսի հաղըր օլտըղընտա Ֆից Սթէֆըն նամ պիր գափուտան գրալըն հուզուրունա չըքըպ, «էֆէնտիմ, պէնիմ փէտէրիմ պիւթիւն միւտտէթի էօմրիւնտէ տէնիզտէ փէտէրինիզէ խըտմէթ էյլէտի : Իմտի լութֆէն ալնի մէմուրիլէթի գուլունուզա թէվտի էթմէնիզի րէճա էտէրիմ : Շուրաճըգտա լիմանտա պէյաղ կէմի թէսմիլէ օլունան վէ տէրունինտէ էլլի մէշուր թաիֆէլէրի պուլունան կիւզէլ պիր կէմիմ վար : Զաթը հաշմէթսիմաթընըր մէզքիւր կէմի իլէ Ինկիլթէրրայա նագլ էյլէմէք լիք շէրիֆինէ գուլունուզը նալի էյլէմէնիզի խաստէթէն րէճա էյլէրիմ :

Գրալ ճէվապէն՝ «տօթոււմ էսէֆլէ պէյան էտէրիմ քի պէնիմ իլիւն զաթէն պիր կէմի ինթիխապ օլունուշտըր (սէշիլմիշ) : Իմտի փէտէրի փէտէրիմէ խըտմէթ էթմիշ օլան զաթըն մախտոււմըլլէ սէյր ու սէֆէր էտէմէմ : Լաքին փրէնս Ուիլեամ րէֆիզլէրիլէ սիզին մէշուր էլլի թաիֆէլէրի պուլունան կիւզէլ պէյաղ կէմինիզ իլէ կիթսինլէր» տէտի :

Պիր գաշ սաաթ սօնրա գրալ հաղըրէթլէրի ինթիխապ էթմիշ օլտըղը կէմի իլէ րէֆադաթընտա սաիր կէմիլէր պուլունտըղը հալտէ եօլա րէվան օլուու վէ պիւթիւն կէճէ միւլայիմ պիր ըիւզկեարլա սէֆէր էտէրէք սապաշայըն սալիմէն Ինկիլթէրրա սահլիլինէ միւվասէլէթ էյլէտի (եթիշտի) : Կէճէ հարըսը գրալըն կէմիլէրինտէն պաղըրարընտա պուլունան եօճուլարտան պաղըլար տէնիզ իւզէրինտէն կէլէն զաիֆ վէ վահէթէնկիզ պիր սէտա իշիթտիլէր, վէ աճէպանէ՞ օլա տէլիւ թէաճիւպ էթտիլէր :

Փրէնս Ուիլեամ 140 նէվճիվան զատէկեան վէ պիր թագըմ լէյտիլէրլէ պէյաղ կէմիլէ րաքիպ օլուու (պինտի) : Կէմիտէ ճէման իւշ եիւզ քիմսէ պուլունմագտա խտի :

Փրէնս Ֆից Սթէֆընա՝ «էլլի մէշուր գալեօնճուլարա իւշ ֆըլը շէրապ վէր» տէլիւ էմր էլլէտի : Փէտէրիմ լիմանտան հարաքէթ էթմիշտիր, պուրատա պիր միւտտէթ քէյֆ էյլէսէք վազթընտա պիզի Ինկիլթէրրայա եթիշտիրէպիլիւրմիսին» տէտի :

Ֆից Սթէֆըն՝ «պէյիմ էկէր կէճէ հարըսընտա եօլա չըգաճագ օլուր իսէք, սապահ օլմագտան փէտէրինիզ խըտմէթինտէ պուլունան էն սէրի կէմիլէ վապըլ օլապիլիլիզ» տէլիւ ճէվապ վէրտի :

Փրէնս հէման քէյֆ էթմէքլիլէ էմր վէրտի. գալ-

եօնճուլար իւշ ֆըչը շերապը իշտիւէր : Փրէնս իսէ դատեկեան վէ լէշտիւէր իւէ մահիթապըն (այ) սիմիյն (կիււ միւշ րէնկինտէ) զիյասը ալթընտա կէօյէրթէ իւզէրինտէ րաքս էտիպ էյլէնմէքտէ իտի :

Կէմի Պալֆլէօր լիմանընտան հարաքէթ էյլէտիյինտէ տէրունինտէ պիր պիւլէ այըգ քիմսէ եօգ իտի : Յից Սթէֆըն տիւմէնին պաշընտա օլտըղը հալտէ հէփ եէլքէնլէր աշըմըշ վէ ճիւմլէ քիւրէքլէր մէսէրրէթլէ չէքիւմէքտէ իտիլէր :

Կէնճ զատեկեան չէն ու իսէնտան վէ հէփ խաթունլար սօղուգտան մուհաֆաղա օլունմագ իւզրէ փարլագ ֆէրաճէլէրէ պիւրիւնմիւշ օլտըղլարը հալտէ գօնուշմագտա , կիւլմէքտէ վէ թէրէննիւմ էթմէքտէ իտիլէր : Փրէնս պէյաղ կէմինին շէրէֆինէ օլմագ իւզրէ տահա սըզը քիւրէք չէքմէլէրի պապընտա գալեօնճուլարը թէշվիգ էյլէտի :

Նախեանտան իւշ եիւղ գալպլէրտէն «Բրէշ» տէյիւ վահէթէնկիւզ պիր սէտա գօփտու : Ուզագտա գրալըն կէմիլէրինտէն պաղըլարընտա իշիտիլմիշ օլան գալիֆ սէտա իշթէ պու սէտա իտի : Պէյաղ կէմի պիր գայայա չարփըլմըշ վէ դարգ օլմագ իւզրէ իտի :

Յից Սթէֆըն փրէնսի զատեկեանտան պաղըլարըլլէ պիր գայըղա թաճիլ էյլէտի , վէ «Հայտէ , գարայա տօղրու քիւրէք չէքին , գարա եագըն տըր , վէ տէնիզ րահաթ , պիւզ ճիւմլէմիւզ թէլէֆ օլաճաղըզ» տէտի :

Պունլար դարգ օլմագտա օլան կէմիտէն սիւրաթլա միւֆարագաթ էթմէքտէ իքէն փրէնս հէմշիւրէսի մէյրինին ֆէրեհատընը իշիթտի : Միւշարիլէյս պիւթիւն միւտտէթի էօմրիւնտէ պու տէրէճէ չէֆիգիւլպալ (մէրհամէթլի) օլմամըշ իտի : Ազիմ պիր իզթիւրապը տէրունիլէ ,

«նէթիճէսի հէր նէտէ օլսա , կէրիլէ քիւրէք չէքին , պուրատա տուրմաղա թէհամիւլ էտէմէմ ,» տէյիւ ֆէրեհատ էյլէտի :

Հէման պաթմագ իւզրէ օլան կէմիլէ տօղրու քիւրէք չէքմէլէ պաշլատըլար , կէմիլէ եագլաշտըղլարընտա փրէնս հէմշիւրէսինի թութմագ իշիւն գօլլարընը աշտը . պու էսնատէ գայըղա օլ գատար քիմսէլէր սըչրատըլար քի գայըզ պիրտէն թէրս տէվրիլտի , պէյաղ կէմի տաիլի այնի սրատա դարգ օլտու :

Անճագ իքի քիմսէ , Կօտֆրէյ իսմինտէ պիր տալգատէ վէ րուէնլի ֆագիր պիր գասապ եիւզմէքտէ իտիլէր : Պիր աղտան պաշգա պիրի եիւզէրէք անլէրէ եագլաշմագտա օլտու , մէրգոււմ ուզուն վէ ըսլագ սաշլարընը պիր թարաֆա ալտըղընտա Յից Սթէֆըն օլտըղը անլաշըլտը : Փրէնս Ուիլեամըն հէփ մալէթիլէ պէրապէր դարգ ու նապուտ օլմուշ օլտուղլարը իշիթտիյինտէ , չէհրէսի էօլիւ չէհրէսի կիպի սարարըպ («վայ , վայ պանա») տէյիւ ֆէրեհատա տէրեանըն գարընտա կիւմնամ օլտու :

Տիկէր իքի քիմսէլէր պիր գաշ սատթ տահա սէրէն տիրէյինէ սարըլմըշ հալտէ գալտըլարէնճամ կէնճ տալգատէ գալիֆ պիր սէտա իլէ , «պէն եօրուլուպ թագաթֆէրսա (գուլվէթտէն տիւշմիւշ) օլմուշ վէ սօղուգտան ուլունմուշըմ , աթթըգ թէհամիւլ էտէմէմ , էլվէտա տօթթոււմ , Ալլահ սէնի հըֆզ ու հիմայէ էյլէսին ,» տէյիւ օ տա դարգ ու նապուտ օլտու :

Պէօյէճէ պէյաղ կէմինին չէն ու իսէնտան եօճուլարընտան վէ թաիֆէլէրինտէն պէս րուէնլի ֆագիր գասապ սաղ գալտը : Սապաշլայըն պաղը պալըզըլար մէրգոււմը քէնտի գօյուն տէրիսինտէն սէթրէսինէ պիւրիւնմիւշ օլտըղը հալտէ եիւզմէք իւզրէ կէօրտիւլէր վէ անը

ու մուկլիւմ (աճըլը) հիքեայէնին պիրիճիք նազլ էտի-
ճիսինի գայըղլարընա ալտըլար :

Պու տէնչէթլի խապէրի իւչ կիւն հիչ պիր քիմսէ
Դրալա կէօթիւրմէյէ ճէսարէթ էթմէտի : Էնճամ միւշա-
րիլէյնին հուզուրուշա աճը աճը աղլամագտա վէ տիզ-
լէրի իւզէրինտէ սիւրիւնմէքտէ օլան քիւշիւք պիր
չօճուգ կէօնտէրտիլէր քի Դրալա պէյաղ կէմիտէ պու-
լունանլարըն ճիւմլէսինին տէ զարդ ու նապուտ օլմուշ
օլտուգլարընը սէօյլէտի :

Դրալ էօլիւ կիպի եէրէ տիւշտիւ . վէ անտէն սօն-
րա միւշարիլէյնին թէպէսսիւմ էթտիյի ապլա կէօրիւլմէտի :

ՍԵՐՎԷԹՏԷՆ ԷՖԶԱԼ ՇԵՅԼԷՐ

«Պեօյիւք գըյմէքի օլան «Նասըլ ֆի սիւնեւսա ա-
իննու նուգուս սկիլ, skuskn kəqal պիր շէյ եօզ
«սիրէքսիր» spr. askusksk սիրէքսկի

Ա. Ի ՍԳՕԹ. կեզալ շէյ եօզ spr» :

ԷՎԱԼԹԱ

Պիւմէղսին նէ կիպի պիր սիւրէնկիզ գուվէթ հէր
զէման վէ հէր ասրտա ատէմլէրի սէրվէթ ու սաման թէ-
րաքիւմիւնէ ճէլպ էյլէմէքտէ տիր : Նէ չօզ քիմսէլէր
չէշմի հաօրէթլէրինի Կրէսոսլարա , Բօք Ֆէլըրլարա , Բօ-
չիլտլէրէ , Ճէյ Կուլտլարա , Ուանտէրպիլթլէրէ վէ Դար-
նէկիլէրէ թէվճիւ էյլէմիչլէր տիր : Պու մագուլէ քիմսէ-
լէր իչիւն , հէր նիյմէթ ու զանիմէթին վէ շան ու 'իզ-
զէթին իլա՛ը' սիմ ու զէրտէն եափըլմըջ վէ միւճէվնէ-
րաթլա միւզէյնէն օլան պիր իլա՛ տըր :

Անլէր իչիւն սէրվէթ իլա՛ը իլա՛լարըն փիրի օլան
Ջէֆս միսալի էն ա'լա վէ էն պալա մէվզըտա տուրուր :
Պունլար պու իլա՛ա թէֆէվվիւզ շէօյլէ տուրսուն , հաթ-
թա անա միւսալի կէլէն հիչ պիր շէյ խալալ էտէմէզլէր :
Անլէր Պօնափարթ իլէ , «փարա , փարա , եինէ փարա» ,
տէյիւ նիտա էյլէրլէր :

Ալթուն, կիւմիւշ վէ միւճէվնէրաթըն մաշալա փա-
րըլթըսը չէշմի պասարլարընը գամաշթըրմըշ օլան քիմ-
սէլէր էթրաֆ ու էքնաֆլարընտա ախէր պիր էֆղալ շէյ
միւշահատէ էտէմէղլէր: Պունլար էօթէն ֆէլթօն իլէ ալ-
թունա խիթապէն, էյ շահանէ մատէն, մախֆի խայր
մէնպա՛ը, տիւնեանըն շա՛շաա՛ը շիւլէտէ միւթէճէսսէմ
ըունը, իլահի զուպար (թ. զ.)» տէյլու նիտա էյլէրլէր:
Հայֆա՛ քի ալթուն տանայա ա՛րզը ո՛ւպուտիյէթ
էտէնլէրին ա՛տէտի սէմանըն քէվքէպլէրի գատար վա-
ֆիր տիրլէր:

«Տէհրին նէ՞ սէֆա վար աճէպա սիմ ու զէրինտէ,
ինսան պըրագըրր հէփսինի հին ի սէֆէրինտէ»:

Էսաթիրի էվէլիտէ նագլ օլունուր քի Մէլիք Մի-
տաս քիւլլի սա՛ատէթին եէկեանէ մէնպա՛ը փարա տըր
տէյիւ գըյաս էտէրէք, իլահլարտան տօգունարզը հէր
շէյին ալթունա թէհապլիւլ էյլէմէսինի նիյազ վէ թալէպ
էյլէտի: Մաթլուպը իհասն օլունտը: Օլ զէման Միտա-
սըն տօգունարզը հէր շէյ, էլպիսէլէրի, թա՛ամը,
մէշըուպաթը, գօզլամագ իլիւն գօփարտըրը չիլէքլէր,
հաթթա գըզը պիլէ ալթունա թէպէտտիւլ էյլէտի:

Միտաս պու հայը հէվլ իշթի՛մալը միւշահատէ էյ-
լէտիքտէ կիրիֆիթարը տէհէթ օլուպ տէրագապ պու
գուտրէթին քէնտիւնտէն ալընմասընը նիյազ էյլէտի:

Պու վագը՛ատան էօյրէնտիքի տիւնեատա սէրվէթ-
տէն չօդ էֆղալ շէյլէր վար:

Անը թէա՛գըպ իտէճէք շէյ սալթ փարա տէյիլ տիր-
էօմրտէ կէօնէնիլէճէք տահա էլզէմ վէ տահա ալա՛ շէյ-
լէր վար:

Իմտի սէրվէթտէն էֆղալ նէ՞ շէյլէր վար:

Թապիաթ քէնտի տիլ ըիւպա հիւսնիւ, հայաթ էֆ-

ղալ լէղաղիլ իլէ հէմ սէրվէթ տիր, հէմ տէ ա՛լի իւլ
ա՛լա պիր սէրվէթ տիր:

Սըհէթ ու աֆիյէթ ի պէտէնիյէ սէրվէթտէն նէ՞
գատար էֆղալ տըր:

Սըհէթի պէտէնիյէտէն հասըլ օլան սա՛ատէթ, մէ-
սէրրէթ վէ ինշիրահը գալալը Գալիֆօրնիանըն վէ Թրանս-
վաալըն ճիւմլէ ալթուն մատէնլէրի վէ Պրազիլին հէֆ
էլմաս քիւմէլէրի պախշ էյլէմէյէ միւքթտիր տէյիլ տիր-
լէր:

Սըհէթի գէտէլէնմիշ, վիւճուտընըն միւքէլլէֆ հէյ-
քէլի խարապա եիւզ թութմուշ օլան պիր քիմսէ միւ-
շէննէֆ գօնագլարտա՛ ալթուն վէ ֆիլ տիշինտէն մամուլ
գարեօլալար, վէ էնվա՛ը տիլրիւպա հէմիսշ պու էզհար
(չիլէքլէր) իլէ միւղէյէն եաթագլարտա տիքէն իւղէրին-
տէ կիպի եաթար:

Պէօյլէ պիր քիմսէնին զանի սէրվէթիտէ օլաս քէն-
տինի մէսուտ վէ մէսըուր գըլապիլի՛ր մի: Պիր ատէմ պիւ-
թիւն տիւնեայը գազանըպտա սըհէթինի զայպ էտէրսէ
նէ՞ իսթիֆատէ էտէր:

Սըհէթ թէրքիպի ուղվի գըսըմլարընըն եէքտիկէ-
րիյէ վէ թապիաթլա հէմահէնկ իշլէմէսինտէն հասըլ օ-
լան հայաթըն ճան էֆղա նաղմէսիտիր: Օլ նաղմէսին խօշ
ահէնկինտէն մահրում օլմագ, ճէննէթին սէֆասընտան
մահրում օլմագ կիպի տիր:

Անա մալիք օլան ֆագիր օլսատա, էֆղալ պիր
սէրվէթէ մալիք տիր:

Անտէն մահրում օլան իտէ աղնիյատան օլսատա,
ֆուգարատան մա՛տուտ տըր:

Աիլէ էօմրիւնտէ հիւքմֆէրմա օլան մէսէրրէթ,
մուհապպէթ, իթմինանը գալապտէ պուլունան սէֆա վէ

նուր ալթունտա վէ էն զիգըյմէթ հէմ փարլաք միւճէվ-
հէրաթտա պուլունմազ : 'Գօրնէլիա քէնտինի' միւճէվհէ-
րաթընը սէյր ու թէմաշա իշիւն տալէթ էտէն պիր զէն-
կին խանրմա, «իշթէ պէսիմ միւճէվհէրլէրիմ» տէյիւ
քէմալը մէսէրրէթ, հէմ իֆթիխարլա մէքթէպտէն ալ-
տէթ էյլէյէն էվլատլարընը թագտիմ էյլէտի : Իլմ ու
հիքմէթ սէրվէթտէն էֆզալ տըր :

Սողոմոն քէնտի ճիւմլէ սէրվէթ, տարաթ, հէմ
սալթանաթըյլէ հիքմէթի մէտհ ու սէնա էյլէտի, վէ անա
սըզըճա եաիւըտը :

Օ' իտրաք վէ ֆէհմի կիւմիւշ կիպի թալէպ քէնզի
մախֆի կիպի արա տէյօր :

Վէ եինէ, «նէ' միւպարէք տիր օլ ատէմ քի, հիք-
մէթ պուլուր, վէ օլ քիմսէ քի, ֆէհմէ վասըլ օլուր .
զիրա անըն թէմէթթիւի կիւմիւշ թէմէթթիւինտէն, վէ
մահսուլը խալիս ալթունտան էվլա տըր, ճէվահիրտէն
գըյմէթլի տիր» տէյիւ պուլուրուր :

Յիլ վագը' տա պէօյլէ տէյիլ մի' . էնվա'ը սէրվէ-
թին մէնպա'լարընը քէշֆ էտէն, ճինա ի պէշէրի պի հի-
սապ զընա վէ լութֆա նաիլ գըլան իլմ ու հիքմէթ տէ-
յիլ մի տիր :

Պագօն պիհագգըն «իլմ գուվվէթ տիր» տէյիւ պու-
լուրմուշ տըր : Պունտան մատա, իլմ հատտը զաթընտա
գըյմէթի էսապիյէյէ վէ հագիգիյէյէ մալիք տիր :

Յիքը' քի ինսանըն էն ալի գուտրէթլէրինտէն տիր,
անընլա պէսլէնիր, անընլա թէճհիզ օլունուր, անընլա
թէնվիր օլունուր, անընլա պի փայան իւմմանլարտա
թէյէրան, հէմ տէ խալիզ իւլ արզ վէ, սէմանըն հիքմէ-
թինէ հայրան օլուր :

Էպէտիյէթտէ անընլա եաշար, անընլա պիւրի, վէ

պիւմէքլիյին մէսէրրէթինէ նաիլ օլուր : Սէրվէթ ինսանը
չափուզ թէրք էտէր, ամմա հիքմէթ ֆիքրին էպէտի
խաղինէսի տիր :

Սիրէթ վէ էվսաֆը ճէլիլէ սէրվէթտէն էֆզալ վէ
ալա տըր : Ինսան սէրէֆրազը մախլուգաթ օլուպ, տիւն-
եատա էն էֆզալ պիր մախլուգ տըր : Ինսանտա էն ալա
ուէսուր' անըն սիրէթի, անըն ատէմիյի տիր : Սիրէթ
ինսանըն րուհուըն ճէլալի, էօմրիւն խօշ պու չիշէյի
տիր : Իրատէթին խայրտա թէգարրուրը, անա միւթատ
օլմասը, ախլագըն թէհզիպի, գալպին մէլան վէ հիս-
սիյաթլարընը ալաշաշմասը, ատէմտէ ճէլիլ սիրէթ հա-
սըլ էտէր : Հագիգի սիրէթ, հագիգի մուհապպէթ վէ
հագիգի ֆէտաքեարըզ էսէրի տիր :

Սէրվէթ գուվվէթ օլուպ, ճէսիմ ումուրըն թէսվի-
յէսինէ վասըթա վէ սուհուլէթ տիր : Լաքին ա'լա պիր
սիրէթ' տահա ճէսիմ իշէր թէսվիյէ վէ տահա ա'զիմ
միւշքիլէր հալլընա մէտար օլուպ, տահա ա'զիմ պիր
գուվվէթ տիր : Նէճիպ պիր էվսաֆըն ճագիպէսինէ մուա-
տիլ պիր ճագիպէ եօգ տըր : վէ անըն իճրա էթտիյինի
սէրվէթ եափամազ :

Սէրվէթ զա'իլ օլուր, լաքին ինսանըն սիրէթի, եա-
նի անըն օլտըզը չէլ, քէնտի ատէմիյի վէ անըն էսէրլէ-
րի էպէտէն քէնտի իլէ պէրապէր եաշար :

Օլ սէպէպտէն էֆզալ տըր : Պիւթիւն քիւրէի արզ,
միւճէսսէմ չէմս, էսէրի պի նիհայէ իշինտէ տէվէրան է-
տէն պի չիւմար սէյեարաթ վէ սէվապիթ' հէփ էլմաս
փարէլէրէ թէհալվիւլ էյլէսէլէր, եինէ սիրէթին ճէլալը-
նա վէ գըյմէթինէ միւսալի կէլմէզլէր : Էօյլէ իսէ ա-
տէմիյիմիզի սէրվէթէ գուրպան վէրիւրսէք, նէ ազիմ
պիր զայաթտա պուլունուրըզ :

Հէպպէսին պուլուրարդը կիպի, «Ֆիլ վաղը՝ սէր-
վէթ գուլվէթ տիր», վէ պէնի պէշէրին սա՛ւատէթինէ,
անտէ պուլուրնան ա՛ղլի, ախլագի վէ բուհի գապիլլէթ-
լէրին նէշվ ու նէմասընա վասըթա վէ խատիմ՝ օլտըղը
մէրթէպէտէ հա՛իզի էնէմիլլէթտիր: Լաքին սէրվէթ վէ
անըն արզուսը, ատէմին սա՛ւատէթինի գաշըրըր, ազլըն
նուրընը սէօնտիւրիւր, բուհըն էվսաֆը ճէլիլէսինի փա-
յիմալ էտէր, վէլ հասըլ ատէմի քէնտի հազիզի շէրէֆին-
տէն սօյուպ, էտնա պիր հալէ կիրիֆթար իտէր իսէ օլ
զէման սէրվէթ ճինսի պէշէրին էն ա՛ղլիմ աֆէթլէրինտէն
պիրի օլմուշ օլմա՞զմը:

Փարա ա՛լ իւլ ա՛լ խասիլլէթլէրլէ մութթասըֆ օլան
ատէմէ թէսալլութ էտէրսէ, ատէմ տէնիլէշիր. Լաքին
ատէմ փարայա սահիպ վէ միւտիւր օլուրսա, օլ զէման
օ պիր պէրէքէթ օլմա՞զ մը:

Իմտի մութլու արըլար անլէր քի, սէրվէթլէ պէ-
րապէր սէրվէթտէն էֆզալ շէյլէր արարլար, վէ անլէրի
քէնճինէի նի՛մէթի պի հէմթա կիպի թէլագզը էտէրլէր:
Գալպլէրինին հասրէթ վէ մէյլանը ա՛լա օլան, պի զէվալ
օլան տէ պուլուրնուր:

Հազիզի խայրա սարըլըպ, անտէ մուա՛մմէր օլ-
մագլա պաշգալարընը տա անա հիսսիյապ էտէրէք մէ-
սուտ գըլարլար:

ՉԼԻԻՆ(*) ԳԱՐԹԱԼԸՆ ԵՌԻՎԱՍԸ

Եւազ օրթասընտա զիյաի շէմսին վէ հուպուպ էտէն
րիւզկեարըն ֆէվգէլդալէ սըճազ օլտըղը պիր կիւնտէ
հալլիի իտարէնին (թեմ) սայքի ճիւմլէ էհալխի քէնտի
մէրալարընտա էօթէ պէրու տօլաշմադտա, վէ աթլարը
նազարտան սէթր էտէճէք տէրէճէ մէֆրէթ երղընլա թահ-
միլ էտիլմիշ (եիւքլէնմիշ) արապալար իսէ վասր չիֆթ-
լիյին մէյտանլարընտա հէր ճիհէթէ հարաքէթ իթմէքտէ
խտիլէր: Օրատա չիմտիլէտէք սալա ոլու գատար իզտի-
համ թօփլանմամըշ իտի: Միւլայիմ վէ սահրանըն էնվար
չիչէքլէրինտէն ինթիշար էտէն խօշ բաիհա իլէ տօլու օ-
լան հալա խէնտէ, ըսլըզ վէ թէրէննիւմ սէտալարըլլէ
տօլմուշ իտի:

Աղաճլար զէմինին եշլիլ կիւնէշ սաաթը իւզէրինէ
սաաթ պիրին կէօկէսինի աթտըղընտա, աթլար պօյուն-
տուրուզլարընտան սալը վէրիլիպ օթլանմագլըղա պրա-
զըլտըլար. էրքէքլէր, գատընլար վէ չօճուզլար թագըմ
թագըմ գօրու, չալը վէ չիֆթ թահթընա թէրաքիւմ էթ-
միշ օլուպ, զէֆզ էթմէքտէ, խալիզի ճիհան իսէ քէնտի
մէսքէնի էպէտիսինտէն պինլէրճէ միւթէշէքքիւր գալպ-

(*) Ալթուն կիպի սարը:

լերէ նազարը խօշնուտի իլէ պագմագտոտ խորի, Նակեան հավղի իտարէնին աֆէթի օլան միւսէսսէմ դէրին Գարթալ աշաղը Էնիպ, փէնչէսինտէ պիր չէյ օլտըղը հալտէ ուշուպ կիթտի, Պու էսնատէ պիրտէն պիր գատըն ֆիւղանը իշիտիլտի. վէ կէօյա խըտմէթի րուհանիլէ էսնատընտա քիլիսէտէ թէճէմմիւ էթմիշ ճէմատթ իւղէրինէ քիլիսէնին գուպպէսի երգըլմըշճասընա պիր ֆէրեատ ու ֆիղան սէտասը տըրր գօփտու.

«Աման Հաննա Լէմօնտըն չօճուղը, Գարթալ Հաննա Լէմօնտըն չօճուղընը գափմըշ» սէտասը սէրիան հէր թարաֆա ինթիշար էլլէտի:

Պու ֆիղանը միւթէագըպ պինլէրճէ քիմսէլէր տաղա տօղրու թըրմալանմագա պաշլատըլար: Տաղ սարփի վէ գայալար եալչըն իտի իսէլէրտէ, փէք ազ պիր միւտտէթ գարֆընտա տաղըն էթէյի իզտիհամ իլէ տօլտու:

Չէրին գարթալըն եուվասը հէրքէսէ մալիւմ օլուպ, միւսինն գուշարտան իքիսի իսէ գայալըղըն տիւղ մահալինտէ միւշահատէ օլմագտա իտիլէր: Յագաթ պիր չօգ գայալարըն գապթ ու թէսիսիւրինէ եիւրիւմիւշ վէ մուվաֆֆագիլէթլէ թէթլիճ օլունմուշ պուլունան գալեօնը Մարք Սթիւրթըն պէյնուտէյէ չըգմաղա թէճրիպէ էթմիշ օլտըղը չօլ սէրսէմ էտիճի ուշրումա քիմ չըգմաղա միւզթէտիր օլաճագ իտի: Էհալիտէն պաղըլար եէրէ մէիզան մէլճասընա հարաքէթսիզ տուրմագտա, ուշրումա պագըպ աղլամագտա, էլլէրինի օղալամագտա, պաշգալար իսէ եէնի գանատարընը թէճրիպէ էտէն գալընճալար միւսիւլիւ էօթէ պէրի սիյիւրթմէքտէ իտիլէր: Էհալիտէն չօգլար «նաֆիլէ, հէր հանկի ինսանի չարէ նաֆիլէ տիր, տոււոտան դայրի չարէ եօգտըր» տէյիւպ, պիզղաթ քէնտի էվատարընը տէրխաթըր էտէրէք պիր

չօգ փէտէլէր վէ վալիտէլէր տիզ իւղէրինէ կէլիպ քէնտի նիյաղլարընը րէֆի պարկեանը խիւտա էլլէտիլէր:

Պիւթիւն պու միւտտէթտէ Հաննա Լէմօնտ քիւլ կիպի չէհրէ, վէ կէօղէրինի մէճնունանէ պագըլար իլէ եուվայա տիքմիշ օլտուղը հալտէ պիր գայա իւղէրինտէ օթուրմագտա իտի: Չիլ պիր քիմսէ պէտպախթ վալիտէյի միւշահատէ էլլէմէմիշ իտի: Ղիւրա պու էսնատէ մէրգումէյէ տօղրու թաշընըլան իշթիւրաքը հիսս փէք գուվէլէթլի իտի իսէ տէ, էհալի չօճուղըն գափըլմասընըն միւտիշ մէնգարէսինտէ գափըլմըշ հալտէ պուլունմագտա իտիլէր:

Մէրգումէ «Չօճուղըմ տահա կէչէն հաֆթա վաֆթիզ օլտու.» տէյիպ, էօլիւմէ սէյիթտէն պիր ալճըտսն տահա սէրի, վէ ուշրումար արասընտա օյնամագտա օլան պիր եապան քէչիսի կիպի պի փէրվա չալըրըլար արասընտան վէ միւսէսսէմ գայալար իւղէրինտէն եօգարըյա, եօգարըյա տաղըն զիւվէսինէ տօղրու ուշուպ իթտի: Մէրգումէյին հէման տիւշիւպ, գայալար արասընտա փարէ փարչա օլաճաղընա հիշ պիր քիմսէ չիւպէ էթմէտի:

Վալիտէ ասլա մէքս էլլէմէտի, նէֆէս պիլէ ալմաղա վագթը եօգ իտի: Մուգատտէրի իւհի ալագլարը ալթընա իսապէթ էտէն հէր պիր կէվշէք թաշը սըգըլատը, վէ էլինի աթտըղը հէր պիր քէօքիւ գապիլէշտիրտի: Պէօլէճէ ճիկէր փարէսինէ տօղրու իլէրլէտիյի էսնատէ նիճէ պէթէքրար աշաղը Էնէճէյինին խալթը պէս պիր տէֆա մէրգումէյին գալպինի միւզթարիպ էլլէմիշ: Մամաֆիհ պէնի պու անտէ թէլէֆ օլմագտան հըֆիզ ու հիմայէ էլլէյէն րահիւմ Ալլան սէվիլիւլիւմ սիւնէմտէ օլտըղը ղէման պէնի հըֆիզ էլլէմէյէճէք մի, տէ-

յիւ տիւշիւնտիւ : Գարթալարն զանաւարընն խըզ իլէ չարիմասընտան հառըլ օլան սէտա ի վահէթ մէր- գումէնին գուլագլարընա վասըլ օլմագտա, վէ գար- թալար պաշը իւղէրինտէ ուշուշմագտա օլուպ, ան- լէրին աթէշին կէօղլէրի մէրգումէնին կէօղլէրինէ իսա- պէթ էյլէմիշ իտի :

Գարթալարն ճիւմէսիտէ գորգուպ իւրքաիւլէր : Վէ աճը ֆէրհատար իլէ ուզագ եիւճէ պիր գայա իւ- ղէրինէ դօնտուլար : Չըլըն վալիտէ հէման եուվա իւ- ղէրինէ տիւշիւպ, զան վէ քէմիք եղընլարը արասընտա պուլունան ճիկէր փարէսինի դափըպ սինէսինէ պաստը : Չօճուգ պէր հայաթ իտի : Հաթթա հիշ ինճինմէմիշ իտի : Իլլա սահրանըն պիր քէօշէսինտէ թաղէ օթլար արա- սընտա գունտագլամըլ օլարագ ուշուշմագ իշիւն գօտուղը հալտէ պուլունմագտա իտի :

Գալպի մատէրանէսի իղթիրապ վէ մէսէրրէթյէ մախլութ պիր հիսս իլէ տօլու օլտուղը հալտէ, սինէսինի աշըպ, եիւքսէք վէ չըլընճասընա պիր գանգահա իլէ վէ կէօղլէրի թաշար կիպի գուրու օլտուղը հալտէ հիս- սիզ մասուլմըն տուտագլարընը պիր տէֆա տահա հայաթ վէ մուհապպէթ կէլմէսի իւղէրինտէ հիսս էյլէտի :

Աշաղըտա ուշրումլար, րէխնէլէր, ճէսիմ գայա փարչալարը, ուֆագ հօգթալար կիպի կէօրիւնէն ճէսիմ աղաճլար կէօրիւլմէքտէ վէ պինլէրճէ գասընլար իսէ շու թարաֆա պու թարաֆա սէյիրթմէքտէ իտիլէր :

Մէրգումէնին գուլագլընա կէլէն շու զալիֆ սէտա աճապա ճէստէլին սէտասը մը, եօգսա աշաղըտա պու- լունան իղտիհամըն չամաթասը մը իտի : Ահ շօլ փէք ուզագտա կէօրիւնէն մահալ քէստի վաթանընըն վատի- սինին, վէ ճիկէր փարէսինին պէշիյի շօլ աղաճլար քիւ-

մէսինին իշինտէ մի իտի օլա : Աճէպա պիր տահա օրայա աշագ պասապիլէճէք մի իտի : Քէստիսի շու հէյպէթլի վէ մէխուֆ ուշրում իւղէրինտէ վէֆաթ էտէճիլինի վէ մասուլմընն իսէ սինէսինէ եափըշմըշ հալտէ թէրքի ճան էտէճէլինի զանն էյլէմէքտէ իտի : Վէ օլ զէման շօլ միւսահիշ զաղալար վէ փէնչէլէր արթըգ անը մուհաֆա- զայա զայրի մուգթէտիր օլան սինէսի իւղէրինտէ քէստի եաւրուճըղընը փարէլէյէրէք եէյիպ թէլէֆ իտէճէքլէրինի խայալ էյլէմէքտէ իտի :

Պիւթիւն պու միւստէթ զարֆընտա եէկիտ վէ ճէսուր գալեօնը Մարգ Սթիւլըթ աճաղ ուշրումըն եարը եօլունա եէթիշէպիլմիշ ֆագաթ կէօղլէրի գարար- մըշ վէ գալպի մէրիզ (խասթա) օլմուշ իտի : Նըսֆ իւլ լէյլաէ (եարը կէճէ) ուզագտան ֆուրթունանըն թէգար- րիւպ էյլէմէքտէ օլարըլ իշիտիլտիլինտէ չօգ տէֆա սէրէն տիրէյինի պաղլամաղա ճիւրաթ էթմիշ օլան պու զաթ, կէօղլէրինի էլլէրիլէ գափայըպ պաշը տէօնտէրէճէք օլան իրթիֆալարա պագմաղա պիլէ ճէսարէթ էտէմէմիշ իտի :

Բուհը էսալը իղթիրապ իշինտէ պիմէճալ գալմըշ վէ ֆէվզէլ հատտ եէս ու ֆիթուր իշինտէ մէֆթուր օլ- մուշ օլան Հաննա «Պէն միսիւլլիւ ալիլ վէ սէֆիլ վալի- տէ հագգընտա քիմ տիւշիւնիւպ թաշընաճագ», տէյիւ թէֆէքքիւր էթմէյէ պաշլատը : Պիր սէտա «Ալլահ» տէ- յիւ ֆըսըլտատը վէ պիր մէլէք կէօրէճէյի մէմուլիլէ լէթրաֆընա պագտը, ֆագաթ քէստի սըգլէթի թահթըն- տա տէօքիւլմէքտէ օլան գայատան գօփան չիւրիւք պիր տալըն հարաքէթիլտէն մատա հիշ պիր հարաքէթ կէօր- մէտի : Տալ տիւշիւպ պիր տէօշէմէ իւղէրինտէ տուրտու :

Մասուլմըն սինէսինէ նասըլ վէ նէ զէման պասմըշ օլտըղընը տէրիսաթը էտէմէյօր իտի իսէ տէ, կէօրաիւ-

քի չօճուգ սաղ սէիմ տիր: Վազըթ զայ էթմէքսիզ վէ կէօղլէրինի աշմաղա կիւնդէլա ճէսարէթ էտէրէք գայա-
լարտան աշաղը գայմաղա պաշլայըպ, պիր ազտան քէնտի-
սինի աշաղըսընտա չալըլար կէօրիւնէն պիր մանալտէ
պուլտու:

Մէրգումէ նակետա տէմիրէ թէնավվիւլ էթմիշ օլան-
փարմազլարլա քէնտիսինի չալըլար, փունտա օթլարը
վէ գայն աղաճլարընտան աշաղը սալլանտըրտը: Պու-
էննատէ պիր թաշ պիր գայա իւզէրինտէն սըչրայըպ,
օլ գատար աշաղը տիւշմիւշ իտի քի հիշ պիր սէս սէտա
իշիտիւմէտի: Այազլարը մէֆրէթ պիր թաշա չափըլտը
խէ տէ, աղըը հիսս էթմէթի, գիրա պիւթիւն վիւնուտի
պիր գայա կիպի հիսսիզ օլմուշ իտի:

Ուշրումըն սաթիւր պիր ամուտ կիպի տիւզ վէ տիք
խտի: Լաքին ուշրում տէհրլէրճէ եաշամըշ, ամմա չօզ-
տան գուրումուշ վէ պիր իէք պիւլէ եէշիլ եափրաղը
պուլտունմայան վէ պինլէրճէ գօլ գալընլըղընտա հէմ
ատէթա գայայա թէնավվիւլ էյլէմիշ սարմաշըգ սափ-
լարըլէ մէսթուր օլուպ, մէզքիւր սարմաշըգ սափլարը
ուշրումըն գայասընը ինճէ աղաճլարտան թէրթիպ օլուն-
մուշ պիր գաֆէս իլէ սէթր էյլէմիշլէր իտի:

Հաննա պաշընը տէօնտէրիպ աշաղը պազաղըղընտա
նէ կէօրսիւն, կէօրտիւ թէմիւ պիւթիւն էնալիտի աղիմ
պիր իզտիւրամ, տիզ իւզէրինէ կէլմիշ օլարադ տուա
արդ էտիպ իւհիլէր թէրէնիւմ էթմէքտէ իտիլէր: Նաղ-
մէ հիւզնէնկիզ վէ թէմքիւնի իտի իսէ տէ, մէրսիյէ
գըլըգըլ տէշիլ իտի: Կէօրիւնմէզ պիր էլ մէրգումէնին
փարմազլարընը սարմաշըղըն չըպուզլարընա եափրաղը-
տը: Վէ էօմրիւնիւն մուլլապա խէլաս օլաճաղընա պիր
իթմինանը գափիյէ մալիք օլարադ, գանատը պիր մախ-

լուգա թէնավվիւլ էթմիշէսինէ սայքի խավֆարզ օլ-
տու: Նիհայէթ մէրգումէնին սայազլարը պէթէքար
դէմինէ սօգումնտուլար: Քաճի սէտասը տինմիշ իտի
խսէ տէ, տիթրէյէն վէ ընչըրըզլա աղլայան պիր սէտա
իշիտիլիյօր իտի: Վէ իշթէ պիր եապան քէշիտի իքի
քիւշիւք եափրուլարըլէ մէրգումէնին սայազլարը տի-
պինէ կէլտի: Վէ չէօլէսի թէֆէքքիւրլէր մէրգումէնին
ֆիքրինէ վարիտ օլտուլար: Նու մախուզլար ճէսիմ իր-
թիֆալարտա թըրմաշմաղա մուզթէտիր հալտէ խալգ
ճնուումուշ տըրլար: Փաղաթ շու վալիտէ քէշի քէնտի
եափրուլարընը էն սասն (գօլայ) կէլիտէրտէն աշաղըլա
գըրլաղուզլայաճադ, ահ զայրի նաթըգ մախուզաթտա
պիլէ վալիտէ մուհապպէթինին գուլվէիի նէ աճիպ
տիր: Պու թէֆէքքիւր իւզէրինէ կիլիպ պէպէյնի էօփ-
տիւ վէ իզք տէֆա օլարադ աղլատը:

Տաղըն զիրվէսինտէ էվվէլճէ հիշ պիր ինսանի էլ
վէ սայաղըն սօգումնմամըշ օլտըղը ուշրում սայէպան օլ-
մազտա իտի: Հիշ պիր ինսան պունտան էվվէլ օրայա
չըգմաղըղը խալալ պիլէ էյլէմէմիշ իտի: Գարթալար քէն-
տի եուլլարընը օրատա ինշա էյլէտիքլէրի դէման հիսսի
թապիլի իլէ օրասընը թէգարիւպ էտիւմիշ օլտըղընը պի-
լիյօրլար իտի: Լաքին տաղ ճիհէթինին պաղի գալան
պիւթիւն պու թարաֆը իէինէտար օլմուշ հէմ տէ գի-
յատէսիլլէ գօրգումն իտի իսէտէ, եինէտէ չըզըլմադ
միւմքին իտի: Վէ պիրտէն զիյատէ քէսան կիլիտ Եարը-
նըն աշաղը ճիհէթինէ վասըլ օլապիւմիշլէր իտի: Իմտի
պու էննատէ խայը քիմէթլէր պունը թէճրիպէ էյլէմէք
իւզրէ իտիլէր: Վէ միւթէնամիլ վալիտէ էն մէրտ գալպ-
լէրի կիրիֆթարը տէնէթ ու ֆիթուր էթմէյէ քէաֆի օ-
լան մուխաթարալար արասընտա լալ զըլաղուզլարընը

(քէշիւերի) տահա եիւղ ետրտա թէազըպ էթմէզտէն, պիր առէմ պաշը կէօրիւնտիւ, անտէն պիր տահա վէ պիր տահա: Պիր թէք լուղէթ պիւլէ սէօյլէնմէտի, կէօզլէր քեաֆի միգտար սէօյլէմէքտէ իտիլէր: Մէրգումէ եիւճէյէ գալտըրըմըշ էլլէր վէ կէօզլէր իլէ քէնտի տօսթլարընը սուս տուրտու: Մէքքիւր քէշիւերին եապանի չի՛չէքլէրէ խաֆիֆճէ տօգուճառլարը մահալտէ չիմտի ուֆադ եէշիլ մէնսուճաթ չօզալմըշ իտի վէ չիյնէնմըշ խաթթլար վալիտէ քէշիւին քէնտի եալրուլարընա էյի գըլաղուղլըդ էթմիշ օլտըղընա տէլալէթ էթմէքտէ իտի: Շիմտի ինճէ տալլարտան իպարէթ օլտն չալը չուրփիլէր պիթթէրրիճ ուֆաղլաշըպ ազալմագտա վէ ուֆադ սէյրէք աղաճլար միւշանատէ օլտնմագտա իտիլէր: Ճիւմլէսի տալթի վատիւնին ուֆադ վէ միւրթէֆի մահալլիտէ մէքս էյլէտիլէր:

Վալիտէ ուչըրուլարա տօղըր թըրմանտըղը էսնատէ իզտիհամ աբասընտա էլէմ ու իզթիրապ, ճէօնկիւր հէօնկիւր աղլայըշ վուգու պուլմուշ իտի: Լաքին մէրգուճէնին եուվայա մուվասէլէթ էյլէտիյի տազիգէ, ուղաղտան ճէլիլ պիր սէտա աքս էյլէմիշ անտէն էօլիւմ սիւքիւնէթի կիպի պիր սիւքիւնէթ անը թէազըպ էյլէմիշ: պիր ազ սօնրա իսէ թէրէնիւմլէր պաշլամըշ: վէ սաքիթ նիյաղ անը թէազըպ էյլէմիշ իտի: Պուճտան սօնրա չըլղընճա մէսէրրէթ վէ թէպրիքեաթ սէտասը հիւքմըսն օլտու: վէ չու հէնկեսամտա մէրգուճէնին հայաթը թահթը թէմինաթտա օլտուղը աղիւմ իզտիհամ շէտիտ բիւզկեսարտան օզանան աղաճլար միսիւլիւ ֆըշըրտամաղա պաշլատը:

Հիսս վէ պէյան էտիլէն պու ճիւմլէ էլէմ ու իզթիրապաթ քիմ իչիւն իտի: Սայքի քիւլիւշէն նամա

լիւմ վէ պիչարէ պիր գատըն իչիւն, պէս պիր գաշ տօսթլարը պուլուճան վէ զիյատէսինէ արգու էթմէյէն, քէնտի միւսինն վալիտէսինի վէ քիւշիւք չօճուղընը թէայիւշէ մուգթէտիր օլապիլմէք իչիւն չուրատա պուրատա վէ հէր հանկի պիր մահալտէ պիւթիւն կիւն իշլէմէյէ բազի օլտն վէ կիւրակի կիւնիւ քիլիսէտէ ֆագիրլէր իչիւն թէֆրիգ օլտնմուշ օլտն թէնհա պիր գանէփա իւզէրինտէ օթուրան պիր գատըն իչիւն իտի:

Թիւմիս Միւսինն չօպանը «Չէքիլին վէ թաղէ հալա վէրին», տէյիւ էմը էյլէտի: մէվթա կիպի եէրտէ եաթան գատընը իհաթա էթմիշ օլտն իզտիհամ պիր թաթաֆա չէքիլտիլէր: Վալիտէ օլտն գատընլար քիւշիւք տիլպէր չօճուղը գուճագտան գուճաղա գափըմագտա, վէ մուհապպէթլէ տօլու պուսէլէրլէ սէվիլմէքտէ իտի: վէ պիր չօգ պաքիւրէլէր մասուճըն մէլէք սիմասընը շէֆագաթ վէ մուհապպէթ կէօզ եաշլարըյէ ելգատըլար: Հէր քէս «Պիչարէ մասուճ թըրնագ իւզէրինտէ եարաղը իշարէթի եօգ, զիւրա պազըն գարթալ փէնշէսինի չալա վէ չօճուղըն էլպիսէսինէ սափլամըշ, պու շէյտէ Սլլահըն փարմաղընը կէօրմէմէք համագաթ տըր», տէմէքտէ իտիլէր:

Հաննա պալըն հալլիտէն ուչանըպ, վահշէթլէ էթրաֆընա նազար էտէրէք «Ահ, գուշ, գուշ, գարթալ գարթալ, գարթալ տիլպէր քիւշիւք Ուօլթէրիմի գափըպ կէօթիւրմիւշ տիր: Արգատընտան գօշաճագ պիրի եօգ մը», տէյիւ ֆէրեատ էյլէտի: Պու էննատէ պիր

գատըն պէպէյի մէրգումէնին սինէսի իւզէրինէ գօտու .
վէ ֆէնա սուրէթտէ սէրսէմէմիշ օլան գատըն կէօզլէրինի
գափայրալ, պաշընա վուրարագ եաւաշ սէտաըլա, «Մա-
յանըգմըլմ, ա՛հ սէօյլէին ույանըգմըլմ, եօգսա պու
պիր հիւմմա եա պիր ըրւյա ճիննէթի էսէրի մի տիր,»
տէյիւ ֆէրեատ էյլէտի:

ՔԻԹԱՊԼԱՐԸՆ ԻԼԱՀԸ

«Անըն քարիսի սեմավաքսա ա-
բլըմը սըր, ցուրեմեան պիր քեվէպ,
լէքսիզ պիր Եեմս, պիր մանիքապը
զիյափաւ վէ ցիհայէքսիզ պիր
ճէլալ ու ճեմալ սըր»:

ՎԱԽԶԼԷՐԻՆ ՓՐԷՆՍԻ

«Ք. մուգատտէս կիպի պաշգա պիր քիթապ տահա
նէ օլմուշ տըր, նէ տէ օլաճագ տըր»:

ԴԱՐԼԱՅԻ

Քիթապը մուգատտէս Ալլահըն քիթապը եախօտ
շաիրին վասֆընա կէօրէ «Քիթապլարըն իւանը տըր»:
Տիւնեա քիւթիւպիւսնէլէրինի թէզերն էյլէյն չօգ պէօ-
յիւք քիթապլար պուլուշուր. լաքին պու քիթապ սէ-
րինի (պաշ) անլէրին ճիւմէսինտէն եիւճէյէ, էվճի ալայը
ասիւմանա քէշ էյլէր: Ախէր քիթապլար լնսանի տիրա-
յէթ, միւթէլաաթ, մէպտէլէր վէ հիսսիյաթլար էսէրլէրի
տիրլէր: Պու իսէ Ալլահըն էֆքեար, միւթէլաաթ, հիք-
մէթ, թագտէրաթ վէ խուսուսա վասֆա կէլմէզ պիէմ-
աալ մուհապպէթինին իզհար ու էսէրի տիր: Ախէր քի-
թապլար Ք. Մ. տէն իքթիպաս վէ աքս էյլէտիքլէրի նու-
րըն շիտտէթինճէ պէօյիւք տիրլէր, վէ ֆիլվազըտա էլ-

հէվմ տիւնեանն էն պէօյիւք, էն հէքթա քիթապլարը Ք. Մ. ին բուհուլէ մէզճ օլունմուշ օլան քիթապլար տըրլար: Ախէր քիթապլարը թահրիր ու ինթիշարընտան պաշ մագսէտ հա գապիլէյէթի գիհնիյէնին գիյափաշը ալէմ օլմասը հըրսը, հա մաստի մէնաֆի վէքիարը, հատա ֆիքը վէ բուհը ինսանինին թէսավվուրաթ վէ խայալաթընը մէսուր գըլմագ, հախօտ ախազը. համիտէնին թէրվիճ վէ թասնիի օլապիլիր: Փագաթ քիթապլը մուգատտէսին սէր մագսէտի պուշլարտան գաթ էնտէր գաթ իւսթիւն վէ էպէտի տիր:

Ք. Մ. պիղէ ուսուլը էտէպլյաթ թալիմ էթմէզ: Կէրչի էտէպիյաթա միւթէալլիք էն նէֆիս վէ էն ալա ֆըզըրալարը հաֆի տիր: Օ՝ պիղէ շիր հա մուսիգի հազմէյէր թալիմ էթմէզ. Կէրչի անըն շիրէրի Միլթօնլարըն շիւկօլարըն, Շէյքսփիրէրին պիլէ գալէմինի թահրիգ վէ բուհընը թէշվիգ վէ մէֆթուն էյլէյէճէք ալա, ճան էֆղա վէ սէմավի տիրլէր: Օ պիղէ իլմ թալիմ էթմէզ, Կէրչի իլմին մէպտէ վէ միւշէվվիգլէրին հավի տիր: Պինաէն ալէյս պրագ էյի մուսիսէզէ անը էլէյիպ պէօլէսինլէր, անըն ազամէթ վէ աճիպ թէսիրինէ ասլա սէքթէ իրազ էյլէյէմէզլէր: Օ խալիս ալթուն միսալի մէհէնքէ վուրուտուգճա փարլար: «Անըն թարիսի սէմավաթտա աթըրմը տըր. նուրէֆշան պիր քէվքէպ, լէքէսիզ պիր շէմս, պիր մահիթապը գիյափաշ վէ նիհայէթ պիր ճէլալ ու ճէմալ տըր»:

Ք. Մ. ին ազամէթ, գըլմէթի զաթիյէ վէ գուվվէթինի պու շէյլէր իլէ էօլլիւպ պիշէմէյիզ: Անըն էօղիւնէ ալեհա օլմատըգճա անըն էհէմմիլէթինի թագտիր էյլէմէք միւմքընսիզ տիր, իմտի անըն գուվվէթ վէ ազամէթինին սըրըր նէրէտէ տիր, վէ անըն ճէվէրի զաթիսի նէ տիր:

Ք. Մ. բուհը ինսանիին Ալլան իլէ օլան ալագալը skrounիսինի քերվիճ վէ քէֆիս էյլէր: Անըն էն էՍԱՍԻ վէ էն էիիճէ ՄԱԳՍԵՏԻ բուհ օլան Ալլանըն բուհը ինսանիյէ իսպար վէ իսթար էյլէմէք խթէտիյի պազը մուհիմ հազիգաթլարըն գայտ ու ինթիշարը տըր: Մատամքի անըն թահրիր ու թասնիֆինին մագսէտի սըրֆ բուհանի տիր, անը օլ նօգթատան թէֆթիլ վէ թագտիր հա մուսիսէզէ էյլէմէք Կէրչէք տիր: Ք. Մ. բուհը ինսանին ինթիյաճաթընա շու պիր քաշ խուտուսլարտա իճապէթ էյլէր:

Խեկասը քարիճ վէ անըն քարիգիին պէյան է իէր: Քիթապլարըն իլանը Ալլանըն պիհայան, էպէտի, թէագըպ էտիպ իհտա էտէն վէ մէսուտ գըլան նիհայէթ խեկաս էսէն ՄՈՒՀՍՊէթիւնի վասֆ ու թարիֆ էտէր: Անըն աճքեմմընճա, իշպու մուհապպէթ թա իլթիլաատէն պէրու ինսան ճինաինէ իզհար օլունուպ, անը իհտա էյլէմիշ, վէ նիհայէթ Յիսուս Քրիստոսըն թէճէսիւս, էլէմ վէ էօլլիւմիւնտէ էքմէլ սուրէթտէ իզհար օլունմուշ տըր: Օրատա պու ալիմ մուհապպէթին ճիւմէ էլէմլէրինի, տէրտ վէ աղըրլարընը, հէյէճան վէ սիրիշքինի (Կէօղ հաշը) մէսէրրէթ հէմ թէհաիտ ու թէտիպլէրինի, վէլ հասըր իլահի մուհապպէթին խայալ օլունապիլէն վէ օլուն համայան ճիւմէ րէնքլէրինի միւշահատէ էյլէրիզ: Վէ նիհայէթ իշպու ֆէտայը ճան էտէն մուհապպէթին օլ խէկասը պիղիմ իլէն թէհիյէ էյլէտիյինի կիւնահ վէ շէյթանըն էսարէթ զինճիրլէրինին քէսը օլունմուշ օլտուղընը պուլուրուզ: Իլահի մուհապպէթին հաղըրլարմը օլտուղը խէկաս մէյվէսինի անճազ Ք. Մ. աղաճընտան տէվիլրէպիլիլիզ:

Ք. Մ. հայարը բուհանիյիէ իքուս էյիյէն պիր

Ֆիքսազ քր: Օ զէմինտէն սէմայա պիր շահրահ քէշիտէ
էյլէր: պիզէ անըն թարիզլէրինի թալիմ էյլէր վէ անըն
թէնպիհաթընը իզահ էյլէր: «Այազլարըմըզա չըրազ վէ
եօլլարըմըզա նուր» օլուր: Էֆրատըմըզա հայաթ նուրը
Ֆաշ էսէր: պիզի իհաթա էտէն զուլմէթի մահվ ու իզ-
լէս էյլէր: «Էօլլիմ կէօլկէսի տէրէսինի» կիւլէր վէ
չիչէքլէր իլէ միւզէյլէն վատիլէրէ թահվիլ էյլէր:

Միւմիւնկերին արքէթսէ կեօնէնէնէնէնի սեւսէթի
կպէսիյէսէն պանս հեհր: Սալիհլէրին էպէտի նասիպի
օլան սէմալի երուսաղէմին սիրինի վասֆա ճիւրթ էյ-
լէր: Էպէտի սէատէթ, էպէտի ճէլալ վէ էպէտի թէրազ-
զըտան տէմ վուրուր, կէօզլւն կէօրէմէտիյի, գուլաղըն
իշիթմէմիշ օլտըղը վէ ազլը ինսանինին տէրք էյլէլմէ-
տիյի հալին թարիֆինի, քի անտէ նաղմէլէր վէ մէսէր-
րէթ, հիքմէթ վէ մուհապպէթ, հայաթ վէ սէնտէթ
եէքտիկէրինի տէր աղուշ էյլէրլէր, եէքտիկէրինի պուս
էյլէրլէր: անճագ քիթապլարըն իլաննտա վասֆ ու թա-
րիֆ օլունմուշ տըր: Սէմանըն նուր ու ճէմալը ճէննէթի
ալանըն ճան էֆզա րաիհատը ինսան գալսիլնէ Բ. Մ. ին
փէնճիրէլէրինտէն էրիշիր:

Բ. Մ. ՃիւնՍի ՊէՇէրիւ ՄԱՍՏԻ, ԱԳԼԻ ՎԷ
Ա.ԽԼԱԳԻ ԻՃԹԻՅԱՃԱԹԸՆԼ՝ ՏԱԽԻ ԹԷՐՎԻՃ ՎԷ ԻԲ-
ՄԱԼ ՏԸՐ: Կէրչի Բ. Մ. ին պաշ մագսէտի րուհը ինսա-
նինին ինթիյաճըթընը իզնա էյլէմէք, վէ անը թաղալիյի
(պէսլէմէք) ինէա վէ իրշատ էյլէմէք տիր, մահիզա Ֆիք-
րի ինսանինին թէնվիլի, ախազը համիտէնին թահին
վէ իսլանը վէ հաթթա մուվաֆֆագիյէթի մատտիյէնին
թէմինաթը խուսուսլարընը տաթի ապա Ֆէրամուշ էյլէ-
մէզ: Օ հայաթըն Ֆեյսէֆէսիին իպրազ ու իրահ էյլէր:
Հայաթըն ումգուհը, ալա ճիհէթլէրինի, անըն տէրտ ու

էլէմլէրինի վէ պուհլարըն էսրարլարընը, մուվաֆֆա-
գիյէթի ազլիյէ վէ մուվաֆֆագիյէթի մատտիյէնին թա-
րիզլէրինի, հայաթըն մագսէտինի մէյտանա գօր: Պէլի,
ճիհանտա եօզտըր ախէր պիր քիթապ քի, պուհլուհ
գատար էօմրի ինսանինին ապալը խարիճիյէ վէ ապալը
տաթիլիյէսինտէն տէմ վուրմուշ օլա: Օ պիր այինէյէ
միւշապի տիր քի, ատէմ անտէ քէնտույի օլտուղը
կիպի միւշահատէ էյլէր: Պուհլուհ գաթի նազար ատէմ
օրատա քէնտի խալիգինի վէ անըն հայաթ նիմուհէի քէ-
մալընը, քէամիլ ինսան օլան Բիստոսըն էօմրիւհիւ
մէշգ ու միւթէլաա էյլէր: Վէ պու եօլտա քէնտի նէֆ-
սինին նօզսանլարընը լալըղըլէ ֆէհմէլէ քէմալ նիմուհէ-
լէրինէ էրիշմէյէ, ինսանը քէամիլէ միւշապի օլմաղա
մուվաֆֆագ օլուպ, քէմալտան քէմալա թէրէֆֆիւ էթ-
մէյէ, պիր սէօզ իլէ, ԱՏԷՄ օլմաղա ճէհա էյլէր: Բ. Մ.
հայաթ միւրշիտի տիր:

Էօմրի ինսանինին էլիմիլէրինի քախֆիֆ էյլէր:
Դալպի ինսանիյի մուհապպէթ, իւմիւտ, րուհանի ճէսա-
րէթ վէ սէմալի էֆզալ սէլամէթլէ տօլտուրուր: Ճէսէ-
տիմիզ Ֆիքըր վէ ճանըմըզա եէքտէն կիրիֆթարը րէնճ
ու անա օլտուղընտա Բ. Մ. պիզի սէմալի մէպտէ վէ
հագիգաթլար պէշիյինտէ միւսթէրի գըլար: Սէվկիւլիւ-
լէրիմիզ էպէտի զայպուպէթինտէն տօլայը ճիկէրկեանը-
մըղ սուզան օլտուղընտա, ճիկէրֆարէմիզին կէօզ էթմիշ
օլտուղը սէլամէթ մահալի հագգընտա պիզէ մալիւմաթ
վէրէրէք, օլ սէլամէթ մէքեանընտա թէքրար պիրլէշէ-
մէքեանընտա թէքրար պիրլէշէմիլիզէ տալի պիզէ
մէքեանընտա թէքրար պիրլէշէմիլիզէ տալի պիզէ
էմիլիյէթպախշա սիրիշքիմիզէ (կէօզ եալը) մէսէրրէթ թէ-
պէսիւմլէրինէ թահվիլ էյլէր: Ումուրը տիւհէվիլէմիզ-

տէ մուլաֆֆադիյէթսիզլիյէ կիրեֆթար օլտըղըմըղտա
օ՝ սէմատա պուլունուպ փասըն պօղամատըղը վէ կիւ-
վէնին թէլէֆ էյլէյէմէտիյի զիզըյմէթ խազինէլէրտէն տէմ
վուրուր: Եալընըզլըղըն էլէմ վէ մէյուսիյէթլէրինէ տիւ-
չար օլտըղըմըղտա Բ. Մ. պիղէ տէր «Օ. սէնին իլէ
պէրապէր տիր, օ սէնի ինտա էտէր, սէնի մուլաֆֆա-
դիյէթէ մազհար էտէր, սանա ճէսարէթ ինսան էտէր:
Էօմրիւնիւ զապրտան զուրթարըր. Յիսուսըն ճանխըրաշ
վանտէթինտէ (եալընըզլըգ) Օ՝ անըն իլէ իտի. Պօղտըն
մանպէսինտէ անը թէրք էթմէմիշ իտի:» Ա՜հ Բ. Մ.
օլ զէման պիղէ էմին ՏՕՍԹՈՒՄՈՒԶ, ՊԻՐԱՏԵՐԻՄԻԶ
վէ ՓԵՏԵՐԻՄԻԶԻՆ գալպինի իրայէ էյլէր, քի օլ վասի
գալպին հայաթ, սէլամէթ վէ թէսէլլի օգիանսօրնտա
կիւմնամ (գայա) օլուրըզ: Օ՝ պիղէ վանտէթտէ քէսրէթ
օլուր, Տէրուսի թէճրիպէլէր էմնասընտա նէֆսին, հէվա
ու հէվէսլէրին վէ իսլիսին գալպիմիղէ սալը վէրմէք իս-
թէտիյի շէրին գըղըն օգլարը քիթապլարըն իլանընըն
գալգանը վասըթասըլյէ սէօնտիւրէպիլիլըղ: Օ գալպի
սէմավի չիյ իլէ պէր հայաթ գըլար. անա գարթալըն-
քինտէն տահա գուվվէթլի գանապար պախշ էտէր քի
անլէր վասըթասըլյէ էլէմգէտէ բուհ, մէսէրրէթ վէ սէ-
լամէթ ասիւմանընըն էվճի ալալարընա սուուտ էտէր:
Ա՜հ նէ չօգ գալպլէր անըն պէլասանըլյէ չիֆահապ օլմուշ
տըրլար: Մուլաֆֆադիյէթսիզլիյէ տիւչար օլան, օրա-
տա մուլաֆֆադիյէթ պուլուր, աճ օլան օրատա նան,
նանը հայաթ պուլուր, թէշնէսաղ օլան (սուսուղ) իգնա
օլուր. եարալը չիֆա պուլուր: Վէլ հասըլ Տօքթ. Սօ-
մըրվիլին պուլուրտըղը կիպի, «Բ. մուգատտէս՝ քիւս-
թաֆ Սրապ ըիւյաճընըն պիլէ խայալ էտէմէյէճէյի զա-
րայիպաթ հասըլ էտէպիլէն պիր «Աճիպ Գանաթիլ»
տիր:»

Իմտի անըն խազինէլէրի թէֆթիլ ու թէհարրիտէն
միւսթաղնի, թագտիր օլունապիլմէքտէն զիզըյմէթ զա-
նի վէ պի նիհայէ տիրլէր: Օլ սէպէպտէն բուհոււմ անա
միւլթազ տըր: Պիւթիւն մէվճուտիյէթիւմ իլէ անա եա-
փըշմազ իսթէրիմ: Կէճէ վէ կիւնտիւզ միւթէլաա մատ-
տէմ օ տըր: Օ պալտան հէմ կէօմէճ պալընտան թաթլը
տըր: Օ տըր պէնիւմ մուսիգամ, օ տըր պէնիւմ նաղմէմ,
օ տըր հայաթ վէ նէֆէսիւմ: Զիրա պի փայանըն գալպինի
օրատա միւշահատէ էյլէրիւմ, կէօրիւնմէղ ալէմին ճիւմլէ
սիհրի, էպէտիյէթլին ճիւմլէ սէֆասը օրատա միւնտէրիճ
տիր: Ֆիքրիւմ պի հատտ սիւալլարընա օրատա ճէվապ
պուլուր, բուհոււմ հասրէթլէրինէ օրատա նալիլ օլուր:
Պինտէն ալէյն էյ քիթապլարըն իլանը, սանա նալիլ
օլմազ, սէնտէ եաշամազ, վէ սէնին նուր, հայաթ վէ
սէլամէթինի ալէմէ նէշր ու իլան էլլէմէք նէ եիւճէ պիր
ֆարզ, նէ ազիւմ պիր մէսէրրէթ վէ նէ էֆղալ պիր իւ-
թիյազ տըր: Իմտի տիլիւմ տիհանըմտա վէ գալէմիւմ է-
լիմտէ հարաքէթ էթտիքճէ սէնին հագիգաթլարընը ա-
լէմէ նէշր ու իլան էտէճէյիւմ:
«Բ. Մ. չօգ եաշամըլ իսէ տէ, կէնճիւք գուվ-
վէթլինի զայալ էթմէմիշ տիր:»

ԹԷԼԵՑՏՐ ՓԱՐԲԸՐ

Շ Է Ճ Ի Յ Է Կ Ա Տ Ա Ր Ի Ն Է

Միւսկապէտ քիւրէյէ հիւքմ օլունուպ Սիպէրեանըն շիմալ ճիւէթինէ կէօնտէրիմիշ օլան պիր դապիթին Կատարինէ նամ պիր քէրիմէսի վար իտի: Մէրգումէ վալիտէյնին սաաստէթի հալլէրինի զայ էյլէմիշ օլարապ տիւհարը էլէմ ու իզթիրապ օլմագտա օլտուգլարըն միւշահատէ էլլէյէրէք պիզլաթ Սան-Փէթրոսպուրդա աղիմէթլէ Չար հազրէթլէրինտէն փէտէրի իչիւն աֆիլըք թալէպ էյլէմէյէ գարար էյլէտի:

Մագսէտինի փէտէրինէ պէյան էյլէտիյինտէ, փէտէրի մէրգումէնին իւզէրինէ կիւլտիւ. վալիտէսի իսէ վահի խիւլեալար վէ պօշ սէօղլէրլէ վազըթ կէչիւրէճէք ետրտէ իչլէրինէ սարֆը զինն էյլէմէսինի նասիհաթ էյլէտի: Վէ շու սէօղլէրլէ չօգ տէֆա թէքրար էտէր իտի. «սէվկիւլիւմ էվվէլա թաամ սօֆրասընըն թօղունը ալ, սօնրա պիսսուհուլէ Սան-Փէթրոսպուրդ իչիւն եօլա լէվան օլապիլիւրսին»:

Պագաթ նէ փէտէրինին հիւճիյաթը նէ տէ վալիտէսինին աճը իսթիհալարը մէրգումէյի քէնտի նիյէթինտէն վազ կէչիւրէմէզլէր իտի: Վէ սապը ու մէթանէթլէ իւշ սէնէ պէքլէտիքտէն սօնրա էլհալաթի հազլէի փէտէրինտէն Սան-Փէթրոսպուրդա կիթմէքլիյէ ըուխաթ ալմաղա մուվաֆֆապ օլտու:

Մէրգումէնին թէչէպպիւս էյլէտիյի պու սէյեահաթ օն սէքիզ սիննինի հէնուզ իքմալ էթմիշ պիր պաքիրէի փաքիզէ իչիւն ֆիլ վազը տէչէթլի իտի: Մէրգումէ վասի օրմանլարլա գարլա մէսթուր իզսիզ սահրալարտան եիւզլէրճէ միլ եայան եօլճուլըք էթմէյէ մէճպուր իտի: Կիլինմիշ օլտուզը էսքի փիւսկիւ էլպիւսէսինտէն մատա էլպիսէսի օլմալըպ, ճէպիւտէ իսէ պիր թէք ըուպլիտէն պաշգա փարասը պուլունմամագտա իտի: Մամաֆիհ մէրգումէ ճէսուր պիր գալպ վէ գալի պիր իմանա մալիք իտի:

Էսնտի սէյեահաթընտա մէրգումէ ազիմ միւշքիւլաթ վէ միւտհիշ մուխաթարալարա թէսատիւֆ էյլէտի: Պիր տէֆա ուզուն կիւնին եօլճուլըքընտան սօնրա հէյպլէթի պիր ֆուրթունայա թութուլտու. վէ ըուզկեար վէ եաղմուրտան հըֆղ օլունմագ իւզրէ եօլ քէնարընտա պուլունան պիր սըզլըք տէրունինտէ սիփէր արամազլըզա մէճպուր օլտու: Մէրգումէ պիր միւտտէթ պուրտա մէճպուր օլտու: Մէրգումէ պիր միւտտէթ պուրտա հըֆղ օլունապիլտի իսէ տէ, կէճէ եարըսնա տէք եաղմուրտան սըր սըզլամ օլմուշ իտի:

Պաշգա պիր վազըթ միւսաֆիրէթէն եանլարընտա պուլունտըզը խապիլէր մէրգումէնին փարասը վար զսննըլլէ անը գալթլ էթմէյէ գալըքշալար: Պագաթ ճէպիւտէ պիր դաշ պաղըր փարատան մատա փարասը օլմատըզընր անլատըզլարընտա անը զիյանըզ սալը վէրտիլէր: Չօգ քէրրէ աղնիյանըն գալիւսընտան ալիլէնճի վէ իսապիս պիրի հալինտէ թարտ էտիլտի: Ուլու գատընլար թարաֆընտան թէնէֆֆիւր վէ իսթիհալա տէֆ ու թէպիտ էտիլտի. եարամալ օղանլարտան իսթիհալ էտիլտի, ազըն քէօփէրլէրին հիւճիւմինտէն կիւճպէլա եաղալը դուրթարապիլտի:

Եօյճուլըըը եարը օլմադտան դըլ պաստը . պու հալտէ մէրգուճէնին միւլքիւլաթլարը զիյաւտէսիյէ թէ-
զայիա էլէտիլէր իսէ տէ , բէֆադաթլարընտա պուլուն-
տըղը պաղը արապաճըլար մէրգուճէյէ փէք լաթիֆ
մուամէլէ էյլէտիլէր . սօղուգտան եանազլարը տօնմագ-
տէրէճէսինտէ իւլիւտիւյինտէ դար սիւրէրէք անլէրի
զըզտըրտըլար վէ քէնտի իսթիմալ էյլէտիլէրի դօյուն
փօսթլարընը նէվպէթիլէ մէրգուճէյէ վէրտիլէր , վէլ հասըլ
անը սօղուգտան մուհաֆաղա էյլէմէք իյիւն միւմքին
օլան հէր պիւր չարէյի իսթիմալ էտէրլէր իտի :

Պիր տէֆատա Վօլկա ըրմաղը իւզէրինտէ պիւր
մաուհաւտան եուվարլանտը : Պու ֆէլաքէթ մէրգուճէնին
սըհէթինի օլ տէրէճէ զէտէլէտի քի եօլունա տէվամ
էտէմէյիպ պիւր գաչ այ պիւր գատըն մանասթըրընտա
գալմաղա մէճպուր օլտու . օրատա րահպէլէր մէրգու-
ճէյէ ֆէվգէլատէ նէզաքէթ վէ լէթաֆէթլէ մուամէլէ
էյլէտիլէր :

Էնճամ օն սէքիզ մահ (այ) սէյահաթտան սօնրա
Սան-Փէթըրսպուրդա միւվասըլէթ էյլէտի : Օրատտ մէճ-
լիսի Այի ազալարընա խիթապ պիւր իսթիտալը էլինտէ
թուլթմուլ օլտըղը հալտէ օն պէչ կիւն պէր տէվամ մէճ-
լիս ազա էյլէտիլի գօնաղըն նէրտիպանլարը իւզէրինտէ
պէքլէտի իսէ տէ , էյ վահ քի հիչ պիւր քիմսէ անըն թագ-
տիմ էյլէտիլի իսթիտալը նազարը էնէմմիլէթէ ալմատը :
Նիհայէթ քէնտինի Չար հազրէթլէրինէ թագտիմէ մուգ-
թէտիւր վէ րազի օլան տօսթլար պուլմագլըզ իգպալինէ
նաիլ օլտու : Չար հազրէթլէրի մէրգուճէյէ հիւմնի
մուամէլէ իպրազ էյլէտի . վէ հէման փէտէրինին մու-
հաքէմէսինէ պէթէքրար բուլլէթ էտիլմէսինէ էմր վէր-
մէյէ վատ պուլուրտու :

Պու ճիւմլէ ճէհալէրին նէթիճէսի պու օլտու քի
իմփէրաթօր մէրգուճէնին փէտէրինի աֆվ վէ զէվճէսիլէ
Սիպէրեւտան ալտէթինէ իրատէ էյլէտի :

Չար հազրէթլէրի չէճիյէ Կատարինէնին նէճիպ
մուամէլէ վէ աճիպ թէհամմիւլունտէն միւթէհասիւր վէ
միւթէհալլիւր օլարագ , քէնտի շախսը իյիւն տէ պիւր
մաթլուպը վար մը տէյիւ սիւալ էլլէտի : Մէրգուճէ
մաթլուպը վար մը տէյիւ սիւալ էլլէտի : Մէրգուճէ
մէնֆի հալտէ քէնտիսինէ լէթաֆէթ վէ չէֆադաթ իպ-
րազ էթմիլ օլան պաղը ֆագիւր վէ միւսինն քիմսէլէրէ
տալի աֆվլըզ իհսան էտիլէճէք օլուր իսէ քեամիլէն
իգնա օլտճաղընը պէյան էյլէտի : Պու մաթլուպ տէրա-
գապ իհսան օլունտու :

Շէճիյէ Կատարինէնին վէ ազատ օլուպ Սիպէրեւ-
տան ալտէթ էթմիլ օլան վալիտէյնինին միւլադաթլա-
րընըն մէնզարէսի ֆէվզ էլ զայէ տիլտուզ իտի : Կատա-
րընըն մէնզարէսի ֆէվզ էլ զայէ տիլտուզ իտի : Կատա-
րինէ վալիտէյնինին հուզուրունա կէտիլինտէ անլէր պէ-
յանը միհնէթտարի վէ արզը թէչէքքիւր իյիւն անըն
հուզուրունտա տիլ չէօքտիլէր , Կատարինէ իսէ «Սիլին
աճիպ խէլասընը իյիւն էվէլա վէ զիտէթէն Սլահա
արզը թէչէքքիւր էթմէլիլիլ» տէտի :

Մէզքիւր սէյահաթըն միւլքիւլաթ վէ սէֆալէթ-
լէրի Կատարինէնին սըհէթինի քեամիլէն իսլալ էյլէմիլ-
լէր իտի : Մէրգուճէ վալիտէյնին հուրրիլէթինի քէնտի
էօմիլունիլ ֆէտա էթմէքլէ տէրտէսթ էտէպիլմիլ իտի :
Պուհտան պիւր գաչ մահ սօնրա պիւր սապահ պիւր
միւտտէթ անլէրլէ մանասթըրտա գալմըլ օլտըղը րա-
հպէլէր մէրգուճէնին օտասընա կիրտիլէրինտէ , անը
քէնտի էպէտի ուլգուսընը ուլունուլ հալտէ պուլտուլար :

ՊԻՐ ԶՕՃՈՒՂԸՆ ՊԻՐ ՔԵՎՔԵՊ ՀԱՊԳԸՆՏԱ ԲՈՒՅԱՍԸ

Պիր վազըթ պիր չօճուգ վար իտի քի խալըճա կեզիպ տօլաշմագտա վէ պիր թագըմ շէյլէր հագգընտա թէֆէքքիւր էյլէմէքտէ պուլուռնտու : Պու չօճուգ քիւչիւք հէմշիրէսի րէֆագաթընտա պուլուռնտըղը հալտէ պիւթիւն կիւն կեզիպ տօլաշմագըղը ատէթ էթմիշլէր իտի : Պուռնար ցիչէքլէրին հիւն ու լէթաֆէթինէ , սէմավաթըն մավիլիք վէ իրթիֆաընա , փարլագ սուլարըն ումգուռնա վէ չու կիւզէլիմ տիւնեայը խալգ էտէն գուտրէթ վէ շէֆագգաթընա մաթ ու միւթէհայիր օլմագտա պուլուռնուրլար իտի :

Պու չօճուգլար պազէն շէօյլէ սէօյլէմէքլիլի ատէթ էթմիշլէր իտի . «Տիւնեատա պուլուռնան հէփ չօճուգլար վէֆաթ էյլէսէլէր , աճէպա չիչէքլէր , սու վէ սէմավաթ աճընրըլար մը» զօնչէլէր ցիչէքլէրին չօճուգլարը տէյիլլէրմի , թէփէլէր եանլարընտան րաքս էտիպ , սըչրաշարագ աշաղըյա տօղրու ագան չայլար սույուռն չօճուգլարը տըրլար , վէ պիւթիւն կէճէ սէմատա կիզլէնիպ աւրամագ օյուռնը օյնայան փարլագ նօղթաճըգլար չիւպհէսիզ քէվքէպլէրին չօճուգլարը օլմալը տըրլար» տէրլէր իտի : Վէ պու սուրէթլէ անլէրին աճընաճագլարընա իւնանտըլար :

Գապրիւթան իւզէրինտէ քիլիսէնին գուլլէ քիւլաւհընա եագըն ատէթէն ույգուռտան էվվէլ զուհուր էտէն

մուշաշա պիր քէվքէպ վար իտի : Մէզքիւր չօճուգլար պու քէվքէպին սաիր ճիւմլէ քէվքէպլէրտէն զիյատէ իրի վէ կիւզէլ օլտըղընը զանն էտէրէք . հէր ազշամ պիր փէնճէրէ էօնիւնտէ էլ էլտէն թութուպ տուրարագ անըն զուհուրուռնա պէքլէրլէր իտի : Էն էվվէլ կէօրէն «կէօրիւյօրուլմ» տէյիւ չաղըրըր իտի : Վէ անըն նէ զէման վէ նէրէտէ զուհուր էտէճէլինի փէք ալա պիլտիքլէրինտէն էքսէրիյա իքիսի պիրտէն չաղըրըրլար իտի : Պու սուրէթլէ քէվքէպ իւն զայէթլէ մաշրէմ օլտուլար վէ տաիմա եաթալա կիթմէղտէն էվվէլ կէճէլէր խալր օլսուռն տէմէք իւզրէ անա պիր տէֆա տաշա պազարլար իտի : Ույգուլյա վարըր իքէն տաիսի Ալլահ պու քէվքէպի միւպարէքլէսին տէյիւ տուա էտէրլէր իտի :

Գըզճըղազ տաշա փէք կէնճ իքէն աղըր սուրէթտէ խաթալանտը , վէ կէճէլէլին քէվքէպէ պազմագ իչիւն փէնճէրէ էօնիւնտէ տուրամայաճագ գատար զաիֆիշտի . պու հալտէ օղլան եալընըղճա վէ մաշուռնանէ փէնճէրէտէն պազար իտի . վէ քէվքէպի կէօրիւր կէօրմէզ եաթագտա պուլուռնան հէմշիրէսինէ խիթապէն «քէվքէպէ կէօրիւյօրուլմ» տէր իտի : Օլ զէման մէրգուլէնին սիմաւսընտա պիր թէպէսիւլմ աչըլըր վէ էնկին հէմ զաիֆ սէտա իւն «Կա Բապպ պիրատէրիմի վէ քէվքէպի միւպարէքլէն» տէր իտի :

Էնճամ պիր վազըթ կէլտի քի եաթագտա խաթալա օլան հէմշիրէ տարը պազաշա իրթիշալ էթտի . օղլան եալընըզ գալտը . վէ օղլան կէօզ եաշլարըլէ քէվքէպէ նազար էթտիլինտէ օ անըն եիւզիւնէ նուրանի փէրթէվլէր էնտալթ (աթմագ) էյլէտի : Պու փէրթէվլէր զայէթլէ մուշաշա օլուպ , զէմինտէն սէմայա տօղրու էօյլէ փարլագ պիր ճատտէ եաթմագտա կէօրիւնտիւլէր քի օղլան

էվլատընա գավուշմուշ խոր: Չօճուգ գօլլարընը ուզա-
տըպ՝ «Ա՜հ վալխտէմ, հէմշիրէմ, պիրատէրիմ, իշթէ
պուրատա իմ, պէնիտէ կանընըզա ալըն», տէյիւ ֆէրեատ
էյլէտի: Անլէր «տահա վազթըն կէլմէմիշ տիր», տէյիւ
ճէվապ վէրտիլէր: Վէ քէվքէպ սինէ սէմատա փարլա-
մագտա խոր: Չօճուգ պէօյիւշիւպ ատէմ օլտու. սաչլարը
աղարմագ իւզրէ խոր: Քէվքէպ պիր տէֆա տահա
աչլարընտա մերգում աթէշին կանընտա սանտալետա
իւզէրինտէ մէյուս վէ կէօզեաչլարըլէ ըսլանմըշ պիր
սիմա իլէ օթուրմագտա խոր: Հէմշիրէսինին մէլէյի գըլա-
ղուզա «Պիրատէրիմ կէլմի՞շ մի տիր», տէյիւ սիւալ
էյլէտի: Գլաղուգ՝ «խայր՝ լաքին անըն գըզը կէլ-
միշ տիր», տէյիւ ճէվապ վէրտի: Վազթըլէ չօ-
ճուգ օլան՝ ատէմ եէնի զայպ էթմիշ օլտըզը գըզընը
շօլ իւչլէր մէյանէսինտէ սէմավի պիր մախուգ հա-
լինտէ կէօրտիւյինտէ, «գըզըմըն պաշը հէմշիրէմին սի-
նէսինտէ տիր, գօլու վալխտէմին պօյնուտա տըր, վէ
պէպէյիմիզ տէ անըն աչաղլարընըն կանընտա տըր, իմտի
մէրշումէտէն միւֆարագաթըն աճըսընա թէհամմիւլ է-
տէպիլիրիմ, Ալլահա համտ օլսուն», տէտի: Վէ քէվքէպ
սինէ փարլամագտա խոր:

Նիհայէթ չօճուգ իսթիյար օլտու. վազթըլէ կիւ-
ղէլ օլան երւղլէրի պուրուշմուշ, ատըմլարը աղըրլաշմըշ
վէ սըրթը գամպուր օլմուշ խոր: Պիր կիճէ էվլատարը
էթրաֆընտա օլտըզը հալտէ «քէվքէպի կէօրիւյօրում»,
տէյիւ ֆէրեատ էյլէտի: Էվլատարը եէքտիկէրինէ «փէ-
տէրիմիզ վէֆաթ իթմէք իւզրէ տիր», տէյիւ ֆըսըլտա-
տըլար:

Սասթա՝ «էվլէթ հալաթըմ պիր էլպիտէ կիպի իւ-
ղէրիմտէն տիւշմէքտէ տիր, վէ պիր չօճուգ կիպի քէվ-

քէպէ տօղրու հարաքէթ էթմէքտէ իմ: Ա՜հ էյ սէմավի
փէտէր պանա մուշթաղըր օլան շօլ սէվկիւլիւլէրիմի
գապուլ էյլէմէք իշիւն քէվքէպին չօգ տէֆա աչըմըշ
օլտըզընտան տօլալը սանա արզը թէշէքքիւր էտէրիմ»,
տէտի:

Քէվքէպ սինէ փարլամագտա խոր. վէ էլ եէվմ ա-
նըն գապըր իւզէրինտէ փարլամագտա տըր:

ՈՒԻԼԵԱՄ ԹԵՂ

Իսպիւնացիներն Կէսէր նամ (Ավսթրիայը) պիր հիւքմ-
տարը օլ մէմէքէթի էօյլէսի պիր զուլմ ու զատր իլէ
խտարէ էյլէմէքտէ պուլունմուշ իտի քի, երկիթ տաղը-
լարըն նէճիպ պիր զիւմրէսի Ուիլհամ Թէլին թանթը
գօմանտաւընտա պիր միւթթէֆիգին կիրուհի թէշքիլ
էյլէյիպ, վաթանլարընըն հուրընթիւնի էլտէ էթմէք
իւզրէ գալիմ կէսէրէ գարշը չըգաւըլար, Պու տրամըն
միւլէլիֆի Կէսէրի էլինտէ պիր ալ սըրըզը օլտուզը
հալտէ հալընըզճա տաղտան էնմէք իւզրէ նազլ ու թա-
րիֆ էյլէմիշ տիր: Կէսէր գազաէն միւսահալէրինտէն
այրըլմըշ օլարագ տաղլարտա հօլունը զայպ էյլէմիշ իտի:
Գօրգու վէ տէնէթտէն մաղլուպ տիւշմիւշ օլուպ պու-
լունտըզը մահալտէ տուրմադա ճէսարէթ էթմէյերէք,
վէ իլէրիլէմէյէ տէ գօրգարագ շէօյլէ սէօյլէր:

Կէսէր.— Եալընըզըմ, հալընըզ, վէ հէր պիր
խաթվէտէ պէսի իհաթտ էթմիշ օլան տիւման զաթը-
լաշմագտա տըր: Տէրլէր քի պու տաղ իզլէրինտէ հօլունը
զայ էթմէք պազէն մէֆթի մուճիպ օլուր: Էյ հահու
պանա պագ: Հիշ պիր լիսան պանա ճէվապ վէրմէյօր:
Տուրմադա ճէսարէթ էտէմէյօրում: Վազըթ անճագ էօյ-
լէն իսէ տէ, կիւնէշ չափուգ զուրուպ էտէճէք վէ կէճէ

քէնտինին սիյահ փէրտէսին չէքիպ, քէնտի տէնէթ վէ
զուլմէթիլլէ նաղիլ օլաճագ: Մախֆի թէշիլքէ իլէ մու-
հաթ պուլունուպ նէ տուրմադա նէ տէ իլէրլէմէյէ ճէ-
սարէթիմ վար: Շու հօլա կիտէճէք օլսամ պէնի տահա
տէրին վէ տահա վահէթէնկիլ թէնհալըլարա գըլա-
ղուզլաշմագ: Քի օրատա աճլըգտան պիր տէֆա պայըլ-
մագ էօլիւմ տիր: Պու ճիւնէթէ կիտէճէք օլսամ իւզէ-
րինէ ալագ պասան պիրինի մուճիպի մէվթ տէնէթլէ
զապթ էտէն պիր ուշրումա գըլաղուզլանաճաղըմ, քի
օրատա առէմ խալֆտան սէրսէմ օլարագ, ազընը կէ-
նիշ աշմըշ օլան իսէնտէյէ երւվարլանըպ տահա միւլէյիպ
մէվթտէ զարգ ու նապուտ օլուր: Մէլոն քէօլէլէր.
պէնի պէօյլէ սէրսէրի տօլաշմադա թէրք էյլէտիլէր: Հէյ,
հահու:

Սէսիմ գուլաղըմա զաիֆ կէլիյօր. ֆէրեատ էթմէք
իլիւն մալիք օլտըզըմ գուտրէթ պէնտէն կիթմիշ տիր.
ազաի պէտէնիմ տէրունինտէն սօղուգ պիր լէրգէ ճէրէ-
հան էթմէքտէ օլուպ. մէրիլ (խասթա) էտէն պիր պայ-
ղընըզ գալպիմի գապթ էյլէմիշ տիր: Էյ սէմալաթ
պանա իմտատ էյլէյին:

(Եօրղուշըզ վէ տէնէթտէն պիւուշ օլմուշ օլա-
րագ պիր ազաճա տայանտը: Կէօք պիթթէտրիճ գա-
րարմադա վէ հաղմուր զիյատէսիլլէ հաղմադա վէ շէ-
տիտ պիր բիւզկեսար զուհուր էյլէյիպ, տաղըն չայլարը
գապարմադա վէ կիւրլէմէյէ պաշլատը: Պու էսնատէ
թէլին պիրիճիք օլու Ալպէրթ ասասընըն մուսվէնէթիյ-
լէ անտէն կէշմիշ օլտըզը չայլարտան պիրինին հանընտա
պուլունան տաղտան աշաղը էնմէքտէ իտի: Տիւզ պիր
մահալէ վասըլ օլարագ պիր տագիլգէ իսթիրահաթ էթմէք
իւզրէ օրատա տուրտու:)

Ալպէրթ.— Բիւզկեար պանա միւսաատէ էտէր իսէ չուրատա պիր նէֆէս ալաճաղըմ: Իշթէ պիր դայա սիփէր օլմագ իչիւն, միւթէչէքքիւրիմ: Ա պիր ատէմ, օ տա պայրմագ իւզրէ: Ճէսարէթլէն տօթոււմ ճէսարէթլէն: Եօլունու դայալ էթմիշ պիր իճնէպի: Եուրէքլէն, եուրէքլէն էմին սին, չիմտի նասըլ սըն: (Պիր հասըրլը չիշէտէն անա պիր ազ իշքի վէրիւր):

Կէսլէր.— Տահա էյիյիմ:

Ալպ.— Եօլունը թէփէ իւզէրինտէ մի՞ դայա էյլէտին:

Կէս.— Էվվէթ:

Ալպ.— Նէրէյէ՞ կիթմէք իւզրէ իտինիզ:

Կէս.— Ալթօրֆա:

Ալպ.— Սէնի օրայա գըլաղուզլայաճաղըմ:

Կէս.— Սէն պիր չօճուզ սըն:

Ալպ.— Եօլու պիլիւրիմ. կէլմիշ օլտըղըմ եօլ տահա միւշքիլ տիր:

Կէս.— Կէլտիյին եօլ մը: Նէ տէմէք իսթէյօրսըն:

Ալպ.— Ֆէյկէլ տաղընտան եօլճուլուզ էթմիշիմ:

Կէս.— Պէրապէրինճէ քիմսէ եօզ մը՞ իտի:

Ալպ.— Ալլահտան դայրի քիմսէ եօզ իտի:

Կէս.— Պու ֆուրթունալարտան գօրգմաղմը՞սըն:

Ալպ.— Ալլահ ֆուրթունատա տըր:

Կէս.— Սէյլէր տէ վար ծնլարտան տա կէչմէք իճապ էտէր:

Ալպ.— Ալլահ սէյլտէ տիր տախի:

Կէս.— Սէն պէս պիր չօճուզսըն:

Ալպ.— Ալլահ պիր չօճուզլա օլաճագ:

Կէս.— Եօլը պիլտիյինէ էմին մի՞ սին:

Ալպ.— Էվվէթ:

Կէս.— Լաքին պէնի տօղրու եօլա գըլաղուզլա սանա ալթուն վէրիւրիմ:

Ալպ.— Պէն սէնի ալթուն ալմագսըզ գըլաղուզլայաճաղըմ:

Կէս.— Իշթէ սանա իէյ. (Ալթուն թագտիմ էտէր) իշթէ անը իքի գաթլայաճաղըմ, էվվէթ իւշ գաթլայաճաղըմ, պանա Ալֆրէտ գափուսընը կէօսթէր: Ալթունը նի՞չիւն բէտտ էտիյօրսըն, ալ:

Ալպ.— Խայր:

Կէս.— Ալաճագսըն:

Ալպ.— Ալմայաճաղըմ:

Կէս.— Նիչիւն:

Ալպ.— Զիրա սնա թամարմ եօզ. հէմ տախի իճա էտիլէն պիր ինսանիյէթ իչիւն պիր պէտէլ ալմագ խաթա տըր:

Կէս.— Հա՛. պունը սանա քիմ էօյրէթտի:

Ալպ.— Փէտէրիմ:

Կէս.— Փէտէրին Ալթօրֆտա մը՞ թէմէքքիւն էթմէքտէ տիր:

Ալպ.— Խայր, տաղլարտա:

Կէս.— Նասըլ, պիր տաղլը մը: Շէնրտէ թէմէքքիւն էթմէլի իտի, պու եօլտա միւսթէֆիտ օլուր իտի:

Ալպ.— Զայ էթտիյի գատար շէյ գազանամայաճաղ իտի:

Կէս.— Պէօյլէ էթմէքլէ նէ՞ դայ էտէճէք իտի:

Ալպ.— Հուրրիյէթ:

Կէս.— Սահի՛ մի՞, սանա տա պու շէյի օ՞ մը էօյրէթտի:

Ալպ.— Էվվէթ:

Կէս.— Իսմի՛:

Ալպ. — Ալթօրֆընն եօլու պու տըր էֆէնտիմ :

Կէս. — Փէտէրիյին իսմինի պիլմէք իսթէր իտիմ :

Ալպ. — Կիւն ազլամ օլույօր, տահա կիտէճէք
չօգ եօլումուզ վար :

Կէս. — Փէտէրիյին իսմինի պիլմէք իսթէյօրում :

Ալպ. — Օնու սանա սէօյլէմէյէճէյիմ :

Կէս. — Սէօյլէմէյէճէքմիսին, նիչիւն :

Ալպ. — Սէն անըն պիր տիւշմէնի օլապիլիրսին :

Կէս. — Պիր տօսթու օլմագլըղըմ տա միւնթէմէլ
տիր :

Ալպ. — Ինթիմալ տըր. ֆագաթ սէն պիր տիւշմէն
տախի օլմուշ օլտան, սանա փէտէրիմին իսմինի սէօյլէ-
մէյէրէք, սէնի էմին սուրէթտէ Ալթօրֆա գըլաղուզլա-
մագ իսթէյէճէք իտիմ. արգամտան կէլէճէք միսին :

Կէս. — Փէտէրիյին իսմի լաղըմ տէյիլ, անը պիլ-
մէնին պանա նէ ֆախտէսի օլաճագ : Էլինի պանա վէր,
պիլ տիւշմէն տէյիլիլ :

Ալպ. — Պէնիմ տալա տիւշմէնիմ պուլունմամըշ
տըր :

Կէս. — Իլէրի :

Ալպ. — Աշաղը էնտիքճէ տէյնէյինի իլէրի սիւր,
վէ անը էյիճէ եէրէ պաս : Արգամտան կէլ :

Կէս. — Նէ, շօլ եօգուշա՞ մը չըգաճաղըղ :

Ալպ. — Պիր շէյ տէյիլ : Կէլ, պէն էօնտէն կիտէճէ-
յիմ—ասլա գօրգմա : Կէլ, կէլ :

(Ալպէրթ թանըմատըղը Կէսլէրի սէլամէթլէ Ալթօրֆ
գափուսընա տէլալէթ էյլէտի, անտէն սօնրա մէյանէլէ-
րինտէ աթիտէքի միւքեալէմէ ճէրէյան էյլէտի : Պու
միւքեալէմէ Ալպէրթին շէճի սէպաթընը. — զիրա հայա-
թընը ֆէտա էտէրէք պիլէ փէտէրինին իսմինի սէօյլէմէք

իսթէմէզ, վէ զալիմին իսէ էտնա նանքէօրլիւյիւնիւ պէ-
յան էտէր :

Ալպ. — Սիլ Ալթօրֆ գափուսընտա սընըղ :

Կէս. — Էյլէն սէնէ եահու :

Ալպ. — Կիթմէք իսթէրիմ, պէնի պէքլէմէքտէ
տիրէր :

Կէս. — Կէրի կէլ, քի՞մ սէնի պէքլէմէքտէ տիր.
կէլ պանա փէտէրիյին իսմինի սէօյլէ, պէն զէնկին վէ գուվ-
վէթլի պիր ատէմ իմ, սանա իւճրէթ վէրէպիլիր իմ :

Ալպ. — Ազլամ եագըն տըր. ուզուն եօլ կիթմէյէ
մէճպուրիմ : Զաթէն կէճ գալմըշըմ :

Կէս. — Տուր, պէլքի թէքտիր տախի էտէպիլիրիմ :

Ալպ. — Թէփէտէ սէնի պայրլմագ իւզրէ վէ սիս
հէմ տիւմանլա մուսաթ պուլտըղըմտա սէնի թէրք էտէ-
պիլիր իտիմ, լաքին տուրուպ թա քէնտինի պուլուն-
ճայա տէք սէնի ֆէրահլանտըրտըմ : Եօլունը պուլամագ
հալտէ իքէն սանա տէլալէթ էթմէքլիյէ խօշնուտիյէթ
պէյան էթտիմ, վէ նիհայէթ սէնի Ալթօրֆ գափուսընա
կէթիրտիմ :

Կէս. — Օղան պէնի պիլիյօրմը՞սըն :

Ալպ. — Խայր :

Կէս. — Էօյլէ իսէ փէտէրիյին իսմինի պանա սէօյ-
լէմէքտէն նիչիւն գօրգույօրաըն : Սէօյլէ :

Ալպ. — Նիչիւն անը պիլմէք արղու իտիյօրաըն :

Կէս. — Սէն պանա իֆաի խըտմէթ էթմիշ սին,
թէսատիւֆէն անըն մէսքէնի եանընտան կէչէր իսէմ, անա
արղը թէչէքքիւր էթմէք իսթէրիմ :

Ալպ. — Փէտէրիմ պէօյլէ էնէմիյէթսիլ պիր խըտ-
մէթ իչիւն արղը թէչէքքիւր էթմէքլիլքտէն մահղուզ
օլմագ :

Կէս. — Էհէմմիլիէթսիդ մի՛, հայաթըմը գուրթարմը՝ սըն:

Ալպ. — Էօյլէ իսէ պէնի իսթինթագ էթմէ, պրագքի ևօլումա կիտէյիմ:

Կէս. — Փէտէրիյին իսմինի անլամատըգճա սէնի գօյ վէրմէմ: Նէ՛ տիր օ. (գափու վուրուլուր:)

Նէվպէթճի (իչէրտէն). — Քիմ տիր օ:

Կէս. — Կէսլէր: (Գափու աչըլըր:)

Ալպ. — Հա, Կէսլէր մի՛:

Կէս. — (Ասքէրլէրէ) թուրուն պուհը: Փէտէրիյին իսմինի պանա սէօյլէյէճէք մի՛սին:

Ալպ. — Խայր:

Կէս. — Սէնի պիր զընտանա աթմալարընը էմր էտէպիլիրիմ: Շիմտի սէօյլէյէճէք մի՛սին:

Ալպ. — Խայր:

Կէս. — Ասքէրլէրէ սէնի պօղմալարընը էմր էտէպիլիրիմ: Սէօյլէյէճէք մի՛սին:

Ալպ. — Ասլա:

Կէս. — Ալըն շուրը հուզուրումտան (ասքէրլէրէ անը պիր թարաֆա ալըրլար) պու ճօճուլըն արգասընտա պէնիմ զինճէրլէրիմի թաշլմասը վաճիպ օլան պիր էլին կէօլկէսիի միւշահատէ էտիյօրում, ևօգսա օ պէնի գուվվէթիմտէն սօյաճագ, Պէն պու կիւն ախէրլէրին մէրհամէթինէ միւհթաճ հալտէ ևաշամաղլըլըն նէ օլաղղընը հիսա էյլէտիմ: Մէրիդ օլաճագ գատար գօրգտում. վէ թէմիլի հայաթըմը պիր քէօյլիւ օլլանա միննէթտար օլտում: Վէ Կէսլէր մէտեուհ տըր տէյէպիլէն քէօյլիւ շուրատա տըր: Մէրգուլըն անընլա թէփէյի կէշտիյի փէրվասըզ վէ սէրպէսթ թավըրնտան նասըլ իսթիգրահ էյլէտիմ: Էվվէթ, անըն ատըմլարընըն էմիլիէթի պէնիմ

էմիլիէթիմ իտի, չօք տէֆա ատըմլարըմըզ ուշրումըն քէնարընտա պուլուհմագտա իտի. օ հալտէ այաղընը գայըպտա խէնտէյէ ևուվարլանմասընը արգու էտէր իտիմ: Պագաթ չիմտի թահթը թէսիրիմտէ տիր: Պու ալա գարթալ ևավրուսընըն վալիտէյինին ևուվասընա պիր ևօլ պուլապիլսէիտիմ տէ, անը ևէրիլէ ևէքսան էթսէիտիմ: Քէնտի նագիք ևավրուսընա պէօյլէսի ճէսուր պիր ուշուշ էօյրէթմիշ վէ սէրպէսթ պէօյլիւմիւշ օլան գանատլարընը գըրգմագ իսթէր իտիմ:

(Վէլ հասըլ Կէսլէր էտէպսիլիյինի օլ մէրթէպէ իլէրի կէօթիւրոփիւ քի շափգասընը պիր սըրըզ իւզէրինէ դօտուրուպ, էմր էյլէտիլի հէր քիմ քի օրատան կէշէր իսէ պաշընը աչըպ անըն հուզուրընտա թէմէննա էյլէսին: Թէլ պու ֆէրմանը ըէտտ էտիպ, իսթիհգար օլաղագ Կէսլէրին շափգասընը թէփէլէտիլի իչիւն տէրտէթ էտիլիպ, պաղլանտը վէ մահպուս հալինտէ Ալթօրֆ գաղասընա կէօթիւրիւտիւ: Փէտէրի Ալպէրթիտէ օրատա (մահպուս հալինտէ) պուլուր Կէսլէր թէլին քէման քէշլիքտէ օլան ֆէվգէլատէ մէհարէթինի իչիթմէքլէ հայաթընը անա պախշ էտէր. քէզա օղլընըն հայաթընը տա պաղըլլամաղը վատ էտէր ևիւզ ատըմ մէտաֆէտէն օղլընըն պաշը իւզէրինտէ օլան պիր էլմայը նիշան ալապիլմէսի շարթըյէ: Աթիտէքի պու մէնգարէնին նագլը տըր:)

Կէս. — Զէմիլին շուրատարըր: Շիմտի օրատան ևիւզ ատըմ ևէր էօլչէճէքլէր:

Թէլ. — Աճէպա տօղրու էօլչիւլիւրմի՛,

Կէս. — Տօղրու ևանըլ սանա նէ՛:

Թէլ. — Պանա նէ՛ մի: Էհէմմիլիէթսիդ չէյ, փէք էհէմմիլիէթսիդ: Էյէր պիր գուրթա աթմաճագ օլտա իտիմ պիր իքի ևարտա իլէրի կէրի ֆարգ էթմէզ իտի: Հօյտէ գարարը ևօգ:

Կէս.— Էյ էսիր միւթէնէքքիր օլ քի լուծֆըմ հա-
յաթընը սանա պաղըչլայօր:

Թէլ.— Միւթէնէքքիր օլաճաղըմ էֆէնտիմ: (Աս-
քէրէ) էյ զալիմ տուր կիւնէչէ դարչը էօլլիւյօրսըն:

Կէս.— Օնտա նէ՞ վար իմիչ, կիւնէչտէն թարաֆա
օլմուչ եախօտ ծնա դարչը օլմուչ:

Թէլ.— Կիւնէչին արգա թարաֆտա օլմասընը իս-
թէրիմ: Կիւնէչ վուրանըն եիւղիւնէ տէյիլ, նիշանա
վուրմալը: Կիւնէչէ դարչը վուրամամ, վուրմագ իս-
թէմէմ:

Կէս.— Իսթէտիյի թարաֆա էօլլիւն: Լուծֆըմտան
տօլայը պանա միննէթտար օլմալըսըն:

Թէլ.— Անը տէրիսաթըր էտէճէյիմ: Վուրաճաղըմ
էլմայը կէօրմէք իսթէրիմ:

Ասքէր.— (Էլմալարըն սէփէթինի կէթիրէրէք) իշ-
թէ պուրատա:

Կէս.— Սէփէթի պանա կէօսթէրին: Իշթէ ալ.

Թէլ.— Էն քիւչիւյիւնիւ սէչմիշսին:

Կէս.— Էօյլէ օլտըղընը պիլիյօրում:

Թէլ.— Ա, պիլիյօրսընըզ: Ֆաղաթ կէօրիւյօրսընըզ
քի անըն բէնկի սիյահ տըր, տահա էյի կէօրէպիլմէք
իչիւն անը փարլաթմագ իսթէր իտիմ:

Կէս.— Անը օլտըղը կիպի ալ. էյէր անը վուրա-
ճագ օլուր իսէն մարիֆէթին տահա էյի մէյտանա չըգար:

Թէլ.— Սահի՛ն սահի՛ն: Օ պէնիմ իսթըրմա կէլ-
մէյօր իտի: Աճաիպ քի պուլըն տիւչիւնմէմիշիմ: Էյէր
գալպտէն քիւլլիւյէն մահրում օլմուչ իսէն թաշըմագ-
տա օլտըղըն սուրէթի բէսմիյէնին իսաթըր իչիւն օլսուլ
պանա օղըմը գուրթարմագ իչիւն պիր ֆուրսաթ վէր.
էլիմտէն կէլիւսէ անը էօլտիւրմէյէճէյիմ):

Կէս.— Փէք ալա սէն քէնտին ինթիխապ էյլէ:

(Կէսէր էլմալար սէփէթինի Թէլէ վէրեր: Թէլ պիր
տանէ ինթիխապ էտէր: Զալիմ իլէ պիր աղ տահա միւ-
քեալէմէ էյլէտիքտէն սօնրա օղլան էլմա պաշընտա
օլտըղը հալտէ թալին օլունմուչ օլան մահալէ կէօթիւ-
րիւլիւր: Թէլին օգու քէնտիսինէ վէրիլիւր, սօնրա Թէլ
թէրքէչինի իսթէր):

(Ասքէր Թէլէ պիր օգ վէրեր):

Թէլ.— (Ասքէրէ) տօսթում պէօյլէ մի օգ սէչէր-
լէր: Կէօրիւյօրսըն քի ուճու քէօր տիր: (Անը գըրար):

Կէս.— Շունա պիր պաշգասընը վէրին:

Թէլ.— Պու էվվէլքիտէն տահա էյի տիր ֆագաթ
հալա պէօյլէսի պիր նիշան իչիւն միւնասիպ տէյիլ տիր:
Սափը աղըր տըր. անը աթմայաճաղըմ: (Պիր թարաֆա
աթար): Հանի թիրքէչիմի անը պանա կէթիրին: Պէն
պալայը կէօյէրճինէ պիլէ աթմագ իչիւն ծն օգտա պիրի-
նէ պէյէյիմէմ, եա պու կիպի պիր կէօյէրճինէ նասըլ
քէօթիւ օգ աթայըմ:

Կէս.— Ֆարգ էթմէզ թիրքէչինի կէօթիւրիւն:
Կէօրիւյօրում քի գարար էթմիշսին հիշ պիր շէյ սէնի
մահգուզ էթմէյէճէք:

(Թէլ տիւղ իւղէրինէ կէլիպ պիր օգ ալըր վէ անը
հըրգասընըն ալթընա սագլար, սօնրա պիր տանէ տահա
ինթիխապ էտէր, վէ շէօյլէճէ տէվամ էտէր.)

Թէլ.— Էօյլէմի իմ: Աճաիպ. փէք աճաիպ, օղլան
հաղը՛ր մը տըր:

Կէս.— Էվվէթ:

Թէլ.— Պէն տախի հաղըր ըմ: Սիւքիւթ էտին վէ
օղլըմըն իսաթըր իչիւն հարաքէթ էթմէյին: Վէ պէնիմ
իչիւն տուա էտին. վէ էյէր էլիմտէն օղլըմա էօլիւմ
թէսատիւֆ էտէճէք օլուր իսէ, Ալլահ աշընա շահիտ

օլուն քի անճագ անը գուրթարմագ էսնասընտա էօլ-
տիւրմիւշիմ: Շիմտի տօթլար Ալլահ աշգընա սիւքիւթ
տուրուպ գըմըլտանմայըն:

(Թէլ օգու աթար աթմալ իզտիհամտան պիր
թէաճճիւպ վէ իպթիհաճ շամաթալարը գօփտու: Էլմա
օրթասընտան փաչալանտը: Ալպէրթ իլէրի սիյիրտիպ
փէտէրինին պազուլարը իչինէ աթըլըր, փէտէրի մէռէր-
րէթինտէն քէնտինտէն չըգմըշ օլարագ հըրգասըր ալթընա
կիզլէմիշ օլտըրը օգու տիւշիւրիւր: Կէսլէրին «օգ նիճէ
օրպա կէլտի», սիւվալընա ճէվապէն ճէսուրանէ շէօյլէ
սէօյլէր. «Էյէր օղլումը էօլտուրսէ իտիմ, սէնի գաթլ
էտէճէք իտիմ էյ զալիմ», Կէսլէր տէշէթլէ մախլութ
պիր հիտտէթլէ պէյան էթտի քի Թէլէ հայաթընը պախշ
էթմէքլիյի վատ էթմիշ իտի իսէ տէ, անը պիր զընտան-
տա կէշիրմէսինէ գարար էթմիշ տիր: Վէ քէնտի էսի-
րինի պաղլաթարագ պիր գայըղա բաքիպէն Լիւսըրն
կէօլիւնտէն կէչիպ քէնտի գազասընա ազիմէթ էյլէմէք
իւզընէ եօլա չըգտը. ֆագաթ եօլտա շէտիտ պիր ֆուր-
թունա զունուր էյլէյիպ, Թէլ ազատ պրաղըլտը, վէ
տիմէն անըն էլինէ թէսլիմ էտիլտի: Թէլ գայըղը մու-
վաֆֆագիյէթլէ սահիլէ գըլաղուղլտտը, օլ դէման օգու-
նը թութուպ պիր սըչրաչըշլա գարա իւզէրինէ չըգըպ
գայըղը տալալարլա ուղըրաչմաղըղա թէրք էյլէտի:
Կէսլէր ֆուրթունատան գաչտը, ֆագաթ պիր ազ սօն-
րա Թէլին շաչմաղ օգունա գուրպան կիթտի: Կէսլէրին
վէֆաթըր իսուլիչէրա էհալիսինին հուրըրիյէթ իչինտէ ու-
մումի պիր գըլամընը ինթամ էյլէտի:

Վէ Իսուլիչէրա պու կիւնէ տէք հուրըր պիր մէմլէ-
քէթ տիր:

Ս Է Յ Ե Ա Ֆ (*)

Կէնիշ ամֆիթէաթրօտա ազիմ պիր սիւքիւնէթ
հիւքմ էթմէքտէ իտի, էյվանլարը տօլտուրմուշ օլան
պինլէրճէ քիմսէլէրտէն նէֆէս սէսի պիլէ իշիտիլմէմէքտէ
իտի: Ծիւմլէ լիսանլար ինթիզար (պէքլէմէք) սէպէպին-
տէն սիւքիւթ գալմըշ օլուպ, հէփ կէօզլէր թէզիյէ կիր-
մէսի մէմուլ օլան սէյեաֆըն կիրէճէյի սիյահ պիր գափու
իւզէրինէ թէվճիհ գըլընմըշ իտի (տօղըրուլմուշ): Էնճամ
պօրու չալընըպ օ՛ վասի մէյտանա չըգարըլտը: Սէյեաֆ
հաչմէթլի ատըրլար վէ ճէսուր պագըշլարլա մէյտանա
կիրտիյի էսնատէ մէրտ հէյեթթինտէ առլա գօրգու վէ
իզթիրապ էսէրլէրի կէօրիւմէյօր իտի: Իլէրիյէ տօղըրու
կիտիպ օրթատա Միօլլօ կիպի տուրտըղը էսնատէ եը-
գըլմագ ինթիմալինտէ արի օլան գալի պիր մէշէյէ պէն-
զէյօր իտի: Անըն էստամը վէ միւթէնասիպ վիւճիւտի
վէ գապարմըշ օլան ասապէլէրի պէօյիւք գուվվէթինի
իւան վէ պէյան էյլէմէքտէ իտիլէր: Անըն միւֆթէլիւր
տուտագլարը թահգիլլէ թէպէսսիւմ էթմէքտէ օլտուղը

(*) Սուսերագործ

հալտէ, «իշթէ քօմանըն միւֆթէխիր Էհալիսինին կէօղ-
լէրինի տօյուրմաղա համրրիմ, էվլէթ պէնի պիր քէլպ
կիպի հարիս ճանվէր էօնիւնէ աթըյօրսընը: Աճէպա
գապահաթըմ նէ տիր: Խրիսթիան օլտըղըմ պիր գա-
պահաթ մը տըր: Լաքին Էյ հաղուրուն մալիւմիւնիդ
օլսունքի ճանըմը չէլիքտէն տահա գալի պիր էսաս
իւզէրինէ միւէսսէս օլան ճանըմը տալա դօրդուտամաղ-
սընըզ. վէ սիդ Էյ գալպլէրի չագամագ թաշընտան տա-
հա սէրթ օլանլար պիլինիդքի գալպիմ թէհալտաէն
ասա սարսըլմաղ, վէ պունտան սօնրա նէ քօմանըն սէր-
վէթի վէ նէտէ գալիմ Նէտօն թախթընտա օթուրտուզը
հալտէ պիլէ պու գարարըմը գըրըպ դալլ էտէմէզ, Պօ-
րույու չալ, իշթէ պէն հազըրըմ,» տէյիւ նիտա էլլէտի:
Օլ զէման պօրու թանընէնտաղ օլտու (չալընտը). պու
էսնատէ մէյտանըն օլ պիր ուճունտա պուլունան վէ աճ-
ըգտան պալըլմագ տէրէճէսինտէ վէ կիթտիքճէ իլէրլէ-
մէքտէ օլան Նէյպէթլի պիր արսլանըն խրըլթըսը իշի-
տիլտի. պու խրըլթը կիթ կիտէ քէսպի չիտտէթ էտիպ
արթարագ ճէսիմ պինայը թէմէլլէրինտէն սարսան տէհ-
չէթլի պիր կիւրիւլթիւյէ թէհալվիւլ էյլէմէքտէ իտի:
Գաֆէսին գափուսը աշըլպ օրմանըն մէֆրէթ ճիվէլէյի
աղիմ պիր սըչրայըլլէ մէյտանըն օլ պիր թարաֆընա տօղ-
րու ֆըրլատը. վէ սաքիթ պիր թարգտա գոււմ իւզէրին-
տէ սիւրիւնէրէք խասմինէ տօղրու սըչրամաղա հաղըր-
լանմագտա իտի: Անըն աթէշ կիպի փարլայան կէօղլէրի
էթրաֆա Նէյպէթ գըղըլճըմլարը սաշմագտա իտիլէր: Լա-
քին Նէյպէթլի խասմինին եագլաշմասընա մունթաղըր օ-
լան սէյեաֆըն կէօղլէրի գարարմատը, տուտագլարը սա-
րարմատը. իլլա պիր փութ կիպի սապիթ տուրմագտա
իտի: Նիհայէթ գանլը արսլան սըչրամագ իշլան պիր վա-

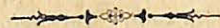
զիյէթ ալըպ սէյեաֆըն կէօղլէրին տօղրու երլտըրըմ կիպի
աթըլտը. ֆագաթ խասմինին հիւճիւմիւնէ մունթաղըր
օլան սէյեաֆ պիր թարաֆա մէյլ էտէրէք. գըղըլճընը
չիմէք կիպի պիր տէֆա պաշը իւզէրինտէ սալլատըգ-
տան սօնրա տօղրու հօյվանա սափլայարագ անը գան
իշինէ միւլէմմա էյլէտի: Ղազապլանմը օլան ճանվէր
աշըլան եարանըն իզթիրապընտան չըլտըրմը օլարագ
իքի գաթ տէնչէթ վէ վահչէթլէ կիւրլէտի. վէ անըն
կիւրիւլթիւսիւ պիւթիւն ամֆիթէաթրօտան աքս էյլէ-
տի, վէ տէրագապ տէօնէրէք նաղարինէ (սէյեաֆ) տօղ-
րու իքինճի պիր համլէտէ պուլունտու: Օլ զէման սօ-
ղուգ գանլը վէ պիլիէրվա սէյեաֆըն գըղըլ միւսիշ վէ
ղաղապնաք խասմինին սինէսինէ իքինճի տէֆա սափ-
լանտը. պու ճիւմլէ իլէ իքինճի համլէ օլ գատար նա-
կեահանի իտիքի անըն տարղընտան քեամիլէն միւճա-
նէպէթ (սագընմագ) իմքեանաղ իտի. պէօլլէճէ սէնտէ-
լէյէրէք տիդ իւզէրի տիւշտիւ. հէման ճանվէրին փէնչէ-
լէրի անըն օմուզլարը իւզէրինէ աթըլտըլար վէ աշըլմըշ
օլան պուրուն տէլիքլէրինտէն չըգան աթէշ կիպի սըճագ
նէֆէսինի եանագլարը իւզէրինտէ հիսս էյլէմէյէ պաշլա-
տը. օլ զէման նաղարին պէլինտէն գըսա պիր խանչէր
չէքէրէք գալգամաղա սալ էյլէտի: Լաքին տիւշմէնի անըն
մէրամընը անլայըպ իւզէրինէ աթըլտը վէ անը խըզ իլէ
եէրէ չարփտը: Իշթէ չիմտի Էհալիսին Նէյէճանը իւսթիւն
պիր տէրէճէյէ եէթիշմիշ օլարագ նէֆէսիդ պիր ինթի-
գարլա նէթիճէսինէ պէքլէմէքտէ իտիլէր: Ճանվէր տախի
էօնիւնէ ուզանմը օլան տիւշմէնի իւզէրինէ աթըլտըղը
էօնիւնէ ուզուղլիյէթիւտէն հասըլ օլան խաֆիֆ խրըլթ-
էսնատէ մահուղլիյէթիւտէն հասըլ օլան խաֆիֆ խրըլթ-
էսնատէ մահուղլիյէթիւտէն իլան էյլէմէքտէ իտի. լա-
թըն արսլանըն զալէպէսինի իլան էյլէմէքտէ իտի. լա-
թըն պու գըսա պիր միւտտէթ իշլան իտի: Զիրա սէյ-

եափըն խանչերի պիր ան էվվէլ ճանվերին սինէսինէ սավլանտըգտան սօնրա հայաթի ալէթլերինտէն պազըլա-
րընր տէլտի. վէ պէօլէճէ իքիսի պիրլիքտէ մէյտանտա
եռւվարլանմաղա պաշլատըլար: Պիչարէ հայվանըն էփէյի
գանլը ազտըգտան սօնրա չըգարտըղը իղթիրապըն աճը կիւ-
րիւթլիւսիւ պիւթիւն պինայը թէմէլլերինտէն սարսմագտա
խտի: Նազարին իսէ ֆուրսաթա պէքլէմէքտէ օլտըղըն-
տան գան զայաթընտան զաաֆ քէսպ էյլէմիշ օլան խա-
մինին տէնչէթլի փէնչէլէրի արասընտան ֆէվգէլատէ պիր
սիւրաթլա տիշարը սըչրայըպ, միւճահատէ էսնասընտա
տիւչէն խանչերինի ալըպ իւչիւնճիւ տէֆա օլարագ զա-
ղապնաք ճանվերին գալպինէ սավլատը:

Օրմանըն ալիճէնապ մէլէյի գան զայաթընտան
պայըլմագ տէրէճէսինէ կէլմիշ իտի իսէ տէ, գալան
պիւթիւն գուվվէթինի թօփլայարագ զայէթ աղիմ պիր
սըչրայըլտա պուլուռտու իսէ տէ, արթըգ վազըթ կէչ-
միշ իտի. զիրա սօն տարպէ հայաթըն մէրքէզինէ խա-
պէթ էթմիշ օլտըղընտան անըն հէյպէթլու վիւճուտի
էհալինին կիւրլէմէքտէ օլան ավագէսի արասընտա էզի-
լիպ եէրէ տիւշտիւ:

ՄԷԼՃԱ ՕԼԱՆ ԳԱՅԱ

Մէսքէնի տաղ կէչիտինտէն օն միլ ուզագտա վէ
եազընընտա ախէր հիչ պիր ինսանի մէսքէն պուլուռ-
մայան տուլ պիր գաարն վար իտի քի. պիր կիւն իքի
եաչընտաքի պիրիճիք օղուըն պէրապէր ալարագ ուզուըն
պիր եօլճուլուղա թէչէպպիւս էյլէմէյէ մէճպուր օլմուշ
իտի:

Մէրգումէնին քէնտի մէսքէնինի թէրք էյլէտիյի
սապան հաժա պէրրագ օլուպ չէմս մաի սէմատա փար-
լամագտա վէ խօշ պիր կիւն վատ էյլէմէքտէ իտի: Լաքին
էօյլէնտէն էվվէլ հավատա նակեհանի պիր թէպէտաիւլ
վուգու պուլտու: Ճէնուպ ճիհէթինտէ սէմա գարարմա-
ղա պաշլատը: Տէփէլէր իւզէրինէ պուլութ քիւմէլէրի
թէրաքիւմ էյլէտիլէր: Գայալար արասընտա պիրտէն
զուհուր էտէն չէտիտ պիր ըիւզկեար ըսըգ կիպի սէսլէր
չըգարմաղա վէ սավընթըլարըյլէ կէօղիւն սաթհընր գա-
պարթմաղա պաշլատը: Բիւզկեարտան սօնրա հաղմուր,
հաղմուրտան սօնրա սուլու սէփիկին վէ սուլու սէփիկին-
տէն սօնրա չէտիտ գար հաղմաղա պաշլատը: Վազթ
մայիս այը իտի, վէ օլ ֆուրթուռա էլան «մայիստէ պէօ-
շիւք պիր ֆուրթուռա» տէօյիւ զիքը էտիլիր: Օլ կիւն

գար գըշըն էն չիտտէթլի կիւնիւնտէ պիլէ կէօրիւմէ-
տիք պիր չիտտէթ վէ խըզ իլէ հաղըպ, հէփ չուգուրաբը
տօլտուրուպ պէյազ պիր չարչաֆ կիպի գայալարը պիւ-
րիւտիւ:

Տուլ գատըն եօրղուն, հաղմուրտան սըրսըզլամ օլ-
մուշ վէ իւշիւմիւշ օլտըղը հալտէ պիլտիյի պիր կէչիտ-
տէն միրուր էյլէտի (կէչտի): Կէչիտին պիր միլ էօթէսին-
տէ օրայա իլթիճա էտէպիլէճէյի պիր գուլիպէ պուլուն-
տըղընը պիլիւր իտի: Պազաթ պօղազ իչինտէն աճը աճը
էամէքտէ օլան գար ֆուրթունասընը գարչըլամագըղը
թէճրիպէ էյլէտիյի տագիգա օլ ճիհէթէ իլէրլէմէքլէյին
ճիւմլէ իւմիտի պօշա չըգտը, էվէ ավտէթ էյլէմէք տա-
խի միւսավի սուրէթտէ իմքեանսըզ իտի: Իմտի մութ-
լադա պիր մէլճա պուլմալը իտի: Պու մագսէտ իչիւն
պիր հապան քէտիսինին հա պիր թիւքինին ինի չօգ
մագպուլա կէչէճէք իտի:

Հէյպէթլի վարթանըն քէնարընտա պուլունան գօ-
ճաման կրանիթ փարչալարը արասընտա պիր վագըթ
տօլաշմագտան սօնրա էնճամ օրատա հըֆզ օլունապիլէ-
ճէյինի իւմիտ էթտիյի պիր քէօչէ պուլտու, Չըգմա կիւ-
պի տիշարը ուղրամըշ պիր գայանըն ալթընա չէօմէլիպ,
չօճուղընը տիլթիւմէքտէ օլան կէօքսիւնէ պաստը:

Պուրթունա քէսպի չիտտէթ էթմէքտէ օլուպ եօ-
գարըտա գար երղընը արթմագտա իտի, էնճամ ֆուր-
թունա տինիպ չէտիտ պիր սօղուգ պաշլատը, կէճէ
հագլաշմագտա, տուլ գատընըն իսէ գալպի գօրգու վէ
հէյէճանտան չիտտէթլէ չարփմագտա իտի: Էն զիյատէ
չօճուղը հագգընտա տիւշիւնիւպ էնտիշէ իթմէքտէ իտի:
Չօճուղը չալընա սարտը: Չօճուղըն էլպիսէլէրի գաթէն
ազ վէ էսքի փիւսկիւ օլուպ, շալ իսէ ինճէ վէ երրթըգ

իտի: Չէվալը գատընըն էլպիսէսի տախի քէնտիսինի
պէօյէսի պիր կէճէնին աճը սօղուղունտան կիւճպէլա
մուհաֆազա էտէպիլիւր իտի: Պազաթ քէնտիսինէ հէր
նէտէ վաղը օլսա չօճուղը հէր հալտէ հըֆզ օլունմալը
տըր տէյի տիւշիւնտիւ: Գար խըզ իլէ տէվը էթմէքտէ
օլան կիրտպատլարլա պէրգարար անլէրէ փէք ֆէնա պիր
մէլճա թադտիմ էթմիշ օլան խալֆէթկիւհա տօլմագտա
իտի:

Գարանլըգ պաստը: Պիշարէ գատըն սայքի ճիւմլէ
էավապարընը պիր պիր չըգաբարագ չօճուղընը անլէր
իչինէ սարըպ սարմալատը, վէ մէյուսիյէթլէ անը պաղը
ֆունտա չալըսը վէ էյրէլթի օթու արասընտա պուլունան
պիր գայանըն տէրին ճէֆվի իչինէ եէրլէշտիրտի: Վէ է-
տէճէյի թէչէպալիւստէ թէլէֆ տախի օլսա, պէպէյի իչիւն
մուսալէնէթ պուլմագ իւզըն մէրտանէ ֆուրթունայա
կէօքս վէրիպ էվէ ավտէթ էթմէքլէյէ գարար վէրտի:
Ուշումագտա օլան պէպէյինի գալպինէ պաստը, վէ ա-
նըն եիւզլէրինի պիհիսապ պուսէլէրլէ (էօփիւշ) գօնտու-
րուպ, կէօզ հաշլարըյլէ ըսլաթտը, վէ եավաշճա եէրէ
գօյուպ գար երղընընա տօղրու հարաքէթ էյլէտի:

Էրթէսի սապահ ֆուրթունա թէսքին օլմուշ վէ հա-
վա աշըլըպ քէսպի սիւքիւնէթ էյլէմիշ իտի: Կիւնէշ սէ-
մատա փարլամագտա, սէսլէր տագլար տէփէլէրինտէ
թէրաքիւմ էթմէքտէ, վէ պինլէրճէ չայլար չաղաշարագ
ազմագտա իտիլէր, Պիր աղտան կէչիտին հագընլարըն-
տա էլլէրինտէ ուղուն սըրըզլար պուլունտըղը հալտէ
հէր պիր չուգուրը թէֆթիշ էթմէքտէ պուլունան պաղը
սչյան չէքլէր կէօրիւնմէյէ պաշլատը: Պունլար տուլ գա-
տընը վէ օլլունը արամագ իչիւն քէօյտէն չըգան ատէմ-
լէր իտիլէր:

★ ★ ★

— 109 —

Պիր գաղ կրկն սօսրա էօյմէք իւզրէ օլան պիր ա-
տէմ միւստիէյն վարդի կէօրմէք իւզրէ անա խապէր էյ-
լէտի: Վարդ տէր ազապ խաաթանըն նէզտինէ կիթտի:
Խաաթա պատուէլինին էլինի թութուպ, տիզգաթլա ա-
նըն եիւղինէ պագաղը սըրատա շէօլէ սէօլէտի: «Սիզ
պէնի թանըմազսընը, հէմ տախի թանըմազսընը, լա-
քին պէն սիզի թանըրըմ, սիզտէն էվվէլ փէտէրինիդէ
տախի թանըր իտիմ: Պէն պիր չօզ մէմէքէթլէր կէզմիշ,
քիւրրէի արզըն հէր քէօշէսինի գիյարէթ էթմիշ, վէ վա-
թանըմ ուղուրունա պիր չօզ մուհարէպէլէրէ կիրմիշ չըզ-
սիշ վէ խալլը հարալար տախի գապոււլ էյլէմիշիմ:

Սըհնէթիմ զիյատէսիլէ գէտէլէնմիշ օլտըզը հալտէ, պիր գաչ հաֆթա ագտէմ պու գասապոյա կէլտիմ: Կէ-
չէն կիրակի օրատա պիր տէֆա տահա կէնճիլիմին վէ
գալպիմին լիսանընը օլան լիսանը ինկիլգիտէ ինճիլին
վազընը իշիտէպիլէճէյիմ սիզլին քիլիսէնիզէ, հանի վա-
թանտաշարըմըն քիլիսէսինէ կիրտիմ: Տուլ գատըն վէ
անըն օղլը հազգընտա սէօյլէմիշ օլտըզընըզ հիքէայէյի
իշիթտիմ:» Պունը սէօյլէր սէօյլէմէզ միւսնն (իսթիյար)
ասքէրին տիլի թուլթուլտու: Հէյէճանընտան պիր լուղէթ
պիլէ թէքէլիւմ էտէմէտի (սէօյլէյէմէտի). լաքին պիր
տագիգէ իւշիւն քէնտինէ կէլիպ շէօյլէ սէօյլէտի. «Օլ
էվլատ պէնիմ:» Վէ պունը տէր տէմէզ սէյլ կիպի կէօզ
եաշը տէօքմէյէ պաշլատը:—Վէ սէօզիւնէ շու վէճճ իլէ
տէվամ էյլէտի. «Էվվիք, օլ էվլաս պէնիմ: Վալիտէմին
մուհապպէթինի ասլա ֆէրամուշ էյլէմէտիմ (ուսուլթմա-
տըմ): Անըն մուհապպէթինի ուսուլթմուշ օլսա իտիմ,
էտնա պիրի օլմուշ օլուր իտիմ: Վալիտէմին զիքրի պա-
նա զիյատէսիլէ սէվկիւլիւ տիր, չիմտի պիրիճիք արղում
քէմիքլէրիմին վալիտէմին քէմիքլէրի եանընա գօնուլ-
մասը տըր: Լաքին էֆէնտիմ էյ վահքի չիմտիյէտէք խէ-
լասքեարըմըն քէնտինի պէնիմ ուղուրումա ֆէտա էտէն
մուհապպէթինի ասլա հագիգաթէն կէօրմէմիշիմ: Եաշ-
լարլա տօլու օլան կէօզլէրինի սէմայա գալտըրըպ պունը
իզրար էտէրիմ, իզրար էտէրիմ տէյիւ նիտա էյլէտի, վէ
վաիզլին էլինի սինէսինէ (կէօքս) պասարագ շունը իլաւլէ
էյլէտի. «Օլ հիքէայէյի սանա սէօյլէտէն Ալլահ իտի:
Ալլահ համտ օլտունքի սէվկիւլիւ վալիտէմին վէֆաթը
նաֆիլէյէ օլմատը: Մէրգումէնին պէնիմ իշիւն թագտիմ
էյլէտիլինի իշիթտիլիմ տուալարընա էնճամ ճէվապ ինսան
օլունտու: Վալիտէմին մուհապպէթի պէնի խէլասքեա-

ըրմըն մուհապպէթինէ գալտըղլատըզը էճիլտէն թագ-
տիս օլունտու: Պունը կէօրիւյօրում, պունա ինսանը-
րմ: Չօճուգըղըմտա պիր գայանըն ճէֆվինտէ խէլաս
պուլտուղըմ կիպի, իսթիյարըղըմտատա էֆէճի ԳԱ-
ՅԱՆԸՆ ճէֆվիւնՏէ խէլաս պուլտում:

Վէ էլլէրինի պիրիպիրինէ եազլաշտըրըպ պիւթիւն
գալպտէն շէօյլէ սէօյլէտի. «Պիր վալիտէ սիւտ էմէր չօ-
ճուղընը ունուտապիլիւրմի, շէօյլէքի բահմինին օղլընա
շէֆգաթ էթմէյէ. անլէր ունուլթա պիլէ՝ պէն սէնի ու-
նուլթմայաճաղըմ:»

Ի Զ Մ Ի Ր Ի Ն Ք Ի Ի Զ Ի Ի Ք Շ Է Զ Ի Տ Ի

Պիր վագըթ վար իտի քի անտէ Ծըսգու ֆիճուր տէրեասընա տալարադ ճէնէնէմին թամմ պիր նիմուէնէսի օլմուշ օլան գատիմ Բօմա իմփէրաթօրուղը՝ իւանլար իւանը թէսմիյէ էյլէտիքլէրի Զէֆսէ գուրպանլար թագ տիմիյլէ պիր խայր ամէլ իճրա էտէրճէսինէ գուրուրըն լիւճճէսինէ տալըպ մէղպանլարընը միւմին խրիսթիյանլարըն գանըլլէ պօյաթարադ մէրուր վէ միւֆթէնիւր օլմագտա իտի : Իշթէ օլ տէնէթլի էյամտա քէրրէթէն մէլուն պիր կիւնտէ մէշուր Իզմիր շէրփինին սօգազլարընտա պէօյիւք պիր դալապալըզ գայալըզ սահրլլէրէ չարփան փիւր դազապ պիր տալըա հիտտէթլիլէ իլէրի երիւր, վէ պէրքեանընտան աթէշ սաչան պիր աթէշֆիշան կիպի ազղընտան շու շէտիտ քէլամլար փիւսքիւրիւր իտի : «Նէրէտէ տիր շօլ մուազղամ իւան՝ վէ իւանէլէրիմիլին էն պէօյիւք տիւշմէնի օլան Պողիկարպուս, հանի շօլ խրիսթիյան իսմիլլէ գօրգուսուզ վէ հիճապըզ իֆթիխար էյլէյէն մէլուն : Էկէր պու տէֆա տախի մուաննիտլիքլէ օլ պաթըլ էֆքեար ու իթիգատընտան վապ կէլմէզ իսէ, բօմա իւանլարը շահիտ օլսունքի ճէման պու անտէ երրթըճը արսլանլար հուզուրունա

աթըլըպ, մէքրուհ ճէսէտի դէմինին գուրտլարընա թամմ էտիլէճէք տիր :

Գալապալըզլա պէրապէր վանշէթ ու տէնշէթ չօղալըպ շիտտէթլէնմէքտէ իտի : սօգազլարտա իսէ ֆէվզէլատէ պիր ինգըլապ փէյտա օլուպ, շէրփին սէքէնէսի Պօղիկարպուսը թէսլիմ իտէրէք շու իլսթիլալտան հազայը գուրթարմադ իւզըրէ քէմալը ճէյէճան իլէ թէնարրի վէ թէճէսսիւսէ մէշղուլ պուլունմագտա իտի : Պու ճէսկեամէ արասընտա պիրտէն սօգաղըն դարչը թարաֆընտան սիմասը սաֆվէթ վէ ճէճապէթ հիւսնի իլէ վարլամագտա վէ շէրփին ֆասիտ գալպլէրէ մալսուս գօրգու վէ թէլաշտան արի կիւզէլ պիր մասուլմըն գուհուրընտա իղտիհամ արասընտան խապիս պիր քիմսէ շու սէօլլէրի սէօլլէտի : «Զապուզ շօլ ճէվճիվանը թութընը, իւանլար իլէ բէգապէթէ չըզան բիյալը սիմասը իմա իտէյօր քի քէնտիսի տալի ճէման շօլ մէլունլար կիրուհունտան պիրիսի տիր : Շիւպէսիզ Պողիկարպուսըն մահալինի պիլիր : սնա սիւալ էտինիզ սէօլլէսին : իմթինա իտէճէք օլուր իսէ մէքրուհ ճէսէտի եէրէ սէրիլէրէք շիտտէթլի տարպէլէրլէ տէօյիւլսին : Պիրտէ իղտիհամ գահաղէտէ գուրթլար կիւպի պիկիւնան վէ պիշարէ գուզուլը տէօլթ թարաֆտան գուշատըպ, իլլէրինտէն պիրի հիտտէթ վէ դազապլա աշըն իւզէրինէ եիւրիւյէրէք շէօլլէ սէօլլէտի :

«Շօլ Գրիստոս իսմիլլէ իֆթիխարա ճէսարէթ էտէն արսըզ վէ էտէսսիզ տիվանէլէր ճէրէտէ տիրլէր : ալէլխուսուս անլէրին բէիսի օլան միւֆսիտ Պողիկարպուս ճէրէտէ տիր : չապուզ պիզէ պէյան էյլէ» :

Գօրգու պիլմէզ օլան ճէվճիվանըն սիմա ու իմասընտա ճէլիլ պիր աշգ ու խահիշ կէօրիւլէրէք, «էյ տօսթուլմ էյէր քեաֆֆէի խրիսթիյանլարը թէճէսսիւս էթ

մէքտէ իսէնիզ իշթէ պէն անլերտէն պիրի վէ Բրիստոս
իսմիլլէ իֆթիխար էտէնլերին էն զաֆի վէ հազիրի իմ»
տէյիւ եիւքսէք սէսլէ նիտա էտինճէ, հիտտէթ ու զա-
զապտան վահշէթ քէսթ էթմիշ օլան ճիւմհուր պիր վա-
գըթ տահա հէյէճանա կէլիպ, վէ շօլ թաղիր էտէն քիմ-
սէ իսէ տահա աղղըն պիր հէյէթլէ անըն իւզէրինէ հիւ-
ճիւմ իտէրէք շէօյլէ հայգըրտը. «էյ քիւսթախ կէնճ, օլ
էտնա վէ հազիր իսմի սէհապէթլէ իֆթիխար էյլէմէ. սիւ-
քիւթ էյլէ, վէ շու խապիւս րէիսինիզի պիղէ կէօսթէր.
եօգսա Սլիմպօսըն քեաֆֆէի իլահարը հազգը իշիւն եէ-
մին իտէրիւմ քի պու կիւն կիւնէշ պաթմաղտան էվվէլ
աթէշլէր իշինտէ կազըլլաթ թէլէֆ էտիլէճէքսին»:

Նէվճիվան պու ճիւմլէ գօրգուճ թէհտիտլերտէն
թէլաշ էթմէզ իտի. վէ լաքին օլ փաք վէ աղիզ ատտ
էյլէտիյի եպիսկոպոս ալէյինտէ սէօյլէտիյի հազարէթլի
սէօզլէրինտէն տօլայը զազապա կէլէրէք, «ան անա, պէ-
լի քեաֆֆէի գուսուրլար վէ խաթալարտան արի վէ պէ-
րի օլան Իզմիր Եպիսկոպոսընա խաին թէամիյէ իթմէմէ-
լիսինիզ» տէյիւ ֆէրատ էյլէտի:

Նէվճիվանըն պու սօն սէօզլէրի իւզէրինէ իզտիհար
արատընտան մէրհամէթսիզ վէ ինսաֆսըզ պիր եարամա-
զըն հիտտէթ վէ վահշէթինին քեասէսի թաշըշ օլարադ
քէնտուշի զապթ իտէմէյէրէք սատէտիլ մասուճը կիւզէլ
քէաքիւլիւնտէն թութուպ գուվվէթինին շխտտէթլլէ
սէմայա գալարըտը վէ վահշէթլէ եէրէ չարիլլա վիւճու-
տինի օրթայա սէրաի:

Մէճնուճ գալապալըզ մասուճըն պաշղըն վէ աղլը
զայ էթմիշ պիր հալտէ եէրէ սէրիլտիլինի կէօրաիւքտէ,
էթրաֆընա թօփլանարադ պազըլարը անը էօլտիւրէնէ
«էյ անադ նիշիւն վազթընտան էվվէլ էօլտիւրտիւն»,

տիկէրլէրի իսէ, «խայր պու ճէզաի սէզասը տըր. էլ վէ
այազլարընտան թութուպ գալարըմլար իւզէրինտէն
սիւրիւքլէյին. սիւալըմըզա պիր ճէվապ վէրմէքլիյէ րա-
ղի օլանտտէք սիւրիւքլէյին. էօլաիւն, էվվէթ միւսթէ-
հադգ տըր», տէյիւ հայգըրըրլար իտի. նէ, շօլ րօմա-
նըն էն պէօյիւք տիւշմէնի օլան պէհատըր Աննիպալը
գաշմաղա մէճպուր, վէ էն գուվվէթլի տիւշմէնլէրէ պիլէ
զալէպէ չալարադ ֆիթուճաթ պայրաղընը Ալպ տաղա-
րընըն թէֆէլէրինէ տիքէն պիլ Ռօմալըլար քիւշիւք պիր
մասուճտան մաղլուպ մը օլալըմ: Մէօյլէ, էյ խաին սէօյ-
լէ. լիսանըն հալա աղղընտա իքէն սէօյլէ. եօգսա իշթէ
պաթմազ իւզրէ օլան կիւնէշին սօն փէրթէվլէրիյէ մէք-
րուճ ճէսէտին տալիս կօզլուզըն լիւճճէսինտէ դարգ օլա-
ճադ տըր»: Նէվճիվանըն աղիլ վէ լէքէսիզ սիմասընտան
փարլադ պիր նուր լէման վէ սէմաֆի պիր ասայիշ պիրլան
էվվէլ լէճճէսի իւզէրինտէ կէօրիւլիւր իքէն չիմտի անլէր
մահվ ու դաիլ օլմուշ օլարադ աղղընը աչըպ շու վէճշէ
իտարէի քէլամ էյլէտի. «էօլիւմինէ գասա էյլէտիյինիզ
զաթ հազիրի ինսանիյէթին էմին պիր խըրմէթճիսի տիր.
սուշսուզ, աղիլ վէ նէճիպ պիր մէլէք տիր. իսթէրսէ-
նիլ պէնի շու անտէ եէր իլէ եէքսան իտէպլիլիսինիզ,
ֆադաթ պէն ասա սուշսուզ ճան էլէ վէրմէյէճէլիւ»:
Պու գօրգուսուզ ճէվապ իւզէրինէ եարամազ պիր քիմսէ
հայլանիլարա մախսուս պիր վահշէթ ու տէշէթ իլէ խան-
շէրինի շէքիլ պիշարէ մասուճըն պաղըրնա սափլայընճա
գանլար ըրմադ կիպի աղղա գանա պէօլէնմիշ օլան վի-
ճուտի հայաթսըզ օլարադ եէրէ սէրիլտի: Փաք րուճը
իսէ թէնինին գաֆէսինտէն սյըրլարադ հասրէթէշ օլ-
տըղը վաթանընա ուշտու:

էյ շու ֆաճիանըն քէօր շահիտլէրի ինսանիյէթին.

եւեմէ գատրընը լէքէլէյիպ ուլուհէյէթին էմալսըզ սու-
րէթինի ալչադլանտըրան շու սէրայտան կէօզլէրինիզի
պիր թարաֆա չէվիրինիզ: Իշթէ կիւնէշ պիլէ գոյու պու-
լութ արգասընտա կիզլէնիպ շու տէհէթլի մէնզարէյէ
պազմագտան իմթինա էյլէմէքտէ տիր: Ե՛յ սէմա տէհ-
չէթլի երտըրըմլարընը սալը վէրէրէք տէօքիւլմիւշ վէ
հալա ազմագտա օլան գանտան տօլայը ինթիգամա գը-
յամ էյլէ: Հիշ տէյլ իսէ սէն Ե՛յ Ատիլ ի մութլազ օլան
ալլահ ատալէթ վէ գուտրէթ գըլըճընը ֆըրլատըպ եա-
լանճը իլահ վէ իլահէլէր եիւզիւնտէն միւզթարիպ օլմագ-
տա օլան շու սէֆիլ գուլլարընը հագգընը իհագգ էյլէ . . . :

Ի Ս Գ Օ Չ Ե Ա Ն Ր Ն Շ Է Հ Ի Տ Ե Ս Ի

Պիր սլայ ասքէրլէր գափուտա պէքլէմէքտէ խի-
լէր. սօգագտա իսէ իղտիհամ թօփլանմըշ օլուպ գըլըճ-
լարըն փարըլթըսը անլէրին սիմալարընա լէմափաշ օլ-
մագտա իտի: Պու էսնատէ հապսխանէնին գափուսը աչըլըպ
մայիսին շիրին պիր կիւնիւնտէ քէմալը թէվագու վէ
թէսլիմիյէթ կէօսթէրէն իքի գատըն գընտանտան տիշարը
չըգարըլտըլար. պուշլարտան պիրի պիմէճալ պիր միւսիննէ
տիկէրի իսէ հայաթըն սապահընտա տիշատ պիր պաքի-
րէի մահփարէ իտի. պուշլար նամտա վէ իմանտա պիր
խիլէր, Գրիստոսըն պէնտինտէ վալիտէ վէ գըզ կիպի
խիլէր. ֆագաթ օլ մուգատտէս պէնտի անլէրի գան
պազլարընտան զիյատէ եէքտիկէրինէ բապթ էյլէմիշ
խիլ:

Ալայ իլէրիյէ տօգրու հարաքէթ էյլէտիյինտէ, էհալի
անլէրի թագըպ էյլէմէքտէ խիլ. աչըզ գըլըճ նամուլա-
րըն ատէմէրին եիւզլէրինէ լէմափաշ օլարզընտա տալիմա
կէրի կէրի չէքլիմէքտէ խիլէր: Դատընլար օրթատա
պիր կիրակի սապահընտա սէրապէրճէ քիլիսէյէ տօգրու
կիտիյօրլարմըշ կիպի, իլէրլէմէքտէ խիլէր. ֆագաթ էլ-
պիսէլէրի կիրակիյէ մախսուս էլպիսէլէր օլմալըպ, իշ

կիւնսիւնէ մախսուս էլպիսէլէր խախէր: Անլէր քէնտի
էֆէնտիլէրինն խըտմէթինտէ վէ խըտմէթի ուղուրունա
հապսա վէ էօիւմէ կիթտիլէր:

Սիւվարի նէֆէրլէրի սահիլի տէրեայա վասըլ օլուպ
տուրտուլար: սահիլտէ գուլլար շէմսին փէրթէվլէրի ալ-
թընտա փարըլ փարըլ փարլամադտա խախէր, զիրա տէ-
նիգտէ ճէղրի էքմէլ վազը օլմուշ խախ վէ փարըլթը վէ
խաթթը միւնհանի իլէ պիրի պիրի արգասընտան կէլէն
հէր պիր տալլա քի սահիլտէ փարլամադտա օլան գըլըճ-
լարըն: շաշաասընը խաթիհա էթմէքտէ կէօրիւնսիւյօրլար
խախ, պիր էլ էնիլիլինտէ եազըն կէլմէքտէ խախէր:
Խուսրիզ ատէմլէր աթլարընն տիզկինլէրինի պօշալթ-
աղլարընտա «իշթէ սանա պիւթիւն կիւն իչիւն պիր իշ»
տէիլ մըրըլտանտըլար: Սիւվարիլէրին սէրտարը աթտան
աշաղը էնտի, եազընտան կէչէն էհալի թէքլիֆ էտիլէն
էէմինի վէ արզ էտիլէն ափվըղը իշթտիլէր: Ֆազաթ
գատընլարըն հէր իփիտի տախի էէմինտէն իմթինա էլլէ-
տիլէր, վէ «Բրխաոսըն սէվկիւլիւ խըտմէթէքարլարըլէ
հիսսէմիզ օլմատըղճա Բէնտիսիլէտէ հիսսէմիզ օլմայա-
ճազ տըր» տէտիլէր:

Պուսըն իւզէրինէ միւսիննէ Մարկարիթի սլըպ
գայիազ գումար իւզէրինտէն օթլու, սուլու չամուր-
լարտան վէ չազըլլը սըղտան կէչիթէրէք ուղաղա կէօ-
թիւրիւպ, տալլալարըն անա եազլաշմադտա օլտըղը պիր
սըրըղա պաղլայարազ մէրգումէյի օրատա թէրք էլլէ-
տիլէր, վէ տալլալար մէրգումէյին այազլարընա չարի-
տըղլարընտա «էյ տալլալարըն էլլէրինն իչինտէ թու-
թան Զաթ պէնի պուսլար արասընտա սապիթ գատէմ էյ-
լէ» տէիլ նիյաղ էլլէմէքտէ խախ:

Մէտտ գապարտը: Պու էսնատէ գապթիյէ միւտիլի

վէ Լէկ գատէկհանընտան կրիմ կրիիւսըն Ուխտրէմ վէ
կրէհէմ իլէ սահիլտէ աշաղը եօգարր կիտիպ կէլմէքտէ
օլտըլարվէ գապա սաքէրլէր պայաղըն էէմինլէրիլէ Լա-
թիֆէ էթմէքտէ վէ միյանէլէրինտէ սէրֆիրիւ էտիպ տու-
րան վէ թէխիւր էտիլմէքտէ օլան միւնաղաթա մուսթա-
զըր հալտէ պուլունան պաքիլէյէ խիթապէն՝ «սօղուգ
վէ սէրթ տալլալարտան աղատ օլմագ իչիւն մէտտին
աղուշունտա մէլճա արա» տէօյիւ անը խիթիհա էտէր-
լէր խախ: Ֆազաթ մէրգումէյին տուտաղլարընա տախիւ
հայաթ վէ սէլամէթին շու քէլամլարըն կէլմէքտէ խախ:
«Ալլահ պիղիմ իլէ օլտըղը թաղտիրտէ ալէհիմիգտէ քիմ
օլապիլիլի» «Պիղի Բրխաոսըն մուհապէթինտէն քիմ
այըրաճազ տըր, նէ եիւքսէքլիք նէ տէրինիլէք, նէ պաշ-
գա պիր մախլուգ պիղի այըրմաղա գատիլ օլմայաճազ
տըր»:

Պու էսնատէ իզտիհամ արասընտան պիր գատընըն
փէք աճըլը սուրէթտէ «Օ՝ Մարկարիթ, պէնիմ տիլպէ-
րիմ, տիլպէր Մարկարիթիմ, աման էէմին էթտէ գուր-
թուլ» տէիլ ֆէրհատ էթտիլի իշխախի:

Մէտտ պիթթէտրիճ գապարտը. կէնճ Մարկարիթին
եիւզիւնիւ տէնիլէ տօղրու տէճտէրտիլէր, վալիտիւ-
նին սէտասըն էլան գուլաղլարընտան աքս էլլէմէքտէ ի-
տի, օրատա տալլա իւզէրինտէ օթուրան տէնիլ մար-
թինինէ պէնզէր պէյաղ պիր չէյ միւշահատէ էլլէտի:
Ֆազաթ մէրգումէ անա պաղտըղընտա օ դարգ օլտու,
սօնրա թէքրար կէօրիւնտիւ, անտէն կէօղտէն նիհան
օլտու. վէ սահիլին վէ գաղըղըն էթրափընտա մէտտ
թօփուղատէք եիւճէլտի:

Անտէն կրիւրսըն արթըղ գիյատէ պէքլէմէյէճէյինէ
լանէթ իլէ էէմին էլլէտի. վէ սաքէրլէր մէրգումէյի գա-

զրգըն Խանընա կէօթիւրիւս էլէրինի պաղլատըլար . վէ անըն ինճէ պէլինին էթրաֆընա փէք գապա սուրէթտէ իփի աթարըլար , Ուխտընէմ կէլիւ անը կէվէթտի վէ գուլաղընա «կէլ Խէմին էթտէ ազատ օյ» տէյիւ ֆըսըլտատը , վէ ախէր պիրի «Մարկարիթ անճագ Ալլահ փատիշանա ուզուն էօմր իհասն էյլէսին» տէյիւ չաղըրտը . մէրգումէ «Րապալ փատիշանը Բէնտի աղիւմ լուծֆընա մազնար էյլէսին» տէյիւ սէօյլէտի իսէտէ , Խէմին էթմէք իսթէմէտի :

Վէ մէտտ կիթկիտէ Խիւճէլմէքտէ իտի , վէ Էնալիյի կէրի սիւրիւս անլէրի սիւքիւթ էթտիրտի : Մէտտ Խիւճէլիւ մէրգումէնին տիղլէրինէտէք Խէթիշտիլինտէ «րուհումը սանա գալտըրըրմ» մէղմուրընը թէրէննիւմ էյլէտի . մէտտ Խիւճէլիւ պէլինէտէք վասըլ օլաղընտա «Խա Ալլահըմ րուհըմը սանա րէֆ էտէրիւմ» տէյիւ թէրէննիւմ էյլէտի . մէտտ գապարըպ մէրգումէնին պօղաղընա չըգտըղընտա օ տրթըգ թէրէննիւմ էյլէմէյիւ Խիւզիւհիւ Խօղարըյա գալտըրտը վէ սէմանըն պիւթիւն Խիւզիւհիւ ճէլալա փարլամագտա կէօրտիւ , վէ պիւթիւն տէնիղ իւզէրինտէ պիր ճէլալ սէյլի միւշահատէ էյլէտի Էնճամ Խիւքսէյէ գալտըրըլմըլ օլան սիմա պու սէյլին թանթընտա նապէտիտ օլունճայատէք Խիւզմէքտէ օլտու , պէօյլէճէ Իսղօլեանըն չէհիտէսի Ալլահըն նէզտինէ թայրան էյլէտի :

ԵԱՆՄԱԳ ԻԻԶՐԷ ՕԼԱՆ ՊԻՐ ՕՐՄԱՆ

Պիր կէճէ տէրին ույգուտա օլաղըրմըլ էնտտէ սապահա իքի սաաթ գալա օրմանտա պուլունան սըղըրլաւըրմըլ պէօլիւրմէսի վէ աթլարմըլըն խօրուլտամաը պիրտէն պիգի ույանտըրտը : Հէման թիւֆէնկիմի սըլպ նէ ճինա վաշի պիր հայվանըն շուրուշէ սէպէպ օլաղըրմըլ կէօրմէք իւզրէ գաթիյա չըղտըրմտա , հէ կէօրսէմ , տէնշէթլէ կէօրտիւմքի օրմանտա կէօղիւմին տլատիլտիլի գատար վասի պիր մէյտանտա աղաճլար ալէվլէրէ պիւրիւնմիւշ օլարագ Խանըպ թէլէֆ օլմագտա , վէ տէնշէթլի պիր հարիգ պիւթիւն օրմանը իսթիապ վէ իհրագա թէնտիտ էյլէմէքտէ իտի : Աթլար շու թարաֆա պու թարաֆա սէյիրթմէքտէ , վէ Խիւքսէք սէտա իլէ խօրուլտամագտա , սըղըրլար իտէ աղիւմ խալֆ ու խաշիյէթլէ անլէրին միլանէսինտէ գօշուշմագտա իտիլէր :

Խանէնին տրգա թարաֆընա կիթտիլիմտէ , իշթիալ էթմիլ օլան չալը չիւրփիլէրին չըթրտըսընը իշիտիպ , ալէվլէրին իտէ պիգէ տօղրու հիւճիւմ էթմէքտէ օլաղըրմըլ միւշահատէ էյլէտի : Ալէլաճէլէ էվէ սէյիրթտիւմ , ղէվճէմէ հէման կիլիմմէսինի , չօճուղըտա սէրիան կիլիմտիլմէսինի վէ մէվճուտ օլան ճիւղի մէպլաղըտա ալմասընը սէօյլէիպ

աթլարըմըզըն էն ալաաընտան իքիսինի թուծուպ էյերլէ-
րինի վուրմաղա պաշլատըմ: Պու ճիւմէսինի ֆէվզէլա-
տէ պիր սիւրաթլա իճրա էյլէտիք, զիրա տազիգէլէրին
պիզիմ իչիւն հայաթի պիր էհէմմիյէթի հալիզ օլտըզընը ան-
լատըմ վէ հէման աթլարըմըզա բաքիպ օլուպ հանդըն-
տան ուզազլաշտըգ: Մէշուր պլինիճի օլան զէվճէմ տաի-
մա հանըմտան կիթմէքտէ իտի. պէն իսէ քիւշիւք զը-
զըմը գօլոււմ իւզէրինէ ալմըշ իտիմ: Պէօլէճէ սիւրաթլա
ֆիրար էթմէքտէ իքէն հէյպէթլի ալէվլէրին պիզէ փէք
հազըն կէլմիշ էլին իսէ հանմագտա օլտըզընը կէօրտիւմ:
Ավ էլպիսէմ իւզէրինտէ պուշնուզտան պիր պօրու ասըլ-
մըշ իտի. պազի գալան հայվանլարը վէ քէօփէքլէրի
տաիսի կէթիրմէլէրի իչիւն պօրուջու չալտըմ: Սըղըր պիր
միւտտէթ պիզի թէազըպ էյլէտի, լաքին պիր սաաթ
կէչմէգտէն ճիւմէսի տաիսի մէճնուշ հալտէ օրմանա տօղ-
րու սէյիրտիպ կէօղտէն նիհան օլտուլար. քէօփէքլէրի-
միզ իսէ ֆէվզէլատէ մազլոււմ իտիլէր իսէտէ, սիւրաթլա
հազլաշմագտա օլան էօլիւմէ խապէրտար իմիշլէր կիպի,
ճէյրանլար միսիւլլիւ սէյիրթմէյէ պաշլատըլար:

Իլէրլէտիքճէ գօնշուլարտան տաիսի (աֆէթ իչինտէ
օլտըզլարընը իլան էտէն պօրու սէտալարը իշիթտիք,) հա-
յաթըմըզը սօն նօզթայատէք մուհաֆազայա ֆէվզէլատէ
չալընլպ չապալաւաղը թաաիմ էթմիշ օլարագ, պիր գաշ
միլ էօթէտէ ինթիմալէն դուտուրդան ալէվլէրին հըզընը
գաթ էտէպլէճէք օլան ալէօլիւք պիր կէօլ հազընտա
թէֆէքքիւր էթմէյէ պաշլատըմ: Վէ զէվճէմի աթընը
գամըլամազա թէշֆիգ էյլէտիմ. վէ (պաշըմըշ իւզէրին-
տէն իլէրլէմէքտէ օլան միւտհիշ ալէվլէրի մէն էթմէք
իչիւն գօնուլմուշ պիհիսապ պէնտ վէ սէտտլէր մագա-
մընտա տուրմագտա վէ հէրէ տէվրիլմիշ օլան ազաճլար

վէ ֆըրչա հըզընլարը իւզէրինտէն սիւրաթլա իլէրլէմէք-
տէ օլտուգ:

Պու հէնկեամտէ միւտհիշ պիր հէրարէթ հիսա էթ-
մէքտէ, վէ հէր տազիգէ աթլարըմըզըն տէվրիլէճէյինտէն
տօլայը խաֆիլ ու էնտիշէ էթմէքտէ իտիք: Ալէվ պաշլարըմըզ
իւզէրինտէն ֆըրլայըպ կէչմէքտէ, վէ հէր թարաֆ կիւն-
տիւզ նուրուշտա կիպի փարլամագտա իտի, պու էսնա-
տէ պլն խաֆիֆ պիր պայղընլըգ հիսա էյլէտիմ, զէվճէմ
խէ սարարըպ սօլմուշ կէօրիւնիւյօր իտի: Շիտտէթի հէ-
րարէթ չօճուզըն չէհրէսինտէ էօյլէսի պիր հիւմրէթ (զը-
ղարթը) հաաըլ էյլէմիշ իտիքի, հէր իքիմիզէ թէվէճճիւն
էյլէտիյինտէ էլիմ ու իզթիրապըմըզ գաթի գաթ արթմագ-
տա օլտու: Օն միլիք պիր մէսաֆէյի փէք ճիւզիւ պիր
վազըթտա գաթ էյլէմիշ իտիք. վէ կէօլիւն սահիլինէ
վաաըլ օլտըզըմըզտա գան թէր իչինէ պաթմըշ վէ զլիյա-
տէսիյլէ թազաթֆէրսա օլմուշ օլարագ գալպլէրիմիլ տէ-
րուշլէրիմիլտէ պաշլտը:

Թիւթիւն վէ տիւմանըն հէրարէթի թէհամմիւլ օ-
լունմազ տէրէճէտէ, վէ փարագ ալէվլէր պիր չիտտէթի
ֆէվզէլատէ իլէ պաշըմըզ իւզէրինտէ ուշուշմագտա ի-
տիլէր: Նիհայէթ սահիլէ միւվասէլէթ էյլէտիք, պիր
միւտտէթ սահիլ պօյուշնա կիտիպ, աթլարըմըզ պիր
տահա կէօրմէմէք իւզրէ թէքք էյլէտիք. վէ Սուլըն զընը-
լարընտա պուլուշնա սազըզա սօղուլուպ կիրտիք, վէ
հաաըլըպ հէրէ հաթարագ հանըպ թէլէֆ օլմագ մուխա-
թարասընտան քէնտիմիզի սալիմ զըլմագա չալընտըգ:
սու պիզի միւֆէրրահ զըլըպ, թաղէ հայաթ պաիշ էյ-
լէտի:

Աթէշ պիւթիւն օրմանը գապթ ու իսթիսապ էթմիշ
իտի: Սէմա պիլէ չու մէնդարէի վահշէթ ալամէտէն տիւ-

չարը խալֆ ու խաչկէթ ումագտա խտի: Թիւթիւն իլէ մախլութ ալէվլէր վաֆիր պուլութ եղընլարը կիպի ա- սիւմանը գափլամըչլար խտի: Ճէսէտլէրիմիզ էփէյի սէ- րինլէնտիլէր իսէտէ, պաշլարըմըզ գալրուլմագտա խտի. վէ արթըզ մուխաթարայը հիսս էթմիշ օլան մասոււմ աճը աճը աղլամաղա պաշլարադ պիլի տիլսուն էյլէտի: Կէճէ եազլաշմադտա, պիլ իսէ շէտիտ աճըզ հիսս էթ- մէքտէ խտիք: Եիւզլէրճէ վուհուշ սիւրաթլէ շիտտէթէ կէլիպ սույա տալըլար. վէ չօզլար իսէ եիւզէրէք չը- գըպ եանըմըզա կէլէրէք րահաթճա տուրտուլար: Պէն եօրդուն արդըն օլուպ, պայըմագ տէրէճէսինէ կէլ- միշիտի իսէմտէ, պիր քիրփի վուրմաղա չալընպ մուվաֆֆագ օլտում. վէ ճիւմլէսիզ անրն էթինի եէ իպ, աճըլըն փէնչէի դահրնտան ճիւզի տէրէճէ քէնտիսիլի ազատ էտէպիլտիք: Օլ կէճէյի նիճէ կէլիտիլիմիզի վաաֆ էտէմէմ: Շիտտէթլէ վէ պէրգարար իշթիալ էթմէքտէ օլան: աթէշ ղէմինի իսթիապ էյլէտի. աղաճլար պիր միւտ- տէթ աթէշ ամուտլարընա թէհաւվուլ էթտիքտէն սօնրա եէքտիկէրի իւզէրինէ տիւշէրլէր խտի: Պօղուճը պիր թիւթիւն իւզէրիմիզէ հիւճիւմ էթմէքտէ վէ եանմըշ մա- տէն քէօմիւրլէրի վէ րէմատտ (քիւլ) պիլի ինաթա էյ- լէտիլէր: Օլ կէճէյի նիճէ իմրար էթտիլիմիզ հազընտա հազիլգաթէն պիր շէյ սէօլէյէմէմ, ղիրա կէճէյին պիր գըսմը հազընտա պիր շէյ տէրիաթըր էտէմէյօրում:

Սապահ օլտըղընտա հէր շէյ սիւքիւն ու սիւքիւնէթ քէսպ էյլէմիշ խտի. լաքին պօղուճու պիր թիւթիւն քիւրէի հալայը տօլտուրմուշ վէ հէր թարաֆտա ֆէնա պիր թէաֆֆիւն հիւքմրան օլմագտա խտի: Նէ վազը օլաճաղըն պիլմէյօր՝ խտիմ: Զէվճէմ ճիկէր փարէսինի սէնէսինէ պասըպ աճը աճը աղլամաղա պաշլատը: Լա-

քին Ալլահ պիլի էն միւհլիք աֆէթտէն հըֆզ էյլէտի: ալէվլէր թէսքին օլմուշ օլուպ, շու հալտէ մէյուս վէ մէֆթուր օլմագլըղըն հէմ Ալլահա գարըն քիւֆրանը նիմէթ հէմտէ նամէրտլիք օլաճաղըն տիւշիւնաիւմ: Աճ- լըզ պէ թէքրար պիլի միւզթարիպ էյլէմէքտէ խտի իսէտէ չօզ կէլմէղտէն պուհա պիր չարէ պուլապիլտիմ: Պիր գաշ կէյիլէր պաշլարը սուտան տիշարը օլտըղը հալտէ րահաթճա տուրմագտա խտիլէր, պուշլարտան պիրինի վուրտում. էթինին պիր գըսմընը հէման քէպապ էյլէ- տիմ. անը եէտիքտէն սօնրա թաղէ հայաթ վէ գուվլէթ հիւս էյլէտիք վէ պիր միւտտէթ իսթիրահաթ էյլէ- տիքտէն սօնրա եօլումուզա տէվամ էյլէմէյէ գա- րար էյլէտիք: Մասումը գուճագլայըպ սըճագ գա- յալար իւզէրինտէն իլէրլէմէյէ պաշլատըզ, իքի կիւն կէճէ վէ կիւնտիւլ խաչը սըզլէթ ու սըզընթըլարտան սօնրա էնճամ օրմանըն եանընտան մասուն գալմըշ օլան ճիհէթինէ վասըլ օլտըզ: վէ հէման պիր էվէ կիրիպ օ- րատա մագհարը իլթիֆաթ օլարագ իսթիրահաթ էյլէտիք:

ՕՏՈՒՊՕՆ

ՔՐԷՕՆ ՆԱՍ ԵՌԻՆԱՆԻ ՊԻՐ ԷՍԻՐ

Քրէօն Երուանի պիր էսիր օլուպ ֆինուընը զարիֆէ-
յէ ֆէվզ էլ հատտ միւշթագ իտի: Հիւանէ ատէթա պիր
իլահա կիպի փերէսթիշ էտէր իտի: Պէօյլը ֆարս ճէպ-
պարըն Երուանիսթանտան տէֆ ու թէպիտինտէն սօնրա
պիր գանուըն վազ օլուընմուշ իտի: մէզքիւր գանուընը ահ-
քեամընճա հուրր օլմայան հիշ պիր քիմսէ ֆինուընը զա-
րիֆէյէ մէյլ ու րիւքիւն էթմէյէճէք, վէ մէզքիւր գա-
նուընա մուխալիֆ հարաքէթ էտէն պիրի իտամ ճէզա-
սըյլէ միւճաղաթ օլուընաճագ իտի: Իշ պու գանուընը
վազ օլընտըղը էսնատէ Քրէօն պիր թագըմ մէրմէրլէր
իւզէրինատ իշլէմէքտէ վէ պիր կիւն պէր հայաթ օլան էն
պէօյլը օյմաճը Ֆէտիհաըն աֆէրինինէ, հաթթա փէ-
րիքլէսին սիթայիշլէրինէ, մագհար օլապիլէճէյինէ իւմիտ
թաշըմագտա իտի:

Յագաթ շու հալտէ նէ եափապիլլի իտի: Քրէօն
հուզուրուընտա պուլուընան մէրմէր փարշալարը տէրուընի-
նէ պէյնլինի, գալպլինի, բուհուընը վէ հայաթընը վազ էյ-
լէմիշ, վէ հէր կիւն տիզ իւզէրի կէլէրէք իլահարտան
թագէ իլհամ վէ միւճէտտէթ, [մէհարէթ գապուլ էտէ-
պիլմէք իշիւն տուալար արզ էյլէմիշ իտի: Վէ Ա.փօլլօնըն

քէնտի տուալարընը իսթիճապէթ էյլէտիյինէ միւթմէին
օլարագ մէմուըն վէ միւֆթէսիւր պուլուընագտա իտի:
Ա.փօլլօ քէնտիսինէ տէլալէթ էյլէմիշ, վէ օյմալարա ան-
լէրի պէրհայաթ գըլմըշ օլան գուվվէթի իհաան էյլէմիշ
կէօրիւնիւյօր իտի: Լաքին շիմտի, ահ շիմտի զանն
էտէրսին ճիւմլէ իլահար քէնտիսինի թէրք էյլէմիշլէր
իտի:

Քրէօնըն քէնտիսինի ֆէտաի ճան էտէրճէ սէվէն
հէմշիրէսի Քրէօն պու պէլանըն մէրաթէթինի (աճը) պի-
րատէրի գատար տէրին հիսս էյլէյօր իտի: Մէրգուճէ
տուա իշիւն տիզ իւզէրինէ կէլիպ, «էյ Ջէֆսին եիւճէտէ
թախթնիշլին օլան էվլատը Ա.ֆրօտիթ, էյ Լայէմութ
Ա.ֆրօտիթ, էյ պէնիմ գրալիշամ, վէլինիմէթիմ, սէն քի
հէր կիւն մէզպահ տա սանա թագտիմ էյլէտիլիմ թագ-
տիմէլէրիմի գապուլ էյլէրսին, լութֆ էտիպ շիմտի պէ-
նի վէ պիրատէրիմի թէզէքքիւր էյլէ,» տէտի:

Վէ պիրատէրինէ խիթապէն «պիրատէրիմ, էվլիմի-
զին ալթընտա պուլուընան մախզէնէ կիր. օրասը գա-
րանլըզ տըր, լաքին պէն սանա լըլզ վէ թաամ թէ-
տարիք էտէրիմ. վէ օրատա իշինէ տէվամ էյլէ. իլահ-
լար մութլագա պիզէ մուալէնէթ էյլէյէճէքլէր,» տէտի:

Քրէօն մախզէնէ կիրտի. վէ օրատա կէճէ կիւնտիւզ
իշլէմէյէ տէվամ էյլէտի. հէմշիրէսի անա լաղըմ օլան
մուալէնէթի էյլէր իտի. պէօյլէճէ մէրգուճ քէնտիսինին
միւշէրրէֆ ամմա միւհլիք խըտմէթինէ տէվամ էթմէքտէ
պուլուընտու:

Պու էսնատէ պիւթիւն Երուանիսթան էհալիսի ֆի-
նուընը զարիֆէ ասարընըն պիր սերկիսինի սէյր ու թէ-
մաշա էյլէմէքլիլէ տալէթ օլուընմուշլար իտի: Սէրկի
Ա.կօրատա վաղը օլտու. փէրիքլէս սերկիլէ րիյատէթ

էյլէմէքտէ խոր, Փերիքլէսին եանընտա Ասիէժիա պու-
լունտըըը կիպի Ֆէտիա, Սօկրատէս, Սօֆօգլէս վէ
սաիր գէվաթը մէհշուրէ իսէ միւշարիլէյին եազըննտա
պուլունմադտա խորիլէր:

Պէօյլէք ուսթատլարըն ասարը իզհար օլունմուշ
խոր. պու ասար միյանէսինտէ զայէթ վարլադ վէ զա-
յէթ մէհարէթլի եափըլմը պիր թագըմ մէրմէրլէր քիւ-
մէսի պուլունըյօր խոր: Պու քիւմէ էնզարը ամմէյի
ճէլպ էյլէմիշ օլուպ, րագիպ ուսթատլարըն գալպինտէ
հասէտ ույանտըրմադա պաշլամը խոր:

«Շու քիւմէնին սահիպի քիմ տիր», տէյիւ շաղը-
րան պիր սէտա իշիտիլտի: Պու սիւալա հիշ պիր քիմսէ
ճէվապ վէրմէտի: Միւնատիլէր թէքրար պէ թէքրար
պու սիւալը իրատ էյլէտիլէր, լաքին հիշ պիր թարաֆ-
տան ճէվապ ալմադա մուգթէտիր օլամատըլար: Պինաէն
ալէյս պունտա պիր սըրր օլմալը տէյիւ տիւշիւնտիլէր:
Աճէպա պունյար պիր էսիրին էսէրլէրիմի խորիլէր: Նա-
կեսան տղիմ շամաթա արասընտա էլպիսէսի փէժմիւր-
տէ, ուզուն սաշլարը փերուշան կէօղլէրինտէն ճէսարէթ
վէ տէհա փերթէվլէրի սաշլան պիր գըզ սիւրիւքլէնէ-
րէք օրթայա կէթիլիլտի: Մէրգումէյի կէթիլէն մէմուր
«Շու գատըն մութլադա պու էսէրլէրին մասնունըն (եա-
փըճը) պիլիւր. լաքին անը խապէր վէրմէք խթէմէյօր»,
տէյիւ հայզըրալ:

Բլէօնը հէման խթինթագա չէքտիլէր իսէ տէ. հիշ
պիր ճէվապ ալամատըլար: Շէտիտէն միւճաղաթ օլա-
ճաղը խապէր վէրիլտի իսէ տէ, անըն տուտաղլարընը
աշմագ միւմքին օլմատը: Իմտի Փերիքլէս քէլամա ա-
ղաղա. «Գանուն գաթի տիր. վէ պէն գանունըն մուա-
ֆըզըիմ. չիմտի պու գըզը զընտանա աթընըզ», տէյիւ

էմր էյլէտի: Փերիքլէս պու էմրի վէրիլը վէրսէզ, սըզ
վէ փերուշան սաշլը, գէպուն վէ կէօղլէրինտէն գէքեա ու
փէթանէթ գըզըլճըմլարը սաշլմագտա օլան պիր հէվ-
ճիվան իլէրիւյէ տօղրու սօգուլմագա պաշլատը. վէ
Փերիքլէսին հուզուրընա աթըլըպ չէօյլէճէ փէրեատ էյ-
լէտի. «էյ Փերիքլէս պու պաքիլէյի սալը վէրինիզ. օ
պէնիմ հէմշիլէմ տիր. օյմաճը պէն իմ. չու քիւմէ պէ-
նիմ» պիր էսէրին ասարը տըր», տէյիւ փէրեատ էյլէտի:

Հիտաէթ քէսպ էթմիշ օլան իղտիհամ, մէրգումըն
սէօղլունիւ քէսէրէք, «Ջընտանա, զընտանա, էսիր իլէ
պէրապէր զընտանա», տէյիւ հայզըրալար: Փերիքլէս
պաղա գալգալը. վէ քէմալը թէմքին իլէ, «Պէն պէր
հայաթ օլտուգճա, պէօյլէ պիր չէյ օլամազ, պագըն չօյ
քիւմէյէ. Աֆօյլօ անըն վասըթասըյլէ Նունանիսթանտա
մուղայիլի ատալէթ պիր գանունտան տահա եիւճէ պիր
չէյ պուլունտըղընը պէյան էտիյօր: Գանունըն էն եիւճէ
մագսէտի հիւսնիւյաթըն թէրագըզը օլմալը տըր: Ա-
թինալը լայէմուլ (էօլիւմսիւզ) գըլան անըն փինունը
զարիփէտէ իպրազ էյլէտիլի մէհարէթ օլմուշ տըր: Իմտի
հէվճիվանը զընտանա տէյիւ, պէնիմ եանըմա կէթիլին»,
տէտի:

Վէ ազիմ իղտիհամ արասընտա Լտիէժիա հաղէնին
վարմագլարը արասընտա թուլմուշ օլտուղը գէյթուն
տալլարընտան մամուլ իփիլիլ Բրէօնըն սէրինէ վազ
էյլէյիպ, իղտիհամըն չէտիտ վէ սիւրէքիլ ալգըլա-
րը արասընտա Բլէօնը քէմալը հէզաքէթ վէ մուհապ-
պէթլէ պուս էյլէտի:

ՄԱԼԻՊՐԱՆ ՎԷ ՓԻԷՐ

Փէտէրի վէֆաթ էթմիշ Փիէր նամ քիւչիւք պիր օղլան Լօնտրանըն ֆաղիրէրէ մախսուս օլան սօգաղարընտան պիրինտէ, ուֆագ պիր օտա տէրունինտէ խասթա վալիւ տէսինին եանը պաշընտա օթուրմուշ թալի ի մաքիւսին տէն տօլայը շէքվալանմագտա իտի: Պիւթիւն կիւն աղղընա հիչ պիր շէյ գօմամըշ իտի, զիրա էվտէ եէյէ՝ ճէք հիչ պիր շէյ հօգ իտի: Վաղըթ վաղըթ աճըղը վէ եալընըղըղը հագղընտա տիւչիւնիւր, խասթա վալիտէ տէսինէ զայէթլէ մագպուլա կէչէճէք օլան պիր փօրթուլ գալ կէթիրէպիւմէք հագղընտա թէֆէքթիւր էտէր, վէ կէօղ հաչարընը կիւճպէլա զապթ էտէր իտի. լաքին էյ վահ քի ճէպինտէ պիր փէննիսի պիլէ հօգ իտի:

Պիր մագամ իրլայօր իտի քի անըն հէմ սէօղլէրին հէմ տէ մագամընըն միւէլիֆի պիզղաթ քէնտիսի իտի: Փիէր պէր տահի իտի: Փէնճէրէյէ եագլաչտըղընտա սարը եագղլարլա եաղըլմըշ պիր իլաննամէյի հօգարընա թուլմագտա օլան պիր ատէմ միւշահատէ էյլէտի: Օլ իլանտան անլատը քի մէշհուր մուղաննիյէ մատամ Մալիպրան օլ կէճէ իզտիհամ հուղուրընտա նաղմէլէր թէրէննիւմ էտէճէք: Քիւչիւք Փիէր ահ քէաչքի

մատամը պիր տէֆա կէօրէպիւմէք իզպալընա նայիլ օլսամ տէյիւ տիւչիւնտիւ, Պիր աղտան կէօղլէրինտէն իւմիտ չիւլէլէրի աքս էյլէմէյէ պաշլատը: Օտատա պուլուենան քիւչիւք մասանըն եանընա սէյիրտիպ, գոււրալ սաչլարընը տիւղէլթտի, վէ պիր գուլթու իշէրիսին տէն էսքի, քիրլի պիր քեաղըտ փարչասը ալըպ, ույգուտա օլան վալիտէսինէ էնտիշէնաք պիր պագըշ վէրտիքտէն սօնրա հէման էվտէն տիշարըյա ֆըրլատը:

Մատամ Մալիպրան խըտմէթճիյէ «Քիմ տիր պէնի կէօրմէք իսթէյէն արթըգ միւսաֆիր գապուլ էտէճէք հալիմ գալմատը», տէտի:

Խըտմէթճի ճէվապէն «Գոււմրալ սաչլը քիւչիւք պիր օղլան տըր, պէնիւմ իլէ կէօրիւշմէյէ լուլթիէն պիր աղ վաղըթ վէրբիւտէ, փէշիման օլմայաճաղընա էմին իմ, տէյօր», տէտի: Հիւսնա մուղաննիյէ թէպէսսիւմէ «փէք ալա, իշէրի կիրսին, չօճուղտըրը աալա րէտտ էտէմէմ», տէտի:

Քիւչիւք Փիէր շալիգասը գօլու ալթընտա վէ էլինտէ տախի պիր քեաղըտ փարչասը օլտըղը հալտէ իշէրիյէ կիրտի: Ֆիւլղ էլ հատտ պիր ճէսարէթ վէ մէրտիլէ մատամա թէգարբիւպ էտիպ քէմալը հիւրմէթլէ միւմաիլէյաչը սէլամլատըգտան սօնրա «ալղի կէօրմէյէ կէլմէքտէ մագսէտիւմ շու տըր. վալիտէմ գիյատէսիլլէ խասթա տըր, վէ պիղ օլ տէրէճէ ֆագիրիղ քի իլաճ վէ թաամ սաթուլն ալաճագ փարամըղ հօգ տըր. գօնսէրլէրինիլտէն պիրինտէ լուլթիէն շու քիւչիւք նաղմէմի թէրէննիւմ էտէպիլլիւրմիսինիլ, ինթիմալէն պիր նաչիր ճիւղիւ պիր մէպլաղ թէտիյէ էտէրէք անը սաթուլն ալըր, պուտուրէթլէ վալիտէմ իշիւն թաամ վէ իլաճ սաթուլն աալիլիլիւմ», տէտի:

Մատամ այսպէս գալիս. միւսմալիկէն ուզուեալ
պոյն, հիւսնա վէ Էնտամը խոր: Քնաղըս փարչապը-
նը օղլանըն էլինտէն ալըպ, միւսլալիմ սէսլէ իրլատը. վէ
պիր դաչ տաղիդէ միւթէլատան սօնրա, «Պու մազամը
սէն մի՞ իճատ էլէտին, սէօղլէրինի տէ մի՞ սէն թէլիֆ
էլէտին, գօնսէրիմտէ հաղըր պուլունմազ իսթէր միսին»,
տէտի:

Չօնուզ մէսէրրէթինտէն կէօղլէրի փարլատըղը հալ-
տէ, «Ա՛հ էվվէթ, չօգ արդու էտէրիմ, լաքին վալիտէմի
եալընըզ պրագամամ», տէտի:

Մատամ «Պէն վալիտէնէ նէղարէթ էթմէք իչիւն
ազչամ պիրինի եօլարըմ. իշթէ պիր պէշ շիլինլիք պու-
նունլա թատմ վէ իլաճ սաթուն ալապլիւրսին. իշթէ
պիր տէ պիլէթ. պու կէճէ կէլ. պու պիլէթ վասըթա-
սըլլէ պանա եազըն պիր սանտալեայա օթուրապլիւրսին»,
տէտի:

Փիէր մէսէրրէթինտէն չըտըրմըճասընա հէման կիտիպ
պիր դաչ փօրթուգալ. վէ սաիր պիր դաչ ուֆադ թէ-
ֆէք շէլէր սաթուն ալարազ, պիչարէ վէ խասթա վա-
լիտէսինէ կէօթիւրալի: Վէ քէնտի հալի սատտէթ Էն-
ճամընը կէօզ եաշլարըլլէ վալիտէսինէ նազլ էլէտի:

Ազչամ Փիէր գօնսէր սալօնունա գապուլ օլուն-
տու. օրատա էօմրիւնտէ պու գատար միւշէրրէֆ պիր
մահալտէ պուլունմամըլ օլտըղընը հիսս էլլէտի: Ահէնկ,
օն պիլէրիճէ գիյալար, հիւսն ու ճէմալ, պիհիսապ միւ-
ճէվնէրաթըն շաշալարը վէ իփէքլի հէմ դայէթ զիգըլ-
մէթ էլպիսէլէրին փարըլթը վէ խըշըրտըսը չօնուզըն
կէօղլէրինի գամաշտըրըզ զիհինի փէրուշան էթմէքտէ
խորլէր: Էնճամ մատամ Մալիպրան մէյտանա չըգտը.
չօնուզ կէօղլէրինի մատամըն ճէմիլ վէ միւշէրրէֆ չէհ-

րէսինէ տիքտի: Աճէպա միւսքին մի՞ խոր քի պու մա-
տամ չու մէշհուր մուղաննիյէ, չու էլմասլար վէ միւ-
ճէվնէրաթլա միւղէյէն վէ հէր քէս թարաֆընտան ա-
տէթա փէրէսթիշ էտիլմէքտէ օլան չու մատամ քէնտի
կիպի տճիզ. ֆազիր վէ պիչարէ պիր չօնուզըն իճատ-
քէրտէսի օլան նաղմէյի թէրէնիւմ էլլէտին: Սայքիսէ-
ֆէս ալմաղսըզ պէքլէյօր խոր. օրքէսթրա մաղմուս պիր
նաղմէ թէրէնիւմինէ պաշլատը. օղլան անլատը, վէ
մէսէրրէթինտէն էլլէրինի եէքտիկէրինէ չարիմաղա պաշ-
լատը: Ա՛հ մատամ անը նիճէ հայրէթէնկիզ սուրէթտէ
թէրէնիւմ էլլէտի. նաղմէ դայէթ սատէ, դայէթ մաղ-
մուս վէ դայէթ տիլսուզ խոր: Կէօղլէր կէօզ եաշլարըլ-
լէ տօլմաղա պաշլատըլար. վէ հէվի գալպլէրի տիլսուզ,
ա՛հ փէք տիլսուզ նաղմէնին սէօղլէրի դապլթ էլլէմիշ խոր:

Փիէր էվլէ ալտէթինտէ ատէթա գանաալը գուշ
կիպի ուշմաղտա խոր: Փարա հաղգընտա ասլա տիւ-
շիւնմէյօր խոր. ա՛հ պիւթիւն Էվրօփանըն Էն մէշհուր
մուղաննիյէսի քէնտինին քիւշիւք նաղմէսինի թէրէնիւմ
էլլէմիշ, վէ քէնտիսինին էլէմի պիլէրճէ կէօղլէրտէն
եաշլար աղըթմըլ խոր:

Յէրտասը կիւն մատամ Մալէպրանըն վիլիթասընը
պիր նէվ խալֆիլէ գապուլ էլլէտի: Մատամ էլլէրինի
Փիէրին կիւղէլիմ սաշլարը իւղէրինէ վաղ էլլէյիպ, անըն
խասթա վալիտէսինէ խիթապէն շէյյէ սէյլէտի. «Մա-
տամ քիւշիւք օղլըն սանա պիր իզպալ թէհիյէ էլլէմիշ
տիր: Պու կիւն Լօտորանըն Էն պէօյիւք նաշլըլէրինտէն
պիրի անըն քիւշիւք նաղմէսի իչիւն իւշ եիւզ ինկիլիզ
լիրասը թէքլիֆ էլլէտի: Նաշլի թէքլիֆ էտիյօր քի ան-
տէն ֆիլան միգտարտա պիր մէպլազ գաղանտըգտան
սօնրա ֆազլա քեարտան քիւշիւք. Փիէրէ տէ հիսսէ չը-

դարաճագ: Ալլահ պու ողլընը ճէլիլ պիր մէվհիպէ իլէ մութթասըֆ գըլմըշ օլտուղլընտան տօլայը անա արղըթթէշէքքիւր էյլէ:»

Նէճիպէ մուղաննիյէ վէ ֆազիր դատըն պերապէր աղլաշտըլար: Փիէր իսէ, ֆազիրլէրին Փէտէրի օլան Ջաթը սէվտիյինտէն վալիտէսինին եաթաղը եանընա տիզ չէօքիւպ, սատէ լաքին միւլէսսիր պիր տուա իլէ քէն-տիլէրին էլէմլէրինէ նազար էտիպ, անը թախֆիֆէ սայ էթմիշ օլան էյի գատընըն հայաթ վէ սաատէթի իչիւն Ալլահըն պէրէքէթինի թալէպ էյլէտի: Օլ տուա մատամ Մալէպրանըն տահա զիյատէ չէֆիգիւպալ օլմասընա սէպէպ օլտու. վէ հէր նէ գատար միւլմալիէյհա ինկիլթէրանըն զատէկեան թազըմընըն կէօղլէրինին պէպէյի կիպի իտի իսէ տէ, վազթընըն գըսմը ազամընը խայրաթ ու հա-սանաթլա իմրարա վազֆ էյլէտի. միւլմալիէյհանըն կէնճ-լիյինտէ վուգու պուլան մէսուտ վէֆաթը էանասընտա եաթաղընըն եանը պաշընտա տուրուպ, անա իըտմէթ էտէրէք անըն սօն տագիգէլէրինի մէսրուր գըլան դաթ, վազթըլլէ քիւշիւք վէ ֆազիր ֆազաթ չիմաի գէնկին, միւլթէհէր վէ գէմանընըն էն մուգթէտիր նազմէսազը օլան Փիէր իտի:

Քիդրիթ ՍԱԹԱՆ ԳՐԶՃՐԴԱԶ

Հավա զայէթլէ սօղուգ իտի: Գար եազմազտա վէ օրթալըգ դարանըմազտա օլուպ, օլ կէճէ սէնէնին սօն կէճէսի իտի:

Սօղուգտա վէ դարանըմազտա պաշը աչըգ վէ այագ-լարը չըպլագ գէվալլը պիր գըզճըղաղ սօգաղըն պօյուլնա եօգարը կիթմէքտէ իտի: Էվտէն չըգտըղընտա այագլա-րընտա թախթա փափուշլար պուլուլնմազտա իտի իսէտէ անլէրտէն փէք աղ իսթիֆատէ էթմէքտէ իտի: Փափուշ-լար փէք իրի վէ էսքի իտիլէր. վալիտէսի պու փափուշ-լարը էօլիւնճէյէտէք կէյինմէքտէ օլմուշ իտի. փափուշ-լար օլ գատար իրի իտիլէր քի գըզճըղաղ սիւրաթլա կէչմէքտէ օլան իքի արապալարա չարփըլմազտան ազատ օլմագ իւզրէ պիր թարաֆա գօշմազա թաճիլ էյլէտիյի էանատէ անլէրի զայ էյլէտի: Փափուշլարտան պիրինի պուլմագ դապիլ օլմատը. վէ եարամազ պիր օղլան տախի տիկէրինի ալըպ գաչմըշ իտի:

Շու հալտէ գար տահա գաթը վէ տահա սէրի էն-տիյի հալտէ գըզճըղաղ եօլուլնա տէվամ էյլէտի: Մէր-գուլմէ պիր սէփէթ իչինտէ պիր միգտար քիպրիթ կէօ-թիւրմէքտէ, վէ էլինտէ իսէ պիր չըզըն թաշըմազտա

խոր: Պիւթիւն ուղուն կիւն զարփընտա պիր գութու պիւն յիպրիթ սաթմամբն վէ չիչ պիր քիմսէ մէրգումէյէ պիր փէսնի վէրմէմէ խոր:

Ան վէ սօղուգտան տիթրէմէքտէ օլտըղը հալտէ զէվալլը զըղճըղալ սիւրիւնէրէք իլէրլէմէքտէ խոր: Իրի դար տանէլէրի մէրգումէնին զարիֆ վէ սօղուն սիմա- սընըն էթրաֆընր իհաթա էթմիշ օլան ուղուն, կիւզէլ վէ հալգալանմըլ օլան քեաքիւլէրինի սէթր էլլէմիշ ի- տի: Փագաթ շու հալտէ մէրգումէ քէնտինին խարիճի կէօրիւնիւշիւ խուսուսընտա փէք աղ տիգգաթ էթմէքտէ խոր: Էսճամ իքի էվլէր միլանէսինտէ պուլունան պիր քէօշէտէ սիվէր օլտու, վէ տիվարա եաղըն պարընա- րագ սօղուգտան զըղարմըլ վէ մօրարմըլ օլան քիւշիւք ալաղլարընը աղ էլպիսէլէրիլէ միւմքին մէրթէպէ սէթր էլլէտի:

Կիթտիքճէ տահա ղիյատէսիլլէ իւշիւմէյէ պաշլատը. էվէ կիթմէյէ գօրգույօր խոր, զիրա քիպրիթ սաթմամ- մըլ, վէ էվէ էքմէք սաթուն ալմագ իւղրէ մէթալիքլէր կէօթիւրէմէյէճէք խորիյնտէն, փէտէրի քէնտիօինի տէօ- յէճէք խոր: Պունտան մատա էվ սօղուգ խոր, զիրա մէրգումէնին փէտէրի իլէ եաշամագտա օլտըղը թափան արասընտա պուլունան իրի չաթլագլար սաման վէ փա- չալլալարլա գափատըլմըլ խոր իսէլէրտէ բիւզկեար վէ դար իլէրիլէ կէլմէքտէ խոր:

Ձէվալլը զըղճըղագ: Էլլէրի զաթէն սօղուգտան ու- յուշմուշլար խոր: Չըգընտան պիր քիպրիթ ալըպ տի- վարա սիւրէրէք եաղապիլսէ վէ փարմագլարընը բարտա- պիլսէ օհ նասըլ էյի օլուր տէյիւ տիւշիւնտիւ: Ձէքիպ պիր քիպրիթ չըգարարագ տիվարա սիւրտիւ, ահ նէ կիւզէլ սէս չըգարտը, նասըլ կիւզէլճէ եանտը: Օ պիր

մում կիպի սըճագ փարլագ պիր ալէվլէ եանտըղը էսնատէ էլինի անըն իւղէրինէ թութու, ահ նէ աճաիպ պիր նուր խոր:

Շիմտի զըղճըղագա՝ տէրունինտէ փարլագ վէ էթ- րաֆը բարտաճագ սուրէթտէ աթէշ եանագտա օլան պէօլիւք տէմիրտէն պիր սօպա հուղուրընտա օթուրու- յօրումուշ կիպի կէլտի: Մէրգումէ ալաղլարընը տախի բարթմագ իւղրէ ուզաթալ փագաթ ալէվ սէօնիւպ, սօպա կէօղտէն նիհան օլտու, վէ մէրգումէ օրատա է- լինտէ սէօնիւշ պիր փարչա քիպրիթ օլտուղը հալտէ դալտը. հէման պաշգա պիր քիպրիթ եաղտը: Օ փար- լաղճա եանագտա իքէն նուրըն իւղէրինէ աքս էլլէտիլի տիվար ճամ կիպի կէօրիւնմէյէ պաշլատը. էօթէսինտէ օլան օտանըն իլլինի թէմամըլլէ սէյր ու թէմաշա էտէ- պիլիյօր խոր: Օրթատա պիր սօֆրա օլուպ, իւղէրինտէ իսէ դար կիպի պէյագ պիր էօրթիւ սէրիլմիշ վէ չինի թապագլար պուլունմագտա խոր. սօֆրանըն պիր ու- ճունտա իսէ քէպապ օլմուշ պիր դաղըն տիւմանը չըգ- մագտա իպի: Ահ անըն բախտալը նասըլ թաթլը խոր:

Ճագաթ տահա խօշ պիր հալ վագը օլտու, դագ սօֆրատան աշաղը սըչրայըպ, պիր պըչագլա չաթալ սափլանմըլ օլտըղը հալտէ զըղճըղաղա սօղրու սարգըլ- տը. թամմ պու էսնատէ քիպրիթ սէօնալիւ, վէ դաղըն սօղուգ տիվարտան վէ եաղան դարտան մատա ախէր պիր շէյ կէօրիւնմէղ օլտու:

Պիր քիպրիթ տահա եաղտը, օ իլթիալ էլլէտիյնտէ մէրգումէյէ միւզէյէն պիր Բրիամըս (ծնունդ) աղաճը ալթընտա օթուրույօր կիպի կէօրիւնտիւ: Պու կէշէն ծնունդտա զէնկին թաճիլին էվինտէ փէնճէրէ իլլինտէ կէօր- միւշ օլտըղը աղաճտան տահա կիւզէլ վէ տահա միւզէյ-

յէն խախ: Եւջիլ տաղլար արասընտա պինկերճէ շէմալար
եանմագտա խախէր. վէ տիւքքեան փինճէրէլէրի տէրու-
նինտէ կէօրմիւշ օլտըղը կիպի կիւղէլ րէսմէր, քէնտի-
սինէ պագմագտա խախէր. էլլէրինի անլէրէ տօղրու
ուղաթտը, վէ խամմ օ էսնատէ քիպրիթ սէօնտիւ: Պա-
գաթ Բրիսմըս աղաճընըն նուրլարը եիւքսէյէ վէ եիւք-
սէյէ գալգըպ նիհայէթ քէվքէպլէր կիպի կէօրիւնմէյէ
պաշտաղար պու քէվքէպտէն պիրի աշաղըյա տիւշիւպ
պիր տագիրգէ իշիւն սէմատա ուղուն պիր նուր իզի փէյ-
տա էյլէտի: Գըզճըղաղ քէնտի քէնտինէ «Շիմտի պիր
քիսսէ էօլմէք իւղրէ տիր» տէտի, զիրա մէրգուճէնին
քէնտինի անճագ օ սէվմիշ խախի, վէ շիմտի իսէ իրթի-
հալ էթմիշ օլան նինէսի քէնտիսինի պիր քէվքէպ սու-
գութ էթտիյինտէ (տիւշմէք) պիր ճան սէմայա ուշար
տէմիշ խախ:

Տիւվարա պիր քիպրիթ տահա սիւրտիւ. պունըն
անըն հասըլ էթտիյի նուրտա իսէ նինէսի հուղուրունա
կէլմիշ կէօրիւնտիւ, ա՛ն անըն չէհրէսի նասըլ րուշին վէ
թաթլը կէօրինմէքտէ, վէ նասըլ ճօշղուն պիր մուհապ-
պէթ միւշահատէ օլունմագտա խախ: «Ա՛ն նինէճիյիս պէ-
նի եանընա ալ: Գօրգարըմ քիպրիթ սէօնէր սէօնմէզ
սէն տախի սըճագ սօպա, քէպապ օլմուշ գաղ վէ Բրիս-
մըս աղաճը կիպի կէօղտէն նիհան օլաճագսըն» տէյիպ,
աճէլէ իլէ գալան քիպրիթլէրի տախի կագտը, զիրա նի-
նէսինի միւմքին օլտըղը գատար ուղուն վագըթ եանըն-
տա սագլամագ արղու էտիյօր խախ: Վէ քիպրիթլէր
էօյլէ փարլագ սուրէթտէ եանտըլարքի օրթալըզ կիւն-
տիւգտէն զիյատէ նուրլու օլտու: Մէրգուճէնին նինէսի
շիմտիյէտէք ասլա պու տէրէճէ հիւսնա վէ թալիլ-իւլ-
գամէ (ուղուն պօյլու) կէօրիւնմէմիշ խախ: Գըզճըղաղը

գօլլարը իշինէ ալտը վէ զիյա վէ մէսէրրէթ իշինտէ ան-
լէր եօգարըյա սէմալաթա, քի օրատա նէ սօղուգ, նէ
աճըղզ վէ նէ տէ գօրգունըն պուլունմատըղը մահալէ
եանի Ալլանըն կանընա թայրան էյլէտիլէր:

Շաֆաղըն սօղուգ սաաթընտա իքի էվլէրին միյա-
նէսինտէ պուլունան քէօլէտէ քիպրիթ սաթան գըզճը-
ղաղ, եանագլարը կիւլկէօն, տիհանը միւթէպէսսիմ վէ
տիվարա թէմալիւլ էթմիշ օլտըղը հալտէ գարլա մէս-
թուր վէ կէշմիշ օլան սէնէնին սօն կէճէսինտէ տօնմագլա
էօլմիւշ հալտէ տուրմագտա խախ:

Էհալի գըզճըղաղ քէնտինի րսընտըրմաղա չալըշըօր
իմիշ» տէտիլէր: Պագաթ անըն նէ կիւղէլ շէյլէր կէօր-
միւշ օլտըղընը վէ եէնի սէնէտէ նինէսիլէ նէ կիպի
միւշէրրէթ պիր մահալէ կիթմիշ օլտըղընը հիշ պիր քիմ-
սէ պիւմէզ խախ:

Կ Ե Լ Ի Ն Ի Ն Ի Ն Թ Ի Գ Ա Մ Ը

Ինքնաբերական սօն ուղղուն մեղեմէլերի քեօյիւ պիր տէփա տառա չամաթա իլէ տօլտուրմուշ վէ չընդըրադաւորն միւլայիմ վէ էնէմմ սէտասը ուղադ տաղլարտան իւշիտիլմէյէ պաշլամը իտի: Կիւղ մէվսիմինտէ պիր կէճէ քէօյէրինէ անէսթէ անէսթէ դօր էնմէքտէ իտի: Միւլսինն Համբօ փափասըն օտասընտան չըգըպ, քիլիսէնէն ալլուսընտան կէչէրէք ալընա ալթը տէփա խաշ չըգաւորպ, ինթիլպթ վէ թէպէսսիւմ իլէ ճէպինէ պիր քեաղըտ փարչասը գօտու: Գուլիպէյէ տօղրու իլէրլէտի, քիւչիւք գափուլը չալտը, գափու ալըլտըղընտա էյիլիպ իչէրի կիրտի: Օճադտա աթէյէ չաթըրտամագտա, թաթիթատտան ալչաճըգ պիր սօֆրա իւղէրինտէ իսէ ուփագ պիր կաղ ըչըղը փարլամագտա իտի:

Համբօ չարըգլարընըն իփլէրինի չէօղիւպ, պիր գաշ տէփա տուվարա վուրարագ իչլէրինէ տօլմուշ օլան գարը տէօքտիւ, վէ օճաղըն էօնիւնէ սէրիլմիշ օլան մինտէր իւղէրինէ օթուրուպ ուղուշմուշ էլլէրինի օղայայարագ վէ մէմուեն պիր գալպլէ չէօյլէ սէօյլէտի:

«Ահ աթէյի իճատ իտէն, ճանընա րանմէթ օլտուեն»:

Պու էսնատէ ղէվճէսի աճուղէ Բրաը եաղլաշարագ,

Աղա, պիղիմ օղլանտան նէ խապէր վար տէյիւ սիւվալ էյլէտի:

— Փէք ալա, փէք ալա Բրաը, տէյիւպ, կէլինէ միւլվէսվիս պիր պաղըշ վէրտիքտէն սօնրա, չէօյլէ ֆըսըլտատը: Օղլանտան պիր մէքթուպ ալտըմ, ինչալլան Պետօ եարըն եա օլ պիր կիւն կէլիւր: Մէքթուպը Իսթանպօլտան եաղմըշ Տէր Մինասըն Նիսապընճա չիմտիլէ կէլմիշ օլաճագ իտի:

Աճուղէնին չէնրէսի մէօէրրէթտէն փարլամագտա աղալտը, լաքին տէրագապ վէ խալֆ ու էնտիլէ իչինտէ, է աղա ճանըմ պու կիւն Պետօ նիչիւն կէլիւպ չըգմատը, տէյիւ սիւվալ էյլէտի:

Մէպէպինի քէչֆ էթմէք գօլայ տըր, չու հալատա առէմմի կէլիւր: Բրաը տիշարտա գուրտլար պիլէ տօնար տէյիւպ եալաշճա ղէվճէսինին օմուղունա վուրտու: Գոհար գայըն փէտէր վէ վալիտէսինին չէնրէլէրինտէն սնլէրին գօնուշմասընը անլատը, վէ պըչաղը սիլաշ էքմէք իչինէ սափլամըշ օլտըղը հալտէ տուրտու: Վէ տամարլարը իչէրիսինէ սըճագ սիր իլաճ աղմըշճասընա միւլֆէրրաճ գալպլէ կէնիշ պիր նէֆէս ալտը, նէ, Պետօ կէլիյօր մը, օ ճն սէնէտէն պէրու ուղադ մէմէքէթլէրտէ, ղարիպ ղուրպէթ էլլէրտէ տօլաշմագտա իտի, թէէնիւլ իթտիքտէն սօնրա անճագ իքի սէնէ պէրապէր եաղամըլար վէ էվլատլարը տաթի օլմամշ իտի:

Իսթիլար եարը տարղըն օլարագ վէ չէֆգաթ իլէ, է Գոհար չապուգ օլ եալրում, եէմէյիմիղի եէյէլիմ, մէքճիմէքլի չօրպան լէզլիվմի, պիր աղտա գուրու չօրպա իքի ալլուճտա գուրու թուլթ կէթիւր տէտի, կէլին հէման էմրի իճրա էյլէյիպ, իւչիւ պիրլիքտէ տէյիւմի վէ էնկին սօֆրանըն էթրաֆընա տիղլիտիլէր: Ալնլարընա

պիրէր խաչ չըգարըպ, պիրէր տուա մրրըլտանտըգտան սօնրա չիմչիրտէն վէ նազըչլը գաչըգլարընը թաշ թէն-ճէրէ իչինէ պաթըրտըլար:

Համբօ պիր փարչա գուրու չօրպա ըսրըպ, փար-մագլարընը շալվարընա սիւրտիւ վէ աղղընա պիր ալուճ գուրու թութ աթըպ, պիր գաչ տէֆա խաչ չըգարտըգ-տան սօնրա աթէչլէ տօլու օլան օճաղա եագլաչտը: Տի-շարըտա գար եաղմագտա վէ սէրտ վէ շէտիտ պիր բիւզ-կեար էսմէքտէ խտի:

Սճուղէ վէ կելին պիր «Հայր մեր» սէօյլէյիպ, կելին սօֆրաչը պիր քէօչէյէ հուվարլատը. վէ թաշ թէնճէրէյի գաչըգլար իչինտէ օլտըղը հալտէ օճաղըն եանընա գօ-յուպ կիթտի: Բրաբ խէ Համբօնըն եանընա օթուրուպ էնկին սէսլէ շէօյլէ սէօյլէտի: Աղա կելինէ պիր շէյ սէօյ-լէմէ, Պետօյը պիրտէն կէօրսիւն, ահ Պետօմ գուրպան օլաչըմ սանա: Աղա Յիսուսա սիյաճ պիր գօյուն գուր-պան քէսէլիմ, հէ, օլմաղ մը:

Համբօ ճէվապ վէրմէտի, օճաղա էյիլիպ անըն իւ-ղէրինէ պիր գաչ քիւթիւք տահա աթտը վէ ազ վէ սըգ պըղըգլարընը տիւղէլթտի: Գոհար խէ կելիպ տիղ չէօքէ-րէք իխթիյարլարըն եանը պաչընա օթուրտու: Գոհար պիր ճինս մէսթ օլմուշ խտի: Փիքրի բիւյալար վէ խօշ խաթը-րէլէրլէ տօլույօր վէ կէլիւմիշ օլտըղը օն սէնէլիք տու-լուգ հալինին մէրարէթի (աճըլըգ) շիմտի կէօղլէրինտէն նիհան օլմուշ կէօրիւնիյօր խտի: Պաղէն խօշ խալալէլէր-տէն պիտար օլուպ (ուլանըպ) կէօղլէրինի աչար, վէ ի-չիտիլմէզ փէրտէ իլէ շէօյլէ մըրըլտանըր խտի: «ահ սէվ-կիւլիւմ Պետօյա գալուշաճաղըմ»:

Պիրտէն Համբօ սէս գալտըրըպ՝ կելին տամ եինէ տամլարյօրմը տէյիւ սիւալ էյլէտի:

Բրաբ՝ ճէվապէն, խայր աղա արթըգ տամլամայօր տէտի:

Համբօ ուղուն վէ նազըչլը չըպուղընա թիւթիւն տօլտուրտու, վէ իւղէրինէ պիր աթէչ գօյուպ կէօղլէրինի եարը գալիամըչ օլտըղը հալտէ բահաթ բահաթ իչմէյէ պաչ-լատը: Ճիւմլէսիտէ սիւքիւթ ու սիւքիւն իչինտէ այնի բույա իլէ մահուղ օլմագտա խտիլէր: Շիտտէթլէ էսէն բիւզկեար փէնճէրէյէ շարփմագտա վէ գուլիպէյի սարս-մագտա խտի: Վէ պաղէն պաճատան իչէրի հիւճիւմ է-տիպ գուլիպէյի թիւթիւնլէ տօլտուրտուգտան սօնրա նի-հան օլմագտա խտի:

Համբօ կելինէ խիթապէն՝ գըղըմ ինէյէ օթ վէրտին-մի՛, քէչլիլէր սիւա վէրիյօրլարմը տէյիւ սիւալ էյլէտի:

Կելին սարսըլտը, վէ պաչըչլէ էվվէթ տէյիւ իշա-րէթ էյլէտի: Բիաբ պաչընը սալլար վէ պաղէն թէպէս-սիւմլէ կէօղլէրինի կելինէ չէվիբիբ խտի: Միւսինն Համբօ չըպուղընը գըրմըղը գուշաղընա կէլիբիպ, քիւրի շալվա-րընըն պիւքիւմլէրինի օխշատըգտան սօնրա սէօնմէք իւղրէ օլան օճաղա պիր գաչ շալը տահա աթըվէրտի: Վէ տիղ իւղէրի կելիպ օճաղը իւֆլէտի վէ տինճ պիր սէտա իլէ պիր շարգի սէօյլէմէյէ պաչլատը: Պիր ազ սօնրա կելինէ խիթապէն պու նէ սօղուգ, գըղըմ կէլ թօղուգ-լարըմը չէօղ տէտի:

Գոհար հէման սըչրայըպ թօղըղը չէօղմէյէ պաչլա-տը: Համբօնըն թէհամիւլիւ գալմամըչ խտի: Կելինին եանագլարընտան պուս էյլէյիպ, մէրգուլէնին գուլաղը-նա շու քէլամլարը ֆըսըլտատը: Գոհար, եալրոււմ, Պետօ եարըն եա օլ պիր կիւն կելիյօր: Գոհար մէսէրրէթ վէ իֆթիլարլա միւֆարապաթ էյլէտի, վէ քէօչտէ եղըլ-մըն եաթագլարը եէրլէշտիբիպ, եաթագլար իւղէրինէ

քէշի գըլընտան էօրիւմիւն իքի չալ աթաղ: Համբօ վէ գէվճէսի եաթաղա կիրտիւէր: Գոհար տախի էնթարխի- նին տիւլմէլէրինի վէ խօրասանի գուշաղընը չէօզիււլ եա- թաղընա կիրտի: Բիւզկեար գուլիպէյի սարսամագտա, եարը սէօնմիւն օլուն աթէշլէր օճաղըն սիյան քէօշէլէրինէ փէնպէ պիր բէնկ պախշ էյլէմէքտէ օլոււլ, գուլիպէտէքիւէր իսէ հէնուլ ուշգուշա վարմըշլար իտի: Պու էսնատէ պիր աչագ տարպէսի գուլիպէյի թէմէլինտէն սարսաղ, տարպէ թէքարլանտը: Գոհար մաթ գալարագ եաթագ իչինտէ տօղրուլտու. իւշիւնճի պիր տարպէ գուլիպէյի թէմէլին- տէն սարսաղ. վէ քէլպ օղու քէլպլէր գափուլը աչըն տէյիւ չաղըրան տէշէթլի պիր սէտա իշիտիլտի: Ուշ- գուտա օլան իսթիյարլար պիրտէն սըշրայըլ գալգաղլար, Համբօ գալըն պիր օտուէն չէքիւլ վէ թէհօրտամիլ պիր սէտայլա գափուլա եաղլաշարագ, քիմտի օ, պու վա- գըթ քիմսէյի գապուլ իտէմէյիլ տէյիւ չաղըրտը:

Սօն պիր տարպէ սիւրկիւլիւ գօփարտը վէ գափու- խըլ իլէ աչըլտը: Համբօ, Բրաք վէ Բերուլ գօրգուլա- րընտան էօտլէրի փաթլամըշ օլտըլը հալտէ հէփի պիր քէօշէյէ սըղըշարլար:

Միւսէլլան պիրի իշերիլէ սօղուլուլ հիտտէթ վէ քիւֆի իլէ եամըշընը եէրէ աթաղ. վէ թիւֆէնկի տի- վարա տայայըլ օճաղա տօղրու իլէրլէտլի էսնատէ իս- թիքրան իլէ գօրգալըն էրմէնիլէր պիր շէյ եօգ, եանըմա կէլին. տէտի: Համբօ իշպու մէճուլ շախսա եաղլաշըլ նէ իսթէյօրընըլ. տէյիւ սիւալ էյլէտի:

Թէրս հէրիֆ նէ օլաճագ, կէճէյի պուրատա կէլիւ- մէք իսթէրիմ, սապան էրքէն կիտէճէյիմ. պանա պիրաղ թաամ կէթիրին, չէօյլէ լէգիլճէ պիր շէյ օլոււն, հօլու

շալըրրպ պուրայա տիւշտիւմ, պանա Շագը Հասօ տէր- լէր, տէյիւ հայգըրտը:

Իւշիւ պիւ աղըլ Հասօմը, տէտիլէր:

Հասօ օճագ իչինէ պիր քիւթիւք աթըլ, էվվէթ Հասօ, պանա Շագը Հասօ տէրլէր, տէտի, կէլին վէ Բրաք պիր քէօշէյէ պիւզիւլտիւլէր, Համբօ գալմագ, թուլ վէ սայիր շէյլէր կէթիրիլ ինթիրամէն Շագընըն էօնիւնէ գօտու վէ օթուրուլ էլլէրինի եէքտիկէրի իւ- գէրինէ գայարագ:

Հասօ կեալմուր պաշգա պիր շէյին հօգմը, տէտի:

Պէյիմ Ալլան պիլիւր պաշգա պիր շէյ հօգ, տէտի Համբօ:

Եալան սէօյլէյօրըն քէլպ տէյիլ թէպէստիւմ էյլէտի:

Շագը իշթիհալիլ եէմէքտէ վէ արասըրա էլլէրինի տէրուլնտէ էյան աթէշ փարլամագտա օլան օճաղա ու- գատըր իտի: Համբօ քիւրտէ խափիլէ պագմագտա վէ ֆէնա պիր հիսս ֆիքրինի թաղիլ էթմէքտէ իտի: Յիլ- վագը Հասօ Պ. Վիլայէթինին միւսնիլ պէլասը հէմտախի Վալինին խըրսըլ չէրիքի իտի: Ջըպուլըն իւղէրինտէ կիւմիւն գափիւլ վէ մինագգաշ պիր խանչէր տալմըշ, խանչէրին եանընտա գըրմըլը գայըշտան մամուլ պիր գապ իչինտէ պիր բիւօլվէր, վէ կէօքսիւնտէ իսէ մար- թին գուրշուշարը խաչվարի տիղիմիշ իտի: Հասօնըն հէյէթի հէյպէթլի իտի: Մէրգում պիր սիյան էթմէյի պիւ- թիւն վէ օրթատա պուլոււնան հէր շէյի եէյիլ տիւքէթ- տի, պիր քէլպ կիպի փարմագլարը եալայըլ աչագլարը- նը աթէշէ ուզաթտը:

Գանվէնիլ հօգ մը, տէտի:

Ուայր պէյ:

Թիւթիւն:

Թիւթիւն իսթիմալ էթմէյիզ պէյ :

Բիւրտ պէտխան պագըշլար վէրիպ, պիր թագըմ քիւֆրէր մըրըլտանտը : Բրար վէ Գոհար քէօշէյէ պիւզիւմիւշ, հէյպէթլի հէրիֆի սէյր էյլէյօրլար . Համբօ իսէ աշը պուրուշմուշ վէ տէրին տիւշիւնճէյէ տալմըշ իտի : Բիւրտ իսմին նէ, տէյիւ սիւալ էյլէտի :

Համբօ :

Է՛ Համբօ, պէնիմ իսմիմտէ Հասօ տըր . տօղրու սէօյլէ գա՞շ տավարըն վար :

Հիշ տավարըմ եօգ պէյ :

Եսպան սէօյլէյօրսըն սէնի կիտի կեամվուր :

Պիր ինէյիմ վար :

Գօյունըն վարմը :

Եօգ պէյ էֆէնտի, գուրպանըն օլայըմ եօգ :

Է՛ Համբօ տիւնքի կիւն էյի պիր ալ ալլատըգ, իքի էրմէնի սօյտուգ :

Իսթիյար տիգգաթլա քիւրտէ պաղտը :

Բիւրտ խանշէրիյլէ օյնայարագ վէ թէազգիւմլէ անա պագարագ սէօղլունէ շէօյլէճէ տէվամ էյլէտի . էրմէնիէր գարը տըրլար, գարը, պիրի քէօփէք կիպի թէպէստիւսէ պաշլատը, տիկէրի իսէ տավար կիպի պօղազլանտը : Ալլան աշգընա դէվճէմ վար, պապամ վար, աշամ վար տէյիւ ֆէրեատ ու ֆիղան էյլէտի, լաքին քիմ տինլէր : Պու սէօղլէր գուլիպէնին սէքէնէսինին գալպլէրինէ խանշէր կիպի սափլանտըլար :

Բերուղուն վիւճուտընէ պիր հէրարէթ պաստը . վէ քիւրտէ տօղրու իլէրլէտի : Պու էսնատէ միւսինն համբօ զայէթլէ միւքէտտէր օլարագ եէրէ պագմադտա իտի :

Բիւրտ Համբօ աղ փարա տէյիլ իտի . կիւղէլ պիր քէսէ իլինտէ էլլի ատէտ լիրա իտի, տէյիւ տէվամ էյլէտի :

Համբօ իսթանպօլտան մը կէլիյօր իտի տէտին, տէտի :

Շէտիտ պիր հէրարէթ կէլինին պիւթիւն վիւճուտըն իհաթա էթմիշ օլտըղը հալտէ պաշը աթէշ իշինտէ կիպի եանմաղա պաշլամըշ իտի : Համբօ պիր մէճնուէ կիպի պագըյօր իտի շագըյա :

Համբօ Է՛յ պէյ իսթանպօլտան մը տէտին, տէտի : Էվվէթ :

Համբօ գալպի ալթիւսթ օլմուշ վէ զիյատէսիլէ միւքէտտէր օլտըղը հալտէ՝ աֆվ էտէրսինիզ թախմինէն գաշ սիննինտէ իտի աճէպա, տէյիւ սիւալ էյլէտի :

Է՛, Է՛, փիս հէրիֆ օ նէ՝ լիսան . հա շէօյլէ օթուգ եաշընտա կիպի վար իտի :

Կէլին պիր ատըմ տահա եագլաշտը շագըյա : Մէզքիւր ատէմ քէնտի սէվկիւլիւսի Պիտօ օլմալը իտի : Ահ ահ նէ տէշէթլի հալ . լաքին օ խուստա տիւշիւնմէք իսթէմէզ իտի :

Սայր, խայր, ասլա օլամաղ տէյիւ տիւշիւնտիւ : Ֆադաթ վէսլէսէ գալպինի թաղերիզէ պաշլատը . աճէպա՝ քիւրտէ հասըլ սիւալ էտէճէք իտի, աճէպա իսմինի պիլիւրմի՝ իտի :

Շագը պըրըղլարը ալթընտան թէպէսսիւմէ պաշլատը . վէ Համբօ կէլինին նէ էյի իմիշ, օ նէ պօյ պօս, օ նէ էնտամ, տէտի :

Համբօ պու սէօղլէրի իշիթմէզտէն կէլաի . վէ թէպէսպիւս իլէ շէօյլէ սիւալ էյլէտի, պէյ օղլան իսթանպօլտան կէլիյօրըտը հէ :

Էվվէթ :

Պէյ, այագլարընը էօփէյիմ, գուրպանըն օլայըմ, սանա նէ՝ տէտի :

նէ՞ մի տէտի. ի՞նչ նէ՞ տէյեճէք պիր էրմէնի՝ տանա կիպի պողազլանտը :

Գաշնվալիտէ վէ կէլին հէքտիկէրինէ պիր պազըլ-լար վէրտիլէր. վէ աշնի տիւշիւնճէ հէր իքիտինտէ բու-հունը սարստը վէ աճուզէ պուլունտըղը քէօշէտէ ազլա-մաղա պաշլատը :

Շազը, էսնէյէրէք եօրուլմուշըմ, ուզանայըմ, տէ-տի, վէ իւավէթէն ահ նէ՞ կիւզէլ կէլին, նէ՞ կիւզէլ. եանըմա կէլ պազայըմ ճանըմ, տէտի :

Համբօ ընչգըրարագ՝ Պէյ, Պէյ աման տէյիւ մըրըլ-տանտը :

Կէլին տախի պօղունուգ սէտա իլէ աման պէյ, պէյ, մըրըլտանտը :

Նէ՞ իսթէրսինիզ, նէ՞ իսթէրսինիզ տօնուզըն ենիք-լէրի, պէնի բահաթ պրագըն, վէ պիր տէֆա տահա կէ-լինին պօյունը էօլիւպ Համբօ սապահ էրքէն չըգաճաղըմ, պիրազ էթմէք, եուժուրթա վէ գայմագ հազըրլա տէտի :

Գուլիպէ տէրունինտէ էօլիւմ սիւքիւնէթի հիւքմ էյլէմէյէ պաշլատը. ֆազաթ գուլիպէյէ պիր էօլիւմ իսավթը սիվիշմիշ իտի :

Միւսինն Համբօ պէյ պէյ աման պէյ, տէյիւ ֆի-ղան էյլէտի : Հասօ սարըլըպ ազըլըն պիր թարգտա ըսըգ չալմաղա պաշլատը :

Վէ նէ իսթէյօրսընըզ քէլպ օլը քէլպէր կէպէր-մէքմի իսթէյօրսընըզ, ալչագ միլէթ. էլինի խանչէրէ ուզատըպ, չիտտէթլէ կէրի չէքտիլինտէ գուշաղընն ա-րասընաան էօրիւլմիւշ վէ բէնկիարէնք պիր քէսէ տիւշ-տիւ եէրէ :

Համբօ քէսէյէ տիգգաթլա պազտը. վէ կէլին քէսէ իւզէրինէ էյիլտի. Պու էսնատէ քիւրտ կէլինին գօլուն-

տան չէքիպ, նէ պազըյօրսըն իսթանպօլլընն քէսէտի տիր :

Քէօյլիւլէրին իւշիւ պիրտէն վալ Պիտօնըն քէսէտի տիր, տէյիւ ֆէրեատ էյլէմէյէ պաշլատըլար : Հասօ սար-սըլտը, վէ թէաճիւպլէ տէօրթ թարաֆընա պազըպ պի-գայտըղլա պաշընը եէրէ գօտու :

Աճուզէ չէտիտէն տիթրէյէրէք քէօշէյէ սէրիլի վէրտի : Համբօ տախի երլտըրըմտան վուրուլմուշճաանա սըրթը իւզէրինէ սէրիտի : Եարը էյիշմիշ օլան Գոհար իսէ տօղրուլուպ օտանըն քէօշէլէրինտէ տօլաշմաղա պաշլա-տը. էսճամ քիւրտէ եազըն կէլտի : Քիւրտ կէօզլէրինի գալմամըշ օլուպ չափուգ չափուգ թէնէֆիլիւ էթմէք-տէ իտի :

Բերուզըն պաշընտա ազըր պիր նէսնէ հարաքէթ էթմէքտէ, վէ նէսնէյէր գարարմըշ կէօզլէրի էճիւնտէ օյնաշմագտա իտիլէր :

Շազը կէօզլէրինի աչըպ, կէլինէ խիթապէն նէ՞ օ-լույօրսընըզ եահու, ճիւմլէնիզիտէ իսթանպօլլը կիպի պիր փըչազլա կէպէրտիթիմ հա. տէտի վէ կէլինէ չիմտի եանըմա կէլ տէյիւ էմը էյլէտի : Վէ եէրինտէն պիր ազ գալըպ էլլէրին ուզատարագ Գոհարըն գօլունտան թու-թուպ, գուլվէթլէ մէրգուճէյի քէնտինէ չէքտի :

Ինթիգամ հիսսի կէլինին սինէսինի գապարթմագ-տա իտի :

Պիտօնըն խայալէսինի Շազընըն եանընտա կէօրիւյօր կիպի կէլտի քէնտիսինէ. վէ Հասօյա հազլաշըպ, անըն իւզէրինէ էյիլտի, վէ պիր սանիլէ գարֆընտա խանչէրի Հասօնըն պէլինտէն չէքիպ, անը՝ գապգէսինէտէք Շա-զընըն ումուզընա սախլատը :

Հասօ հէման սըլըայըպ մէճրուհ պիր արալան եավ-

բուսը կիպի պէօյիւրմէյէ պաշլատը, վէ ա՛ն կեալուր
գըղը պէնի էօլտիւրմէ՞ք մի խթէյօրսըն տէտի:

Էլվէթ քէլպ սէն պէնիմ գտնրմը իշտին, ա՛ն սէվ-
կիւլիւ Պիտօմ տէյիպ, տարպէյի թէքրալտար: Քիւրտ
պիր էլիլէ կէլինի գուճաղլամը՝ օլտըղը հալտէ, տիկէ-
րիլէ ըրվօլվէրինի գապընտան չըգարմաղա չալըչըյօր
խտի: Ագըլն պիր գատընըն վէ միւթէքէպպիր պիր էր-
քէնին շու միւճահատէսի պէշ տաղիգէ գատար տէվատ
էլէտի:

Կէլին խանչէրի Շաղընըն սինէսի վէ պաթնը իւղէ-
րինտէ օյնաթտըղընտա գան սէյլ կիպի տէօշէմէ իւղէրիւ-
նէ ագմաղտա՝ օլտու: Քիւրտ ըրվօլվէրի թամ կէլինին
սինէսինէ տօղըրլթտըղը էսնատէ կէօլլէնմիշ գան իւղէ-
րինէ սէրիլի վէրտի:

Ոճազ սէնմիւշ վէ օտա գարանլըգ խտի:

Շաֆազ սէօքտիւլիւնտէ ինէքէր մէլէմէքտէ վէ
քէշիլէրին չընղըրաղլարը քէօյիւ շամաթա իլէ տօլտուր-
մաղտա խտի:

Համրօնըն գափուսը աչըլմատը:

Եօլճուլար պիր թէճկէրէ տէրուսինտէ Պիտօնըն նա-
շընը կէթիրտիլէր:

Իգտիհամ դուլիպէնին գափուսընը գըրմաղա մէճ-
պուր օլտըլար: վէ հէման հուզուրլարընա հէյպէթիլ պիր
մէնղարէ տիր աչըլար, Սճուգէ Բրար էօլմիւշ, Համրօ
ճան չապտընտա, վէ գուտուրղան չէհրէլի, գանա միւ-
լէմմա վէ վէրուշան պիր հալտէ էլինտէ պիր խանչէր
սըգմը՝ օլան պիր գատըն Շաղընըն եանը պաշընտա
օթուրմուշ խտի: Պու գատըն Գոհար խտի, մէրգու մէ ին-
թիգամընը էլիլէ հալլ էլլէմիշ խտի:

ԺԱՆՆ ՏԱՐՔ

Պիր վազըթ օլտուքի անտէ Ֆրանսա Ինկիլիզլէրտէն
մաղլուպ օլմուշ օլարագ, Ինկիլթէրրանըն թահթը հիւք-
մինէ աիւշտիւ: Ֆրանսանըն պիշարէ էհալիսի տիւշմէնին
խթիպտատ պօյունտըրըղը թահթընտա իղթիրապտան
ահու էնին իլինտէ խտիլէր, Կէնճ վէ պէտպախթ շահա-
տէ եէտինճի Կարուս կիւնպէկիւն քէնտի թախթընըն էն
հիւանա չիւքիւֆլէրինին (չիշէք) զասպ էտիլմէքտէ օլ-
տըղընը միւշահատէ էլլէմէքտէ խտի, Միլլի տահիլէնին
պու խապէրի հէր թարափտա օլտըղը կիպի վօժէան
էյալէթլէրինտէ տախի նէշր օլունմուշ խտի: Դէզքիւր
էյալէթլին Տօմրէմի նամ պիր քէօյիւնտէ Ժանն խամինտէ
պիր չօպան գըղ վաթանընըն կիրիֆթար օլտըղը իղթի-
րապ վէ էլէմտէն տօլալը ֆէվգէլատէ պիր եէս ու ֆի-
թուրա տիւշմիւշ խտի:

Ժանն հէնուզ օն ալթը սիննինտէ տինտար պիր պա-
քիրէ օլուպ, գալպինի հէր շէյտէն էվվէլ միլլէթինէ հասը
էյլէմիշ խտի, տախմա վաթանը իչիւն իղթիրապ հիսս է-
տէր վէ տիղ իւզէրինէ կէլէրէք սաաթլարճա Ալլահտան
սէֆիլ վաթանը իչիւն թէսէլլի վէ մուավէնէթ տիլէր
խտի:

Եինէ պիր կիւն տիղ իւզէրինէ կէլմիշ օլարագ հէ-
րարէթլէ տուա: Էտէր իքէն գալպինտէ կիտիպ ասքէրի

ուժուրոս միւտախելէ էթմէք, վէ ասքերի պիննէֆս դօմանտո էտիպ տիւշմէնի տիյարտան թարտ ու թէպիտ էթմէքիք իշիւն սէմատան պիր իշամ կէլտիյինի հիսս էյլէր: Պուռն իւղէրինէ աճիլէ պաքիրէ քէսպի գուվ-վէթ վէ քէսպի մէրտանէկի էյլէր տինն պիր կէնճտէն զիյատէ պիրիերլա օլարադ աճէլէթէն այաղա գալգըպ, տէրադապ հաղըրլանարադ ալէլ աճէլէ շէրին միւթէսարըրֆընըն նէղտինէ աղլիմէթ էյլէր: Պօրիքոր մէրգուժէյի թէաճճիւպլէ գապուլ էտէր:

Ժանն «րապպըմըն պանա թէպիլդ էթտիյի փէյղամը տինլէ» տէտի:

Պօրիքուր կէնճ չօպան գըղըն սէտասընտա պուլու-նան հէլալէթ վէ մէթանէթէ միւթէշայլի օլարադ «է-ֆէնտին քլմ տիր» տէօլիւ սիւսլ էյլէտի:

Ժանն «էֆէնտիմ սէմա վէ զէմինին խալիզի տիր» պէն Օրլէանը անը միւսթէպիտէրինաէն աղատ էտէճէլիմ, վէ Տօֆէնը ըէմատէ մէս՝ էտիպ, անը թախթ ու թաճընա սահիպ էտէճէլիմ» տէյիւ ճէվապ վէրտի:

Ճէվապ քիւսթախանէ վէ քէլամ փէյղամպէրանէ խի:

Միւսինն Պօրիքուր օմուղլարընը սիլքէր. գալպինտէ պիր հիսսի թաճիլը հիւքմրան օլմաղա պաշլայըպ պու գըղը պիր մէճնուռնէ ատտ իտէրէք նասիրնաթլա անը սալը վէրմէքիլէ մուգատտէս պիր վազիֆէ ատտ վէ նասիրնաթ տինլէմէտիյի հալտէ թէքտիր էտէրէք թարտ էթմէքիլի թասմիմ էտէր:

Ժանն սաքին օլուպ, թէհտիտ մէրգուժէնին գալպի-նի ըաճաթսըղ վէ աշէնին (տէմիրտէն) իրատէթինի թէպտիլ էտէմէղ խի: Պիլա հէյէճան պու հագարէթին իլքի օլմայաճաղընը վէ անըն կիպի պիր գաշ հագարէթէ

տահա թէհամմիւլ էտէպիլէճէյինի պէյան էտէր: Զաթէն քէնտինի իրսալ էտէն իւշ տէֆա ըէտտ օլուճաճաղընը վէ հագարէթ հէմ մանիէ թէսատիւֆ էյլէյէճէյինի փէլինէն քէնտինէ պէյան էյլէմիշ իտիյինի տախի սէօյլէր:

Իշպու միւքէպլէմէտէ զատէկեանտան իքի զաթ հա-գըր պուլուլումադտա խիլէր: Պուշլարտան պիրինէ Պէր-նար տը Փուլէնի, տիկէրինէ իսէ Ժան տը Նօլէլօնիօն թէսմիլէ օլուճուր խի: Պուշլար հէնուզ պիւլուղա վա-սըլ օլմուշ օլան պու գըղճըղաղըն սէպաթ ու մէթանէթլէ ճէվապ վէրմէքտէ օլտըղընը իշիթտիքլէրինտէ՝ պէրապէր սէս գալտըրըպ Պօրիքուրա մուխալիֆէթ էթտիլէր. վէ էլլէրինի գըրճլարընա կէօթիւրէրէք մէրգուժէյի պիղգաթ քէնտիլէր պիլարէ շահատէտին պուլուլտըղը Շօնին գա-լասընա տէք տէլալէթ էտիպ մուհաֆազա էտէճէքլէ-րինէ տաիր հէմին էթտիլէր:

Միւթէսարըրֆ պիլմէճպուրիյէ զատէկեանըն մաթ-լուպաթընա ըուր ըիզա կէօսթէրտի: Ժաննա «կիթ, իս-թէտիլին կիպի ետի» տէյիպ, մէրգուժէյէ պիր գըրըճ թէսլիմլէ անը սալը վէրտի:

Ժանն սօն տէֆա օլարադ Տօմրէմիլէ տվտէթ էյլէ-տի. վալիտէյինի պուլուպ տիլ իւղէրինէ կէլէրէք Հագգ թէլալ թարաֆընտան քէնտիլինէ թէվտի օլուճմուշ օլան միւշէրրէֆ խըտմէթի պէյան էտէրէք անլէրտէն մէղու-նիլէթ թալէպ էյլէտի: Պիլարէ քէօյլիւլէր տէհէթէ տիւշտիլէր վէ աճէպա գըղլարը թէճէննիւն մի՝ էթմիշ տիր տէյիւ տիւշիւնմէյէ պաշլատըլար. պու էսնատէ գա-տէկեանտան իքի քիշի իւսթէ կէլիպ, մէրգուժէյի արա-տըլար. արթըղ մուգալմէթ իմքեանսըղ իտի. վալիտէյն փէք զօրլուգլա քէնտիլէրին հիւսնի ըիզալարընը պէյան էյլէտիլէր: Ժանն սաշլարընը քէստիրիպ պիր կէնճ էլպի-

սէսի կէտերէք սէվկիւլիւ վաթանդան միւֆաղաթ էլէտի վէ սէզքիւր իքի զատէկան իլէ քէնտիսինտէն ալ-րըմազ իսթէմէյէն պիրատէրի մէրգուձէյէ քէֆաղաթ էլէտիլէր :

* *

Շիմաի ժանն Տարք միւսէլլան պիր սիւվարի չիւսնա պիր սիւվարի վէ ճէսուր պիր մուհարիպ օլմուշտըր . վէ մալէթինտէ սաիր տէօրթ աթլըլար օլտըղը հալտէ վաղարլա իլէրլէմէքտէ տիրլէր : Պուսլար պիհիսապ ֆէլաքէթլէրլէ տօլու պիր սէյեսանաթ հճրասընա վէ ասուլարլա տօլու տիյարլարտան կէչիպ կիթմէյէ մէճպուր իտիլէր :

Կէնճ ժանն պէօյլաք ճէնէրալլարա «Գօրգմայըն, Ալլան տէլիլմիլ տիր» տէր իտի . նիհայէթ սաղ սէլիմ շան-զատէնին պուլուստըղը Շինօնա միւվասէլէթ էտէպիլտիլէր :

Ժաննն շէօրէթի զաթէն քէնտիսինտէն էվէլլ օրայա վասըլ օլմուշ իտի . չիւսն ու ճէմալ , ֆալլ ու քէմալա մալիք օլան պաքիրէ չէր քէսին զիվէրի զէպանը օլմուշ օլուպ , միւշարիլէյալը Օրլէանըն հուրրիլէթի իչին իրսալ օլուսմուշ իլանի պիր էլլի աստ էթմէքտէ իտիլէր : Եէ-տինճի Կարոյոս պիր թագըմ սիսիանիլէր քէֆաղաթլլէ միւշարիլէյալը իսթիգպալա չըգմըլ իտի : Ժանն միւշա-րիլէյի չիլ կէօրմէմիլ իտի իսէտէ , եէք նազարտա անը թանըտը , վէ իլէրլէյէրէք «Նէճիպ Տօֆէն» (Պրանսանըն վէլի լանդարը ալէլուսմուժ Տօֆէն թէսմիլէ օլուսուլար իտի) Ալլան սիլէ վէ սիլին ճէմաթընըզա մէրհամէթ էլէտի . Պանա մուհարիպ ասքէրլէր վէրին , կիտիպ Օր-

լէանըն մուհաթէյիսինի գալտըրաճաղըմ , սիլի Բէյմա կէօթիւրէճէյիմ . զիրա Ալլանըն միւրատը Ինկիլիլէրին տիյարրմըզտան շէքիլմէսի . վէ սիլին իսէ պիլիմ չիւքմ-տարրմիլ օլտարիլ տրը» տէտի :

Վէլի ի անա ասքէրի մէմուրլար վէ ալիմլէր վասը-թասըլլէ մէրգուձէնին իզթիտարընը հատալի թէֆթիլի-տէն կէչիթիտի . միւշարիլէյանըն ճէվասլարը օլ մէր-թէպէ սատէ վէ օլ տէրէճէ ալի իտիլէրքի չէր պիր վէս-վէսէյի թար ու մար էլլէյիպ ֆիլլէրլէտէ էնիլիլէթի քէա-միլէ հասրլ էլլէտի . եէտինճի Կարոյոս Ժաննա լաղըմ ասքէրի վէ թէճիլաթը ասքէրլիլէյի վէրաի . Ժանն տէր ալապ ու մուրըն տիւմէնին էլէ ալիպ , Պրանսըզ աս-քէրլէրինին պաշընա կէչմիլ օլարապ ալթիւսթ օլմուշ հարաքէթիլ գալմըլ օլան Ինկիլիլ ասքէրլէրինին իսթթ-լարընը Խարըպ Օրլէանա միւվասէլէթ էլլէտի . վէ օրատա Ալլան թարաֆընտան կէօնտէրիլմիլ պիր էլլի հալինտէ թէլազըլ էտիլտի . Աճալիպ , զանն էտէրսին քի ժաննըն հուզուրը Պրանսըզ թապուրլարընա էլլիլէք րուշը նէֆիս էլլէմիլ իտի . նիլամօրըլլըզ , Խալմաճըլլըք , ճէպպարըլլըզ վէ քիւֆիլպաղըլլըզ վէ սաիր Խարամաղըլլար չէման տէֆուրէֆ էտիլմիլ օլուպ պուշարա մուզապիլ քիւսմիլ ասալիլ չիւքմրան օլմաղա պաշլալմըլ իտի :

Ժանն ճէման տիւշմէնէ խիթապ պիր իլաննամէ հա-ղըրլատը :

Էյ Օրլէանտա թէճէմիւ էթմիլ օլան Ինկիլիլէր . Ժաննըն Ալլանընն նէ միւրատ էթմիլ իտիլինի տիլլէ-յինիլ : Ալի քի Պրանսըզ թօլիլաղըլլը պիլալիլ հազարն զապ էթմիլսինիլ , Ալլան պէնիմ վասըթամյա սիլէ էմը էտէր քի սէրիան իսթիլէքիւսթիլըլը թէրք էտիլ ուզաղլաշասընըլ : Ժանն իմզասընը Խաղմազ պիլմէ-տիլինտէն իշպու իլաննամէնին ալթընա սիլ իսալ իշա-րէթի գօր :

Պու իլաննամէնին թէէսիրի ազիմ խոի . Ինկիլիզէր տիւշարը տէշէթ օլարադ կերի չէքիլտիլէր , վէ պիւ-
թիւն գուվվէթլէրինի Օրլէանըն շիմալ ճիշէթինտէ պու-
լունան իքի գալալար տէրունինէ թօփլաւար : Ժանն
պիր կիւն սօնրա մէղքիւր գալալարտան պիրի իւզէրինէ
եիւրիւմէյէ պաշլար . օրատա քէնտի պայրաղընը պիր
գօղուզըն քէնարընա տիքէր , վէ իշթէ գալա զապթ
էտիլիպ խարապ ու եէպապ էտիլմիշ տիր : Ֆէրմաըզ
կիւն տիկէր գալա իւզէրինէ հիւճիւմ էտէրլէր , անը միւ-
տաֆաա էտէն վահշի Կլաղտալ տըր : Փէրմաըզ ժանն
նեքտիւպանը պիննէֆա թապէա իւզէրինէ սապիթ էտէր .
տիւշմէնին օգու միւշարիլէյայը եարալար իսէ տէ օ
գայտ էթմէզ , օգու էլիլէ չէքիպ վիւճուտընտան չը-
գարըր , վէ եարայը աճէլէթէն թէտալի էթտիրիլ , վէ
եէս ու ֆիթուրըն անլէր իւզէրինէ հիւքմ էթմիշ օլտը-
զը պիր զէմանտա ասքէրլէրին նէզտինէ ալտէթ էլլէր ,
անլէրի ճանլանտըրըր վէ գալայա հիւքմ էլլէր : Կլաղտալ
ֆիրարա չալըշըր իսէ տէ մուվաֆֆադ օլամայըպ Լուար
ըրմաղընա աթըլարադ օրատա պօղուլուր , Պու զալէպէ-
տէն սօնրա Օրլէանըն օլ ճիշէթլէրինտէ պիր Ինկիլիզ
պիլէ պուլմադ իմքեանսըզ օլուր . Թալպօ վէ Սիւֆֆօք
տիւշարը տէշէթ օլարադ կիրի չէքիլմէյէ մէճպուր օ-
լուրլար , ֆիրար էլլէր իքէն լէվաղիմաթը հարպիյէ , է-
սիր , խասթա վէ սաիր չէյլէր պրադմաղա մէճպուր օ-
լուրլար : Օրլէանլըլար անլէրի թաղըպ էթմէք իսթէրլէր
իսէ տէ Ժանն միւսաատէ էթմէզ :

Ինկիլիզէր տէշէթին իւք թէէսիրինտէն աղատ օլ-
տըզտան սօնրա միւթատ պուլունտըզլարը սօղուգ գան-
լուլըր էլէ ալըպ , պիր հըրս ու հիտտէթի ֆէվզէլատէ
իլէ գահըրման գըզըն պաշընա լանէթ չէրարէլէրի եաղ-

աըրրլար , վէ միւշարիլէյայը ճէշէնէմտէն ֆիրար էյ-
լէմիշ պիր ճատու ատտ էտիպ էլէ կէշիրմէյէ մուվաֆ-
ֆադ օլուրլար իսէ սաղ սաղ եաղմապա եէմին էտէրլէր-
Թալպօ եարաըմա եէթիշէն 6000 ասքէրլին մուալէնէթիյ-
լէ օրատուր միւճէտտէտէն թէշէրիլ վէ թանդիմ էլլէր . վէ
զայ էթմիշ օլտուզըր նամուսընր իատէ էտէպիլմէք իչիւն
պիր միւսաատէմէ (չարփըշմադ) իչիւն սուզան օլմողա
պաշլար : Շմօն վէ սաիր Պրանսըզ ճէնէրալար լազըմ
օլանը իճրա էթմէք իւզըն միւշալէտէ էլլէտիլէր :

Ժանն գաթի սուրէթտէ «հիւճիւմ էտիպ անլէրի
հուտուտլարըմըզտան թարա ու թէպիտ էթմէլիլիզ»
տէտի :

Ժանն քէլամլարը փէյղամ մազամընտա թէլադզը
օլունուր խոի : Պրանսըզլար իշպու էմրէ իթաաթ էտէ-
րէք հիւճիւմ էտիպ միւշէրրէֆ պիր ֆիթուհաթ գազան-
տըլար : Լաեէղիպ (եէնիլմէզ) Թալպօ էսիր տիւշտիւ . ֆա-
գաթ ալիճէնապ պիր թէրթիպլէ ֆիտիլէի նէճաթ ալ-
մազսըզ սալը վէրիլտի . վէ պուրնիլա ֆրանսըզլար քէն-
տիսինտէն արթըզ խալֆի էթմէզ օլտուզլարընը պէյան
էլլէտիլէր :

Արթըզ շահգատէնին մէլիք (փատիշահ) մէսն օլուն-
մասընըն զէմանը կէլմիշ խոի . Ժան թէքլիֆ էտիպ ,
հաթթա իճպար էլլէտի . քէնտիսի հէր քէս իւզէրինէ
ղաէթլէ միւթէնաֆֆիլ խոի : Տօֆէն ույանըպ քէնտի-
սինին կէվչէք թապիաթընը թէրք էլլէտի . վէ պիր գաշ
թապուր ասքէրլէրին պաշընա կէշէրէք տիւշմէնին զապթ
էթմիշ օլտըզը էյալէթլէր իչինտէն կէշէրէք քիւսթալտանէ
պիր եօլճուլուգ էթմէք իւզըն եօլա րէվան օլտու :

Ժանն սանճադ էլլնտէ միւլիւքեանէ ալայըն էօ-
նիւնտէն կիտէր խոի . քեաֆֆէի զարուրի էմրլէր քէն-
տիսինտէն նէշէթ էտէրլէր խոի : Հիշ պիր տիւշմէնէ թէ-

սատիւնք էթմէտի։ Ալայ Թրօյ էօնիւնէ վասըլ օլտըղըն-
տա էնալի շէնրին գափուլարընը աչմաղա թէրէտտիւտ
էյլէտիւէր։ Ժանն իսէ պիր ֆէրման կաղտըրըպ անլէրէ
իրսալ էյլէտի։

«Էյ Թրօյ էնալիսի։ Սէմավի փատիշահնամընա թա-
լէպ էտէրիմ քի Ֆրանսանըն նէճիպ փատիշահնա թապի
օլուն, վէ սիզ էյ Ֆրանսըղլար Կարուս փատիշահնըղը
իսթիգպալա թաճիլ էյլէյին»։

Մաթուպ դապուլ օլունտու. փատիշահ օրատա
վէ Շալօնտա տախի իզղէթլէ գապուլ օլունտու։ Բէմ
ճիվարլարընա եաղլաշարղլարընտա շէնրին Պուրկինեօն
պէքճի ասքէրլէրի ժաննիյի կէօրմէքլէ ֆիրարա գատէմ-
ղէն օլտուլար։ ալայ օրայա տախի ֆիթուհաթլա տու-
խուլ էյլէտի։ պէօյլէճէ քէօյլիւ ժանն քէնսի քէօյիւնիւ
թէրք էյլէտիքտէն իւշ այ սօնրա կէտինճի Կարուսըն
միւլիւքսանն մէսնիի տղիմ տէպաէպէ իլէ իճրայա մու-
վաֆիադ օլտու։

Ժանն պիր մուհարիպ էլսիսէսիյլէ վէ սէվկիւլիւ
պայրաղը էլինտէ օլտուղը հալտէ փատիշահըն սաղ թա-
րաֆընտա տուրմագտա վէ մէսէրրէթ կէօղ եաշլարը
տէօքմէքտէ իտի։ Ային ու ատէթտէն սօնրա Տինուայա
իսիթապէն. «Շիմտի արթըգ էօլսէմ տէ ումուր էթմէմ,
արթըգ իշիմ իսիթամլի պուլմուշ տըր» տէտի։

Ժանն չօգ տէֆա փատիշահտան էվինէ վէ սիւրիւ-
սիւնէ կէօնտէրիլմէյէ միւսաատէ թալէպ էյլէտի իսէ տէ,
փատիշահ գաթիէն մուխալիֆէթ էյլէտի վէ միւշարիլէյ-
հայը կանընտան այըրմադ իսթէմէտի։ Ժանն իսթէմէյէ-
րէք ըուր ըիզա կէօսթէրմէքտէ իտի։ միւշարիլէյհանըն
վալիտէյնի վէ իւշ պիրատէրլէրի դատէկեան սընըֆընա
թէրֆի էտիլտիլէր։ վէ անըն տօղմուշ օլտըղը մահալ

քիւլլիւյէն վէրկիտէն մուաֆ թութուլտու։ Պագաթ եա-
ղըգ քի Կարուս օլ պինաղիր գահրլման գըղա սալթ
պու գատար էյլիք էտէպիլտի։

Չօգ կէչմէղտէն եէտինճի Կարուս պէօյլիւք պիր օր-
տու իլէ Փարիզ իւզէրինէ եիւրիւտիւ ֆագաթ մէնուս
պիր հիւճիւմտէն սօնրա կէրի տէօնիւպ Շինօնա ալտէթ
էյլէտի։ վէ օրատա քէնտինի հուզուգաթը նէֆսանիյէյէ
թէսլիմ էյլէտի. փատիշահն հիւսայէսի թահթընտա պու-
լունան ֆօնիթէնը շէնրի օլ էսնատէ Պուրկինեօնլար
թարաֆընտան մուհասէրէ օլունմուշ իտի։ Ժանն աճէլէ
էյլէյիպ վասըլ օլտըղը կիւն շէտիտ պիր միւսատէմէ
եալտը իսէ տէ. էնճամ միւնթաղամ պիր ըիճաթլա աս-
քէրլէրի շէնրէ իսխալա մուվաֆիադ օլտու. ֆագաթ
քէնտիսի քէնտինլինքիլէրին հիւսայէսի իլիւն էն արգատա
գալմըշ օլտուլընտան հիւարա կողլաշարղընտա շէնրին
դափուսընը գալիատըլմըշ պուլտու. պիչարէ գըղճըղազ
սաղ սէլիմ Պուրկինեօնլար էլինէ տիւշթիւ։ Պունլար
Ժաննը օն պին լիւրա պէտէլինէ իսկիլիլէրէ ֆիրուլթ
իթտիլէր։ Պէտֆօր մէսէրրէթտէն մէսթ օլմուշ օլարադ
հէր թարաֆտա թէշէքքիւր տուասըլ օգուլտու. վէ գը-
ղը մուհաքէմէյէ ճէլպ էթմէլէրինի էմր էյլէտի։ Գէն-
տիսի պու պիր էֆսուճը տըր տէր, վէ անը սաղ սաղ
իչրադ էթմէք իսթէր իտի։

Մուհաքէմէսի Բուսնտա իճրա էտիլտի. Պօվէ Եպիս-
կոպոսը օլան Բօշօն իսմինտէ էտնա պիրի տիվանա ըի-
յատէթ էթմէքտէ իտի։ Մուհաքէմէ իւշ այ տէվամ է-
տիպ օն ալթր ճէլսէ (նիստ) էտինտի։ Հաքիմլէր էվվէլ-
ճէ միւշարիլէյհայը իտամա հիւմք էթմէքլիւզ գարար էթ-
միշլէր իտի իսէ տէ, անա գապուլ էթմիշ օլտըղը փէլդամըն
Ալլահ թարաֆընտան տէլիլ իլլա շէյթան թարաֆընտան

օլտրղընը իգրար էթտիրմէք իսթէրլէր իտի: Ֆաղաթ հա-
ֆիլէ իտի:

Էսնտի մուհաքէմէտէ հաքիմլէր հատտէն աշուրի
հիտտէթ ու չիտտէթ իպրազ էտէրլէր, էքսէրիէա ազղըն
ճանվէրլէր հիյէթինի ալըպ, ճիւմլէսի պիրտէն սէօյլէրլէր
իտի: Ֆաղաթ ժանն սօղուգ գանլըլըղընը զայ էթմէք-
սիզ ճէվապ վէրիր իտի:

Ժանն. — Տօսթլար իսթէրսէնիզ պիրէր պիրէր սէօյ-
լէին:

— Հագիգաթը սէօյլէյէճէյինէ հէմին էյլէ:

— Եէմին էտէմէմ. զիրա սիզէ սէօյլէմէյէ մէճպուր
օլմատըղըմ հագիգաթլար վար:

— Հիչ ազատ օլմաղա չալըչմատըն մը:

— Էյէր ազատ օլմուշ օլտա իտիմ, սիզ իմանըղլար
պէնի իմանըմըն միւճպիրի հալինտէ իթթիհամ էտէմէ-
յէճէք իտինիզ:

— Մաղհարը լութֆ օլմուշ օլտըղընը մը զանն էտի-
յօրսըն:

— Էյէր մաղհարը լութֆ օլմամը իսէմ, Ալլահ մաղ-
հարը լութֆ էյլէսին, էյէր մաղհարը լութֆ օլմուշ ի-
սէմ. Ալլահտան նիյազ էտէրիմ քի պէնի լութֆուհտա
սազլասըն:

— Վահի կէօրմիւշ օլտըղընը սէօյլէյօրսըն, Կարուոս
տախի կէօրմիւշ մի տիր:

— Ատէմ կէօնտէրիպ սիւալ էտէպիլիրսինիզ:

— Մէհն զէմանընտա նիչիւն միհրապըն եանընտա
պալարաղընը աչմը իտին:

— Պայրօղըմ էլէմ ու իղթիրապտա հաղըր իտի,
իզղէթ ու չէրիֆէ տախ: հիսսէտար օլմալը իտի:

— Փատիհան Պուրկինիսի Գևրապալթաուընը դաթլ
էթտիրմէքլէ էյի մի էթտի:

նէ սէպէպէ մէպնի տէ պու ֆիլիլ իճրա էտիլմիշ օլտա,
եհնէ պէնի Ինկիլզլէրէ գարչը Ֆրանսըղլարա մուալէնէ-
թէ կէօնտէրէն Ալլահ տըր:

— Ալլահ Ինկիլզլէրէ պաղչ մը իթմիշ տիր:

— Պիւմէմ շուսը պիլիրիմքի անլէրին ճիւմլէսիտէ
Ֆրանսաաան տէֆ ու թէպիտ էտիլէճէքլէր վէ պազի
գալանլար իսէ թէլէֆ օլտճաղլար:

Քօշօն վէ րէֆիլզլէրի անըն խտամընա գարար վէրէ-
ճէք քեսաֆի սէպէպլէր պուլամատըլար խէտէ, վատ
էթմիշ օլտըղլարը վէճնլէ Ինկիլզլէրի խօշնուտ էթմէք
իւզըն ժաննը իհրազ (հաղմազ) էթմէք իչիւն աճաիպ պիլ
պէհանէ իճտա էյլէտիլէր: Մահպէսխանէտէ էրքէք էլ-
պիսէսի կիյմէքլէյի գաթիէն հասազ էյլէտիլէր: Ժաննը
չըպլատըպ, հանընա էրքէք էլպիսէլէրի գօտըլար: Ֆէր-
տասը փաղար կիւնիւ Ամենասուրը Երրօրդութիւն եօր-
թուսու իտի: Ժանն չըգմազ իսթէյիպ պիլմէճպուրիյէ
էրքէք էլպիսէլէրինի կիյտի: Ջաթէն պու շէյէ պէքլէ-
մէքտէ օլան Քօշօն վէ րէֆիլզլէրի հէման ժաննը էֆ-
սունճը վէ րաֆըղը հալինտէ իհրազա հիւքմ էյլէտիլէր:
Հիւքմին հէման օլ կիւն իճրասընա գարար վէրտիլէր:
Քօշօն պիլհարէ մահքիւմէյէ պիր խոտտովանահայր կէօն-
տէրմէքլիլ տիրիզ էթմէտի: Փափաա քի նէճիպ պիր զաթ
իտի, միւշարիլէյն հագղընտա վէրիլմիշ օլան տէհէթլի
հիւքմիւ կէօղ հաշլարըյլէ անա թէպլիզ էյլէտի:

Պէտպալթ զըզճըղազ քէնտինի զապթ էտէմէյիպ
հէօնկիւր հէօնկիւր աղլամաղա պաշլատը. վէ «հաքիմ-
լէրին հաքիմի օլան Ալլահ պանա սէօյլէտի. պանա գարչը
իճրա էտիլէն պու ճիւմլէ հագսըղըղ վէ զալիմիքլէրի
քէնտիսի կէօրսիւն: Ահ, իւմիտ էտէրիմքի Ալլահն ի-
նայէթիլլէ պու կիւն ճէննէթտէ օլտճաղըմ» տէտի:

Աճախի պիր թէրթիպիլէ ժանն տարքա Աշաի Բապ-
պանի (հաղորդութիւն) վերմէքլիլէ միւսաստէ օլունտու :

Մայիսին 30ընճը կիւնիւ ժանն խտամա հիւքմ օլու-
նանլարա մախսուս արապայա պինտիրիլաի . պիր խոս-
տովանհայր , սաիր պիր փափաս քի էսնաի մուհաքէ-
մէտէ առալէթ թալէպ էթմիլէր խաի , անըն կանընտ
օթուրմուշլար խաի : Ինկիլիլէր պալթալար , գըլըճլար վէ
մըզրազլարա միւսէլլան օլտըզլարը հալտէ , անըն էթ-
րաֆընը ինթա էթմիլ օլարազ իլէրլէմէքաէ խաիլէր :
Պէօլլէճէ արապա էօլիւմ եօլունտա իլէրլէտիլի էսնատէ
պիկիւնան գըզըզազ օլտէրէճէ չէվզիլէ տուա էթմէքտէ
խաիքի , կէօրէնլէր թէհամմիւլ էտէմէյիպ կէօզ եաշլարը
տէօքէրլէր խաի . քէնտիսինէ բէֆազաթ էտէնլէրտէն չօզ-
լար եօլա տէվլամ էտէմէյիպ , ճիկէրսուզ օլարազ ավտէթ
էտէրլէր խաի :

Ժանն աղապ մահալընա վաարը օլտըզընտա «Ահ ,
Բուան Բուան , պէն պուրատա՞ մը էօլմէլի խաիմ ,» տէյիւ
ֆէրեատ էլլէտի : Վէ կինէ աիզ իւզէրինէ կէլէրէք տուայա
պաշլատը : Արթըզ գալպլէր թէհամմիւլ էտէմէզ հալէ
կէլմիշլէր խաի : Շէհատէթ սիյատէթկեհաշը իւզէրինէ չը-
գարըմըն օլան չու պիկիւնան վէ պիչարէ գըզըզազը
կէօրէն հէր կէօզաէն կէօզ եաշլարը ազմաղա պաշլամըն
խաի : Մէնդարէ ճիկէրսուզ խաի : Ժաննըն կանընտա պու-
լունան Նօյօն եպիսկոպոսը վէ սաիր ֆրանսըզ բահպլէր
հէյէճանա կէլէրէք կէրի չէքիլտիլէր :

Ինկիլիլ ասքէրլէրի իչլուն դանն էտէրսին չէֆազգաթ
հիսսի դայրի թապիլի խաի . ային ու առաթիլէրին ուզան-
մասընտան թաղնիզ օլունմաղա պաշլատըլար , վէ փա-
փասա «խըտմէթինէ խիթամ վէր» տէյիպ ճէլլատա ֆիլիլի
զաթլի իճրա էթմէյէ էմը վէրտիլէր :

Էմրի թէքրար էթմէյէ իւզիւմ դալմատը . վահշի
տաքէրլէր ճէլլատըն տէլալթիլլէ պիկիւնան փրանգապէն-
աի երթիշտիրէրէք էզիլէթ մահալինէ կէօթիւրաիւլէր :

Այլըտան մամուլ կիւճէ պիր մահալ իւզէրինէ միւ-
ճէսաէմ պիր օտուն երզընը հազըրլանմըն խաի . Ժաննը
պունըն տէվէսինէ չըզարտըլար . միւշարիլէյալը երզը-
նըն օրթադընտան կիւճէլմիշ վէ պիր թախտա իւզէրինտէ
«Բաֆըզը , էֆսունճը , խապիա» լուղէթլէրի պուլունան
պիր գաղըզա պաղլատըլար . օտուն երզընընա աթէշ վէ-
րիլալլինտէ խոտովանհայր վէ հայր Մարթէն էլան ա-
նըն կանդնտա խաիլէր . Ժանն փափասը աշաղը թաճիլ
էլլէտի վէ «Ըն Յիսուս» տէյիպ , փափասա գարչըմտա
տուրուպ խալը կէօզլէրիմ էօնինտէն ուզազլաշարբմա ,
սօն նէֆէսէտէք անը կէօրմէք վէ անտէն քէսպի դուվ-
վէթ էթմէք իսթէրիմ տէտի . վէ հէմտէ թէսէլլի վէրիճի
քէլամլարընլա պէնի թազվիլէ էյլէ» տէտի :

Սօնրա աղ միւսատէթ տէվլամ էթմիշ օլան մաղի
սինէ պիր արթըր նաղար էտիպ գապուլ վէ իճրատընա
միւսէրատաթ էթմիշ օլտըզը փէյզամըն Ալլան թարաֆըն-
տան վէրիլմիշ օլտըզընը , վէ պունտա ալտանմամըն օլ-
տըզընը , վէ իչլէմէյէ Ալլանըն իրատէթիլլէ քէսպի ճէ-
սարէթ էթմիշ օլտուղըն պէյան էտիպ , ալէյինտէ իպ-
րազ էտիլմիշ օլան հազգսըզըզա գարչը ըրթթէսթօ վէ
քէնտիսին քիւլլիլէն պի կիւնան օլտըզընը պէյան էտէրէք
թէսլիլի բուհ էլլէտի . սօն սէօղիւ Բապալ Յիսուսըն իս-
մինին գիքրի խաի :

Շու ճիկէրսուզ մէնգարէյէ աղլամայան կէօզ վէ կան-
մայան գալպ գալմատը : Միւսթէնա օլարազ անճազ
պիր գաշ Ինկիլիլլէր կիւլիւպ խաթիշգա էթմէքտէ խաի-
լէր , Ֆրանսըզլար պէօլլէսի պիր հիւքմիւ հազգսըզ վէ

վանչիյանէ պուլտուլար . վէ «պու պիր շէնիտէ տիր , ա՛հ ճիւմլէմիլատէ զայ օլմուշըվ . ինրագ էտիլէն պիր մուգատտէս գատըն տըր . քեաշքի պիզլիմ բուհուսուգ տա անըն բուհուսըն իսթիրաւաթ էթտիյի մահալտէ օլայըտը ,» տէյիւ ֆէրեատ էտէրլէր իտի :

Հուզգարըն ճիւմլէսի տախի վիճտանլարընտան մուազգապ օլարագ պու գապիլտէն սէօզլէր էթմէքտէ իտիլէր : Պիրի խավֆ իլէ օտուհն երղընը իւզէրինտէ ալէվտէն հարֆլարլա Յիսուսըն իսմինի կէօրմիւշ օլտուղընը իգրար էյլէտի : Պիր Ինկիլիզ տահա աճալիպ պիր մէնզարէ կէօրմիւշ օլտուղընը սէօյլէտի . պու ատէմ եանան երղըն իւզէրինտէ պիննէֆս էլիլէ պիր տէմէթ օտուհն իլալէ էթմէքլիյէ ահա էթմիշ օլարագ , օտուհնը աթար իքէն ժանն սօն նէֆէստէ Բապպ Յիսուսա ֆէրեատ էտիյօր իտի . հէման պու ատէմ պայըլըպ հիսսիզ եէրէ տիւշտիւ : Պիր վագըթ սօնրա այըլըպ պիլ աճէլէ կիտիպ խոստովանահայընը պուլտու , վէ օլ պիկիւնահ պաքիւրէի փաքիլիյի պու տէրէճէ թահգիր էյլէտիյինտէն տօլայը փէշիմանի պէյան էյլէտի : Վէ միւթէվէֆֆիյէնին հագիգի պիր մուգատտէս գատըն օլտուղընը պիլ պէյան անըն բուհը փաքընըն պէյազ պիր կէօվէրճին չէքլինտէ սէմայա ուրուճ էյլէմէքտէ կէօրմիւշ օլտուղընը տախի սէօյլէտի : Ճէլլատ տախի վիճտանընտան մուազգապ օլուպ , իգրարլա աֆվլըգ թալէպ էյլէտի :

Աճէպա շու զալիմ հիւքմիւ վէրէնլէրին վէ ժաննը ինրագ էթտիրէնլէրին հալլէրի նիճէ օլտու : ժաննըն ալէյհինտէ հիւքմ վէրէն հաքիմլէրին ճիւմլէսի տախի չօգ կէշմէզտէն ֆէվգէլատէ սէֆալէթէ տիւշար օլուպ , մահվ ու գաիլ օլտուլար : Պէօյլէսի էսնա պիր ամէլլէ Բուսան արքեպիսկոպոսըղընա թէրֆի գըլընմագլըղը

իւմիտ էտէն Պօլէ եպիսկոպոսը Բօշօն մալիք պուլուհնտըղը բիւթպէյի տախի զայ էյլէյիպ ֆէվգէլատէ սէֆալէթ իչինտէ վէֆաթ էլլէտի :

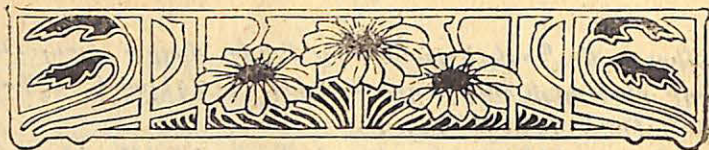
Շօլ խաֆիֆ մէշրէպ վէ քիւֆրանը նիմէթ եէտինճի Կարոլոս քի ժաննըն հիմմէթիլլէ ֆաթիհ իւվանընա լայլգ օլմու . իտի . ճանը ճէլլատլարըն էլինտէն ազատ էթմէյէ չայըշմատը : Օ տախի քէնտի հարամաղ օղլուհն տան թէքտիր օլուհտու . օղլու քէնտիսինի թէսմիմ էտէճէք (զէնրլէմէք) գօրգուսըլլէ հիշ պիր շէյ եէմէյիպ աճլըգտան էօլտիւ :

* * *

Էլեէվմ Տօմրէմին կիւզէլ քիւշիւք պիր տէրէսի տէրուհինտէ անտէ պինաղիր պաքիլէնին տիւնհայա կէլտիլի էվճիլէզ կիւզէլ պիր եատիկեար հալինտէ հըֆգ օլունմագտա տըր : Սանէին էօն թարաֆընտա պուլուհնան վասի մէյտանտա պիլիսապ գալագ աղաճլարը պուլուհուր . վէ օրթասընտա պուլուհնան գայատան հաիլըմըճ ճէսիմ չէշմէնին ալընտա գահրէման գըղըն նիմ հէյքէլի վէ աթիտէքի սատէ գայա պուլուհուր :

«Ժանն Տարքըն Զիքրինէ» :

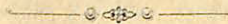
1412-1431

ԳՐԱՄԸ ՄԱՆԻ

Կ Ի Ի Լ Է Պ Ի Բ Խ Ի Թ Ս Պ

Սէլամ սանա էյ չիչէքլէրին սուլթանը ուն կիւլ, կէճէնին մուղլիմ վէ խէվֆէնկիզ խայալէրինտէն սօնրա շու սապահը ֆէրահֆէզարա կիւլչէնտէ սէնին տիւլէր սէմանա աթֆը նազար էտէպիլտիլիմտէն վէպաք սէպա- նըն սէնտէն կէթիլտիլի խօշ րախա իլէ շու զիհնիմ իւ- զէրինէ պասան միւպհէմ էնտիչէլէր վէ հիւզն սէպէրի թար ու մար էտիլտիլիմտէն տօլայը սանա էզճան ու տիլ արզը թէշէքքիւր էտէրիմ:

Էյ կիւլ, կափրաղլարըն նէ զարիֆ տիւլէր, ա՛հ սէնի պու մէլէքլէրէ մախսուս ուն հիւսն ու ճէմալ էլ- պիսէսիլէ քի՛մ կէյնատիրտի: Շու տիլիւվազ րէնկինի նէրէտէն ալտըն: Եա րախան, ա՛հ առէմի մէսթ էտիյօր: Պու սէհիր հանկի հուրի պէօյլէ հարէթ կէօզ կաշլարը կէվէրլէրիլէ սինէնի թէզէն էյլէտի: Պու կէվհէր տա-

նէլէրի սէնին մէլանէթ վէ ճաղիպէնի գաթ գաթ թէզ- յիտ էյլէմիշտիր:

Պիւլպիւլ քէնտի սիրէյիճի նազմէլէրինի սէնին սինէնտէ էօյրէնիր, օ գալպինտէն զալէկան էսէն ճէլիլ հիսսիյաթը սէնին իւզէրինտէ իզհար էտէր, վէ անըն գալպինին հասրէթլէրի սէնին հիւսնիւնի մէտնու սէնա էքմէքլէ իզնա օլունուրար, Չօնուղլար սէնի սէվէրլէր, պաքիլէրի մահպարէ սինէսինի սէնինլէ թէզէն էտէր, տլիմլէր վէ ճահիլլէր սանա մէֆթուն տըրլար: Սէն շախ- րին գալէմինի իրլատըրըն, անրն միւթէլաթընը թէհ- զիպ էտէր, վէ անըն գալպինի սէմալի հիսսիյաթլարլա նէպզան էթտիլիլին: Ֆէյլէսուֆ սէնտէ էսրար էնկիզ հիքմէթլէր քէշֆ էտէր: Ալլահ տախի սանա, քէնտի է- լինին շու էսէրինէ մէսէրրէթլէ նազար գըլար:

Էյ կիւլ, սանա պու հիւսնու ֆիսուշը պախշ էտէն քի՛մ տիր: Աֆիթապը ալէմթապ քէնտի զիլին (ալթուն- տան) փէրթէվլէրիլէ, վալիտէ զէմին քէնտի մուղապլի սիւտիլլէ, հալայը նէսիմի քէնտի հայաթ էֆզա անա- սըրլլէ, Ալլահ թաալա իսէ քէնտի նուրանի փարմադ- լարլլէ պէնի պէօյլուտիւպ պէսլէտիլէր, էօզիւմէ քէվսէ- րի հայաթ վազ լտէրէք, պէնի պէօյլէ թէճհիլ ու թէ- զէն էյլէտիլէր: Պանիի ճիհան թապիաթըն ճիւմլէ կէօ- րիւնմէզ գուզվէթլէրինի իսթիմալ էյլէյիպ, շու զարիֆ կափրաղլարըմը տօղուար, վէ անա ինսանը մէֆթուն գըլան շու րախայը պախշ էյլէտի: Ֆէզաի պիլնթիհա իչինտէ մէֆրէթ նուր քիւրէլէրի սաչան վէ անլէրի տէս- թի զօրքեսարլլէ խտարէ էյլէյն Ջաթ սապահլապըն աչը- լըպ, ազաամտա սօլան կիւլիւ պու տէրէճէ զիյաֆէթլէ թէզէնէ թէնէզլիւլ էյլէտի:

Էօյլէ իսէ, էյ կիւլ, սէն Ալլահըն մուհապլէթ վէ

հիւանդանոցին իղձարր, վէ ճիւղանլարը հէմտէ ճիւղի հայէթէ ճէղզալարը գայրբան հիւանդանոցին էսէրիսին: Պէլի, էյ կիւլ, սէն Ալլաշըն թէպէսսիւմիսին

Սէն, էյ կիւլ, վէ սիզ, էյ սաիր չըչէքէր քի կիւլիւթանլարըմըլը վէ սահրալարը թէգեկինլէ մաղմուժ տիւննամըլա մէսէրրէթ, վէ միւքէտտէր գալպլէրէ ֆէրա՛ս պախշ էտէրսինիզ, սիզսիզ պէհար՝ քէվքէպսիզ կէճէ կիպի ոլուր իտի, վէ պատը սէպաշըն տիւնիւվազ նաղմէսի վէ գուշլարըն ճանէֆզա թէրէնիւմլէրի մէրսիյէլէրէ թէհալվիւլ էտէրլէր իտի:

Էյ գալէմ արթըզ սիւքիւթ էթ. զիրա գոփարըլան պիր կիւլ քէնտի հիւան ու թէրալէթիստէն խալի շէյ զայ էյլէտիյի կիպի, սէնին հագգընտա թէխալիւլաթ վէ հիսսիյաթըմըն էն սիրէնկիզլի վէ էն շաիրանէսի չու աճիզ նագշ ու թէրսիւմտէ քէնտի հիւան ու մէյանէթինի զայ էյլէմիշ տիր:

Եարապզ չու միսնէթ չէօլիւնիւ կիւլլէր, չիշէքէր, քէվքէպլէր վէ գուշլարլա թէգեկին էյլէտիյին իչիւն սա՛նա արզը շիւքրան էյլէրիզ:

Ա՛հ, աճէպա Սէնին էպէտի մէսքէնլէրինտէ նէլէր վար...:

Ս Ա Պ Ա Հ Ի Լ Ա Հ Ի Ս Ի

Իշթէ սէհէր տիւնիւվազ հուզուրու, նուրտա երյգանմըլ ալազլարը, վէ սէրինի թէգեկին էտէն նուրանի թաճը իլէ կիւնիւն նուրէֆշան գիյաաշըն վիւրուտինի իլան էտիյօր: Էյ սէհէր բուհուժըն հասրէթ գիրվէլէրինի ճէլալիլէ եալտըղլայօրսըն. վէ սասպա՛ն սէնին սահնէնտէ բաքս էտէրէք, զուհուր պիրլէ բուհուժը մէսէրրէթլէ իսթիլա էյլէյօր: Էյ սուպշը նուրճէմալ, սէն քի շէմսէ ճէլալ կիյտիրիսին, կիւլլէրէ բախա վէ գուշլարա թէրէնիւմ պախշ էտէրսին, պէնիւմ տուտաղլարըմատա համա ու սէնա վազ էյլէ: Սէնին վիրուտինլէ կէճէնին էնտիշէ պուլուլթարը վէ գօրգու էմարէլէրի նասըլ զաիլ ոլտուլար, սէն գալպլէրէ ֆէրա՛ս սաշար սիմալարա ալլար սիւրէրսին: Էյ սասպա՛ն սանա պու հիւանու աճէնկի, պու ճէլալի պախշ էտէն քի՛մ տիր: Ա՛հ, բուհում անա ոլ հիւան ու քէմալ մէնպարնա, ոլ նուրը էքմէլ ոլանա հասրէթքէշ տիր: «Եարապզ, սասպաշայըն սէսիմի իշլիտէճէքսին, սասպաշայըն թէվէճճիւն էտիպ մուշթաղըր ոլուրըմ»: Զիրա էյ սասպա՛ն, սէն բուհումըն հասրէթլէրինի ֆեամիլէն իգնա, վէ գալպիմին եարալարընը թէքմիլէն իշֆա էտէմէզսին:

Պինապէրին բունում տանա մուսալա, էֆգալ վէ տաիմի օլան պիր սապանա իշթիյագ Զէքէր: Օլ սապանա քի «սապան քէվքէպինն» բունումն ուֆուգընտա գուհուր էթմէսիլէ հասըլ օլուր: Ահ, պու սապան տէրու նիմտէ հեքան նուրլար սաչար, կիւլլէր աչար վէ մուսիդի ահէնքլէր հասըլ էտէր, հաթթա կէօզլէրիմ սապանն նուրունը անըն չիչէքլէրլէ միւզէյնէն հիւսնիւնիւ կէօրմէքտէն վէ գուլագլարըմ թապիւթըն հէլալէթլի սէտալարընը իշթմէքտէն տուր օլսալար պիլէ: Վագաա սէն կիւզէլսին, էհ սապան, ամմա հիւսնու ահէնկին հասըլ էթտիյին թէսիրին իլէ պէրապէր սահրանըն չիչէքլէրինտէն տանա թէզ գաիլ օլուր: Օլ սէպէպտէն բունում «փէտէրինին ճէվէրինին րէսմի դաթէսի օլան օղուլըն ճէլալինէ» միւշթագ տրր: Կէլ, էյ Սապան Բէվքէպի, պէնի տէրունի գուլմէթտէն սէնին նուրունա տալէթ էյլէ, նուրը փաքըն իլէ գալպիմի տօլտուրուպ պէնի կիւնտն վէ ֆէստաըն կէճէսինտէն գուտսիյէթ սապաննա տալիլ էյլէ, վէ շէրր ու խապասէթին ճէնէննէմի սիյանընը սալան վէ սէլամէթ նուրընտա երյգալըպ իզալէ էյլէ:

Էյ սէլամէթ շէմսի, կէրչի սէն ճանրմըն լէյլինի (կէճէ) սապանա վէ գուլմէթինի նուրա թանգիլ էյլէտին, ահմա անըն տէրին, էն տէրին քէօշէլէրինտէ դաիլ օլմամըզ գըլլար (կէօկէ) վար. «գըլլը մէվթ» վար: Թէնին գըլլը բունում իւզէրինէ խապէթ էտիպ, անտէ օլան սէնին ճէմալ ու ճէլալինի լէքէտար էյլէմէքտէ տիր: Լաքին ճանրմ էքմէլ նուրա, լէքէսիզ վէ սօնսուզ սապանա, նուրու Ալլանըն գուտսիյէթի, վէ ճէլալի խալիզին հուգուրու օլան էՊէՏի սապանա հասրէթքէշ տիր: Պու սէպէպտէն շու թէնին Զուլմէթինտէն ազատէի սէր էթմէք, էօմրիւն կէճէսինտէն պիտար օլմագ (ույանմագ)

խթէրիմ: Ահ, Լա Ալլան, օլ սօնսուզ սապան, լէքէսիզ նուր, թէքմիլ հիւսն վէ սեմալի ահէնկ սէնին մէքեանը էպէտինտէ տիր. անըն իչիւն բունում օլ սօնսուզ սապանա սէմալի Երուսաղէմին սապաննա արգուլմէնտ տիր: Եթէթեր պու գատար ուլգու վագթը... սէնէլիք ուզուկ կէնէ: Սոյ պէնի էպէտի սապանըն նուրունա մանի օլան շու թէնին շէնվէթինտէն, հըրաը շահըն ֆուրթու նալարընտան, թամա վէ հասէտ վէ ճէնալէթին գօյու պուլութընտան, վէ պէնի շօլ չիչէքլէրի սօլմագ, թէրէնիւմլէրի տիւքէնմէզ, նուրը էքսիլմէզ օլան էպէտի հայաթ սապանընն սէֆասընա ալ:

Կ Է Ճ Է Ն Ա Ղ Մ Է Ս Ի

Սուրբ շիրտի ալեմթապ կիւլֆամ պուլուլար արա-
սընտա նիհան օլտուլ: Գուպպէի ասիւման հաս ֆէրաճէ-
սինի լապիս օլունճա, թապիւթտա նէ միւէլլիմ պիր
սիւքիւնէթ հիւքմրան օլմաղա պաշլատը: Գուշլար ճան
էֆզա նաղմէլէրինտէն սաքիթ օլուպ: աղաճլար արա-
սընտա վէ տամլար սաշաղլարընտա օլան եուվալարընա
սըղընտըլար: Օրմանլարտա սէտաի շէթարէթլէ հայգշրան
ճանվէրլէր կէճէնին մախուֆ վէճնինտէն խավֆ էտիպ,
խապը լէխավէթտէ սաքիթ օլտուլար:

Ատէմէլէրին տաիսի սէս վէ շամաթալարը խիթամիէզլիր
օլտուլ: հայաթ ալէմի պահըր լէխավէթտէ (կէվշէքիք)
հարաքէթսիզ գալար: կիւլլէր վէ չիշէքլէրտէն չօզլար
սէմա կիպի մալի եօրգանլար իշինէ պիւրիւնիւպ ուշ-
գուշա վարտըլար: աղաճլարըն եափրազլարը՝ հիւսն ու
հարաքէթ վէ հայաթ: Պէրէքէթ մշնպաը օլան շէմսին
ղայպուպէթինտէն տօլայը ա՛ն ու ֆիղան էտէր ճէսինէ
կէճէնին սիրիշքի հասրէթի օլան շէպնէմի աէօքմէյէ
պաշլատըլար: կէճէնին շու տէրին սիւքիւնէթինի անճագ
եարաա էլէր քէնտլէրին մաթէմ ֆիղանլարըլէ իխալ
էտիպ, աէշէթի զուլմէթի պիր գաթ տա՛նա թէզեիտ է-
տիյօրլար: Եալլըն գայալար իւզէրինտէն չաղլայըպ ա-
գան սուլարըն շամաթալարը կէճէ իշիւն մէրսլէ նաղմէ-
լէրի օգուլմագտա տըրլար: Է՛յ կէճէ, նէ՛ մախուֆաըն:
սէնտէ մէղարըն սիւքիւնէթ վէ հէյպէթթի հիւքմ սիւ-
րիւյօր: Լաքին սէնին զուլմէթ վէ հէյպէթին պէնի մէ-

յուս էտէմէզլէր: Պէն սէնտէ օլան հաշմէթ, աղամէթ,
ճէլալէթ, աճաիպաթ վէ նուր ու մէսէրրէթի մէտն ու
սէնա, վէ վէճնինին գիյասընր զուլմէթտէ իշրաք էտէն
խալիզին ճէլալ ու աղամէթինի թէմճիտ էտէճէլիմ: Սէ-
նին հէյպէթ ու տէշէթինին արաւընտա պիլէ թապիւ-
թրն էսրար էնկիզ նաղմէսի իշիտիլիր: «Պէհարըն նէսիմի
աղչամըն գուլաղընա նէ՛ եօլտա պիր ա՛ն ֆըսըլտար»
Գուպպէի ասիւմանըն ապանօս կիպի սիյան էսաա ֆէրա-
ճէսի, ճէվա՛նիր տանէլէրի կիպի փարլայան քէվքէպլէրլէ
թէզեին օլունմուշ տըր: Մահիթապ խօշ լէ՛ճէսիլլէ կէ-
ճէնին եիւզիւնտէն հէյպէթ փէրտէսինի շազգ էտիյօր:
Պիւլպիւլլէր քէնտի ճանէֆզա նաղմէլէրիլլէ կէճէնին լէ-
թաֆէթինի արթտըրլօրլար: Հարաքէթլէ եօրղուն ար-
ղըն օլուպ, միւլթէէզլի օլան հայվանաթ խապը նիսեանըն
(ուլուլմագլըզ ույգուսը) ալթուն պէշիլինտէ իսթիրա-
հաթ էտիյօրլար: կէճէ միւշֆիգ պիր տայէ կիպի անլէրի
քէնտի աղուշը սէֆապախշընտա միւֆէրրա՛ն գըլար: Թա-
պիւթ քեամիլ պիր րա՛նաթտան սօնրա սապա՛նըն ճէլա-
լընը մէտն էլլէմէք իւզրէ ույանըր: Էօլլէ իսէ պրազ քի
կէճէնին տէշէթինէ րաղմէն անտէ հիւսն ու գէրաֆէթլէ
փարլայան նուրլար քիւմէլէրինի, սէֆապաղչ նաղմաթը,
սէմանըն խօշպու ֆըսըլթըլարընը թէրէնիւմ էտէյիմ:
ճանըմ պուլնտա մէսրուր օլուպ, գալպիմին հիսսլյաթ
թէլլէրի կէճէնին նաղիք նաղմաթընը ի՛նթիզազ էթտիր-
սին:

Հայաթըն լէյլի զուլմէթինի իւմիտին մուշաշա քէվ-
քէպլէրի թէնվիր վէ թէզեին էլլէյիպ գալպի ինսանիտէ
հիւքմրան օլան եէսու զամմը մէսէրրէթ վէ սէֆայա
թա՛նվիլ էտէպիլիլլէր:

ՀԱՅԻԳԻ ՀՈՒՐՐԻՅԵԹԻՆ ՄԵՆՇԵԻ

Ի՞նչի նէվ հուրրիյէթ վար. սիյասի վէ ախլազի եւ-
յուհանի: Սիյասի հուրրիյէթ ֆէրալէրին, ճէմիյէթլէրին
վէ միլլէթլէրին հուգուղլարընը թէմին վէ վէսարթի սաա-
տէս հէմ թէմէտախնէրինի թէրվիճ էյլէր: Պուսըզ
ֆէրալէր վէ միլլէթլէր մէսուտ օլամաղլար, թէրազզը
վէ թէֆէյնիւղ տախի էտէմէզլէր: Հէր հանկի պիր հիւ-
քիւմէթին էսաը սիյասի հուրրիյէթին գաիմ գայաը
իւղէրինէ թէսիս էտիւմէտիքճէ օ պիր տէվլէթի էպէտ
միւտտէթ օլաճաղընա իւմիտ վար օլամաղ, Սիյասի հու-
րիյէթ ահ, նէ լաթիֆ, նէ մէսէրրէթպաղզ պիր քէլամ.
օ հայաթ գատար զիգըյմէթ տիր, ճիհան թարիխինի եօզ-
լայընըզ, հուրրիյէթին թարիխինի Շուհէտանըն զիգըյմէթ
գանըլէ մուհարրէր պուլուրընըզ, իսթիպատ լմալը
պէշէրին էն նէճիպ հիսսիյաթլարընա մուղայիր տիր.
օ ինսանիյէթին մէհվէրինտէն սափմըզ օլան խուսրիզ ճան-
վէրլէրին իճատքէրտէսի տիր: Հուրրիյէթ իսէ, գալպի
պէշէրին էն տէրին, էն փաք վէ էն ճէլիլ հասրէթլէրին-
տէն պիրի օլուպ, հէր տարտա վէ հէր զէմանտա քէնտի
սիմաի ճէլալէթլինին մանասընը: Վաթանըմըզն ուֆու-
գուստա բուսիւմայը պէշճէթ օլան խուրչիտի հուրրիյէթ
պիր կիւն վաթանըն հէր քէօշէսինի թէնվիր վէ էնա
էյլէյճէք տիր:

Նէ՞ տիր ախլազի եախօտ բուհանի հուրրիյէթ: Պու-
ատէմին պաթընի էօմրիւնէ, իրատէթինէ միւթէալլիգ
պիր հալ տըր: Ինսանըն ախլազի էօմրիւնտէ իրատէթին
հուրրիյէթի քէնտի լիյազաթը զաթիյէսի եա աքսինի ին-
թիխապ էտէպիւմէքտէ զահիր օլուր վէ ատէմ հէվա ու-
հէվէսի նէֆասանիյէսինին զինճիրլէրինի քէսը էյլէյիպ,
վիճտանըն սէտասընա իթթիպաէն եաչամասըլէ հագի-
գաթէն հուրր օլմուշ օլուր: Ախլազի հուրրիյէթ ատէմին
սերէթ վէ էվսաֆը զաթիյէսինին թէշքիլինի թէմին է-
տէր: Ատէմին ապ ատէմիյինի թահթը թէմինէ ալըր:
Պու տէլիլ հալընըզ ատէմին գէմանի մէնաֆիի իլէ, իլա-
անըն էպէտի իսսիպիլէ տէ ալազատար օլան պիր մէսէ-
լէ տիր: Պինաէն ալէշ ֆիքրին զըտաը վիւճուտըն զը-
տասընտան, բուհան հայաթը ճէսէտին հայաթընտան նէ
գատար էֆզալ, նէ գատար պէճիտ իսէ, ախլազի հու-
րիյէթտէ սիյասի հուրրիյէթտէն օլ գատար էֆզալ օլ տէ-
րէճէ պէճիտ տիր: Վէ հալիգի հուրրիյէթ իսէ սիյասի
վէ ախլազի հուրրիյէթին եէքտիկէրինի պուս էյլէմէսի,
եէքտիկէրիլէ իսթիպաթ էյլէմէսինտէն վիւճուտ պուլուր:
Վէ հագիգի հուրրիյէթին, եանի սիյասի վէ ախլազի
հուրրիյէթին քուսիլէն սալթանաթ սիւրտիւլիւ եէրտէ
հագիգի պէր ֆէրաուսը (ճէննէթ) Ատէն մէյասանա կէլիր:
Ինսանիյէթին էն էֆզալ շէրէֆի հագիգի հուրրիյէթտէ
պուլուրուր: Պու կիպի պիր հուրրիյէթէ սահիպ օլան-
լարը ճիհան ալգըշլար, վէ մէլաիք տնլէրին տէրինի
քէնտի նուրանի փարմաղլարըլէ թէթվիճ էյլէրլէր: Հա-
գիգի հուրրիյէթին մեհեհի իսէ եհաիսի եաարեքիւսեհ
ազաշէի սիւ իքմիտ օլան պիր գալպի փաւ վէ պիր
բուհը եհիւպ սիր: Իմաի էհալիմիգի վէ էվլասար վաթա-
նը սիյասի հուրրիյէթին մանաի հագիգիսինէ վէ անըն

Ֆէվաթինէ վազըֆ էթմէյէ վէ անտէ քէսպի իտման էյ-
լէմէլէրինէ շիտտէթլէ ճէհա էյլէտիյիմիզ սըրատա, էհա-
լիմիզին վէ պիլ խասսա նէվրէսիտէկեանը վաթանըն ոխ-
լագի հուրրիյէթէ տախի սահիպ օլմասը, փէնչէի ճէնլ ու-
ֆէսատտան վարէսթէ օլարագ պիր գալպի միւսթագիմէ
վէ պիր վիճտանը փաքա մալիք պուլունմալարը պա-
պընտա էզճան ու տիլ սոյ վէ ճէհա էթմէմիզ ֆէրիզէի
զիմմէթիմիզ տիր:

Պու եօլտա կիւլչէն սէրայը հուրրիյէթի տահա գաիմ
պիր էսաս իւզէրինէ վազ էտէպիլիւրիզ, վէ պէօյլէճէ վա-
թանըն էքմէլ սաստէթինէ խատիմ պուլունուրուզ: Պու
պապտէ մէքեթիպ, մաթպուլաթ վէ ալէնի նութզլար
ազիմ իշ կէօրէպիլիւրէր: Թապը պէշէրտէ պուլունան էն
նէճիպ հիասիյաթ վէ հասրէթլէրի թաղալիէ էյլէյէն հէր
վասըթա պու մագսէտէ խըտմէթ էտէպիլիւր: Պէօյլէճէ
միլլէթին պաթընէն իսլահը անըն հագիզի վէ քեամիլ
հուրրիյէթտէ նէշվ ու նէմասընա խատիմ պուլունաճադ
տըր: Պու խուսուստա ճիտտի վէ թէմքինլի պիր իզտա-
մըն զէմանը կէլմիշ տիր:

Կ Է Ն Ճ Լ Ի Ք Տ Է Է Օ Մ Ր Փ Ա Ք Լ Ի Յ Ի

«Խալիզինի էյամը Շէպապէթինտէ թէզէքքիւր էյլէ:»

Սողոմոն

էյ նէվճիւսն տօսթում, շէպապէթինի թէզէին էյ-
լէմէսի վաճիպ օլան ճէվհէրլէրին նէտէն իպարէթ օլաը-
ղընը պիլլիյօրմըսըն: Հիւսն, սըհէթ ու աֆիյէթ, զէվզ
ու սէֆա, սէրվէթ վէ հիքմէթ՝ պուլար սէրինտէ փա-
լայան շէպապէթինին ճէլալընը թէզէիտ էտէպիլիւրէր.
լաքին փաք սիրէթ վէ ախլագը համիտէ ճէվհէրլէրի է-
յամը շէպապէթինին շէրէֆինի գաթ էնտէր գաթ թէզէիտ
էտէրլէր: Կէնճիք՝ հայաթըն էն նազիք չաղը տըր. հա-
յաթըն զուռչէսի տիր. օ փաք էօմրիւն պատը սէպասը,
նէճիպ խայալաթ հէմ ալ իւլ ալա հիասիյաթըն շէպնէմիլլէ
աչըլըր հիւսն ու ճէմալ կիյինիր: Հուգուգաթը նէֆասա-
նիյէնին զէհրլի բիւզկեարը անը թէսմիմ էտէր (զէհրլէր).
պինամուսըղըն հէրարէթի անը եազըպ, թէլէֆ էտէր:
Պիր նէվճիւսնը մէֆթուն գըլան պիրիճիք շէյ փաք սիրէթ
վէ ախլագը համիտէ օլմալը տըր: Զիրա սիրէթ պիր
քէվհէրի պի հէմթա, վէ պիր կէնճինէի (խաղինէ) պիպէ-
հա տըր:

Շէպապէթ էօյլէ պիր էյամ տըր քի, անտէն նէֆ-
սանի արգուլար վէ ֆէնա արգատաչըղլար քէնտիլէրին

զէնրի վէ դըզըն օգլարըն պէր գարար վէ չիտտէթիլէ ճանա աթմագտա պուլունուրլար: Կէնճիլքտէ միւճա-հատէ ազիմ տիր: Իէյնաթ, տիւշէնլէր հատարզ հիսապ-սըզ տըրլար: Փաք վէ նէճիպ պիր էօմր իմրար է-տէպիլմէք իչին թէճրիպլէր ֆէնա ըէֆիգլէր վէ մուզիրր էտէպիլաթըն քիւրէի հավասընտան ֆիրար էյլէմէք լազըմ սըր:

Ճավա ատասընտա «նէնր տէրէսի» թէսիլյէ օլունան պիր աէրէ վար սըր. պու տէրէտէ պի հիսապ վունուշ վէ թույուրուն քէմիքլէրի պուլունուր. պունլար սաղ-լըզլարընտա մէքքիւր տէրէնին էթրաֆընտա տօլաշըրիքէն, օլ տէրէտէն տաիմի սուրէթտէ հօգարըյա չըգան մէսնուր վէ մէսմուս (զէնրլէյիճի) կազտան սէրսէմէյիպ, օլ հա-վիյէյէ եուվարլանմը վէ օրատա Իէլաք օլմուշտըրլար: Շարի Վիրճիլ Էվըրնա իսմինտէ էսրարէնկիզ պիր կէօլ պուլունտըղընը նազլ էյլէյօր, անըն իւզէրինտէ ուշ-մաղա թէճրիպէ օլունան Իէր պիր գուշ, անտէն հօգարը չըգան կէօրիւնմէզ պիր գուվլէթ վասըթասըյլէ չէքիլիպ, անըն զէնրի լիւճճէսինէ էնէր վէ օրատա նապէտիտ օ-լուր: Պիհիսապ կէնճլէր մէսնուր ամմա քիւրէի հավասը զէնր իլէ տօլու օլան մահալլէրտէ սէյրան էթմէքտէ վէ չօգլար սէրմէսթ օլուպ, Իէլաք չուզուրունա եուվար-լանմագտա տըրլար: Սլ մէֆթուն գըլան հուտուտլար-տան ֆիրար էյլէմէք փէք միւշքիւլ, լաքին փէք էլգէմ տիր: Պու մէրտանէ պիր բուշ վէ ֆէվգէլատէ ինթիմամ Իէմ ույանըզլըք թալէպ էտէր: Բէխավէթ (կէվշէքիք) մուճիպի Իէլաք սըր: Կէնճլիլին նափաքլիլի պիւթիւն էօմ-րիւ զէտէլէր, վիւճուտի էօրսէլէր, ազլը վէրուհը մէրիզ էտէր. վէ չօք տէֆա տաիսի ճիւմլէսինի պիրտէն թէլէֆ էտէր: Վազաա մէզհէպին պալասանը, ֆամիլեա էօմրիւ-

նիւն փանդէհիրի, եիւճէ էտէպիլաթըն փաք քիւրէի հա-վասը չօգ տիւշկիւնլէրին շիֆահապ օլմասընա եարաթմ էտէպիլիլիլէր, լաքին պէօյլէճէ շիքէսթ վէ փարէ փարչա օլան պիր էօմր. էկէր քիւլլիւլէյն մահլ օլմազ իսէ, եինէ տէ քէնտի հիւան ու ճէմալ վէ շէվզ ու թէտավէթինտէն չօգ շէյ զայ էյլէր: Օն ալթընճը ասըտա Բօմա շէհրի գուրպինտէ մէրմէր պիր սանտուգա իչինտէ ալիւլ ալա հիւանէ մալիք օլան պիր իպրիզ պուլունուր: Պու իպ-րիղը Փօրթլէնտ տուգասը օն պին թալէրէ սաթուն ալըպ էմանէթէն Պրիթանիա միւզէխանէսինէ վէրտի: Անը կէօր-մէյէ կիտէն պիրի անըն էմալսըզ թէնասիւս. վէ ինթի-զամընտան զիյատէսիլլէ միւթէսիլ օլուր. լաքին անը եազընտան թէֆթիլ էթտիլինտէ, անըն սաթնընըն չաթ-լազլարլա տօլու օլտըղը, վէ պազը մահալլէրինտէ տէ-լիքլէրին պիր ճինս թութգալլա գափանմը օլտըղընը անլար: Վազթըյլէ տիվանէնին պիրի քէնտի տէնէյիլիլէ իպրիղա վուրուպ, անը եիւզ փարչա էյլէմիլ իտի, չօգ զահմէթ Իէմ մէսարիֆիլէ փարչալար եան եանա գօնուլ-մուշլար իսէտէ, հազիգաթը հալտէ իպրիզ խարապ օլ-մուշ պիր շէյ տիր: Հօրէյսմէնն. «թէճրիպլէ մաղլուպ օլան քիմսէ՝ էօյլէսի պիր միւսիւպէթլէ էտնալաշըր քի անտէն ասլա Բեամիլէն շիֆահապ օլմաղ», տէյիւ պու-յուրուր:

Թապիլալէր ինսան վիւճուտընըն Իէր եէտի սէնէտէ քիւլլիւլէյն թէզայիւր էյլէմէքտէ օլտըղընը սէօյլէյօրլար: Լաքին ատէմին բուհունտա աշըլան պէրէլէրին իշարէթ-լէրինի թալիմ ու թէրպիյէ, զէման, հաթթա Գէլամուլ-լահըն պալասանը քիւլլիւլէյն մահլ ու իզալէ էտէմէզլէր:

Պու իսէ Իէյպէթլի պիր հազիգաթտըր: Էյ սէպա-վէթ վէ շէպապէթին կիւնալը խաթըրէլէրի, սիզ հայա-

Թըն սէլամէթինի իխլալ էտիյօրսընըզ, պազէն գալպի սիյան պուլուլթարլա իհաթա էտիպ, էօմրիւ զարիզի լիւճճէի մէյուսիյէթ էյլէյօրսընըզ, սիզ իրթիքեապը կիւնաւ էտէնլէրի էպէտիյէթ տէ տախի թէազըպ էտէրսինիզ :

Կէնճլիքտէ փաք պիր սիրէթէ սահիպ օլապիլմէք իլիւն եիւճէ իտէալլէր էտինմէք վէ անլէրի գուլվէտէն ֆիլիլէ չըգարմազըզա ճէհտ ու իգտամ էյլէմէք լաղըմտըր : Պիր զաթ՝ «իտէալլէր քէվաքիպ կիպի տիրլէր, անլէրի փարմազըն իլէ տօգուլմաղսըն, լաքին բուր տէրեատա սէյր ու սէֆէր էտէն քիմսէ միւրիւլլիւ անլէրի քէնտինէ գըլաղուզ տէյիւ ինթիսապ էտէպիլիբօին, վէ անլէրէ կէօրէ իտարէի սէֆինէ էտէր իսէն, նիհայէթ սահիլի սէլամէթէ եէթիչիրօին» տէյիւ պուլուրմուշտըր : Պու իգտամ պիր նէվճիվանը հէլաք չուգուրունա եուվարանմագտան սալիմ սաղլայապիլիլիւ : Եիւճէյէ տօղրու թէյրան էյլէտիքտէ հայաթը մուրտարլայան շէյլէրի աշաղըտա պրագաճաղար : Տիգրայէլի՝ «եիւճէյէ պագամայան պիր նէվճիվան աշաղըյա պագաճագ վէ թէյրան էթմէյէն պիր բուհ ինթիմալէն մէղղէլէտէ սիւրիւնմէքիյէ թագտիր օլունմուշտըր» տէյիւ պուլուրմուշտըր : Պիր կէնճքիմէ միւթէհայիբ օլուրսա անըն սիրէթինէ միւշապիհ պիր սիրէթէ մալիք օլմագտա պուլունուր : Հանկի մէպտէլէրէ թապի օլուրսա էօմրիւ օլ մէպտէլէրին պիր թէճէսսիւմիւ օլուր : Կէնճլէր պուլալէմուլն տէնիլէն պէօճէյի միւշապիհ տիրլէր, իւղէրինտէ թաղտիյէ օլունտուգլարը նէսնէլէրին — խայալաթ, թէսալվուրաթ վէ հիսսիյաթըն բէնկինի ալըրլար : Էյամը շէպապէթի զապթ ու իտարէ էյլէյէն աղիմ գուլվէթլէրտէն պիրի գուլվէի միւթէխայիլէ տիր : Ալ իւլ ալա խայալաթ, եիւճէ թէսալվուրաթ, վէ նէճիպ հիսսիյաթ, նէճիպ էօմրլէր վէ

փաք սիրէթլէր թէվլիտ էտէրլէր : Պինաէն ալէյհ կէնճլէր եիւճէ սիրէթ վէ նէճիպ էվսաֆ սահիպի զաթլարա իմթիսալ էթմէլի, խայալաթը էտնալաշտըրան, զիհնի փերուշան էտէն, բուհը սէրսէմլէշտիրէն էտէպիյաթտան, խուսուսա հսնա բումանլարսան վէ էֆսատ էտիճի բէֆազաթ վէ միւսահապաթտան իմթինա էթմէլիլիզ :

Կէնճլիքտէ էօմր փաքլիյի կէօղլէրէ բէվնագ, սիմայա հիւսն ու ճէմալ, թալր ու հարաքեաթա խօշ պիր ճաղիպէ պախշ էտիպ, բուհը էպէտի ճէլալա տօղրու գալտըրըր վէ ատէմ տէ իլահի վէ սէմալի պիր տիլշատի հասըլ էտէր : Մութլո՛ւ անա քի էյամը շէպապէթիհսէքէնտի խալիզինի թէզէքքիւր էյլէր :

ՊԵՐԻԼԻՅԻՆ ՄԱՋԱՐՐԱԹՒԱՐՐ ՎԷ ՏԵՎԱՍՐ

«ՊԵՐԻԼԻՅԻՆ հասըլ էյլէտիյի մազարրաթ վէ խա-
րապաթ՝ դօլէրա, մուհարէպէ վէ դահթ ու դալանըն պիր-
լիքտէ հասըլ էյլէտիյի մազարրաթ վէ խարապաթտան
ազիմ տիր ։»

ԿԻՏՐԱՐԸՆ

Ճինսի պէշերին ասուի էքպէրլերինտէն պիրի օլան
քէուլ պունտան թաղրիպէն 1200 սէնէ ազտեմ քէշֆ
էտիլմիշ տիր ։ Պիր Արապ ալքմէայը պուլապիլմէք իշին
իքսերի քէշֆ էյլէմէքլիք թէճրիպէլէրինի էյլէտիյի էսնա-
տէ պիր բուհ քէշֆ էյլէյիպ, անա քէուլ թէսմիյէ էյլէ-
տի ։ Յազաթ օլ գէման անը իշիպ, անընլա մէսթ օլմազ
հիշ պիր քիմսէնին ֆիքրինտէն կէշմէզ իտի ։ Օն իւշիւն-
ճիւ ասրտա պիր սպանեօլ թապիպ իլք տէֆա օլարազ
մէզքիւր բուհու մուալէճէ հալինտէ խթիմալ էյլէտի ։
Անտէն սօնրա անըն մուալէճէ հալինտէ իզհար էյլէտիյի
մէնաֆի օլ տէրէճէ միւպալաղալը սուրէթտէ իլան էտիլ-
տի քի անա մաի հայաթ (հայաթ սույր) թէսմիյէ էտիլ-
տի ։ Պու սուրէթլէ քէուլլու մէշրուպաթ օն ալթընճը
ասրա տէք հէր քէս թարաֆընտան պէօյլէճէ խթիմալ
էտիլմէքտէ օլտու ։ Յազաթ աստէմլէր փէյ տէր փէյ՝ մա-
տամ քի քէուլ հէր ճինս էմրաղըն թէտալիսինէ զիյա-

տէսիյլէ միւսթաիտ պիր մուալէճէ տիր, պինաէն ալէյհ
հէր ճինս էմրաղըն մեցիմէ տէ միւֆիտ օլապիլիր խիւ-
լէտաընա զահիպ օլտուլար ։ Իշթէ պու եանլը թէսալ-
վուր աստէմլէրի քէուլլը՝ մէշրուպաթ հալինտէ խթիմալա
սէվզ էյլէտի ։ Էլ եէվմ քէուլլը մէշրուպաթըն մէնաֆիինի
թէսահիւպ, վէ իթիտալ իւզրէ խթիմալընը թալսիյէ
էյլէյէն քիմսէլէր պուլուլմազտա տրը, մամաֆիհ մէշուր
թապիպլէրտէն չօզլար քէուլլը մէշրուպաթըն պիր կէճէ
մէնֆաաթը միւնթիճ օլապիլէճէյի թէսալվուրուճը քիւլ-
լիւյէն բէտտ էթմէքտէ տիրլէր ։ Պիր գատէն միւսքիր
փէք չօզլարըն մուճիպի խարապը օլմամըշ մը տրը ։
Պիրինճի գատէն իքինճիյի, իքինճի իւշիւնճիւլիւ ճէլպ
էյլէմիշ, վէ թալիպինի մատտէթէն վէ մանէն մանվ
էյլէմիշ տիր ։ Պինաէն ալէյհ Բօշիլտին պուլուրտուղը
կիպի, «Միւսքիրաթ գատէհինի նէ թութ նէ թատ ։»

Միւսքիր վիւճուտըն միւքէլէֆ հէյքէլինի խարապ
էտէր ։ Քէուլլը մէշրուպաթ ասապէլէրի պիւղէր, ույուշ-
տուրուր, վէ պիւթիւն մանղումէի ասապէյի իխալ է-
տէրէք, չէտիտ ասապէ աղըրլարընա, պու սէպէպտէն
միւտտէթի հայաթըն գըսալմաընա վէ էքսէրիէ տա
սարա իլլէթինէ պատի օլուրլար ։ Միւսքիրին ճիւզի իս-
թիմալը պիլէ միտէնին սըհէթինէ վէ իշթիհայա միւզիրը
տիր ։ Միտէտէ պուլուլման միլեճնլարճա զուտտէթլէր
(պէյլ) քէուլլըն հաղըճը թէսիրի թահթընտա գալրու-
լուրլար, վէ պու սէպէպտէն միտէտէ սէյեսալէի հազմիյէ
էքսիլմէքտէ օլուր ։ Պունտան մատա քէուլլըն մուհար-
րիք թէսիրի թահթընտա թապիլի ֆաալիյէթինտէն զիյատէ
գուվվէթ սարֆընա մէճպուր օլմաղին քէսալի զաաֆ էյ-
լէր ։ Միւսքիր գուվվէի հազմիյէյի թազվիյէ էթմէյիպ,
պէր աքս զաաֆա կիրֆթթար իտէր ։ Թաամլա քէուլլը

մէշրուպաթ ալան հայվանլարըն քէուլսըզ թաամ ալան հայվանլարտան զիյատէ կէճ վագըթտա հազմ էյլէմէքտէ օլտըզլարը պաթէճըիպէ թէպէյնիւն էթմիշ տիր: Քէուլ միտէտէ եարալար հասըլ էտիպ անը չիւրիւտիւր: Միտէ քէսպի զաաֆ էյլէտիյինտէ առէմին մէսէրրէթի քէտէրէ, սաատէթի հէս ու ֆիթուրա թէպէտտիւլ էյլէր, վէ օլ զէման հայաթ քէնտի հիւան ու ճէլալ վէ սէվզ ու չէթարէթինի զայ էյլէր:

Գալպ հայաթըն մէնպար տըր. գան իսէ հայաթ: Քէուլը մէշրուպաթ գալպի առէթաառան զիյատէ նէպզ գան էթտիրէրէք անը թագաթֆէրսա էյլէրէր: Պու հալտէ գալպ պիթթէտրիճ հաղ պաղլամագտա օլուր. վէ եաղտան իւպարէթ օլան պիր գալպ ուզուն վագըթ թէհամմիւլ էտէմէյիպ լիաթլար, վէ հայաթ իրիթամ պուլուր: Պէքրիլէր էնվայը էմրաղա մէյիւլ պուլուր նուպ, էքսէրիա ֆիւճճէթէն վէֆաթ էտէրէր: Միւսա քիւրաթ գան տամարլարըն տարալտըպ, գանը թէսմիմ էտէրէր (զէնիլէր), ճէվէլանը տէմի միւշքիւլէշտիրիպ, թէնէֆֆիւս ալէթլէրինի զաաֆա տիւշար էտէրէք ըիյէթլէրի եարա վէ պէրէլէրլէ տօլտուրուրլար:

Միւսքիւր հէրարէթի հայվանիյէնին տէրէճէսինի տալի թէնպիլ էյլէր: Քէուլը մէշրուպաթ ճիւլտին (տէրի) սաթիճնտա պուլուրնան տամարլարը կէնիշլէտիրիլէր. վէ պու սէպէպտէն տէրի զըզար. ֆագաթ մինի սըրատա ճիւլտին սաթիճնտան ինթիշար էտէն հէրարէթ արթար. պէօյլէճէ վիւճուտըն հէրարէթի թապիլիյէսինին տէրէճէսի թէնէզղիւլ էտէր: Վիւճուտըն հէրարէթի թապիլիյէսի նէ տէրէճէ սիւրաթլա թէնէզղիւլ էյլէր իսէ, առէմ օլ տէրէճէ սիւրաթլա վարթաի մէմաթա սիւրիւլիւր: Պու նէվ մէշրուպաթըն մուհարրիք թէսիրի զալի օլուր օլմազ

պէքրինին պիւթիւն վիւճուտը իւզէրինէ պիր մէճալսըզ վըզ չէօքէր, իմտի միւսքիր վիւճուտըն սօղուղա թէհամմիւլ էտէպիլմէք գուվվէթինի թէնպիս էտէր: 1816 սէնէսինին զըշ մէվսիմինտէ փէք սօղուղ պիր կիւնտէ Ս. մէրիգալը պիր գափուտան վաթանընա աղիմէթ էյլէմէք իւզրէ իտի. օլ կիւն ապա միւսքիր ինթիմալ էթմէյէն իքի քիմսէտէն մատա կէմիտէ պուլուրնանլարըն քէաֆֆէսինին տէ պիր հա իքի ազալարը տօնտուլար:

Քէուլը մէշրուպաթըն պիր չօգ սէնէլէր փէք ազ պիր միգսւրսա իսթիմալը պիլէ վիւճուտըն մէնսուճաթըն թախրիպ էտէր, միտէլի վէ գալպի զաաֆա տիւշար էտէր, գանը իֆսատ էտիպ ճէվէլանը տէմի նիզամ սըզ պիր հալէ վազ էտէր, վէլասըլ չէյսուլէթ վէ անըն էլէմ ու իղտիրապլարընը թաճիլ վէ թէշտիտ էտէր: Պու սուրէթլէ միւսքիւրաթ անա միւպլէլա օլանլարըն ճէսէտլէրինի էլէմ ու իղթիրապաթ պէշիյինտէ խայլըճա ոալլայըպ անը սէրսէմ էյլէտիքտէն սօնրա էնճամ նապեսալայըպ անը մէվթին ազուշուրա աթար: Պէքրիլէք տէյիլ եալընըզ վիւճուտը թախրիպ էտէր, իլլա ֆիքրի տալի թէշվիլ էտէր: Միւսքիւրաթըն տէրուրնիտէ պուլուրնան քէուլ պիր կէճնէ թէպէտտիւլէ մագհար օլմագսըզ ու չուպ պէյնէ կիտէր: Պիր տէֆա պիր պէքրի սէրիսօ հալինտէ Լօնտրա իսաթալսանէսինէ նազլ էտիլտի. օրատա պիր գալ սաաթ եաշատըգտան սօնրա վէֆաթ էյլէտի: Վիւճուտի պիթթէշի տիմաղը թէֆթիլ էտիլտիյինտէ, պէյնինին չուզուրլարը տէրուրնիտէ քէուլա մալուլթ պիր գաալէ սու պուլուրնու: Եինէ Լօնտրատա առէմին պիր պահաա կիրիշիպ պիր տէֆառան պիր օգգա ճին քազըսը իշտի. իւշ սաաթ սօնրա վէֆաթ էյլէտի. պէյնի թէֆթիլ էտիլտիյինտէ իշէրիսինտէ էփէյիւ ճին բագըսը

պուլունտու : Գեաֆֆէի ազլի գապիւլյէթլէրին մէքքէզ վէ ալէթի օլան տիմաղ քէուլըն թէսիրի թահթընտա սէր-
թէլիպ խալլըճա րէնճիտէ օլուր , պու հալտէ գուվվէի
հաֆըզէ զաիֆլէնիր , միւթէխայիլի էտնալաչըր վէ րաթօն
զայ օլուր : Վէլ հասըլ պէքրի էպլէն , պէօն , սէրսէմ ,
պաթի իւլ ֆէնմ (գալըն գաֆա) վէ մաթուռն պիրի օլուր :
Էլ եէվմ պիւթիւն տիւնեանըն թիմար խանէլէրինտէ պու-
լունան մէճնուկարըն եիւզտէ ալթմըչըր միւսքիւրաթ
գուրպանլարը տըրլար : Իշթէ շու սուրէթլէ պէքրի հայ-
եաթը ինսանիյէսինին միւտիր վէ շահը օլան գուվվէի
մէտրէքէսինի քէնտի ճէլլալ ու իզզէթ թախթընտան հայ-
վանի տէնաէթին վարթասընա աթար :

Պէքրիլէք պլիխասա ախլագի թէտէննի վէրու հանի
տիւշկիւնլիւք հասըլ էտէր : Պէքրի իտարէի նէֆսէ զայրի
մուգթէտիր պիր հալէ կէլիպ , զըմամը իտարէսինի միւս-
քիւր եէտիւնէ թէսլիմ էտէն պիրի տիր : Օ քէնտի լիյա-
գաթըր զաթիյէսինի փայմալ էտիպ , վիճտանընըն սէտա-
սընը սուստուրուր : Պէքրի ախլէսինին աղալարընը սէ-
ֆալէթին փէնչէի գահընա թէսլիմ էտիպ , անլէրին աճ
վէ լաիւահ հալլէրինէ տալա էնէմմիյէթ վէրմէզ , վէ նալէ
ու կիրեանլարընը թագպիւն վէ իսթիհա էտէր . զիրա
միւսքիւրաթ սէվտասը անըն զալպինտէն ախլէ մուհապ-
պէթիւնին սէմալի աթէլինի քիւլլիւյէն սէօնտիւրմիւշտիր :
Օ պիւթիւն վիւճուտը , պիւթիւն ազլը վէ պիւթիւն
գալպիլյէ փազօսա միւսքիւրաթ իլահնա սուռուլմուշ-
տըր : Պիւթիւն մէվճուտիյէթինի անըն մահվ էտիճի թէ-
սիրի թահթընա րուհընը իսէ Իպլիսին հիւքիւմէթինէ
թէսլիմ էյլէմիշտիր : Միւհէյիպ ճինայէթլէրտէն չօզլարը
սէրիօշլըգ էսնասընտա իճրա էտիւմիշտիրլէր :

«Միւսքիւրաթը հէլաք օլմագ իւզրէ օլանա , վէ չէ-

րապը՝ ճան աճըսընտա պուլունանլարա վէրինիզ» չէօյ-
լէքի անըն վիւճուտընը պիր ան էվվէլ իզթիրապտան
խէլաս էտիպ , ճանընը իսէ անա ուպուտիյէթ էթմէքտէ
օլարըլը իպլիսին գուճաղընա աթասընըգ :

Պէքրինին րուհունտա ճէնէննէմի պիր գուլմէթ վէ
էպէտի մէյուսիյէթ հիւքմըրան տըր : Օ քէնտիսինին րու-
հանի վէ էպէտի էնթէրօսօլարընը , խըզաթընըն մագսէ-
տինի , էպէտի սաատէթինի փայմալ էտէր : Պիր ատէմին
իսէ էն միւհէյիպ թէտէննիտէ տէ պուրատա տըր . վէ
միւսքիւրիւն էն ազըր տարպէսիտէ պու ճինէթտէ տիր :
Լաքին էյվահ քի միւսքիւրաթըն իճրա էյլէտիյի խասարաթ
պուրատա խիթամ պուլմաղ : Պէքրինին զիւրիւյէթի տա-
խի միւսքիւրէ վէ սաիր ախլագսըլըլըլարա մէյեալ վէ
էքսէրիէ իլէլի մէխուֆիյէ մարուզ վէ միւպթէլա հալտէ
պուլունուր պու սուրէթլէ ճինսի պէշէրին էտնալաչմա-
սընա մուճիպ օլուպ հէր հալտէ էզնաի պիշիլին թէտէն-
նի վէ սէֆալէթինէ պատի օլուր :

Պիր գաշ սաթըրտա պէքրիլէքտէն հազայը գուր-
թարապիլմէքլիք հազընտա . պազըլար պէքրիլիյին փէն-
չէի զուլու էսարէթինտէն հազայը գուրթարմագ իմ-
քեանսըլ տէյիւ իտտիա էթմէքտէ տիրլէր . պու սահիհ
մի տիր աճէպա : Խայր . Հիւկօնըն պույուրաղըլ կիպի
«սահիպի գարար սահիպի իզթիտար տըր» : Պիր վազըթ
պէքրի օլուպ տա չիմտի անտէն քեամիլէն աղատ օլմուշ
օլանլար վար տըր :

Նէսալին թէշվիդաթ , թէքտիրլէր վէ թէվպիխաթ
պաղը տէֆա միւհասիր վէ մուֆիտ օլմուշ տըրլար : Պէք-
րիյի րէֆիլգէրինտէն այրըմագ , անը նէճիպ վէ ֆաղիլ
զէվաթըն րէֆագաթընա զըլաղուղլամագ , անըն ֆիք-
րինի վէ գալպինի էնվար վասըթալարա թէնվիր վէ

Թէրֆի էյլէմէք, անոն լիյազաթը զաթիյէ հիսսինի պիւ խասսա վիճտանընը ուշանորբմագ վէ բուհուըն նէճիպ վէ ալիւլ ալա թէսսավվուրաթ վէ հիսսիյաթ իլէ տօլտուրմագ ֆախտէլի թէշէպպիւսաթ օլուպ, պիր պէքրիւնին իսլաճնա խըտմէթ էտէպիլիւրլէր:

Լաքին պիր պէքրիյի իսլաճ էթմէքլիյին տահա էֆզալ պիր թարիզի վար. օտա ինճիլին հայաթպախշ վէ թէճտիտ էտիճի մէպտէլէրի տիր: Քրիստոս պէքրիլիյի թէշվիզ էթմէտի: Րէսուլլար անա դարչը վազ էթալիւր. խրիսթիանըղըն բուհր պէքրիլիյէ քեամիլէն մուղայիր տիր: Տիւնեանըն էն էյի վէ էն միւֆիտ քիմսէլէրի միւսքիւրաթտան քեամիլէն քէֆի եէտ էտէնլէր օլմուշարլար: Էվրօփա վէ Ամէրիգանըն պիր չօգ շէհրէրինտէ պիր չօգ պէքրիլէր Ալլահն քէլամընըն թէճտիտ վէ թասֆիյէ էտիճի թէսիւրի թանթընտա իսլաճ օլմուշար վէ հաթթա անլէրտէն պիր չօգլարը քիլիսէ խատէմէլէրի օլմուշար տըր: Պիր դաշ սէնէ ազտէմ Նիւ Եօրքտա թապիպլէրէ մախսուս պիր թէճէմմիւ օլտու. օրատա պէքրիլիք հազգընտա իճրա էտիլէն թէտգըգաթ էսնասընտա մէշնուր պիր թապիպ շէօյլէճէ իտարէի լիսան էյլէմիշ տիր. «Թանրտըղըմ ճիւմլէ իսլաճ օլմուշ պէքրիլէր տէլիլ թէպապիքի Էլլա ՄէՋՀէՊէ միւթէպլիզ թէսիւրաթ թանթընտա իսլաճ օլմուշ տըրլար»:

Վազթըլլէ ինկիլզ զատէկեանընտան պիրի պիր եազ մէվսիմինտէ եօրդուըն վէ սուսամըշ օլտըղը հալտէ, սուսուզըղընը դանտըրմագ իչիւն պիր քէօյէ վարտը. քէօյտէ պիր մէյսանէ արատը իսէտէ պուլամատը. զիյատէսիլլէ հիտտէթ տուլուպ բասթ կէլտիյի իլք քէօյլիւյէ. «Եանու պու նէ պոյաղը պիր քէօյ տիրքի պուրատա պիր մէյսանէ պիլէ պուլունմայօր» տէյիւ հայգըրտը.

Միւսինն քէօյլիւ քէմալը թէվազու իլէ պիր թէմէննա էյլէյիպ, «Էֆէնտիմ պուհտան երւզ սէնէ դատար ագտէմ պու քէօյէ ճօն Ուէսլի իսմինտէ պիր Վաիզ կէլիպ, քէօյլիւն սէֆահաթընա դարչը վազ էյլէմիշ. իշթէ էլեէվմ քէօյտէ պիր պիրախանէ պիլէ պուլունմամասընըն սէպէպի պու տըր», տէյիւ ճէվապ վէրտի: Իշպու թէք վազըն ինճիլին պէքրիլիյէ դարչը օլան թէսիւրինէ դարչը պիր տէլիլի ճէլիլ օլսա սէզա:

Նէթիճէի քէլամ, ճիւմլէ մէքթէպլէրին Ինճիլին էստալարընա մուվաֆըզ պիր թալիմ ու թէրպիյէ վէրմէքլէ պէքրիլիք աֆաթընա դարչը միւճահատէ էյլէմէլէրի իճապ էտէր. մինպէրլէրտէն հէր ան պէքրիլիյէ դարչը միւէստիր վազլար իրատ իտիլմէլի, ֆամիլեա տաիլէլէրինտէն պուհա դարչը ճէնկլէշմէլի, զազէթալար պուհա դարչը ուղըրաշմալը տըրլար. իշթէ օլ գէման պէքրիլիյին մէնի ճիհէթիւտէ ազիմ մուվաֆիպաղիյէթլէր հասըլ օլաճաղընա թէմին օլապիլիլիլիզ:

Ա.Լ.Լ.Ա.Հ.Ը.Ն ՇԱԽՍԻՅԷԹԻ

Պու ալեմ տախմի պիր թէպէտտիւլաթ սիւսիլէսի իպ-
րազ էթմէքտէ օլուպ, քեախնաթ վէ անտէ օլան շու-
ղարիպ թէպէտտիւլ վէ թէվէսսիւ պիղլի անըն վէտաւըն-
տա փէրտէի խիֆատա մէսթուր օլան մութլազ, նամիւ-
թէնահի վէ թէպէտտիւլ հէմ թէղայեիւրտէն միւնէղզէն
օլան ՍիդէՊի էվվէլէ իրչատ էյլէյօր: Վազատա մութ-
լազ սէպէպի էվվէլին մէվճուտիյէթինի պիլ ճիւմլէ ֆիւ-
սօֆլար թաասորդ էթմէքտէ տիրլէր: Հ. Սփէնսըր «Ուլումը
թապիլիյէնին ֆէհվա գապլիլնտէն օլան հաղիգաթլարը
քէնտիլէրէ էսաս հալլնտէ մուհազգազ մութլազըն վի-
ճուտինի թալէպ էտէրլէր:» տէսիշ տիր: Ֆազաթ ֆիքրի
լնսանի սալթ պու գատարընը պիլմէքլէ իզնա օլմայըպ
ալէմին վէ ալախին թէնատտիւս էյլէտիյի պու մէնպաըն
թապիաթը հազգընտա տախի պիլմէք իսթէր: Օ՝ աճէպա
Շօփէնհավըն տէտիյի կիպի սատէճէ սէպէպ օլան վէ
գուվվէթ իպրազ էտէն պիր իրատէթմի, հօգսա Հարթմէն
վէ Հէյկէլին պէյան էթտիյի կիպի քէօրքէօրիւնէ ամէլէ-
տէն չախսիյէթտէն արի պիր բաթօն մը՝ հօգսա մութ-
թալի վէ հուրր օլան պիր դաթ մը՝ տըր: Իշթէ մուհիմմ
սիւալ պու տըր:

Էլեքվմ էֆքեարլարը թէշվիշ էյլէյէն լաէտտի (ag-

nosticism) ֆէլսէֆէսի ալախի թապիլիյէնին վէրասըն-
տա մէսթուր օլան մութլազըն էվսաֆը հազգընտա պիր
չէյ պիլմէք իսարիճ էզ հալթէլէի ուզուլը պէշէրիյէտէն
տիր տէյիւ իտտա էտիյօր իսէտէ, մատամքի պու ֆէլ-
սէֆէնին թապիլիյէրի ալէմի մէվճուտաթըն մութլազըն
պիր սուրէթի իզհարը օլտըղընը գապուլ էտէրլէր, պի-
նաէն ալէյն թահթը թէֆէննիւմէ կէլէն մէվճուտաթը թէ-
հարրի էյլէմէքլէ մութլազըն էֆսաֆու թապիաթընա վա-
զըֆ օլապիլէճէյիմիզ տէրքեար տըր:

Կէօրիւնիւր ալէմ նիճէ՞ պիր ալէմ տիր: Ալէմտէ
խուսուսի վազըտալար պիրէր մագսէտ իչիւն մէվճուտ օ-
լուպ, եէքիւն ալէմ էպէտի վէ վահիտ պիր մագսէտէ
տօղրու իլէրլէմէքտէ տիր. իմտի մէնպաըն ճիհան սահիպի
թասմիմ պիր գալթ տըր:

Նազապիլի թագսիմ պիր զէրրէտէն մէֆրէթ քիւրէ-
լէրէ վէ պիհուտուտ ալէմէ գատար հէր մէվճուտ օլան
պիրէր իտիա իպրազ էթմէքտէ վէ եէքիւն քեախնաթ
վահիտ պիր մագսէտէ տօղրու սէվզ օլունմագտա տըր:
Հ. Սփէնսըրըն գալլիլնճէ ալէմ գուրուլմուշ պիր մա-
քինա օլմայըպ էլ եէվմ նէշվ ու նէմա պուլան պիր թէր-
թիպի ուզվի տիր. իմտի ալէմի մէվճուտաթ էվօլիսիօն
թարիգիյէ պիր մութլազ վէ նամիւթէնահի թէտապիր վէ
իտէայը գուվվէտէն ֆիլիլ չըգարմագ իւզրէ տիր: Պիր
զէրրէյի քիմեաճընըն օճաղընտա հալլ էթ. անըն պազը
անասըըն ֆիլան նիսպէթտէ իթթիֆագընտան հասըլ օլ-
տըղընը կէօրէճէքսին: Հէրշէլ վէ Մաքսուէլին գըյաս
էթտիյի կիպի էն սօն աթօմ նէսճ օլունմուշ պիր գու-
մաշ տըր. Պիր թագըմ զէրրէլէր պիր արայա կէլէրէք
պիր էվեէթէ (cell) ճէսէտ վէրմէքտէ, վէ պիլիլէրճէ վէ
միլեօնլարճա էվեէթլէրի կէօյա պիր տէսթէ հիքմէթփէր-

վէսթ ֆիլան նիսպէթլիլէ տիգիպ նազիք պիր կիււ վէ մէֆրէթ պիր պաօպա աղաճընա ճէսէտ վէրմէքտէ տիրւէր :

Պրը նութֆէնին եախօտ պիր եռւմուրթանըն պէօյիւ մէսինտէ միւշանատէ օլունան փլան աճիպ տիր : Սէմէնտէր հա քէրթէնքէլէնին եռւմուրթասընը ալ . էն ալա խուրտէպլին հուղուրունտա անը տանէճիքլէրի հալի շէքլսիզ պիր թօրպատան իպարէթ կէօրիւրսիւն : Անա պիր ազ ճէրարէթ հաղաչարրորդըմըզաա ֆէվզէլատէ պիր սիւրաթլա թէպէտտիւլ էտէր , վէ եինէտէ եէքտիկէրինի միւթէազըպ թէպէտտիւլաթ պէր դարար վէ մոււ վաֆրդը մէրամ տըր : Հաճմ ուֆազ փարչալարա թազսիմ օլունուր վէ անտէն կէօյա պիր հիւնէրվէր փարմազ սըրթ քէմիլին սիթունընը չըզըպ ճէսէտէ պիչիմ վէրիւր . վէ պիր թարաֆտան պաշը տիկէր թարաֆտան գույրուզը վէ պէօյիւրիւ վէ պաճաղը թէշքիլ էտէր . էօյլէ հիւնէրլի պիր թարգտա քի փրօֆ . Հքսլի անը թարիֆ էտէրիքէն շէօյլէ իֆտատէ էտիյօր . Քէյէր պասարա խուրտէպլինտէն պիր ազ տանա մահիր պիր եարտըմճը օլսա խաի , օրատա կիզլէնմիշ օլան էլի ֆէննի փլանը հուղուրունտա օլարազ իշինի իքմալ էթմէք իւզըրէ չապալամազտա կէօրէճէք իտի :

Պու խուսուսի աշվալտա կէօրիւլէն փլան աճիպ իսէտէ , տանա դարիպի վար : Կէրէք ուզվի վէ կէրէք դայրի ուզվի վէ կէրէքտէ ազլի վէ աիւլազի ալէմտէ հիւ պիր գոււվէթ միւնֆէրիտին իլլէմէյիպ պիր տէսթի հիւնէր վէրէն խտարէսի թահթընաա պիր թագըմ խուսուսի խաիւլարա ճէսէտ վէրտիքտէն սօնրա , անլէր տանա վաւ մագսէտէ վասըթա օլմագտա , վէ պունլար գոււվէտէն ֆիլիլէ չըգտըգտան սօնրա տանա ումուսի մագսէտ

լէրէ վասըթա օլարազ պէօյլէճէ պիւթիւն մէվճուտաթ հէմ աճէնկ պիր թարգտա իլլէյէրէք վահիտ վէ էպէտի օլան պիր մագսէտի գոււվէտին ֆիլիլէ չըգարմազա սէվգ օլունույօրլար : Պինաէն ալէյճ պու իտէալարը իզհար վէ էվօլիսիօն թարիգիլլէ մատտի ալէ պիր մագսէտի ճէլիլէ իրչատ էյլէյէն մէնպար ալիմ ազիլ վէ սահիպի իրատէթ պիրի եանի պիր ԶԱԹ օլմալը :

Իտիա վէ մագսէտ մուհազգազ պիր շախա ֆարզ էտէր , զիրա իլէրուտէ վուգու պոււլաճագ օլան վէգալիլի վէ անլէրին հուսուլինէ միւսթաիտ վէսաիթի պիլմէք իչիւն ազլ , եանի լիթթըլար տէրունի վէ օլ նիշանկեանը իթթիրազ էյլէմէք իլին իրատէթ օլմալը . իմտի սէպէպի էվվէլ պիր Զաթ տըր :

Յագաթ պու մագսէտլէրէ պիր թագըմ գաւանիյն իլէ վասըլ օլունմագտա օլուպ , էրպապը միւթէլաատան չօզլար գաւանիյնի քէնտի քէնտինէ քեաֆի վէ վաֆի ատտ էթմէքտէ վէ անտէն մատէ ազիլ պիր Զաթ թաւնրմաագտա տըրլար : Լաքին գաւանիյնի թապիլիյէ պիր սէպէպ օլմալըպ , պիր թագըմ գոււվէթլէրին պիր իտիայա կէօրէ ամէլ էյլէմէլէրի՝ օլ գոււվէթլէրի օլ ճինս թէրթիպ էտէն ազիլ վէ սահիպի իրատէթ պիր միւրէթթիպ թալիպ էյլէր : Ախէր սէօզլէր իլէ Չիլիրօնըն պույուրտուղը կիպի «գաւանիյնի թագիլիյէ խալիզին թասմիմի տիր :

Պագէն հայվանաթըն հիասի թապիլի իլէ պիր թագըմ իտիալար հասըլ էթթիլինի , պիլ ֆարզ գունտուղուն , այընըն , գարընճանըն , քէփէնէյին վէ հաթթա պիւթիւն ճիհանըն մատէնիյաթ վէ նէպաթաթըն արզըն վէ քիւրէի տաիւմանտա փարլայան երլտըզլարըն դայրի մութթալի օլարազ ամէլ վէ հարաքէթլէրինտէն , վէ հաթթա ինսանըն պիլլէ փէք չօգ տէֆա դայրի միւթթալի օլարազ ա-

մէլ էյլէմէսինտէն գըլաղուզլանարադ մագսէտ ազիլ պիր
զաթ ֆարզ էթմէյիպ իլլա սատէճէ մէվճուտաթըն թար-
ղը ամէլինի իմա էտէր օլտըղընը իտտիա իտէրլէր :

Ճագաթ հիսսի թապիի քէնտի քէնտինէ թէֆսիր
էտէն պիր վաղըա տէյիլ տիր : Վէլէվ ալէմի հիսսի թա-
պիի իլէ թէֆսիր էյլէսէք, անընլա թէֆսիր էտէմէյէճէյի-
միզ պիր էքմէլ էսէրէ թէսատիւֆ էտիյօրուզ : Օ ին-
սան տըր : Ինսան վուզու զաթիյէ (self-knowledge)
վէ հուրրիյէթի իրատէթէ (self-determination) մա-
լիք պիր զաթ տըր : Գարթէթիան ֆէլսէ ֆէսի «պէն»ին
(Ego) խարիճի ալէմտէն այրը վէ զայրի օլարադ մէվ-
ճուտիյէթինի պէյան զըմընտա՝ «տիւշիւնիւրիւմ, իմտի
վար իմ.» (Cogito Ergo sum) գազիյէսի իւզէրինէ
եօլա չըդտը : Միւթէլաանըն մէրքէզ վէ մէնպար «Պէն»
օլուպ, օ հիշ պիր մատտի գուզվէթէ միւնհասըր օլա-
մատըղը հալտէ, անըն միւմքին գըլան Egoնըն մահեռ
եէրճէ մատտէնին զայրի օլմասը իճապ էտէր : Իմտի
պէն ֆէվզ էթ թապիաթ վէ հազիզի պիր վարլուդ տըր :
Սէպէպ էսէր գախտէսի իճապընտան օլարադ անըն թէ-
քէվվիւն էյլէտիյի սէպէպ նէ թապիաթ նէ տէ ախէր հիշ
պիր մատտի գուզվէթ օլամադ : Պինաէն ալէյհ անըն
պէնպար օլան խալիզին եանի մութլազըն օլ խասսիյէթէ
մալիք օլմասը մուհազգադ տըր : Շախսիյէթին ունսուր-
լարը վուզուֆը զաթիյէ (Self-knowledge) վէ հուր-
րիյէթի իրատէթ օլտուզճա պուռնըն մութլազտա պու-
լուռմասը միւթէնազըղ օլմայըպ պիր աքս Լօցլինին պու-
լուրտուղը կիպի, «Բեամիլ շախսիյէթ անճագ մութ-
լազտա մէսքէն տիր :

Վաճիպ իւլ վիւճուտըն Զաթ օլտըղընը թէպէյեիւն
էյլէյէն տիկէր տէլիլ, ինսան ճինսինին ուպու-

տիյէթ հիսսի տիր : Ինսանըն պու հիսսի անճագ պիր
Զաթտա իզնա օլապիլիր : Էկէր մէզքիւր հիսսիյաթը
պաթընի (Subjective) թապը պէշէրտէն նիւպիան է-
տէն պիր հիսսիյաթ իսէ, պուռնըն պէօյլէ օլտըղը տա պէ-
շէրիյէթին քէնվարէսինտէն (պէշիք) քէմալ չաղընա տէք
օլ հիսսիյաթը թազըպ էթմիշ օլմասընտան միւսթէպան
տըր, անըն խարիճէն (Objectively) իզնա օլաճաղը
մէնպարն մէվճուտիյէթի լապիւթ տիր : Ուպուտիյէթ հիս-
սի իսէ անճագ պիր Զաթտա իզնա օլապիլիր :

Հէր ըթթըլաը տէրուռնի շաֆաղընտա «Պէն»ի սէյր
էյլէմէյէ պաշլայան քիմսէ տէրուռնինտէ պիր սէտաի հա-
քիմանէնին մուամէլաթը ախլազիյէսինէ հիւքմ էյլէմէք-
տէ օլտըղընա տախի վազըֆ օլուր : Վէ պու սէտա պի-
զի պիր հաքիմի մութլազա բապթ, վէ միւրշիտի բէհի
ֆազիլէթ օլմաղին Ֆերաիզի ախլազիյի պիզէ իպրազ
էյլէր, վէ իշթէ էտեանը պէշէրին էսասը հէման պու իքի
մէպտէ, եանի մէրպուլթիյէթ վէ ֆէրաիզի ախլազիյէ
մէպտէլէրի տիրլէր : Պինաէն ալէյհ էյլէր օլ մէրպուլթ
պուլուռնտըղըմըզ մէնպա պազըլարըն զանն էթտիյի կիպի
շախսիյէթտէն արի մէճնուլ պիր մէնպա իսէ, անըն տէր-
կեանընա նասըլ վարալըմ, վէ գալպիմիզին տէրինլէրին-
տէն ճուշան էտէն արգուլարը նիճէ իզնա էտէլիմ : Եա-
խօտ մէսուլիյէթ տուլղուսուռնը պիզէ պախշ էտէն Գուզ-
վէթին իրատէթտէն մահրում օլտըղընը նասն իտտիա
էտէլիմ : Էյլէր ինսան հազիզաթէն շախսիյէթէ մալիք պիր
մախլուզ իսէ, անճագ պիր շախսա սէճտէ ու ուպուտի-
յէթ էտէպիլիր : Պու սէպէպտէն մըսրիլէր Օսիրիս վէ
Իօիսի, ֆարսիլէր նուր վէ գուլմէթին միւշախսէս իլան-
լարը օլան Հիւրմիւզ վէ Անտիմէնի եուռնանիլէր իլանլա-

ընն փերի օլան Զեվսի վէ բոմարլար իլահը էքպեր էօվը պիրէր Զաթ հալինտէ թարիֆ սւ թավսիֆ էյլէտիլէր:

Իմտի ալէմին տէրունինտէ էլէեվմ անը իհնա էտէն Գուլվէթ պիր զաթ օլարազ ալէմէ ֆաիզ, երնէտէ զըմամէ ճիհանը քէնտի տէսթի միւտիրանէսինտէ զապթ էյլէմէքտէ վէ անը քէմալա տօղրու սէվզ էյլէմէքտէ կէօրիւյօրուզ: Պու թառավժուր պիզի հէր ճինա տէհրիւլին կիրտապը մէյուսիյէթինտէն խէլաս էտէր: Պէտպինլին սիյահ բէսմլէրինտէն, պու ճիհանը մէլանէթ օճաղը կիպի նազլ էտէն, իւմիտ վէ էպէտի հայաթըն ալթուռն ալէմէթ էտէն, պէշէրիյէթին էն մուգատտէս արզուլարընը ալէմէն պիր խթիհզատը սայար, անլէրի թէփէլէյէն պէտպինլիք թալիմինտէն վէ լաէտրիյուռըլըն պիզի կէօթիւրիւպ երւարլամազ խթէտիլի ճէշլէ էպէտի իւմմանընտան խէլաս էտէր: Մէնպարը ճիհանը խայրը մուլթլազ պիր Զաթ պիլէրէք անտէ ալազի քէմալը թէրվիճ էթտիլինի կէօրիւզ Յիսուսըն «սէմավաթտա օլան փէտէրինիզ քեամիլ օլարըլը կիպի սիլ տալի քեամիլ օլուռուզ,» քէլամը հիքմէթ նիսարընը տէր խաթը էտէրիլ:

ԽԻԹԱՄ

Մ Է Ճ Մ Ա Ա Ն Ը Ն

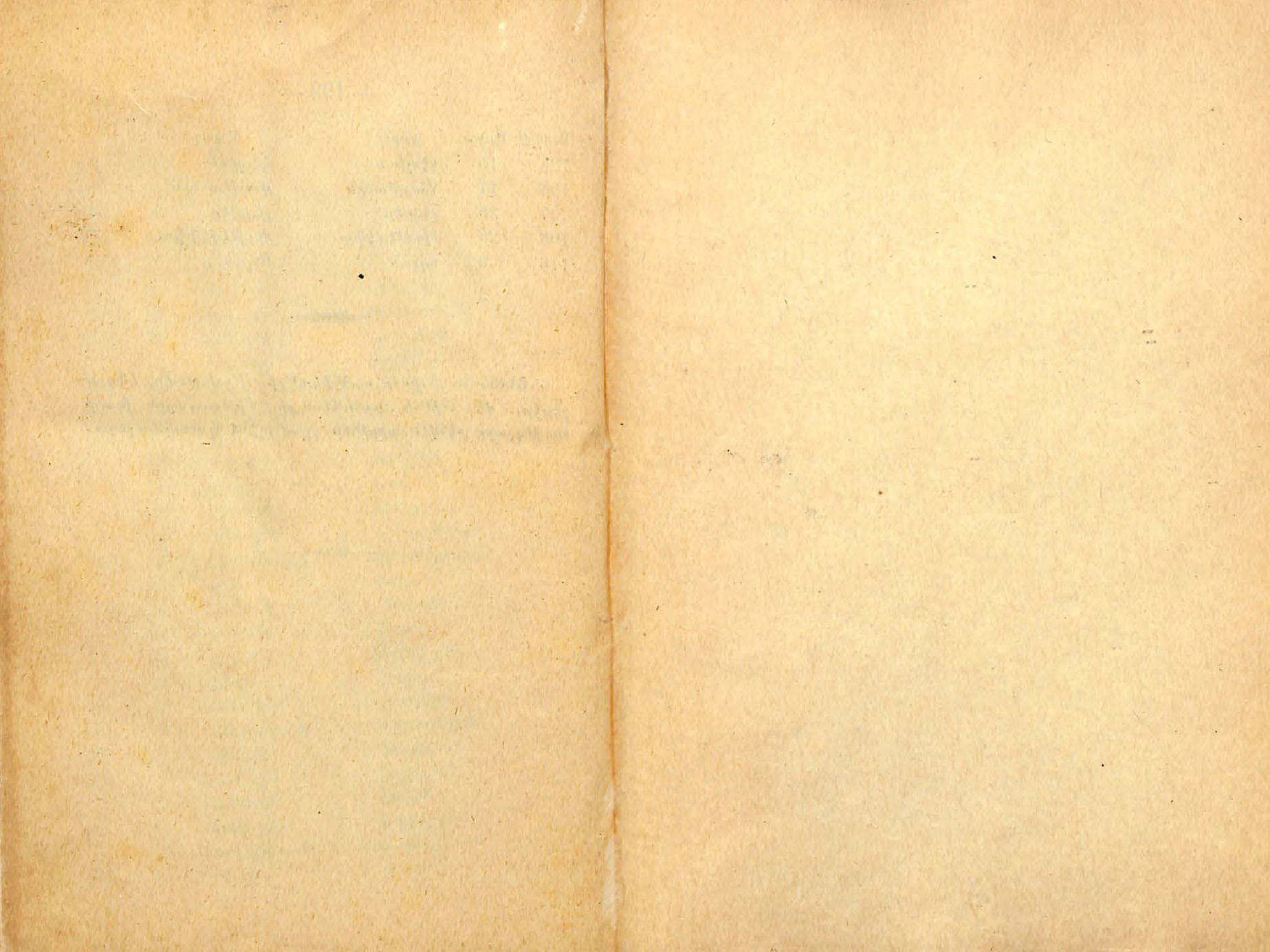
Խ Ա Թ Ա Ս Է Վ Ա Պ Ճ Է Տ Վ Է Լ Ի

Սահիժէ	Սարր	Խաթա	Սէվապ
10	17	մուհաթթ	մուհաթ
13	5	գատիմ	գատէմ
15	26	ազալիլէրի	ազալէլէրի
17	9	կէշիպ	կէզիպ
	13	քէնտի	քէնտինի
24	16	էօրիւնճէք	էօրիւմճէք
	30	միւհիլիւտ	միւհիտ
29	11	մէրտէ	մէյտէ
34	13	եուվարլայարազ	եուվարլանարազ
41	16	խթէքսիլիքլէ	խթէքսիլիքլէ պիզի
47	2	հիւմնիւ	հիւմն ու
50	25	պահպուս	մահպուս
51	2	պասիլ	Պասիլ
55	8	տէվրիլտի	չէվրիլտի
	16	օլտըզլարը	օլտուզլարընը
58	1	մաշալա	մուշաշա
58	7	(թ . զ .)	թօզ
	30	էքզալ	էֆզա
59	8	միւքթէտիր	մուքթէտիր
60	28	վէ, սէմանըն	վէսսէմանըն

Սահիժէ	Սաքր	Խաթա	Սէվապ
61	25	էսէր	էսիր
62	19	օլան	վէ
63	3	հավգիի	հավգէի
64	20	թէթլիճ	թէթվիճ
66	21	կէլմէսի	մէնսպը
68	23	կէօրտիւ	կէօրտիւքի
69	21	օրասընը	օրասընըն
		էտիլմիշ	էտիլմէզ
70	26	օլտըզը	օլտըզընը կէօրէն
74	12	միւթէալլիք	միւթէալլիգ
	13	հաֆի	հավի
	15	թահրիգ	թահրիք
	20	իրազ	իրաս
	21	մէհէնքէ	մէհէք
	24	նիհայէթ	նիհայէթսիզ
76	4	էֆրատըմըզա	էֆրատըմըզա
	23	տըր	էտէր
	25	մահիզա	մահէզա
	26	թասհին	թասհին
77	23	լէրիմիզ	լէրիմիզին
	24	կէօզ	կէօշ
80	13	սէօզլէրլէ	սէօզլէրի
82	19	միւվասըլէթ	միւվասըլէթ
90	7	կէսլէր	կէսլէր
102	2	համրիմ	հազըրիմ
	11	նէտօն	նէրօն
103	10	նազարին	նազարին
	15	տարզընտան	տարպընտան
104	13	մէլէյի	մէլիյի

Սահիժէ	Սաքր	Խաթա	Սէվապ
105	15	կէօշիւն	կէօլիւն
106	17	վարթանըն	վարթա նըն
107	28	շէքլէր	շէքլէր
108	25	միւթէվէֆա	միւթէվէֆա
116	9	ալլահ	Ալլահ

Շեհն. — 57ինճի սահիֆէտէքի Սէրվէթտէն էֆզալ
շէյլէր, վէ 73ինճի սահիֆէտէքի Գիթապլարըն իլանը
նութզլարը սէհվէն պիրինճի գըսմ իշինէ գօնուլմուշտըր :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0623036

